

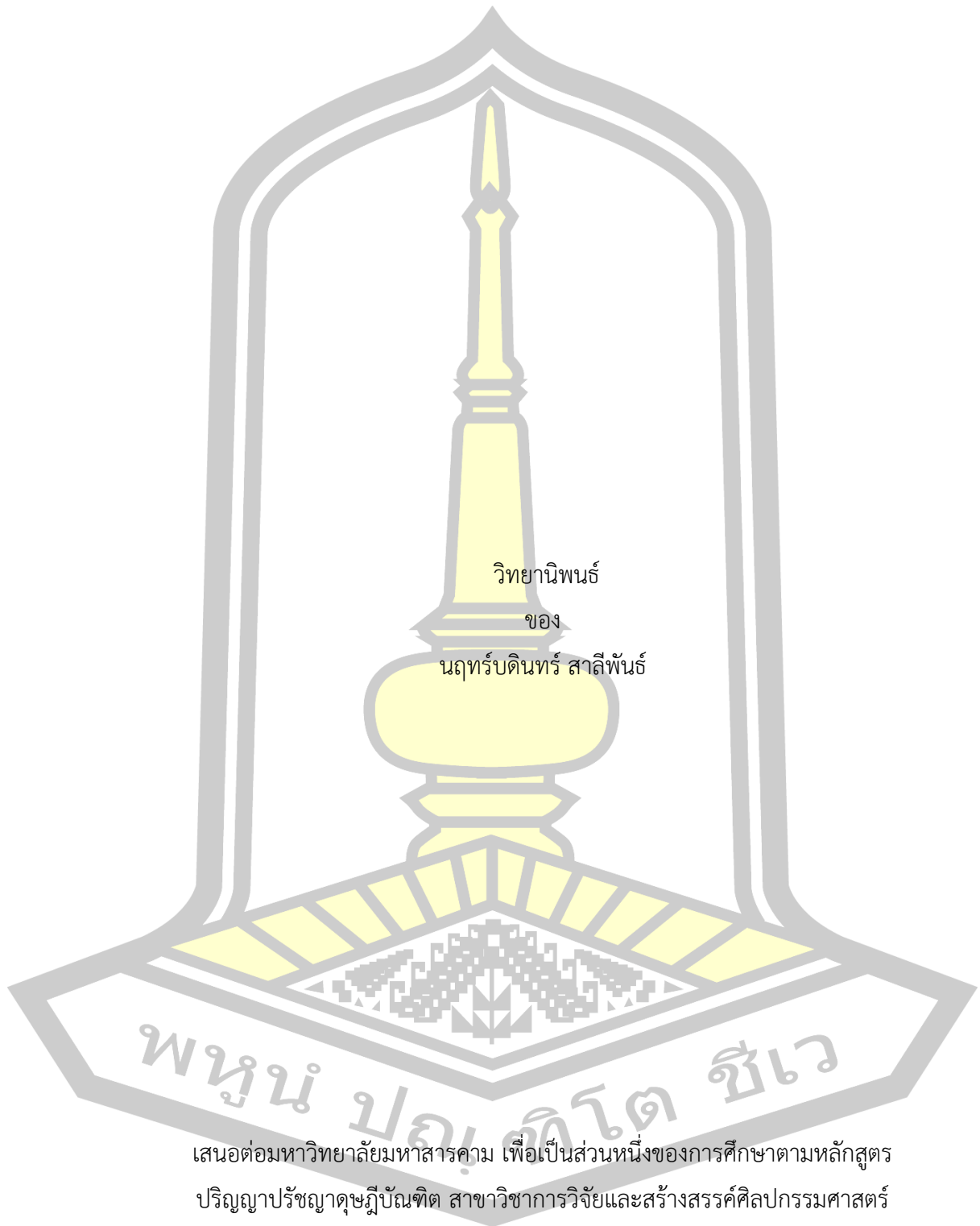
นาฏยศิลป์ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

วิทยานิพนธ์
ของ
นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์
มกราคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นาฏยศิลป์ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

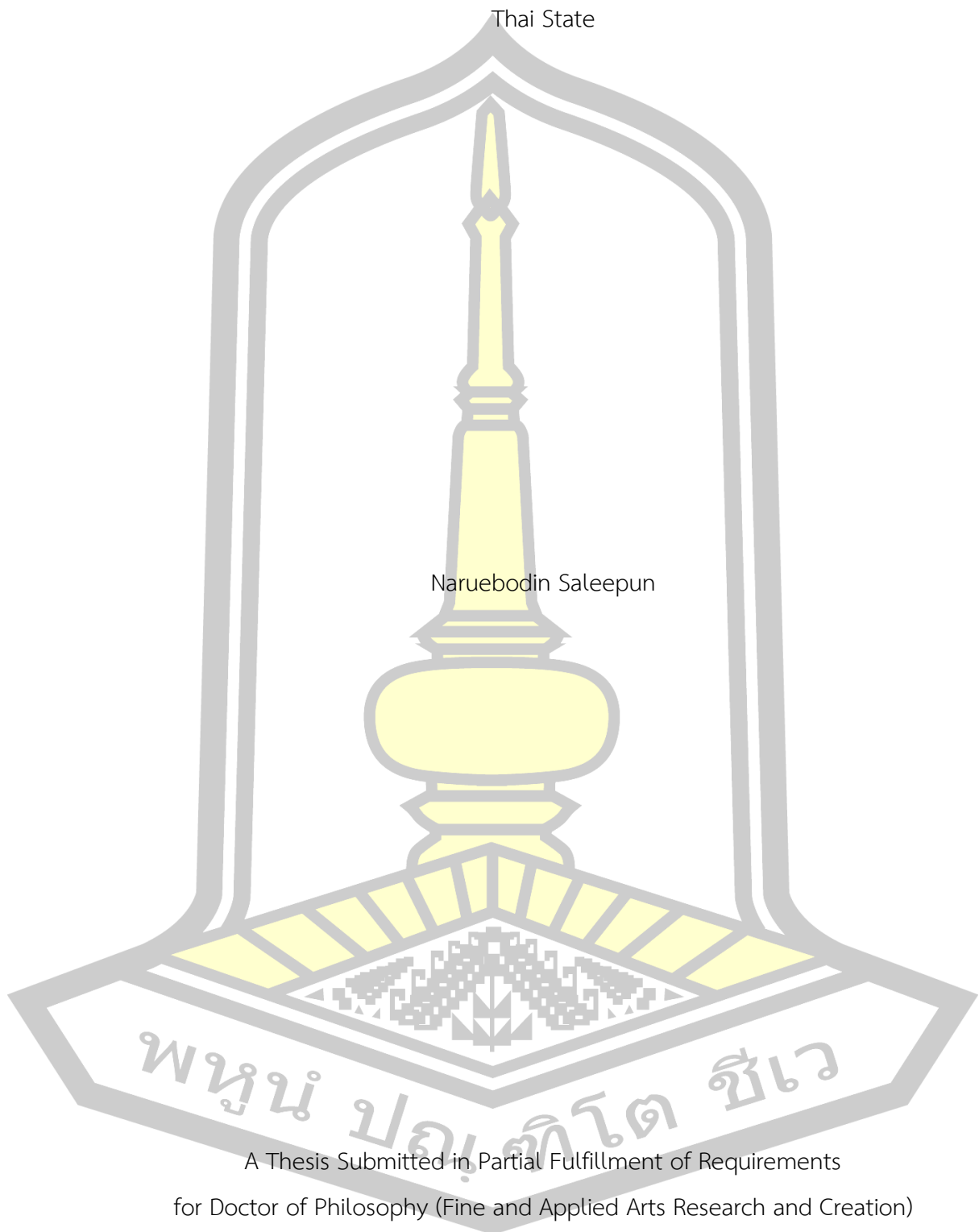

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์

มกราคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Dramatic Art : The Identity of Phuthai Renunakorn Ethnic in The Cultural Society of
Thai State

Naruebodin Saleepun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (Fine and Applied Arts Research and Creation)

January 2021

Copyright of Maharakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายณัฏฐ์บัณฑิต สาลี
พันธ์ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อ. ดร. บุญสม ยอดมาลี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ. ดร. พีระ พันธุ์ท้าว)

.....กรรมการ

(รศ. ดร. พิทักษ์ น้อยวังคลัง)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. อูรารมย์ จันทมาลา)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

(รศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรม

ศาสตร์

(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	นาฏยศิลป์ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย		
ผู้วิจัย	นฤทร์บัณฑิต สาสีพันธ์		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิระ พันลูกท้าว		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	การวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรม ศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไทในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม (2) ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์นาฏยศิลป์ที่เกิดขึ้นในบริบทวัฒนธรรมไทเรณูนคร อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม (3) ศึกษาวิเคราะห์นาฏยศิลป์ไทเรณูนครในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นและรัฐชาติไทย การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนองานวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive) นำเสนอผลการวิจัยโดยใช้แนวคิดในการวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดอัตลักษณ์ (Cultural Identity) และแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning) ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มคนในพื้นที่ชาวภูไทเรณูนครอพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นคนกลุ่มชาวภูไทกลุ่มแรกในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงหรือประเทศไทยซึ่งโดยการอพยพมาครั้งแรกนั้นเป็นการขัดแย้งระหว่างพี่น้องแล้วมาตั้งรกรากที่ชุมชนบ้านดงหวายสายบอกแกหรือเรณูนครในปัจจุบัน หลังจากนั้นกลุ่มต่างๆ ของชาวภูไทได้เข้าอพยพมาในพื้นที่ประเทศไทยและมีการเข้าหาชุมชนแห่งนี้เพื่อหาตามหาข่าวสารของกลุ่มชนที่ตามหาในความเป็นภูไทสายเลือดเดียวกันในแผ่นดินไทย ต่อมาชาวชุมชนภูไทเรณูนครได้มีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มของชาวกุลาหรือชาวไทยใหญ่ที่อพยพมาจากการค้าขาย 2) ชาวภูไทเรณูนครมีความผูกพันกับ ศิลปะวัฒนธรรมโดยเฉพาะนาฏยศิลป์ซึ่งมีการเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตอย่างเช่นการเหย้า (การรักษาคนไข้) และการฟ้อนรำในบุญบั้งไฟในเดือนหก ซึ่งมีความผูกพันกันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในระบบเกษตรกรรม ต่อมาได้มีการแสดงชุดฟ้อนที่เป็นแบบแผนขึ้นจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในรัชกาลที่ 9 พร้อมทั้งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 ได้เสด็จมาบำเพ็ญราชกุศลในวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนมได้เชิญชวนชนเผ่าต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดนครพนมและพื้นที่ใกล้เคียงให้มาทำการแสดงหน้าพระที่นั่ง ต่อมาชุมชนชาวภูไทเรณูนครได้พัฒนาการฟ้อนภูไทและการแสดงนาฏยศิลป์ซึ่งมีการเพิ่มจำนวนชุดการแสดงของชุมชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน 3) ในชุมชนนี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมเอาไว้เป็นอย่างดีจากการ

ดำรงรักษาทางด้านนาฏศิลป์ของเอกลักษณ์วัฒนธรรมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทเรณูนคร ส่งผลต่อระบบการศึกษาได้บรรจุนาฏศิลป์ไทเรณูนคร ในระดับชั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ชุมชนแห่งนี้ยังได้รับการยกย่องเป็นตัวแทนของชาวจังหวัดนครพนมขึ้นสู่คำขวัญประจำจังหวัด ส่งผลให้เป็นตัวแทนรัฐชาติไทยซึ่งมีการเผยแพร่ นาฏศิลป์ไทเรณูนครในเวทีระดับนานาชาติ ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนานาฏศิลป์ของตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

โดยสรุปการวิจัยเรื่องนี้ได้แสดงถึง อัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความหมายเชิงคุณค่าในด้านวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ ที่นำเสนอความเป็นตัวตนของนาฏศิลป์พื้นเมืองในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย ซึ่งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบของการสร้างอัตลักษณ์ทางนาฏศิลป์ในวัฒนธรรมเชิงบริบทต่างๆและวัฒนธรรมที่มีความหมายรวมทั้งชุมชนที่มีมิติทางการศึกษานาฏศิลป์ ทั้งในและนอกประเทศต่อไป

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์, วัฒนธรรมคือความหมาย, นาฏศิลป์ไทเรณูนคร

TITLE	Dramatic Art : The Identity of Phuthai Renunakorn Ethnic in The Cultural Society of Thai State		
AUTHOR	Naruebodin Saleepun		
ADVISORS	Associate Professor Supachai Singyabuth , Ph.D. Assistant Professor Peera Phanlukthao , Ph.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Fine and Applied Arts Research and Creation
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2021

ABSTRACT

This research aims to 1) analytical study the history of Renu Nakhon ethnic identity in the Renu Nakhon community, Renu Nakhon district, Nakhon Phanom province 2) analytical study the dance that has been considerably occurred in the context of Renu Nakhon district, Nakhon Phanom province 3) analytical study the growth of dance in social culture context and correlation with local community and Thai nation state. The analytical study was made by data analysis and research presentation was introduced by descriptive analysis. The research was employed and involved with the concepts of identity and culture as public meaning.

The results of research found out that 1) among the areas of Phu Tai Renu Nakhon ethnic group, immigrants had moved from the left bank of the river to the right bank of the river which was considered as the first ethnic group that immigrated to Thailand. The first settlers came to Thailand concerned with a disagreement and argument of the family. They were then settled their community in Dong Wai Sai Bok Gae community or known as Renu Nakhon at the present time. After that, different groups of Phu Tai people migrated into the area and have approached this community to look for any of those who seek the same blood as Phu Tai in Thailand. Later, Phu Tai Renu Nakhon people have interacted with a group of Kula or Thai Yai who were migrated from the trade. 2) Phu Tai Renu Nakhon

people have a relationship with art and culture particularly the dance that has involved with way of life such as dance for medical treatment and dance for rocket festival relating to agriculture and farming system. Significantly, there was a traditional dance form in accordance to his majesty King Bhumibhol and Queen Sirikit command on 13 November 1955. As the King and Queen had a royal visit to Wat Phra That Phanom Woramahawihan, Nakhon Phanom Province, The King and Queen invited all ethnic groups in Nakhon Phanom Province and the nearest area to do dance performances in front of the in front of the throne. In addition, Phu Tai Renu Nakhon community has considerable significantly developed the Phu Tai dance and other dance performances. As such, there have been increasingly a number of dances from the past to present in order to serve its society. 3) Phu Tai Renu Nakhon community has been preserving its uniqueness and identity of dance performances. From the point of preserving dance uniqueness and identity of Phu Tai Renu Nakhon ethnic group, as a result, the education system has introduced the dance of Phu Tai Renu Nakhon from its basic level to higher education. This community has been honored to represent the province up to the motto of the province. As a result, Thailand is a nation-state, which is disseminating the dance of Phu Tai Renu Nakhon to international stage. It has been made the community aiming at the importance of conservation and development of dance continuously and sustainably.

In summary, this research has demonstrated to present the identity of the community that has have valuable meaning in dance culture. It has been presenting its identity of folk dance in social culture of Thai nation state. The suggestions of this research can be applied to the way of understanding community which has been gradually changed its identity in the different cultural context and condition including with dance education both domestic and international recognition.

Keyword : Ethnic Identity, Culture as Meaning, Phu Tai Renu Nakhon Dance

กิตติกรรมประกาศ

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะสำเร็จไปไม่ได้ หากไม่มีอาจารย์ที่ปรึกษาท่านแรกเป็นผู้ที่ก่อเกิดปัญญา คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต สาขานาฏกรรม สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี ผู้ที่เต็มเต็มองค์ความรู้ให้ งานวิจัยเล่มนี้ สมบูรณ์มากขึ้น พร้อมทั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ บิดา มารดา ญาติมิตร สหายทั้งหลาย ที่ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา วิทยานิพนธ์ขอมอบไว้เป็นเกียรติแก่บรรพบุรุษชาวภูไทเรณูนครทุกท่าน ด้วยสำนึกรักบ้านเกิด ผู้วิจัยพยายามอย่างเต็มความสามารถที่ทำให้มีความสมบูรณ์ในเนื้อหาที่สุดเท่าที่จะทำได้ในบริบทระยะเวลาที่จำกัด อีกทั้งภาระหน้าที่อื่นๆ ที่ถาโถมที่เข้ามา ทำให้เกิดการล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ทั้งนี้ต้องขอบคุณตัวเองที่ไม่ละความพยายามจนสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของความตั้งใจตั้งแต่แรกเริ่ม หากงานวิจัยเล่มนี้ขาดตกบกพร่องอย่างไร ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

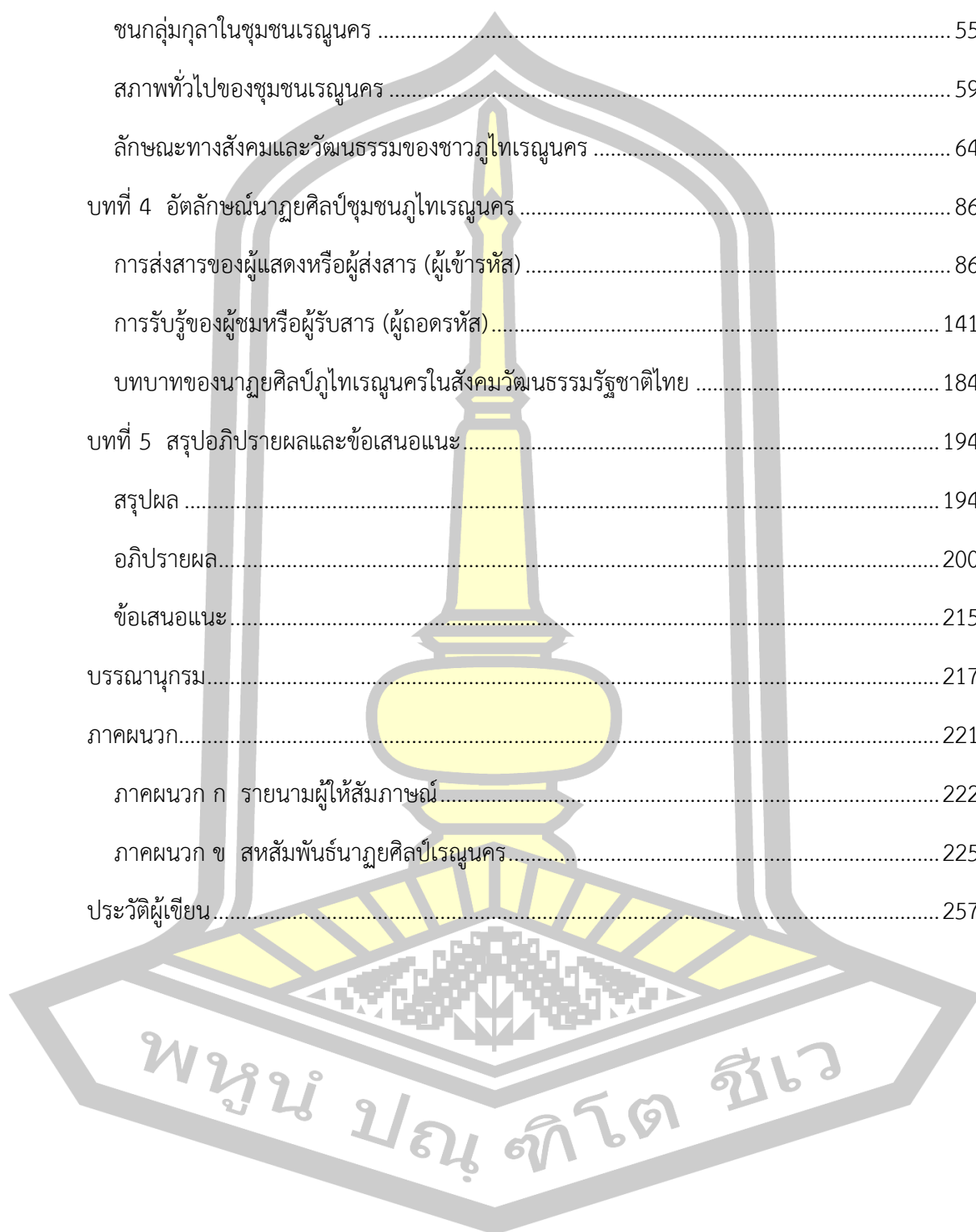
นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำสำคัญ.....	9
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	9
คำถามในการวิจัย.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	10
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	11
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไท เรณูนคร ใน สังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย.....	22
แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม.....	22
แนวคิดอัตลักษณ์.....	31
แนวคิดวัฒนธรรมเพื่อความหมาย.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมไทย.....	39
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทเรณูนคร.....	47
ประวัติความเป็นมาของชาวภูไท.....	48

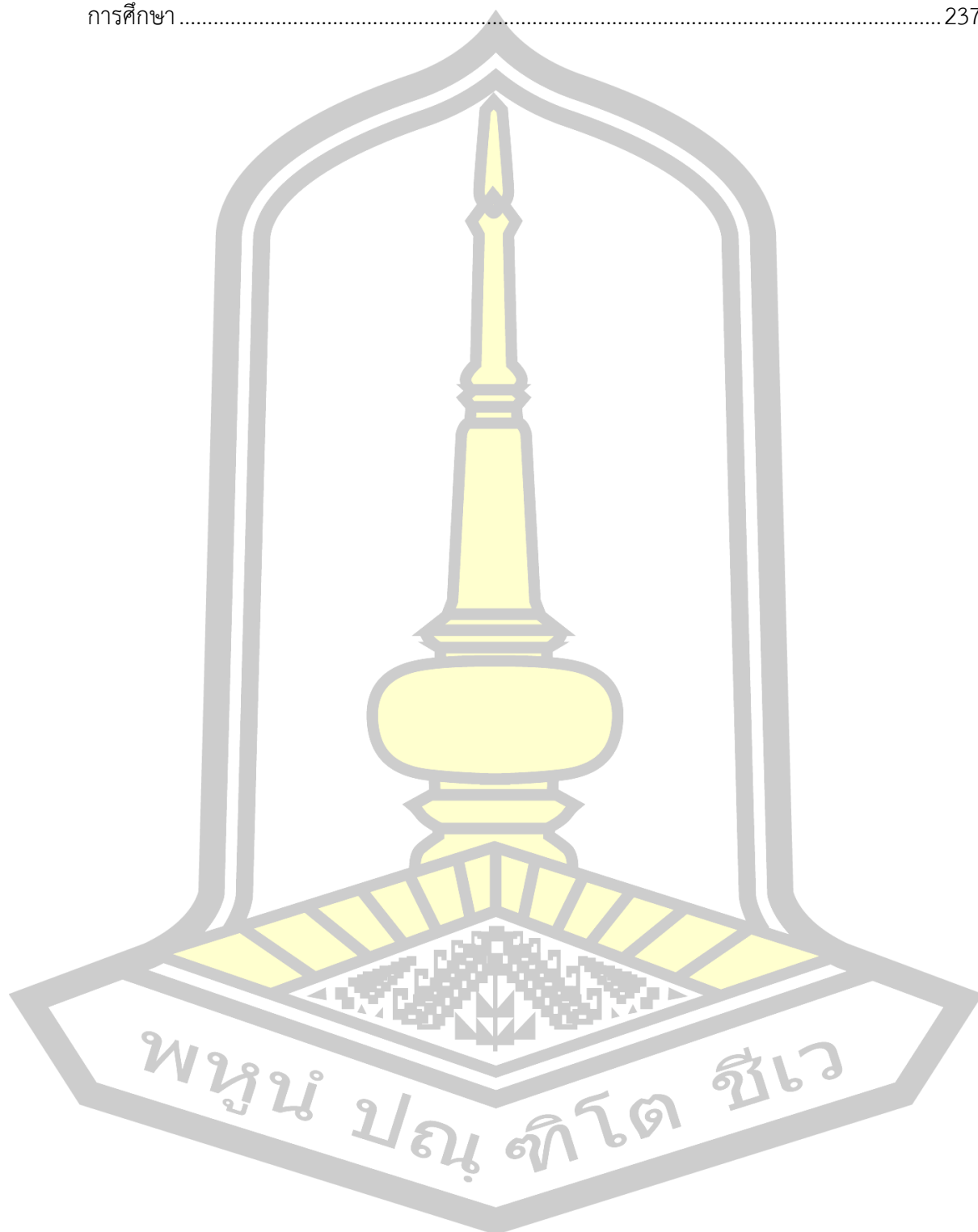
การอพยพของชาวภูไทสู่ประเทศไทย.....	49
ชนกลุ่มกุลลาในชุมชนเรณูนคร	55
สภาพทั่วไปของชุมชนเรณูนคร	59
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนคร	64
บทที่ 4 อัตลักษณ์นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร	86
การส่งสารของผู้แสดงหรือผู้ส่งสาร (ผู้เข้ารหัส)	86
การรับรู้ของผู้ชมหรือผู้รับสาร (ผู้ถอดรหัส).....	141
บทบาทของนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย	184
บทที่ 5 สรุพอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	194
สรุปผล	194
อภิปรายผล.....	200
ข้อเสนอแนะ	215
บรรณานุกรม.....	217
ภาคผนวก.....	221
ภาคผนวก ก รายงานผู้ให้สัมภาษณ์.....	222
ภาคผนวก ข สหสัมพันธ์นาฏยศิลป์เรณูนคร.....	225
ประวัติผู้เขียน.....	257

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ลักษณะทางประชากรของนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร.....	88
ตาราง 2 การให้ความหมายของนาฏศิลป์ในทัศนะของผู้พ่อนาฏไทยเรณูนคร.....	92
ตาราง 3 สรุปการสังสาร (เข่ารหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนนาฏไทยเรณูนคร	111
ตาราง 4 สรุปกลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร	130
ตาราง 5 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร ที่เป็นกลุ่ม นิสิตนักศึกษาชาวบ้าน.....	143
ตาราง 6 สรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร ที่เป็น กลุ่มนักวิชาการ	145
ตาราง 7 สรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร ที่เป็นกลุ่มชาวต่างชาติ.....	146
ตาราง 8 สรุปการรับรู้ความหมายนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร.....	149
ตาราง 9 สรุปการรับสาร (ถอดรหัส) ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าพ่อนของชาวเรณูนคร	156
ตาราง 10 สรุปการรับรู้ (ถอดรหัส) เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนนาฏไทยเรณู.....	160
ตาราง 11 สรุปการรับรู้ (ถอดรหัส) องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดง วัฒนธรรมชุมชนนาฏไทยเรณูนคร.....	162
ตาราง 12 สรุปการรับรู้(ถอดรหัส)ดนตรีที่ใช้ในนาฏศิลป์ชุมชนนาฏไทยเรณูนคร	164
ตาราง 13 สรุปการรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนนาฏไทยเรณูนคร	166
ตาราง 14 สรุปการรับรู้อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ไทยเรณูนคร.....	169
ตาราง 15 สรุปการรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร	174
ตาราง 16 สรุปการรับรู้(ถอดรหัส)เป้าหมายการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร	179
ตาราง 17 สรุปการรับรู้โดยผู้รับสาร (ถอดรหัส) รับรู้ถึงการสื่อสารของเป้าหมายผู้แสดง	182

ตาราง 18 ตารางเปรียบเทียบผู้ที่เรียนฟิสิกส์โทเรณูนครในชุมชนและในชั้นเรียนที่เป็นระบบ
การศึกษา.....237

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ 1 การพ็อนภูไทเรณูนคร พ.ศ. 2521 ลานวัดพระธาตุเรณูจะเห็นโครงสร้างสถาปัตยกรรมเก่าที่ยังหลงเหลือของเก่าเช่นศาลาที่มีลักษณะของชาวไทยใหญ่ ปรากฏในภาพก่อนการรื้อทำลายในเวลาต่อมา.....	8
ภาพประกอบ 2 ผู้พ็อนภูไทเรณูนครร่วมฉายพระรูปกับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระพันปีหลวง พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ในงานเปิดตัวผ้าแพรวา พ.ศ. 2527 ณ ลองแองเจอร์ส ประเทศสหรัฐอเมริกา	9
ภาพประกอบ 3 แผนภาพแสดงกรอบโครงสร้างการวิจัยที่สัมพันธ์กับแนวคิดการวิจัย	14
ภาพประกอบ 4 จากภาพแสดงถึงการอพยพของชาวภูไทจากเวียดนามเข้ามาสู่ลาวและเดินทางมาพักในชุมชนเรณูนครและหาทิศทางก่อนไปตั้งถิ่นฐานที่อื่นของฝั่งแม่น้ำโขงต่อไปต่อไป	51
ภาพประกอบ 5 จากภาพแสดงถึงเส้นทางการอพยพของชาวภูไทเข้ามาในฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ได้ผ่านเมืองท่าธาตุพนมและได้พำนักที่ชุมชนเรณูนครก่อนที่จะเดินทางไปตั้งรกรากในพื้นที่ต่างๆ ในภูมิภาคอีสานต่อไป.....	53
ภาพประกอบ 6 แผนที่จังหวัดนครพนม แสดงตำแหน่งของอำเภอเรณูนคร.....	60
ภาพประกอบ 7 ป้ายทางเข้าสู่เขตเทศบาลเรณูนคร	61
ภาพประกอบ 8 บรรยากาศตลาดโต้รุ่ง.....	62
ภาพประกอบ 9 ตลาดศูนย์สินค้าและหัตถกรรมพื้นเมืองวัดธาตุเรณู	63
ภาพประกอบ 10 ผลิตผลทางการเกษตรของชาวภูไทเรณูนคร	66
ภาพประกอบ 11 ทรงผมของสตรีชาวภูไท เบี่ยงซ้ายแสดงสถานภาพแม่หม้าย.....	67
ภาพประกอบ 12 ศาลปู่ลาที่ชาวภูไทเรณูนครเคารพนับถือ	73
ภาพประกอบ 13 เครื่องไหว้ (เครื่องคาย) ประกอบพิธีเหยา.....	74
ภาพประกอบ 14 การพ็อน ร่ายรำประกอบพิธีเหยา.....	75
ภาพประกอบ 15 การดูอุกับหนุ่มหรือสาวชาวภูไทเรณูนคร	76
ภาพประกอบ 16 ประเพณีการพ็อนภูไทเรณูนคร.....	77

ภาพประกอบ 17 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เฟรมและคอบแค็บพร้อมทั้งให้ผู้ส่งสาร (เข้ารหัส) ทำการสาธิตอธิบายทั้งแบบ สัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่มทั้งยังมีส่วนร่วมในการบอกแลกเปลี่ยนกลวิธีของการฟ้อนภูไทเรณูนครของแต่ละบุคคล	90
ภาพประกอบ 18 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์อาจารย์สิริยาพร อาจารย์ชัยดินทร์ อาจารย์พรสวรรค์ พร้อมร่วมฟ้อนถวายองค์พระธาตุพนมในงานแห่อุคุต พิธีเปิดงานนมัสการพระธาตุพนม 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 และทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่มพร้อมทั้งมีส่วนร่วมในชุมชน	91
ภาพประกอบ 19 ภาพชุดฟ้อนภูไทเรณูนครจากยุคแรก พ.ศ. 2498	103
ภาพประกอบ 20 ชุดฟ้อนภูไทเรณูนครจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังคงโครงสร้างดั้งเดิม	104
ภาพประกอบ 21 ภาพเป็นองค์ประกอบเสริมของการดูเหล่าไหหรือดูคู ซึ่งเป็นประเพณีการทานของมีนเมาของชุมชนภูไทเรณูนครที่มาเสริมองค์ประกอบทางการต้อนรับแขกผู้มาเยือน	108
ภาพประกอบ 22 ภาพการฟ้อนบายศรีสู่ขวัญเป็นการฟ้อนที่เป็นองค์ประกอบเสริม ในการต้อนรับผู้มาเยือนในพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นการแสดงนาฏศิลป์ก่อนการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนคร อายุภาพประมาณ 50 ปี	110
ภาพประกอบ 23 จากภาพแสดงถึงผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร	113
ภาพประกอบ 24 แสดงความเน้นย้ำความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของนักแสดงที่มีความแตกต่าง โดยเฉพาะลักษณะของจากภาพที่มีการเดี่ยวโชว์ของผู้แสดงที่มีลักษณะของการ ดันสด (improvisation) ทำให้เกิดสิ่งที่มีความแตกต่างรูปแบบของนาฏศิลป์ ในกรมศิลปากร	115
ภาพประกอบ 25 ภาพทหารอเมริกันเข้ามาในพื้นที่และได้ทำการสำรวจพร้อมทั้งได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนภูไทเรณูนครและชุมชนใกล้เคียงในจังหวัดนครพนม	118
ภาพประกอบ 26 ลักษณะของการสื่ออารมณ์ของสายตากริ้วพาราซีของผู้แสดง	121
ภาพประกอบ 27 กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	122
ภาพประกอบ 28 ภาพผู้วิจัยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มที่หนึ่งในการพาไปลงพื้นที่ชมการสาธิตและการทดลองนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครพร้อมการสัมภาษณ์ให้ความชัดเจนของข้อมูลและทำการสัมภาษณ์ทาง Facebook ผู้รับสาร (ผู้ถอดรหัส) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงและชัดเจน	144
ภาพประกอบ 29 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ Adam Bates, Raly Bredsom ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มการสนทนา	147

ภาพประกอบ 30 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นางจันทร์หอม พันทะวง แบบสื่อโซเชียลและ แบบพบปะ	148
ภาพประกอบ 31 ภาพความทันสมัยของทรงผม เมื่อ 40 กว่าปีที่ผ่านมา.....	192
ภาพประกอบ 32 การรับรู้ความหมาย (Shared-Meaning) ของผู้ชมการแสดง ผู้รับสาร	199
ภาพประกอบ 33 แสดงการวิเคราะห์อัตลักษณ์นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร.....	205
ภาพประกอบ 34 แสดงการวิเคราะห์บริบทในการส่งเสริมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร.....	207
ภาพประกอบ 35 แสดงการวิเคราะห์ทิวทัศน์ธรรมชาติภูไทเรณูนครต่อประเทศไทย	209
ภาพประกอบ 36 แผนผังแสดงสหสัมพันธ์นาฏศิลป์เรณูนคร.....	255

บทที่ 1

บทนำ

นาฏยศิลป์: อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

ภูมิหลัง

สังคมมนุษย์ที่มีความหลากหลายก่อให้เกิดกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่ม นักธุรกิจ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า กลุ่มนักเรียนนักศึกษา นิสิต กลุ่มต่างๆ ในสังคมที่ตนเองสังกัดนี้เองเป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ กล่าวคือ เพศ อาชีพ การศึกษา ที่คล้ายถึงกัน ก็มักจะมีความคิดและการสื่อสารในแนวทางเดียวกัน เห็นได้ว่าภายในสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มทางสังคมที่หลากหลาย แต่ละกลุ่มมีความคิด และการแสดงออกเป็นของตัวเองที่เรียกว่า อัตลักษณ์ของตนเองให้สังคมรับรู้ถึงความแตกต่างกันออกไป เพื่อแสดงให้เห็นสังคมหนึ่งหนึ่งว่ากลุ่มของตัวเองเป็นใคร และสังคมเองก็รับรู้ว่าเป็นอย่างไรด้วย นอกจากนี้สังคมที่เป็นปัจเจก คนในสังคมก็จะยอมแสดงอัตลักษณ์ เพื่อสื่อสารกับคนในสังคมว่าตนเองเป็นใคร มาจากไหน ต้องการให้สังคมมองหาที่ตนเองเช่นไร โดยอัตลักษณ์ทางส่วนบุคคลและสังคมนี้ เป็นการสื่อสารที่ส่งสารของผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารคือคนในสังคมนั้นๆ รับรู้ ถึงความเป็นตัวตน ทั้งของบุคคลและของกลุ่ม ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนหน้าที่ซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำเสนอและผู้รับสาร

ในสังคมของมนุษย์ประกอบไปด้วยความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความหลากหลายนี้เอง ได้นำพาความแตกต่างให้กับผู้คนในสังคมให้มีความแตกต่างกัน ก่อให้เกิดการแบ่งตัวออกเป็นขั้ว เป็นกลุ่มเป็นก้อน ตามลักษณะที่ตนเองมีลักษณะความคล้ายคลึงกัน การก่อเกิดกลุ่มต่างๆ นี้เองก่อให้เกิดอัตลักษณ์ (Identity) ใหม่ๆ ขึ้นในสังคมมากมาย เนื่องจากอัตลักษณ์ ในการแสดงถึงความเป็นตัวตน หรือการตอบคำถามให้กับตนเอง “เราคือใคร” และ “เราเป็นใครในสายตาผู้อื่น” ทำให้อัตลักษณ์เป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position) ให้กับคนในสังคม ในการสื่อสารว่าตนเองเป็นใคร และสื่อสารให้กับบุคคลในสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบข้างตัวเอง ให้เกิดการรับรู้ตัวตนเป็นอย่างไร

ในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมมีความอุดมไปด้วยสีสันที่นำศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประชากรที่มีหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ลาว ไทญ้อ ข่า ส่วย กุย ขแม กะเลิง ไทพวน ไทดำ ญวน ไทโคราช ภูไท เป็นต้น ชาวภูไท ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแม่น้ำโขงแยกกลุ่มนี้ออกจากภูไทในภาคเหนือของลาว และญวน กลุ่มภูไทกลุ่มใหญ่ที่สุดอาจจะอยู่แถบลุ่มน้ำโขง และแถบเทือกเขาภูพาน เช่น จังหวัดนครพนม ได้แก่อำเภอดงคำชะอี ธาตุพนม เรณูนคร นาแก จังหวัดสกลนคร ได้แก่ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ เขาวง สหัสขันธ์

ชนเผ่าภูไท เป็นคนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้าง การเคลื่อนย้ายของชาวภูไท เข้าสู่ภาคอีสานมีหลายครั้ง และมาจากที่ต่างๆ จึงทำให้กลุ่มภูไทที่เข้ามา อยู่ในจังหวัดสกลนคร เรียกชื่อตัวเองตามแหล่งเมืองเดิมของตนเช่น ผู้ไทวัง คือ ผู้ไทที่อพยพมาจาก เวียงวัง มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบอำเภอพรรณานิคม ผู้ไทกระบอง คือผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองกะบอง มาตั้งบ้านเรือนในเขตอำเภวาริชภูมิ ผู้ไทกะตาก คือผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองกะตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่ แถบตำบลโนนหอม และแถบบริเวณหนองหาร ทางทิศใต้

ประวัติความเป็นมาของชาวภูไทในพงศาวดารเมืองแกลง (แกลง) กล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์ และถิ่นกำเนิดของชาวภูไทว่า เกิดจากเทพสามภรรยา 5 คู่ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เมื่อหมดอายุบั้นสวรรค์จึง อธิษฐานจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 5 คู่ ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าลอยจากสวรรค์มาตกบนภูเขา ที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแกลงไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้ำเต้าได้แตกออก เทพ ได้กลายเป็นมนุษย์ 5 คู่ ออกมาจากน้ำเต้าทีละคู่ตามลำดับ คือ ข่า แจะ ภูไท ลาวพุงขาว ฮ้อ (จิ้น) และแกว (ญวน) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ 5 เผ่าพันธุ์ในเวลาต่อมาคนเหล่านี้ได้แยกย้ายกันตั้ง รกรากในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับชาวภูไทตั้งบ้านเรือนที่เมืองแกลง มีขุนลอคำเป็นหัวหน้า ประชากรของภู ไทได้เพิ่มจำนวนถึง 33,000 คน ในเวลาต่อมา และขยายตัวไปตั้งรกรากหลายเมือง ขุนบรมราชบุตร ของขุนลอคำ ได้เป็นเจ้าเมืองแกลงใน พ.ศ. 1274 ขุนลอบุตรของขุนบรมราชาได้มาตั้งเมืองหลวงพระ บางใน พ.ศ. 1283 จากพงศาวดารเมืองไล กล่าวว่า ชาวภูไท ในดินแดนนี้ 2 พวก คือ

1. ภูไทขาว อาศัยอยู่เมืองเจียน เมืองมุน เมืองบาง มีเมืองไลเป็นเมืองใหญ่ รวม 4 เมือง ดินแดนแถบนี้อยู่ใกล้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อากาศหนาว ชาวภูไทจึงมีผิวขาว อีกทั้ง ได้รับอารยธรรมจากจีน โดยเฉพาะการแต่งกายในพิธีศพ ซึ่งนิยมนุ่งขาว ห่มขาว จึงเรียกชาวภูไทกลุ่ม นี้ว่า “ภูไทขาว”

2. ภูไทดำ อาศัยอยู่เมือง ควาย,เมืองคุง เมืองม่วย, เมืองลา เมืองโม่เมืองหวัด เมือง ชาง มีเมืองแกลง (แกลง) เป็นเมืองใหญ่ รวมเป็น 8 เมือง ชาวภูไทกลุ่มนี้มีผิวคล้ำกว่าภูไทตอนบน และ นิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองย้อมครามเข้ม และอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำดำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรม จึง เรียกว่า “ภูไทดำ”

ชาวภูไททั้ง 2 กลุ่ม รวมกันแล้วเป็น 12 เมือง จึงเรียกว่า แคว้น ? สิบสองจุไทย? เมืองไล เมืองของชาวภูไทขาว ตั้งอยู่ในดินแดนคาบเกี่ยว หรือตะเข็บของลาว จีน และญวน เพื่อความอยู่รอด เมืองนี้จึงจำเป็นต้องอ่อนน้อมแก่ทั้ง 3 ฝ่าย ต้องส่งส่วยแก่ทุกฝ่ายเดิมแคว้นสิบสองจุไทย ขึ้นกับ อาณาจักรน่านเจ้า ครั้นต่อมาไปขึ้นอยู่กับอาณาจักรโยนกเชียงแสน เมื่ออาณาจักรโยนกเชียงแสน ถูก พวกภูไทมาทำลายลง สิบสองจุไทยได้ไปขึ้นกับแคว้นหิรัญเงินยวง (ต่อมาแคว้นนี้เป็นเมืองขึ้นของ อาณาจักรล้านนา) ใน พ.ศ. 2250 อาณาจักรล้านช้างได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือทางเหนือ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ทางใต้ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ สิบสอง จุไทยอยู่ภายใต้การดูแลของอาณาจักรแรกต่อมาบังเกิดการอึดคึดคอดอยาก และความขัดแย้งระหว่าง ท้าวเก่า หัวหน้าของชาวภูไท กับเจ้าเมืองน่านน้อยอ้อยหนู (น่านน้อยอ้อยหนู) ท้าวเก่าจึงพา ชาวภูไทเป็น จำนวนมาก (ประมาณหมื่นคน) อพยพจากเมืองน่านน้อยอ้อยหนูมาขอขึ้นกับเวียงจันทน์ โดยทาง เวียงจันทน์ให้ไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง (อยู่ทางตะวันออกของเมืองมุกดาหาร ห่างประมาณ 150 กิโลเมตร) ชาวภูไทกลุ่มนี้ ได้ส่งส่วยมิดได้และชวานให้เวียงจันทน์ ปีละ 500 เล่ม แต่เนื่องจากเมืองวัง

อยู่ชายแดนอาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ แต่ใกล้พรมแดนเวียดนาม พวกเขาจึงได้ส่งส่วยขึ้นฝั่ง 5 ปี (ปีหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่ เจ้าเมืองคำม่วนของเวียดนามด้วย

การอพยพของชาวภูไทเข้าสู่ประเทศไทย มี 3 ระลอกหลักด้วยกันคือ

ระลอกที่ 1 สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321-2322 เมื่อกองทัพไทยซึ่งมีเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ได้นำกองทัพไทยสองหมื่นคนตีหัวเมืองลาว ตั้งแต่จำปาศักดิ์ถึงเวียงจันทน์เอาไว้ได้ หลวงพระบางซึ่งไม่ถูกกับเวียงจันทน์มาก่อนก็นำกำลังมาช่วยตีเวียงจันทน์ด้วย แม่ทัพไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ (ญวนเรียก ชื่อหวี) เมืองมวย ซึ่งเป็นเมืองของชาวภูไทดำได้ทั้งสองเมือง แล้วกวาดต้อนชาวภูไทดำ (ลาวทรงดำ) เป็นจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี นับเป็นชาวภูไทรุ่นแรกที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ระลอกที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2335 กองทัพเวียงจันทน์ตีหลวงพระบางแตกและจับกษัตริย์หลวงพระบางส่งกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2335-2338 กองทัพเวียงจันทน์ได้ตีเมืองแกลง และเมืองพวน ซึ่งแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ กวาดต้อนชาวภูไทดำ ลาวพวนเป็นเชลยส่งมากรุงเทพฯ รัชกาลที่ 1 ทรงมีรับสั่งให้ชาวภูไทดำประมาณ 4,000 คน ไปตั้งถิ่นฐานที่เพชรบุรีเช่นเดียวกับชาวภูไทดำรุ่นแรก (จากการศึกษาในการลงพื้นที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นายชัยบดินทร์ สาสิทธิ์และสมาคมไททรงดำแห่งประเทศไทยพบว่าไม่ปรากฏเป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากภาษาที่แตกต่างกันแต่มีวัฒนธรรมบางอย่างคล้ายคลึงกันทำให้นักวิชาการหลายท่านกล่าวว่าเป็นกลุ่มภูไท แต่จากการสำรวจและเก็บข้อมูลไม่พบตามที่ปรากฏในหลักฐานเอกสารแต่อย่างใด และไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มแถบนี้ เนื่องจากชาวภูไทเองนั้นมีการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชาวภูไทด้วยกันในพื้นที่ต่างๆ ยกเว้นในพื้นที่ของกลุ่มลาวทรงดำในแถบจังหวัดที่ปรากฏตั้งเอกสารที่ปรากฏ)

ระลอกที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นการอพยพประชากรครั้งใหญ่ที่สุดจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สาเหตุของการอพยพ คือ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. 2369 - 2371 และเกิดสงครามระหว่างไทยกับเวียดนามในระหว่างปี พ.ศ. 2376-2490 ยุทธวิธีของสงครามสมัยนั้น คือ การตัดกำลังฝ่ายตรงข้ามทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามต่างกวาดต้อนประชากรในดินแดนลาวมาไว้ในดินแดนของตนสำหรับประชากรในดินแดนลาวที่ถูกไทยกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทยจะมีทั้ง ภูไท กะเลิง โข่ ญ้อ แสก โย้ย ข่า ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกกวาดต้อนมาไว้ในภาคอีสาน ส่วนลาวพวน ลาวเวียง กวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานทั้งในภาคอีสานและภาคกลางของประเทศไทย แถบฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม เป็นต้น ชาวภูไทที่ถูกกวาดต้อนมาในระลอกที่ 3 ต่อมาได้ขยายจำนวนออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคอีสานอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา

ชาวผู้ไทในภาคอีสานเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่เดิมนั้นชาวผู้ไทตั้งบ้านเรือนอยู่แถบสิบสองจุไทย คือ บริเวณลาวตอนเหนือ บางส่วนของเวียดนามทางตอนเหนือ และทางตอนใต้ของจีน มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองไล เมืองแกลง เรียกว่า ผู้ไทดำ ชาวผู้ไทสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ถึงแม้จะมีผู้แบ่งเป็นกลุ่มผู้ไทแดงและผู้ไทลาย แต่ก็ไม่มีประวัติชัดเจน (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, 2526) ชาวผู้ไทที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่มาจากเมืองวัง และเมืองตะโปน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสทวันเขต ประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน และแยกย้ายกันตั้งหลักแหล่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณ
เทือกเขาภูพานในเขต 3 จังหวัด คือ

ชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเขาวง อำเภอภูพาน อำเภอ
สหัสขันธ์ อำเภอกำแพง

ชาวผู้ไทจังหวัดสกลนคร อยู่ในอำเภอพรรณานิคม อำเภอวาริชภูมิ อำเภอเมือง

ชาวผู้ไทจังหวัดนครพนม อยู่ในอำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม
(นพดล ตั้งสกุล และ จันทนีร์ วงศ์คำ, 2548) บรรพบุรุษของชาวผู้ไท เดิมมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ตอนใต้
ของจีนมีการอพยพหนีภัยสงครามตามกลุ่มคนไทยลงมาทางตอนใต้ผ่านบ้านเต่าปุง ผ่านบ้านน่าน้อย
อ้อยหนูลงสู่ที่ราบเมืองแกง (เดียนเบียนฟู) ในเขตแดนประเทศเวียดนาม และได้ลงมาทางใต้เรื่อย ๆ
จึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตอนกลางของเวียดนามตั้งแต่เมืองเหง่ฮาน ถึงเมืองเว้ญซุน และได้มากับกองทัพเจ้า
อนุรุธ ที่มาตีเมืองเวียงจันทน์ได้สำเร็จและได้นำชาวผู้ไทเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนลาวแถบแขวงคำ
ม่วนและแขวงสะหวันนะเขตนำโดยท้าวท่าหัวหน้าชาวผู้ไทได้อพยพพลุกหล่าน เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ
สมภาร เจ้าอนุรุธผู้ครองนครเวียงจันทน์ พระองค์ได้โปรดให้ชาวผู้ไทกลุ่มนี้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง
เมืองเซโปน เมืองนอง เมืองพลาน เมืองพิน เมืองผาบ้งซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวผู้ไทอาศัยอยู่ก่อนแล้ว

ชาวผู้ไทและชาวข่า เมื่ออยู่ด้วยกันก็เกิดความขัดแย้ง แย่งชิงกันเป็นผู้ปกครองเมืองวัง
จึงได้มีการเสียดินแดน โดยการแข่งขันการยิงหน้าไม้ (ธนู) ขึ้น มีข้อตกลงกันว่าฝ่ายใดสามารถยิง
ลูกหน้าไม้ติดหน้าผาได้โดยไม่ตกลงมา ฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายชนะการแข่งขัน จะได้เป็นเจ้าเมืองปกครอง
เมืองวัง ชาวข่าเกิดความอิจฉาริษยาในปัญญาของชาวผู้ไทเป็นอันมาก ชาวข่าจึงต้องยอมแพ้แต่โดยดี
และได้ยอมให้ชาวผู้ไทปกครองเมืองวัง ซึ่งชาวผู้ไทมักเรียกว่า เมืองวังอ่างคำ เนื่องจากเป็นเมืองที่มี
ความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาท้าวท่า ได้ปกครองเมืองวัง พร้อมทั้งเจ้าอนุวงศ์พระราชนางสนมคนที่ 6
ชื่อเจ้านางคำภา ธิดาเสนาผู้ใหญ่เมืองหลวงพระบาง ซึ่งชาวผู้ไทเรียกว่า “นางลาว” ขณะนั้นนางได้
ตั้งครรภ์ 3 เดือน (เข้าใจว่าตั้งครรภ์กับเจ้าอนุวงศ์และมีข้อตกลงว่าหากเกิดเป็นชายก็ให้ปกครองเมือง
แทนหากเป็นหญิงแล้วแต่จะส่งคืนก็ได้) นางลาวได้ขอพระสงฆ์ 1 รูป พร้อมพระพุทธรูป 1 องค์
ติดตามมาด้วย ทำให้ชาวผู้ไทเดิมนับถือผีต่าง ๆ หันมานับถือพระพุทธรูปศาสนาควบคู่กับการนับถือผี
ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

นางลาวได้ให้กำเนิดบุตร 2 คน ชื่อท้าวท่า และท้าวแก้วเมื่อสิ้นสมัยพระยาเก่าแล้ว
พระยาเตโช ซึ่งเป็นบุตรชายคนโต ที่เกิดกับภรรยาชาวผู้ไทไม่ยอม มีการแย่งอำนาจการปกครองไม่
ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันไว้ท้าวท่าจึงได้หนีไปอาศัยอยู่กับพระอาจารย์ที่เมืองอ่างคำซึ่งต่อมาเมืองอ่าง
คำได้แยกออกเป็นเมืองซึ่งบางคนเรียกว่าเมืองกระเปื่อง (เมืองเล็กๆ ที่ยังไม่พอจะเป็นเมือง แต่ก็ตั้งให้
เป็นเมือง) มีพระอาจารย์สึกออกมาเป็นเจ้าเมืองพระยาเก่าขณะนั้นยังเป็นเด็กอยู่จึงได้มีโอกาสเรียน
วิชาอาคมจนมีอิทธิฤทธิ์เป็นที่รู้จักของคนผู้ไท

ชาวเมืองวัง และเมืองวังเว ต่างให้ความเคารพนับถือพระยาแก้วมากกว่าพระยาเก่า เพราะ
พระยาเก่ามีนิสัยโหดเหี้ยม เช่น สั่งให้มีการต้มบอง (ยาพิษชนิดหนึ่งสำหรับขุบปลายลูกธนู) สำหรับ
ป้องกันอาวุธของศัตรู โดยการใช้หญิงสาวเป็นผู้ทดลองพิษซึ่งพิษทำให้ถึงแก่ความตาย มีการ
เปลี่ยนแปลงขนบประเพณี จนทำให้ชาวเมืองเดือดร้อนไปทั่ว ส่วนพระยาแก้วน้องชายคนเล็กนั้นเป็น
คนมีน้ำใจโอบอ้อมอารีย์ เป็นที่รักใคร่ของชาวเมืองยิ่งนัก วันหนึ่งพระยาเก่าได้ใช้กลอุบายให้พระยา

แก้วผู้น้องมาพบตอนที่เมืองวัง และจับฆ่าทิ้งเสีย ซึ่งทำให้นางลาวผู้เป็นแม่เกิดความคับแค้นใจเป็นอย่างมาก จึงได้กล่าวคำสาปแช่งไว้

จากนั้นพระยากำคบิดกับกับญวน เอาทหารญวนมารบกับพระยาเตโชอยู่หลายครั้ง พระยาเตโชนั้นเป็นนักรบผู้กล้า มีวิชาอาคม ฟันแทงไม่เข้า จึงเอาชนะได้ทุกครั้งไป จนครั้งสุดท้ายพระยาเตโชเสียทีให้กับญวน โดยทางฝ่ายศัตรูใช้อุบายให้ติดกับดัก (เอาร่างแหคลุม) แล้วจับตัวไปเมืองญวนแล้วหายสาบสูญไป แต่ก่อนไปพระยาเตโชได้สั่งเสียให้ครอบครัว ลูกหลานไว้ว่า หากพ่อเสียทีให้แก่ศัตรู ก็ขอให้หลบหนีข้ามแม่น้ำโขงมาเสีย มิฉะนั้นคงถูกฆ่าล้างครว (ฆ่าล้างครอบครัว) ชาวภูไทกลุ่มนี้จึงอพยพข้ามฝั่งแม่น้ำโขงเข้ามาที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงในบริเวณบ้านดงหวายสายบ่แก่ที่ใกล้พื้นที่ธาตุนมซึ่งเป็นชุมชนเรณูนครในปัจจุบัน (วิลาวัณย์ เอื้อวงศ์กุล, 2542)

หากกล่าวถึงชนเผ่าต่างๆ ในอีสานนอกจากกลุ่มวัฒนธรรมชาวลาวที่เป็นกลุ่มใหญ่แล้ว กลุ่มชนชาวภูไทเป็นกลุ่มที่คนทั่วไปในสังคมไทยให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจากชาวภูไทมีการรักษา ศิลปะวัฒนธรรมได้อย่างเหนียวแน่น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นพบว่าเป็นกลุ่มชนที่สร้างความเป็นตัวตน สร้างและป้องกันวัฒนธรรมตนเองอย่างเป็นระบบ ทั้งสามารถนำเอาวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างชื่อเสียงในการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน หรือแม้กระทั่งกลุ่มลาวที่เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่ภาคอีสาน จากการสำรวจผู้วิจัยพบว่าชาวภูไทเกือบทุกกลุ่มนั้นมีการนำนาฏศิลป์ของแต่ละกลุ่ม โดยนำเสนอวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ตนเองมาสร้างสรรค์ประดิษฐ์ชุดการแสดงประจำกลุ่มของตนเองมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มแต่ละกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายโดยใช้นาฏศิลป์เป็นสื่อในการถ่ายทอดความเป็นตัวตน

อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในสังคม ประกอบด้วยอัตลักษณ์อันหลากหลายตาม ตามกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมาของชาวภูไทข้างต้น เมื่อกลุ่มชาวภูไทดังกล่าวถึงอัตลักษณ์ยังเป็นการแสดงถึงอำนาจ และพื้นที่ทางสังคมด้วยกล่าวคือ หากอัตลักษณ์ใดมีอำนาจทางสังคมมากกว่าอัตลักษณ์นั้นก็จะเป็นการกดทับอัตลักษณ์ที่มีความด้อยอำนาจทางสังคมว่าให้ตกเป็นรองทำให้อัตลักษณ์ที่เป็นรอง ซึ่งขาดทั้งอำนาจและพื้นที่ทางสังคมแต่อัตลักษณ์กระแสรองเพราะจะต่อสู้ต่อรองเพื่อให้ตนเองมีพื้นที่ทางสังคมและ อารมณ์อัตลักษณ์ของตนเองต่อไป

การต่อสู้ ต่อรอง หรือการประสานกันระหว่างอัตลักษณ์กระแสรองกับอัตลักษณ์กระแสหลัก หรือแม้แต่ อัตลักษณ์กระแสรองด้วยกันเอง การสื่อสาร (Communication) ได้เข้ามามีบทบาทที่ทำให้การต่อสู้ ต่อรอง หรือการปรับประสานของอัตลักษณ์ต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้สังคมได้มีการรับรู้การมีตัวตนของอัตลักษณ์ต่างๆ ของกลุ่มชนวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อย แต่หากว่าวัฒนธรรมนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นกลุ่มใหญ่ในด้านของประชากรหรือพื้นที่ แต่ว่าการมีอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งนั้นก็สามารถมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมเหนือกลุ่มทั้งที่ประชากรและพื้นที่มากกว่าได้ เพราะในสังคมหนึ่งๆ ไม่ได้ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียววัฒนธรรมเดียว แต่ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมที่มีมากกว่าหนึ่งวัฒนธรรมซึ่งการสื่อสารในมุมมองของสำนักวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) นั้น มีรูปแบบการสื่อสารร่วมกัน โดยมีการสื่อสารตามแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความหมายและความเข้าใจร่วมกัน (Shared Meaning) ดังนั้น การสื่อสารในพื้นที่ของกลุ่มชาวภูไทที่มีการต่อสู้ต่อรองหรือแม้แต่กระทั่งการประสานในกลุ่มกันเองทั้งนี้

เพื่อเป็นการสร้างความหมายและความเข้าใจในระหว่างอัตลักษณ์กระแสหลักและกระแสรองด้วยตนเองในสังคมทางพื้นที่ทางวัฒนธรรมในสังคมของตัวเอง ชุมชน ภูมิภาค ประเทศชาติและสังคมโลกตามลำดับ

สังคมเป็นตัวกำเนิดนาฏศิลป์เพราะมนุษย์มีการสื่อสาร ดังนั้นสังคมมีบทบาทต่อนาฏศิลป์และนาฏศิลป์เองก็มีบทบาทต่อสังคมเช่นกัน นาฏศิลป์เป็นเครื่องชี้วัดความเป็นไปในสังคมทำให้เห็นว่าสังคมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ฉะนั้นการศึกษานาฏศิลป์คือการศึกษาสังคมในชุมชนนั้นๆ บทบาททางนาฏศิลป์หมายถึง การพิจารณาว่านาฏศิลป์มีส่วนอย่างไรบ้างในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งที่เป็นกิจกรรมส่วนตัวและส่วนรวม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ใช้ศิลปะการแสดงเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิตในเวลาปกติและในโอกาสพิเศษอยู่ตลอดเวลา จากการเข้าไปศึกษาในพื้นที่พบว่าชุมชนภูเก็ตเรณูนครนั้นมีการนำนาฏศิลป์เข้ามาในชีวิตตั้งแต่อดีต อาทิเช่นการรักษาโรค คือการฟ้อนเหยา (การดูแลรักษาอาการเจ็บไข้ ชาวอีสานทั่วไปเรียกว่าผีฟ้า) การฟ้อนเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์พร้อมทั้งเพื่อความสนุกสนานในงานเทศกาลบุญเดือน 5 ประเพณีบุญผะเหวด เทศน์มหาชาติ และเดือน 6 ประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่เพื่อเป็นการนมัสการองค์พระธาตุเรณู และเป็นการฟ้อนถวายถน เพื่อขอฟ้าให้ฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ต่อมาชุมชนนี้มีการริเริ่มการแสดงทางนาฏศิลป์เป็นรูปแบบการแสดงขึ้นใน พ.ศ. 2495 มีการพัฒนานาฏศิลป์เป็นรูปแบบขึ้นเป็นครั้งแรกโดยมีการฟ้อนบายศรีสู่ขวัญในพิธีการฟ้อนต้อนรับหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ณ อยุธยา ในงานการเปิดโรงเรียนเรณูนครวิทยาการ

ต่อมาปีพุทธศักราช 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสมณฑลอิสานในวโรกาสทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันมาฆบูชาที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีการประดิษฐ์ชุดฟ้อนภูไทขึ้นเรียกว่าการฟ้อนภูไทชาวแห่ต้นกล้วยพฤษ์ หลังจากนั้นในระยะแรกๆ ได้มีการจัดแสดงการฟ้อนอย่างต่อเนื่องจากการที่จัดการต้อนรับแขกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีตรวจงานต่างๆ ในพื้นที่และมีการจัดแสดงในงานบุญกฐิน ผ้าป่าจากต่างพื้นที่ส่งผลให้ในระยะต่อมาได้มีการแสดงฟ้อนภูไทและการประดิษฐ์งานด้านนาฏศิลป์เพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้นจากชื่อเสียงของการแสดงทางนาฏศิลป์และศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชน

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าชุมชนภูเก็ตเรณูนครนั้นมีการนำเอาวัฒนธรรมมานำเสนอในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการสร้างรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมในชุมชนเพิ่มมากขึ้น หากพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ในการท่องเที่ยวแล้วเรณูนครนั้นไม่มีส่วนใดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเลย ยกเว้นแต่มีระยะทางที่ใกล้กับพระธาตุพนมประมาณ 15 กิโลเมตร และห่างจากแม่น้ำโขงที่อยู่ประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งใช้เวลาเดินทางเพียง 10 – 15 นาที เท่านั้น ผลจากการที่นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นมาสัมผัสการแสดงทางด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะฟ้อนภูไทในชุมชนเรณูนครนั้นทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้มีการจัดการทางด้านการแสดงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการขยายตัวในการสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์และพัฒนานาฏศิลป์ในชุมชนทำให้มีรายได้จากการขายสินค้าที่ระลึกมากขึ้นตามลำดับ จากการศึกษาในพื้นที่ผู้วิจัยพบว่ามีกลุ่มที่จัดการแสดงโดยหลักในการจัดกิจกรรมในชุมชนภูเก็ตเรณูนครอยู่ 4 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มของโรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล

2. กลุ่มศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไท
3. กลุ่มเทศบาลเรณูนคร
4. กลุ่มอนุรักษ์เรณูนคร

จากที่กล่าวมายังมีวัดต่างๆ ในชุมชนมีการจัดการทางนาฏศิลป์หากแต่เป็นการจัด โดยเฉพาะกิจของกิจกรรมภายในวัดเช่นงานผ้าป่า กฐิน แต่บางครั้งก็ใช้บริการกลุ่มทั้งสามเช่นกันแล้วแต่กรณี

กลุ่มภูไทที่อาศัยอยู่ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีนิสัยส่วนตัวรักความสงบอยู่กันอย่างสันติ มีความรักและห่วงใยในเผ่าพันธุ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การแต่งกาย ดนตรี ความเชื่อและภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยที่ผ่านมาชาวภูไทเรณูนครยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย ดนตรี และภาษาพูด ของกลุ่มตนไว้อย่างเหนียวแน่น แต่ด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ปัจจัยเหล่านี้เข้ามามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครอย่างเห็นได้ชัด ทำให้วิถีของผู้คนชาวภูไทเรณูนครเปลี่ยนแปลงไปมาก ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่เคยปฏิบัติกันมาหลายๆ อย่าง คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรับรู้และให้ความสำคัญ วัฒนธรรมบางอย่างถูกกลืนเลื่อนไปจากสังคม หรืออาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย จึงจำเป็นอย่างมากที่ต้องมีการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาสิ่งสำคัญคือ การให้ความรู้และเข้าใจแก่คนในชุมชน เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น เพื่อให้คนในชุมชนเยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นถึงคุณค่า และรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการที่จะช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชนเผ่า อันเป็นผลผลิตทางปัญญาของบรรพบุรุษชาวภูไทอำเภอเรณูนคร ทั้งนี้กลุ่มภูไทมีการใช้นาฏศิลป์เป็นตัวหลักในการแสดงวัฒนธรรมทางการบันเทิงและสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในชุมชนและสามารถพัฒนาตัวของชุมชนและสร้างรายได้จากการใช้วัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์มาแปรรูปให้เกิดประโยชน์ด้านต่างๆ ตามมา ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของชุมชนในกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ในพื้นที่ประเทศไทย

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 1 การฟ้อนภูไทเรณูนคร พ.ศ. 2521 ลานวัดพระธาตุเรณูจะเห็นโครงสร้าง
สถาปัตยกรรมเก่าที่ยังหลงเหลือของเก่าเช่นศาลาที่มีลักษณะของชาวไทยใหญ่
ปรากฏในภาพก่อนการรื้อทำลายในเวลาต่อมา
ที่มา: ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถบอกว่า ใครเป็นใคร เราเป็นใคร แตกต่างกันอย่างไรรักกับคนอื่น และถ้าเราจะมีกิจกรรมหรือกิจวัตรปฏิบัติเหมือนกับคนอื่น เราจะเป็นคนที่ม้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเดียวกันหรือเป็นคนวงใน ซึ่งในความเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูไทด้วยกันเองแสดงถึงความมีชนชาติพันธุ์เดียวกันของกลุ่มชนเดียวกันแต่มีความแตกต่างในการตั้งพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้มีการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มให้ชัดเจน ชาวภูไทเป็นกลุ่มคนเดียวกันแต่ที่มีพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ต่างกัน เช่น ภูไทสกลนคร ภูไทกาฬสินธุ์ ภูไทเรณูนครจังหวัดนครพนมซึ่งมีการแสดงถึงอัตลักษณ์ของตัวตนให้สังคมรับรู้ โดยสร้างความภาคภูมิใจ อิ่มเอมใจในวัฒนธรรมศิลปะการแสดงโดยเฉพาะการแสดงทางการฟ้อนภูไทของกลุ่มชาวภูไทเรณูนคร ซึ่งเป็นต้นแบบของกลุ่มชาวภูไทกลุ่มแรกในพื้นที่ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ประกาศตัวว่าตัวเองมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นที่ใช้นาฏยศิลป์ในการสร้างอัตลักษณ์ให้สังคมรัฐชาติรับรู้ความมีตัวตนของกลุ่มคนกลุ่มนี้อย่างสง่างาม

ผู้วิจัยมุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่ในบทบาทของนาฏยศิลป์ที่มีแรงขับเคลื่อนอย่างไรต่อชุมชนและชุมชนใช้นาฏยศิลป์อย่างไรให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงนาฏยศิลป์มีบทบาทอย่างไรในชุมชนภูไทอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และชุมชนใช้นาฏยศิลป์อย่างไรให้เกิดประโยชน์ จากผลการวิจัยนี้ได้แสดงถึง อัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความหมายเชิงคุณค่าในทางวัฒนธรรมด้านนาฏยศิลป์ ที่นำเสนอความเป็นตัวตนของนาฏยศิลป์พื้นเมืองเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย ซึ่งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบของการ

สร้างอัตลักษณ์ทางนาฏศิลป์ในวัฒนธรรมเชิงบริบทต่างๆและวัฒนธรรมที่มีความหมายรวมทั้งชุมชน
ที่มีมิติทางการศึกษานาฏศิลป์ ทั้งในและนอกประเทศต่อไป

ภาพประกอบ 2 ผู้พื่อนภูไทเรณูนครร่วมฉายพระรูปกับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระพันปีหลวง
พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ในงานเปิดตัวผ้าแพรวา พ.ศ. 2527
ณ ลونغแองแจริส ประเทศสหรัฐอเมริกา
ที่มา: ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

การวิจัยในเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่
ชุมชนเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม วิเคราะห์นาฏศิลป์ที่เกิดขึ้นในบริบทวัฒนธรรมภูไท
เรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พร้อมทั้งวิเคราะห์พัฒนาการนาฏศิลป์ในบริบทสังคม
วัฒนธรรมสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาคอีสาน ประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล
และนำเสนองานวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive)
นำเสนอผลการวิจัยโดยใช้แนวคิดในการวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดอัตลักษณ์ (Cultural Identity)
และแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Public Meaning)

คำสำคัญ

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ; วัฒนธรรมคือความหมาย ; นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

2. ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์นาฏศิลป์ที่เกิดขึ้นในบริบทวัฒนธรรมภูไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3. ศึกษาวิเคราะห์นาฏศิลป์ภูไทเรณูนครในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นและรัฐชาติไทย

คำถามในการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีความเป็นมาอย่างไร

2. อัตลักษณ์นาฏศิลป์ที่เกิดขึ้นในบริบทวัฒนธรรมภูไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีพัฒนาการมาอย่างไร

3. พัฒนาการนาฏศิลป์ในบริบทสังคมวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาคอีสาน รัฐชาติไทยอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย แบ่งออกได้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับนาฏศิลป์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย โดยเลือกศึกษาจากชุมชนต่างๆ ในเขตพื้นที่ เขตเทศบาล อำเภอเรณูนคร หลักการในการเลือกกำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโดยเลือกชุมชนหลักเช่น ชุมชนวัดกลาง ชุมชนวัดบูรพา ชุมชนวัดป่าศรีวิสัย กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูไทเรณูนคร กลุ่มศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไทเรณูนคร กลุ่มโรงเรียนมัธยมเรณูนครวิทยานุกูล กลุ่มเทศบาลเมืองเรณูนคร เป็นต้น ชุมชนดังกล่าวเป็นตัวแทนของชุมชนอื่นๆ เพราะจากการลงพื้นที่ในชุมชนตั้งแต่แรกเริ่มในการศึกษาที่สัมผัสเห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีการแสดงในทุกสัปดาห์มีหลายระดับตั้งแต่ชาวบ้านจนถึงระดับผู้บริหารในประเทศเข้ามาในพื้นที่ชุมชนและออกไปแสดงในนอกพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นเสน่ห์ให้พื้นที่แห่งนี้มีการพัฒนาศิลปะการแสดงทางนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องและมีการคงรูปทางด้านนาฏศิลป์สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และขอบเขตพื้นที่มีการปรับเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาเรื่องนี้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกประเด็นการศึกษาไว้สามประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับชุมชนภูไทเรณูนครในประเด็นต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ผู้คนลักษณะของความเชื่อในด้านของนาฏศิลป์กับสังคมวัฒนธรรมภูไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.2 กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ชุมชนเรณูนครกับ สังคมวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและภูมิภาค

2.3 กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ชุมชนเรณูนครกับสังคมวัฒนธรรม
ประเทศไทย บนเวทีสากล

3. ขอบเขตด้านเวลาการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษายาวนานตั้งแต่ปีพฤษภาคม
พ.ศ. 2553 เป็นต้นมาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์เรียบเรียงได้เขียนพินัยนา
วิเคราะห์เป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการใช้กระบวนการทางมนุษยวิทยาการสังเกตแบบ
มีส่วนร่วม (Participation Observation) การเข้าไปร่วมสังเกตการณ์อยู่ในชุมชนเป็นเวลายาวนาน
เน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามมีผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย (Key Informants) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์
สังคมวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมทางด้านศิลปการแสดงนาฏศิลป์ของกลุ่มผู้ไทที่มีความหมายต่อผู้คน
และสังคมวัฒนธรรมทางการแสดงศิลปวัฒนธรรมนาฏศิลป์ของชุมชนผู้ไทเรณูนครที่ถูก
ประกอบสร้างความหมายจากสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยที่เน้นการทำงาน
ภาคสนาม และได้กำหนดประชากรการวิจัยและวิธีเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรการวิจัย

ประชากรการวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีสองกลุ่มคือ กลุ่มคนเรณูนครซึ่งจำแนกเป็น
สามกลุ่มหลักคือ ผู้อาวุโสในเขตพื้นที่อำเภอเรณูนคร ผู้พ่อนอดีตผู้พอนตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน
หัวหน้ากลุ่มต่างๆ ที่มีการจัดการแสดงในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร ในฐานะประชากรหลักที่มีปฏิสัมพันธ์
ทางด้านนาฏศิลป์จนกลายเป็นสังคมที่เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการแสดงนาฏศิลป์ ในชุมชน
อำเภอเรณูนครที่เกี่ยวกับการจัดการแสดงของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งในรูปแบบของผู้ชมกลุ่ม
ผู้ดูแลในท้องถิ่นอีกทั้งผู้ที่ประกอบธุรกิจทางด้านร้านเสริมความงาม ร้านขายเสื้อผ้า พื้นเมือง และ
นักการเมืองทุกระดับเป็นต้นมีการเรียกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งอยู่ในชุมชนเรณูนคร
กับกลุ่มภายนอกชุมชนหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นวัฒนธรรมของการแสดงนาฏศิลป์
ผู้ไทเรณูนครและการเกิดอัตลักษณ์ทางด้านนาฏศิลป์ของชุมชนผู้ไทเรณูนครทั้งเป็นบุคคลภาครัฐ
ภาคเอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้ด้วยพวกเขามีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาทั้ง
สองกรณีข้างต้นคือ นาฏศิลป์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรม ประเทศไทย และ
นาฏศิลป์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์

2. วิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากประชากรวิจัยโดยเน้นปฏิบัติการวิจัยภาคสนาม ณ พื้นที่วิจัย
ทั้งในเขตชุมชนเรณูนครและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอาทิพื้นที่การแสดงในจังหวัดนครพนมเป็นต้นผู้วิจัย
พยายามเข้าถึงข้อมูลโดยใช้การสังเกตการร่วมแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ Key
informant การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและศึกษาเอกสารสื่อโสตทัศนสาร ดังนี้

2.1 การสังเกต

ใช้ทั้งวิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมคือการสังเกตลักษณะทาง
กายภาพของพื้นที่ชุมชนเรณูนครลักษณะภูมิประเทศนอกจากนั้นยังสังเกตถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ภูไทเรณูนครในลักษณะของความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมศิลปะวัฒนธรรมการแสดงทางนาฏศิลป์ทั้งก่อนและหลังการแสดงการร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนในการสังเกตผู้วิจัยเน้นประเด็นในเรื่องของปฏิสัมพันธ์ของคนทั้งสามกลุ่มคือ ผู้อาวุโสในพื้นที่อำเภอเรณูนคร ผู้ก่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หัวหน้ากลุ่มต่างๆ ที่มีการจัดการแสดงในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากภายนอกชุมชนในการชมศิลปะและวัฒนธรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านของการแสดงศิลปะวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์ของชาวภูไทเรณูนครดังกล่าวมาข้างต้น

สำหรับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมของการแสดงศิลปะทางนาฏศิลป์ในระดับชุมชนระดับภูมิภาคและตัวแทนของชาติในเวทีสากลโดยเฉพาะการเข้าไปฝั่งตัวศึกษาอย่างใกล้ชิดเนื่องจากเป็นผู้แสดงและเกิดและเติบโตที่ชุมชนแห่งนี้กับผู้แสดงคนอื่นๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการแสดงในทุกระดับกิจกรรมของกลุ่มเช่นการสนทนาก่อนการแสดงหรือการจัดการบริหารจัดการของกลุ่มต่างๆ ในเขตพื้นที่ชุมชนเรณูนคร

2.2 การสัมภาษณ์

ใช้วิธีการสัมภาษณ์สามวิธีจำแนกผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสามกลุ่มคือ

1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่เป็น Key Informant ในงานวิจัยเรื่องนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยมีกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเรณูนคร กลุ่มนักแสดงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลุ่มผู้บริหารจัดการหมู่คณะในการจัดการการแสดง ทั้งสามกลุ่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางด้านศิลปะด้านแสดงทั้งเป็นผู้แสดงผู้ฝึกซ้อมผู้ประกอบธุรกิจทางด้านการเสริมสวยความงามในการแต่งตัวในการแสดงนาฏศิลป์กลุ่มต่างๆ เราได้มีการเลือกให้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก Key Informant ซึ่งจะอยู่ในชุมชนเรณูนครและมาจากภายนอกชุมชน

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant Interview) โดยสัมภาษณ์ทั้งนักแสดงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ชมการแสดงนาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนครพร้อมทั้งผู้ที่มาจากภายนอกที่มีความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุมชนเรณูนครซึ่งได้แก่ ช่างเสริมสวย ช่างตัดเสื้อผ้า ร้านขายของที่ระลึก บริษัททัวร์ ผู้ชมนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่มาศึกษาดูงานในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร ผู้นำชุมชนกำนันผู้ใหญ่บ้านประธานชมรมอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนายกเทศมนตรีเทศบาลเรณูนครผู้อาวุโสในชุมชนเรณูนครผู้อำนวยการโรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูลผู้อำนวยการโรงเรียนเรณูนครวิทยาคาร และคนในชุมชนที่เป็นผู้ก่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีประสบการณ์ในการแสดงทั้งในและนอกพื้นที่ชุมชนเรณูนคร

การสัมภาษณ์ผู้คนที่เป็นคนภายนอกที่มีบทบาทหน้าที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนครเลือกผู้ให้ข้อมูลเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครการสนับสนุนส่งเสริมการติดต่อประสานงานของการแสดงต่างๆ ทั้งภาครัฐเอกชนรวมทั้งผู้คนที่เข้ามาท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเรณูนครมาใช้ประกอบการสร้างอัตลักษณ์ให้กับตัวเองและสังคมในระดับต่างๆ กลุ่มข้าราชการระดับผู้บริหารเช่นในอำเภอเรณูนครเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่เทศบาลเรณูนครตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 4 นครพนม สำนักงานใหญ่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครพนม สื่อมวลชนระดับท้องถิ่นระดับภูมิภาค สื่อมวลชนต่างๆ กลุ่มองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม นายกเทศบาลตำบลเรณู องค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ในพื้นที่เรณูนครกลุ่มนักร้องเมืองท้องถิ่นที่มีสมาชิกผู้แทนราษฎรอำเภอเรณูนคร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม สมาชิกการบริหารตำบลต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดนครพนม ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาจากภายนอกชุมชนพื้นที่เรณูนครมีชาวต่างประเทศที่เข้ามาจากประเทศต่างๆ อดีตนายอำเภออดีตส่วนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เคยดูแลศิลปวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ภูมิภาคอีสาน สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ชื่นชมชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมการแสดงภูไทเรณูนครภายนอกชุมชนทั้งที่มาจากภาคอีสานจังหวัดใกล้เคียงและจากภาคต่างๆ ของประเทศรวมทั้งต่างประเทศ

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการตามความเกี่ยวข้องกัวัตถุประสงค์การวิจัยเน้นการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการด้วยการพูดคุยเสวนากับบุคคลทั่วไปตามสถานที่การะวาระต่างๆ อย่างไม่จำเป็นในการจัดจ่อเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สังเคราะห์ในระนาบกว้างจากผู้คนต่างๆ ในบริบทสถานที่หลากหลายประการสำคัญการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนี้ได้นำมาซึ่งกรณีการได้รับทราบถึงบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์ในฐานะบุคคลสำคัญหรือ Key Informant และแบบเป็นทางการที่มักจะไม่ได้ออกกำหนดไว้ในช่วงระยะเวลาการออกแบบการวิจัย

2.3 การศึกษาจากเอกสารและสื่อ โสตทัศนสาร

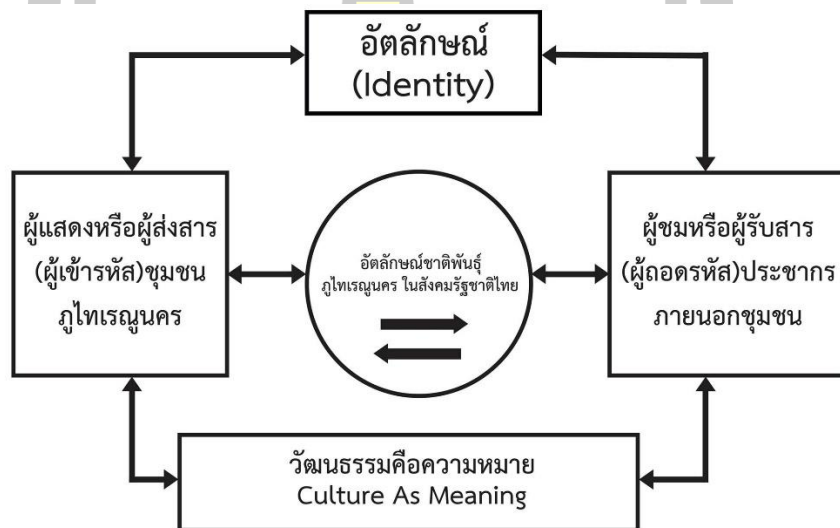
การศึกษาข้อมูลส่วนนี้เป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดพื้นที่ภาคสนามขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่อยู่ของข้อมูลการศึกษาเอกสารรวบรวมข้อมูลจากเอกสารผู้วิจัยใช้ความสำคัญกับเอกสารทางด้านประวัติการก่อตั้งเมืองเรณูนครและพัฒนาการทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในภาคอีสานและในชุมชนเรณูนครจากอดีตจนถึงปัจจุบันนอกจากนั้นยังมีเอกสารงานวิจัยหนังสือบทความจากเอกสารต่างๆ จดหมายเหตุหนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอย่างละเอียดเพื่อใช้ในการเขียนอธิบายให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาเพื่อช่วงโยงเรื่องราวต่างๆ จากอดีตสู่ปัจจุบันในลักษณะการเชื่อมโยง เพื่อให้เข้าใจในบริบทการศึกษาเรื่องราวที่อ้างอิงมาอย่างเป็นเหตุเป็นผล ในการอธิบายและนำเสนอที่น่าเชื่อถือดังกล่าว ทั้งนี้รวมถึงเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และบริบทการวิจัย อย่างไรก็ตามพื้นที่หลักในการเก็บข้อมูลคือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงเช่น สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต4จังหวัดนครพนม ห้องสมุดหรือวิทยบริการที่สำคัญในภาคอีสานป้ายโฆษณา แผ่นพับ แผนที่โปสเตอร์ ปฏิทินใบปลิวชัวร์ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นาฏศิลป์ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย” ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสองแนวคิดหลักในการศึกษาธรรมชาติความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ในมิติของปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ภูไทซึ่งแนวคิดทั้งสองได้แก่แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) และแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning) เป็นโครงสร้างแนวคิดการวิจัยดังนี้

กรอบโครงสร้างแนวคิดของการวิจัย

จากปรากฏการณ์ทางการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชนเรณูนครอำเภอเรณูนครจังหวัดนครพนมผ่านวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์อย่างมีความสัมพันธ์และคุณค่าของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์การฟ้อนรำซึ่งมีนัยที่เกี่ยวกับการสร้างความหมายของ วัฒนธรรมคือ ความหมาย พร้อมทั้งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนและกลุ่มคนที่อยู่ในทั้งภายในและภายนอกชุมชนเรณูนคร กระบวนการของการพัฒนาทางด้าน นาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนคร ยังผลักดันให้เกิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชุมชนแห่งนี้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนกลุ่มคนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่นระดับชาติ และตัวแทน ชาติไปสู่เวทีการแสดงระดับนานาชาติไปพร้อมกัน จนเกิดปรากฏการณ์ของ “นาฏศิลป์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร” หรือ นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานกับการเป็นตัวแทนประเทศไทย ในเวทีการแสดงระดับสากล หรือ นาฏศิลป์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบโครงสร้างแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แผนภาพแสดงกรอบโครงสร้างการวิจัยที่สัมพันธ์กับแนวคิดการวิจัย

ที่มา : นฤทร์ดินทร์ สาลีพันธ์

จากภาพประกอบ ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงกรอบโครงสร้างการวิจัยที่สัมพันธ์กับแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) เพื่อใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ของคนในชุมชนเรณูนครผ่านวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครที่มีความสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าการกระทำเพียงแค่การแสดงทางนาฏศิลป์แต่มีกระบวนการต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับบุคคลและกลุ่มคนที่มีอยู่ในชุมชนเรณูนครเข้าร่วมการเป็นตัวละครและแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางความคิดในการอธิบายกระบวนการสร้างคุณค่ามูลค่าทางด้านการสร้างอัตลักษณ์ทางด้าน วัฒนธรรมการแสดงนาฏศิลป์ที่เกี่ยวกับการผลิตสร้าง ความหมายในการทำให้เกิดความเป็น

ตัวตนของชุมชน ประกาศให้ชุมชนตัวเองมีความเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะในเวทีทางด้านศิลปการแสดงนาฏศิลป์ทั้งในระดับชุมชน ระดับภูมิภาคระดับชาติรัฐและตัวแทนประเทศไทยในเวทีการแสดงระดับสากล ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (identity)

อัตลักษณ์ (identity) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่กำลังน่าสนใจในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับในการปรับเปลี่ยนกันไม่ยากวิชาการและทางด้านสังคม เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นเราที่มีปฏิสัมพันธ์อยู่ โดยอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ทำให้เราเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และการศึกษาอัตลักษณ์นั้น ยังเป็นการสื่อสารให้เราได้แสดงว่าเราเป็นใคร แล้วบอกกับสังคมว่าเราเป็นอย่างไร และอัตลักษณ์กับการสื่อสาร เป็นสิ่งที่ควบคู่กัน เนื่องจากการสื่อสารได้มีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์ของบุคคล หรือกลุ่มให้กับสังคมได้รับรู้ อัตลักษณ์ของตนเอง และอัตลักษณ์ของกลุ่ม อีกทั้งยังทำให้เราสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

อัตลักษณ์ คืออะไร

อัตลักษณ์ (identity) คือการแสดงความเป็นตัวตนหรือบ่งบอกความเป็นตัวตนอาจจะเป็นการตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” และจากนั้นอาจตามมาด้วยคำพูดคำถามชุดที่ว่า “ฉันเป็นใครในสายตาผู้อื่น” “ฉันแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” “ฉันเคยเป็นใคร” “ฉันทำอะไรต่อไป” ฯลฯ โดยทั้งหมดถือเป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position) ที่ระลึกอยู่ทางสังคม ซึ่งจะเกิดการที่เรามีปฏิสัมพันธ์ที่มีการสื่อสารกับตัวเอง บุคคลอื่น และสภาพแวดล้อมรอบ (Woodward, 2000, อ้างอิงใน จารุณี สุวรรณศรีศรี, 2547)

อัตลักษณ์นั้นจะถูกกำหนดโดยการที่สร้างความเหมือนและความแตกต่างจากผู้อื่นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Individual Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Collective/Social Identity) (เรื่องฟ้า บุรากร, 2550) โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคล เป็นการนิยามตนเองว่า เราเป็นใคร และอัตลักษณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์หรือมีการสื่อสารกับตนเอง และบุคคลอื่น ส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม เป็นภาพที่สังคมมองว่ามาที่เราว่า “สังคมมองตนเองอย่างไร” หรือเป็นการสร้างสำนึก รวมของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่ โดยเป็นการนิยามพวกเรา ว่ามีความเหมือนหรือมีความแตกต่างจากพวกเขาอย่างไร โดย Kath Woodward (2004) กล่าวว่าอัตลักษณ์ที่จะแสดงความเป็นพวกเดียวกัน หรือกลุ่มเดียวกัน สามารถเห็นในรูปธรรมนั้น เช่น ตราสัญลักษณ์ เครื่องหมาย ผ้าพันคอ หรือภาษาที่ใช้สื่อสารทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ว่าเราสังกัดอยู่ในกลุ่มใด หรือองค์กรใด อันเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ของตัวเอง หรืออัตลักษณ์ทางสังคมออกมาให้เห็นปรากฏ

ลักษณะของอัตลักษณ์จะมีความเป็นพลวัต (Dynamic) กล่าวคืออัตลักษณ์เป็นกระบวนการหนึ่ง ที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา โดยการที่บุคคลจะเลือกเอาอัตลักษณ์ชุดใดให้กับตัวเองนั้นจะเป็นสิ่งที่เอื้อต่อผลประโยชน์ให้กับตนเอง ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม โดยซึ่งบุคคลหนึ่งๆ ก็สามารถที่จะมีเอกลักษณ์ในหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นจะมองตนเองในแง่มุมใด เช่น นางสาว ต. เป็นคนไทยเชื้อสายยอง เป็นชาวลำพูน เป็นหญิงรักหญิง นับ

ถือศาสนาพุทธ เป็นสมาชิกชมรมอาจารย์ ฯลฯ ดังนั้นจึงเป็นอัตลักษณ์สามารถใช้มองตนเองในแง่มุมต่างๆ เช่น เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด เพศ อาชีพ ศาสนา ฯลฯ (สกลกานต์ อินทร์ไทร, 2539)

นอกจากนี้ยังมีกระบวนการหนึ่งที่ บุคคลก่อรูป “ตัวตน” หรือประกอบสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาได้จากพฤติกรรม “การบริโภค” (Consumption) ในชีวิตประจำวันของผู้คนการใส่เสื้อผ้า กีฬาที่เล่น ตลอดจนการเรียกดูหนังฟังเพลง รวมไปถึงรสนิยม รูปแบบการใช้ชีวิตหลากหลาย การจับกลุ่มของวัยรุ่นตามห้างสรรพสินค้า การเดินทางไปทำงานโดยใช้จักรยาน หรือการสร้างภาษาเฉพาะกลุ่มของพวกเขา เช่น ในภาพยนตร์เรื่องสตีลเฮลล์คูแรก หรือหอแตรวแตก (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551)

สามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมาจากสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยเป็นการกำหนดตำแหน่งของบุคคลสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ประการแรก อัตลักษณ์ส่วนตัว คือ บุคคลบ่งบอกความเป็นตัวเองว่า ตัวเองนั้นมีภาพลักษณ์มีความแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไรในสังคมอย่างไร ประการที่สอง อัตลักษณ์ทางสังคม เป็นภาพที่สังคมมองว่ามาที่ตัวตนบุคคลว่า มีภาพลักษณ์อย่างไรเช่นกัน โดยอัตลักษณ์ดังกล่าว มิได้มีเพียงอัตลักษณ์เดียวเท่านั้นแต่มีความหมายหลากหลาย และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะเลือกนำเอาอัตลักษณ์ใดขึ้นมา เพื่อใช้ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคล หรือกลุ่มที่ตนเองต้องการที่จะสื่อสารด้วย ทั้งนี้การเรื่องอัตลักษณ์ให้สื่อสารเข้ากับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ ยังจะเป็นการเกิด ประโยชน์กับตัวเองอีกด้วย นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังรวมไปถึงพฤติกรรมบริโภคและการใช้ชีวิตประจำวันด้วย

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นการใช้ความสนใจในการศึกษาของนักวิชาการ ในการยกระดับคนมาสู่การศึกษา อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล มาสู่การศึกษาอัตลักษณ์ ทางสังคม (Social Identity) จึงอาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมก่อตัวขึ้นจากการใช้วาทกรรม และปฏิบัติการต่างๆ ในสังคม (Social Practice) ที่ดำเนินอยู่ในชีวิตประจำวันของบุคคล เช่น การทักทาย การสนทนา ซึ่งบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเราทำเดียวกันย่อมจะถูกยอมรับจากสมาชิกภายในชุมชนเดียวกันว่า “เป็นคนในวงการหรือเป็นคนในวัฒนธรรมเดียวกัน (us) โดยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นความต้องการของมนุษย์ที่จะต้องการแตกต่าง (Need to be Different) ซึ่งในแต่ละสังคม สมาชิกภายในสังคมย่อมมีความต้องการนี้มากน้อยแตกต่างกัน ดังนั้นการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมของตนเองย่อมมีขวัญปรากฏให้เห็น เช่น การแสดงความเป็นไทย ด้วยการทำอาหารไทย ใส่ชุดไทย ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าว ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนในวัฒนธรรมเดียวกัน ทำให้ง่ายต่อการสื่อสารภายในกลุ่มว่าทำได้เหมือนกัน และยังเป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมเดียวกันอีกด้วย

บทบาทของอัตลักษณ์ต่อบุคคล และสังคมจากแนวคิดของนักวัฒนธรรมบางสำนักที่มีแนวคิดพื้นฐานว่า วัฒนธรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” (Power) เนื่องจากเราทำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์บุคคลและสังคมนั้น เป็นแหล่งที่มาของอำนาจบางชนิด เช่น ความมั่นใจในตัวเอง (Self-Confident) ความภาคภูมิใจและความรู้สึกที่มีศักดิ์ศรีในตัวตนหากบุคคลหรือสังคมใดขาดอัตลักษณ์เฉพาะตนหรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นย่อมจะทำให้ขาดความมั่นใจหรือความหมดความพึงพอใจในตนเองและอัตลักษณ์คือการต่อสู้ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเราคือในสังคมนั้นมีการ

ต่อสู่ทางเราทำเนื่องจากภายในสังคมประกอบไปด้วยอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลาย เช่น การพ็องกูไทของชาวภูไท ที่มีการโต้ตอบทางวัฒนธรรมกับกลุ่มของนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน และ ต่อร่องทางวัฒนธรรมของ นาฏศิลป์ส่วนกลางของประเทศไทย

ส่วนหลักเกณฑ์แบ่ง “เขา” และแบ่ง “เรา” เนื่องจากอัตลักษณ์ทางเราทำเป็นองค์ประกอบที่บอกว่า “เราเป็นใคร” (We/Us) และแตกต่างจากคนอื่น (They/Them) อย่างไร ซึ่ง Sarbaugh (กาญจนา แก้วเทพ, 2544) ได้อธิบายว่า ความรู้สึก “เป็นวัฒนธรรมเดียวกัน” อาจแล้วแต่รหัส/สัญลักษณ์ ที่ใช้เป็นเกณฑ์แบ่ง โดย Sarbaugh ได้เสนอ 4 ตัวแปร สำหรับวิเคราะห์อัตลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม ดังนี้

1. โลกทัศน์ (Worldview) ซึ่งเป็นชุดของความเชื่อที่เกี่ยวกับความหมายชีวิต เป้าหมายของชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล เช่น พุทธศาสนิกชนมีโลกทัศน์ว่าชีวิตเป็นทุกข์ เป้าหมายของชีวิตคือ การดับทุกข์ และสรรพสิ่งล้วนเป็นอนัตตาที่มีการเกิดย่อมมีการดับ

2. แบบแผนบรรทัดฐาน (Normative Pattern) เป็นแบบแผน หรือแนวทางสำหรับการปฏิบัติในกลุ่ม หรือภายในสังคม ว่าสิ่งใดควร ไม่ควรทำ เช่นสังคมไทยต้องมีสัมมาคารวะเคารพผู้ใหญ่ จึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

3. ระบบรหัส (Code System) เป็นแบบแผน กฎทั้งหมดที่เกี่ยวกับทุกอย่างที่มีความหมาย (Meaning) ไม่ว่าจะเป็นวิจนะภาษา อวิจนะภาษา เวลา สถานที่ ฯลฯ ซึ่งเป็นตัวแปรนี้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารโดยตรง

4. ความสัมพันธ์ที่บุคคลได้รับรู้ (Perceived Relation) ความสัมพันธ์ที่บุคคลได้รับรู้ อาจมีหลายมิติ เช่น เป้าหมายของแต่ละวัฒนธรรมนั้นไปด้วยกันหรือไม่ เกี่ยวกับลำดับชั้นของความสัมพันธ์นั้น และความรู้สึกบวก-ลบ กับผู้อื่น

กล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่แบ่งเขา แบ่งเรา มีตัวแปรสำคัญ 4 ตัวนั้นแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีโลกทัศน์ แบบแผนของบรรทัดฐาน ระบบรหัส และมีความสัมพันธ์ที่บุคคลได้รับรู้สามารถที่จะสื่อสารกันในรูปแบบอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเดียวกัน เนื่องจากภายในกลุ่มได้มีความเชื่อแบบเดียวกัน ทำให้สำนึกในวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น กลุ่มคนภาคเหนือ ที่มีความเชื่อเรื่องผีปู่ย่า และการปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีบูชาผีปู่ย่า ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสื่อสารผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ที่มีความคิด หรือความเชื่อ ออกมาในรูปแบบที่ชายครั่งกัน แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารในคนกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมเดียวกัน จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวเรา หรือคนวงในมากกว่าคนที่ม้อัตลักษณ์ทางร้านถามที่แตกต่าง

อาจสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถบอกว่า ใครเป็นใคร เราเป็นใคร แตกต่างกันอย่างไรกับคนอื่น และถ้าเราจะมีกิจกรรมหรือวัฒนธรรมปฏิบัติเหมือนกับคนอื่น เราจะเป็นคนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเดียวกันหรือเป็นคนวงใน ซึ่งในความเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูไทด้วยกันเองแสดงถึงความมีชนชาติพันธุ์เดียวกันของกลุ่มชนเดียวกันแต่มีความแตกต่างในการตั้งพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้มีการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มให้ชัดเจน ชาวภูไทเป็นกลุ่มคนเดียวกันแต่ที่มีพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ต่างกัน เช่น ภูไทสกลนคร ภูไทกาฬสินธุ์ ภูไทเรณูนครจังหวัดนครพนมซึ่งมีการแสดงถึงอัตลักษณ์ของตัวตนให้สังคมรับรู้ โดยสร้างความภาคภูมิใจ อิ่มเอมใจ ในวัฒนธรรมศิลปะการแสดงโดยเฉพาะการแสดงทางการพ็องกูไทของกลุ่มชาว

ภูไทเรณูนคร ซึ่งเป็นต้นแบบของกลุ่ม ชาวภูไทกลุ่มแรกในพื้นที่ ที่ประกาศตัวว่าตัวเองมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น

แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมย่อย (Subculture)

ก่อนที่เราจะรู้จักคำว่าวัฒนธรรมย่อย (Subculture) นั้น เรามาทำความรู้จักกับคำว่า วัฒนธรรม (Culture) ตามความนิยามแบบดั้งเดิมวัฒนธรรมหมายถึงความสูงส่ง ด้านภูมิปัญญาและ จิตวิญญาณ (สมสุข หินวิมาน, 2548) ต่อมานักทฤษฎีสำนักวัฒนธรรมศึกษา ได้หันมาสนใจการศึกษา ประสบการณ์อันดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน (Everyday Life Experience) โดยวัฒนธรรมย่อยนั้น กล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมอาจถูกกดทับจากคุณธรรมเนื้อเก่าซึ่งกาญจนาทเพ (กาญจนาท แก้วเทพ, 2544) ได้สรุปเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อยไว้ดังนี้

1. นักวัฒนธรรมศึกษากล่าวว่าในสังคมหนึ่งหนึ่งนั้นมิได้ประกอบไปด้วยวัฒนธรรม เพียงว่าจะทำเดี่ยว (Culture-C ตัวใหญ่) หากประกอบไปด้วยวัฒนธรรมที่มีมากกว่าว่าจะทำหนึ่งขึ้นไป (cultures มี c ตัวเล็กหลายตัว)

2. ประการที่สองกลุ่มที่สนใจการศึกษาวัฒนธรรมย่อย ส่วนใหญ่ให้ค่านิยมแบบ มนุษยวิทยา (Anthropological) มากกว่า ด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) คือ สนใจที่จะศึกษา ทางด้านชีวิตวัฒนธรรม หรือ วิถีชีวิตการดำเนินชีวิต มากกว่า ศิลปวัฒนธรรม หรือสิ่งที่ดึงดูดที่มนุษย์ สร้างขึ้นมา

3. ในวัฒนธรรมย่อยในหลายๆ วัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันในสังคม กลุ่มที่ศึกษา วัฒนธรรมย่อย มักทำให้ความสนใจกับการขัดแย้ง (Conflict) ระหว่างวัฒนธรรม มากกว่าที่จะสนใจ เอกภาพระหว่างวัฒนธรรมย่อยเหล่านั้น เนื่องจากมิติที่แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์และโครงสร้าง อำนาจ (Power Structure) โดยนักวิชาการบางคน เช่น กลุ่มเบอร์มิงแฮม เห็นว่า การสร้างแนวคิด เรื่องวัฒนธรรมย่อยเป็นการต่อสู้ทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง

4. นักวิชาการบางกลุ่มได้นิยาม คำว่า วัฒนธรรม ว่าเป็นกระบวนการสร้างความหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ ของสังคม (Social Social Construction of Meaning) การ วิเคราะห์วัฒนธรรมย่อยจึงหมายถึงกระบวนการการผลิตการกระจายและการบริโภคที่มีความหมาย ต่างๆ รวมทั้งหน้าที่ของกระบวนการทั้งหมด

5. สังคมส่วนใหญ่ โดยทั่วไปในโลกปัจจุบัน มักจะเป็นสังคมที่มีความซับซ้อน ทั้ง ทางด้านประชากร ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางวัฒนธรรม ดังนั้น สังคมที่มีความซับซ้อน จึงมีโครงสร้างที่ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่โครงสร้างเชิงซ้อน (Heterogenous Strcuture) โดยแต่ละส่วนจะสะท้อนความต้องการและผลประโยชน์ของคนในกลุ่ม

6. ในสังคมที่มีวัฒนธรรมย่อยหลายๆ วัฒนธรรมนั้น ความสัมพันธ์ระหว่าง วัฒนธรรมย่อยและวัฒนธรรมหลัก (Dominant Culture) หรือภายในวัฒนธรรมย่อยด้วยกันเองอาจมี ความหลากหลายรูปแบบ เช่น อาจมีปะทะโดยตรง หรือมีการต่อรอง เพื่อให้วัฒนธรรมของตนเองได้มี พื้นที่สาธารณะในการแสดงออก

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมย่อย ในเชิงโครงสร้างอำนาจ วัฒนธรรมย่อย ไม่ใช่วัฒนธรรมที่ ล่องลอย อย่างไม่มีสัมพันธ์กับคุณธรรมอันอื่นๆ แต่ว่าวัฒนธรรมย่อยได้ดำรงอยู่ในโครงสร้าง ลำดับ ชั้นของอำนาจที่แตกต่างกัน (Hierarchical Power Structure) ระหว่างวัฒนธรรมย่อยกับคุณธรรม

หลัก ดังนั้น คำว่า ย่อย จึงมีความหมายถึง เล็ก/น้อยในแง่อำนาจ ด้วย วัฒนธรรมย่อย จึงหมายถึง การใช้อำนาจครอบงำ การเอาเปรียบ (Domination, manipulation) ที่วัฒนธรรมกระแสหลักกระทำต่อวัฒนธรรมย่อย แต่ในอีกทางด้านหนึ่งก็หมายถึง การต่อสู้ ต่อรอง การมีปฏิกริยาของวัฒนธรรมย่อย ที่มีต่อวัฒนธรรมหลัก เพื่อการดำรงอยู่ และการสืบทอดวัฒนธรรมย่อยด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2544)

อันโตนิโอ กรัมซซี ได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง การครองความเป็นเจ้าของทางอุดมการณ์ (Hegemony) โดยเขาได้กล่าวว่าวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ชุดใดสามารถครอบครอง (Accommodate) จิตสำนึกของคนหมู่มากได้ ก็จากครอบครองความเป็นเจ้าของ และกลายเป็นวัฒนธรรมอุดมการณ์หลักไป แต่ในเวลาเดียวกัน วัฒนธรรม อุดมการณ์ดังกล่าว ก็สามารถที่จะถูกต่อต้าน (Resist) หรือ ประสาน (Articulate) ได้ตลอดเวลา (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) ซึ่งทำให้เห็นว่าเมื่อมีวัฒนธรรมหลักย่อมจะมีวัฒนธรรมย่อยเกิดขึ้น วัฒนธรรมหลักนี้อาจจะเป็นวัฒนธรรมของผู้ที่มีอำนาจในสังคม โดยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมหลักกับวัฒนธรรมย่อย ย่อมจะมีการใช้อำนาจในการเอาเปรียบวัฒนธรรมที่ด้อยกว่าในทางกลับกันว่าได้ทำที่ด้อยกว่า ย่อมมีการต่อสู้ ต่อรองเพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง

กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมในสังคมนั้น มิได้มีวัฒนธรรมเพียงวัฒนธรรมเดียว ยังประกอบไปด้วยวัฒนธรรมอันหลากหลาย ซึ่งเมื่อก้าวถึงวัฒนธรรมย่อย ย่อมต้องมีวัฒนธรรมหลักที่มีอำนาจและคอยที่จะมาครอบครองวัฒนธรรมย่อยได้ตลอดเวลา เนื่องจากภายใต้สังคมอันซับซ้อนในโลกใบนี้จึงยากที่จะมีวัฒนธรรมในสังคมที่เป็นเอกภาพเพียงหนึ่งเดียว ดังนั้น วัฒนธรรมย่อยๆ จึงเกิดขึ้นมาตามทีแต่ละกลุ่มในสังคมต้องการและให้ผลประโยชน์จากวัฒนธรรมนั้น ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อย จึงมีการปะทะ ต่อสู้ ต่อรองกันหรือมีการปรับประสาน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ในการให้ตนเองได้ดำรงรักษาเป็นวัฒนธรรมของตนเองไว้

อัตลักษณ์ที่เป็นรอง คือ กลุ่มของวัฒนธรรมย่อยที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งในสังคมหนึ่งหนึ่งย่อมประกอบไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยที่วัฒนธรรมย่อยนั้นจะเป็นโครงสร้างเสริมสอนเพราะในสังคม ไม่มีเพียงโครงสร้างเดียว โครงสร้างเชิงซ้อนเหล่านั้นจะตอบสนองความต้องการของคนในกลุ่ม ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมย่อยกับวัฒนธรรมหลัก หรือแม้แต่วัฒนธรรมย่อยด้วยกันเอง อาจจะมีการสร้างความสัมพันธ์ในความหลากหลายรูปแบบ เช่น อาจมีการปะทะกันโดยตรง หรือมีการต่อรอง เพื่อให้วัฒนธรรมของตนเองได้มีพื้นที่สาธารณะในการแสดงออกความเป็นตัวตน

วัฒนธรรมคือความหมาย

แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning)

Geertz (อคิน รพีพัฒน์, 2551 อ้างอิงจาก Geertz, 1973) นิยามความหมายของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรมคือความหมาย” โดยอ้างถึงเกียร์ซว่าเขามีความเห็นสอดคล้องกับเวเบอร์ที่เปรียบเทียบมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีความคล้ายกับแมงมุมที่ห้อยโหนตัวอยู่กับ สายใยของ “ความหมาย” ที่เค้าเองนั้นได้ถักทอขึ้น เกียร์ซถือว่าวัฒนธรรมคือสายใจดังกล่าวเหล่านั้นดังนั้นการวิเคราะห์วัฒนธรรม จึงไม่ใช่การวิเคราะห์หากภูเกณท์ต่างๆ ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นการกระทำของ คนละสังคมแยกเช่นการทดลองแบบวิทยาศาสตร์กายภาพหากแต่เป็นการเสาะหา “ความหมาย”

และ “การตีค่ากับความหมาย” คือ ความหมาย ของสัญลักษณ์ (symbol) ที่มนุษย์และสัตว์สังคมสร้างขึ้นนั่นเอง

แนวคิดวัฒนธรรมของเกียร์ได้แบ่งซึ่งถึงรูปแบบความหมาย (Pattern of Meanings) ที่ถูกผลิตซ้ำสืบเนื่องต่อกันมาในรูปของสัญลักษณ์เป็นระบบของแนวทางสังคมที่ได้รับการสืบทอดกันมา (Inherited Conceptions) และแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ซึ่งผู้คนใช้ในการติดต่อสื่อสารเก็บรักษาไว้ และพัฒนา ต่อเติม เพื่อสร้างเสริมความรู้เกี่ยวกับชีวิตและ ทักษะที่คนๆที่มีต่อชีวิตในบริษัท และเงื่อนไขของสังคมใหม่ใหม่อยู่เสมอ

ในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยเรื่องนี้ถือว่า “นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน” ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการทางสังคมในการสร้างคุณค่าของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนครในด้านของนาฏศิลป์พื้นเมืองให้เกิดคุณค่าในพื้นที่บริบทของชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นการกระทำทางวัฒนธรรมที่แสดงความหมายทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชนชาวภูไทเรณูนคร ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครโดยมีการเชื่อมโยงท้องถิ่นกับรัฐชาติไทย โดยมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันและกันในด้านต่างๆ หลายสิ่งหลายอย่างต่างล้วนเป็นเรื่องราวกระบวนการสร้างความหมายให้กับนาฏศิลป์พื้นเมืองภูไท ผ่านการเป็นตัวแทนระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับรัฐชาติ และตัวแทนของชาติระดับสากล ในการส่งผลผลักดันให้กลายเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวอีสานและรัฐชาติไทย ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าในการทำเครื่องมือการต่อสู้ต่อรองทางด้านสังคมวัฒนธรรมชาติไทย จนกลายเป็นประเด็น “นาฏศิลป์พื้นเมืองภูไทเรณูนคร ที่มีความสำคัญต่อรัฐชาติไทย” อย่างน่าสนใจ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. *อัตลักษณ์* หมายถึง สิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมาจากที่ไม่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยเป็นการกำหนดตำแหน่งของบุคคลสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ประการแรก อัตลักษณ์ส่วนตัว คือบุคคลบ่งบอกความเป็นตัวเองว่า ตัวเองนั้นมีภาพลักษณ์มีความแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไรในสังคมอย่างไร ประการที่สอง อัตลักษณ์ทางสังคม เป็นภาพที่สังคมมองว่ามาที่ตัวตนบุคคลว่า มีภาพลักษณ์อย่างไร เช่นกัน อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมาจากที่ไม่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยเป็นการกำหนดตำแหน่งของบุคคลสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ประการแรก อัตลักษณ์ส่วนตัว คือบุคคลบ่งบอกความเป็นตัวเองว่า ตัวเองนั้นมีภาพลักษณ์มีความแตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไรในสังคมอย่างไร ประการที่สอง อัตลักษณ์ทางสังคม เป็นภาพที่สังคมมองว่ามาที่ตัวตนบุคคลว่า มีภาพลักษณ์อย่างไรเช่นกัน อัตลักษณ์ (identity) คือ การแสดงความเป็นตัวตนหรือบ่งบอกความเป็นตัวตนอาจจะเป็นการตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” และจากนั้นอาจตามมาด้วยคำพูดคำถามชุดที่ว่า “ฉันเป็นใครในสายตาผู้อื่น” “ฉันแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” “ฉันเคยเป็นใคร” “ฉันทำอะไรต่อไป” ฯลฯ โดยทั้งหมดถือเป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position) ที่ระลึกอยู่ทางสังคม โดยสรุปอัตลักษณ์ในเล่มวิจัยนี้หมายถึงการรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร การเข้าใจตรงกันในความเป็น “ตัวตน” ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร จากการมองตนเองอย่างไร ของมุมมองทั้ง 2 กลุ่มคือ ประชากรภายในและภายนอกชุมชนจากผู้ส่งสารและผู้รับสาร

2. *นาฏยศิลป์* หมายถึง การแสดงที่ใช้แสดงวัฒนธรรมในชุมชนภูไทเรณูนครเท่านั้น
3. *ฟ้อนภูไท* หมายถึง การออกท่าทางการร่ายรำของชาวภูไทในพื้นที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
4. *การฟ้อน* หมายถึง การแสดงออกทางร่างกายของชาวภูไท โดยอาศัยการเคลื่อนไหว ส่วนต่างๆ ของร่างกาย ตามจังหวะดนตรี
5. *ฟ้อนอีสาน* หมายถึง การแสดงออกทางร่างกายด้วยการเคลื่อนไหวตามลีลาท่าทางของชาวอีสาน โดยอาจมีรูปแบบที่ชัดเจนหรือไม่ชัดเจนก็ได้
6. *ภูไท ผู้ไทย หรือผู้ไท* ล้วนแล้วแต่มีความหมายอย่างเดียวกัน คือ กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ที่เรียกตัวเองว่าภูไท ในแคว้นสิบสองจุไทย อพยพลงมากระจายอยู่ทั่วไปในเวียดนาม ลาว และในภาคอีสานของประเทศไทย (ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า ภูไท ซึ่งเป็นที่ใช้เรียกตัวเองของกลุ่มชาวภูไท จะมีปรากฏการใช้ ผู้ไทย หรือผู้ไท บ้างในกรณีการคัดลอกและอ้างอิงจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเท่านั้น) ภูไทในเล่มวิจัยนี้ หมายถึง ประชากรศาสตร์พื้นที่ที่แสดงของการแสดงการสื่อสารในชุมชนภูไทเรณูนคร
7. *ภูไทเรณูนคร* หมายถึง ชาวภูไทที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
8. *ชุมชน* หมายถึง ชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเรณูนคร และพื้นที่ใกล้เคียง ในหัวข้อนี้เป็นการจำกัดความของคำนิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในเล่มนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทพื้นที่ของงานวิจัยในเล่มนี้ซึ่งมีการให้คำจำกัดความเฉพาะในเล่มนี้ดังต่อไปนี้
9. *ผู้เข้ารหัส ผู้ส่งสาร ผู้แสดง* สามคำนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายเดียวกันคือผู้ที่สื่อสารออกมาให้เห็นถึงภาพในการนำเสนอข้อมูลของความหมายของอัตลักษณ์นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
10. *ผู้ถอดรหัส ผู้รับสาร ผู้ชม* สามคำนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายเดียวกันคือผู้ที่ได้รับสารได้รับความรู้หรือความรู้สึกความหมายของอัตลักษณ์นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
11. *การส่งสาร การเข้ารหัส* สองคำนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายเดียวกันคือลักษณะของการสื่อสารเพื่อให้เข้าใจในข้อมูลอัตลักษณ์นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
12. *การรับสาร การถอดรหัส* สองคำนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายเดียวกันคือการสื่อสารเพื่อรับข้อมูลอัตลักษณ์นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
13. *ชุมชน* หมายถึงชุมชนภูไทเรณูนคร
14. *พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์* หมายถึงพื้นที่พิเศษที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางด้านจิตวิญญาณของผู้คนในบริเวณเวทีหรือลานการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
15. *จังหวัด* หมายถึงจังหวัดนครพนม
16. *รัฐชาติ* หมายถึง รัฐชาติไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไท เรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยได้อ่านแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับงานวิจัยเล่มนี้นำเสนอให้เห็นถึงรูปแบบและความหมายที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์การวิจัยเพื่อให้เกิดความเด่นชัดและความหมายแนวทางและทิศทางของงานวิจัยเล่มนี้ ให้ความสมบูรณ์และมีแนวทางวิเคราะห์ที่ชัดเจนตามหลักการที่ได้กล่าวมาตั้งแต่หัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม
2. แนวคิดอัตลักษณ์
3. แนวคิดวัฒนธรรมเพื่อความหมาย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์และสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” เป็นคำที่เกิดขึ้นในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยเห็นว่า วิถีชีวิตของคนไทยในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังล้าหลังเป็นที่ดูถูกดูแคลนของชาวต่างชาติ จึงนำเอาคำว่าวัฒนธรรมซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “culture” มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพและวิถีชีวิตของชาวไทย พร้อมกับการตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ. 2483 นับแต่นั้นคนไทยก็คุ้นเคยกับคำๆ นี้มากขึ้น ส่วนความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย โดยสรุปแล้วมีความหมายที่ต่างกัน 2 ประการ คือ

ประการแรก

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีที่งาม และที่มีคุณค่าซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาซ้ำนาน ในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมและศิลปกรรมอันมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์

ความหมายแรกนี้เป็นที่เชื่อถือกันแพร่หลายมาช้านานแล้ว นับตั้งแต่สมัยที่ก่อตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ประการหลัง

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดขึ้นและสร้างขึ้นมาเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคมทั้งเป็นสิ่งที่มิระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบเป็นที่ยอมรับกันภายในสังคมนั้นๆ ซึ่งในทัศนะของบุคคลภายนอกแล้วจะมีความเป็นเอกลักษณ์ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2532)

ความหมายประการหลังนี้เพิ่งมีขึ้นในระยะหลังๆ โดยบรรดานักวิชาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาด้วยกันกำหนดขึ้นเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม จึงรับรู้อยู่ในวงแคบๆ เท่านั้น

อย่างไรก็ดีการกำหนดที่ยกย่องวัฒนธรรมไม่ว่าจะในความหมายใดเป็นของดีของงามจนตีความหมายเป็นวัฒนธรรมนั้นให้หยุดอยู่กับที่ ไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลง ย่อมไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางวัฒนธรรมของมนุษย์ เนื่องจากลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์มีความสัมพันธ์กันและมีการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปเรื่อยๆ โดยไม่มีจุดจบตราบดีที่มนุษย์ยังดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งมีแต่ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง และยังมีความแตกต่างไปตามเงื่อนไขของกลุ่มชนเวลา และสถานที่อีกด้วย ความคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ เสนอว่า วัฒนธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องหยุดนิ่ง ไม่ใช่เป็นภาพนิ่ง แต่เป็นภาพที่เคลื่อนไหว และที่สำคัญที่สุดของวัฒนธรรมก็คือความคิดสร้างสรรค์ เพราะว่าถ้าเราไม่พูดถึงความคิดสร้างสรรค์แล้วเราจะมองดูวัฒนธรรมในลักษณะหยุดนิ่ง แล้วก็อาจจะรู้สึกไม่มีความมั่นใจในวัฒนธรรมของตนเองว่าวัฒนธรรมของเราจะสามารถถ่ายทอดหรือผลิตซ้ำ หรือจะสามารถพัฒนาไปสู่การปรับปรุงวิถีชีวิตในอนาคตได้อย่างไร

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมอาจแบ่งออกเป็นลักษณะใหญ่ๆ คือ วัฒนธรรมด้านวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่เน้นสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งของหรือวัตถุที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นและสร้างขึ้น และ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่ด้านวัตถุ คือเน้นสิ่งที่เป็นามธรรม ได้แก่ ภาษา ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ลัทธิประเพณีต่างๆ ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อย่างไรก็ตามมีนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาที่เห็นว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุนั้นกว้างมาก จึงมีการแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท

1. วัฒนธรรมด้านวัตถุ (material culture) เป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำรงชีพของมนุษย์ เช่น ปัจจัยสี่
2. วัฒนธรรมด้านความคิด (ideal culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ หรือความรู้สึคนึกคิด ซึ่งอาจถูกหรือผิดก็ได้ เช่น ความเชื่อทางศาสนา สุภาพชน ไสยศาสตร์
3. วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (norms) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ประกอบด้วย วิถีชาวบ้าน (folk ways) จารีต (mores) และกฎหมาย (laws)

เนื่องจากมีผู้ให้ทัศนะเรื่องประเภทของวัฒนธรรมไว้มากมาย แต่ละประเภทมีการแบ่งย่อยไปอีกหลายลักษณะ ผู้เขียนจึงขออนุญาตเสนอความหมายของลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับหรือการยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่เป็นตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถืออาจเป็นหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นก็ได้ เช่น ความเชื่อเรื่องวิญญาณและอำนาจของภูติผีปีศาจ กฎแห่งกรรม ไสยศาสตร์ เป็นต้น

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนสบายใจ สิ่งที่ปรารถนาอยากได้อยากเป็น หรือกลับกลายเป็นสิ่งที่ยังบังคับต้องทำค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปแบบความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล

และเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือหรือปฏิบัติตัวของคนในสังคมและในชีวิต รวมไปถึง จุดมุ่งหมายหรือความต้องการในชีวิตและสิ่งที่คุณชอบ เช่น ค่านิยมในอาชีพ การบริโภควัตถุ ยกย่องอำนาจ เป็นต้น

ประเพณี หมายถึง การกระทำกิจกรรมทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา จนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. ประเพณีส่วนบุคคล ได้แก่ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการเกิด การตาย การบวช การขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญอายุ

2. ประเพณีส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีทางศาสนาต่างๆ เช่น บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีในวันสำคัญๆ เช่น วันตรุษ สารท ลอยกระทง สงกรานต์ รวมทั้งประเพณีที่เป็น รัฐพิธี

มิติทางวัฒนธรรม

เมื่อพูดถึงมิติทางวัฒนธรรมมักจะรวมถึงมุมมองที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวไปแล้วข้างต้น ระบบคิดทางวัฒนธรรม และกระบวนการทางวัฒนธรรม

ส่วนแรก **ความหมายของวัฒนธรรม** นั้น โดยสรุปแล้ว หมายถึง คุณค่าของความเป็นมนุษย์ จารีต กฎเกณฑ์ที่หลากหลายและอำนาจของชุมชนท้องถิ่น

ส่วนที่สอง **ระบบคิดทางวัฒนธรรม** หมายถึง วิธีคิดแบบองค์รวม ที่มองความเชื่อมโยงอย่างมีบริบทและเงื่อนไขโดยไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกันอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อการวิเคราะห์และค้นหาหลักการที่อยู่เบื้องหลังความสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับคุณค่า กฎเกณฑ์ และอำนาจชุมชน ที่เป็นพลังสำคัญของชุมชนในการสร้างสรรค์และผลิตใหม่

ส่วนที่สาม **กระบวนการทางวัฒนธรรม** หมายถึง การเคลื่อนไหวเพื่อเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตใหม่ และปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ภายใต้บริบททางสังคมและธรรมชาติแวดล้อม ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ชุมชนต้องคิดค้นและแสวงหาทิศทางพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และการเคารพหลักการของวัฒนธรรมอื่นๆ กระบวนการทางวัฒนธรรมนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาอีกด้วย

อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้สรุปมิติทางวัฒนธรรมออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 มิติทางวัฒนธรรมเป็นการมองปัญหาแบบองค์รวม คือ มองความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่งต่างๆ โดยไม่แยกเป็นส่วนๆ เพราะเท่าที่ผ่านมาเรามองปัญหาเป็นด้านๆ ไม่เชื่อมโยงกันเป็นระบบปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วแต่ใครจะมีความสามารถเฉพาะในด้านไหน

ประการที่ 2 มิติทางวัฒนธรรมเป็นการมองที่วิถีคิดของคน คือต้องดูว่าชาวบ้านมีวิถีคิดอย่างไร ถ้าเขาจะรักษาสภาพตนเองเขามีวิถีคิดอย่างไร การมองโดยเน้นเรื่องของระบบวิถีคิดจะช่วยให้เราเชื่อมโยงประเด็นปัญหาต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นองค์รวมได้

ประการที่ 3 มิติทางวัฒนธรรมเป็นการมองจากมุมมองของชาวบ้าน แต่ไม่ได้หมายความว่าเชื่อในสิ่งที่ชาวบ้านบอกทุกสิ่งทุกอย่าง เราต้องวิเคราะห์มุมมองของชาวบ้านเหล่านั้น

ว่าเขาใช้ระบบวิธีคิดอย่างไร เขาเชื่อโยงวิธีคิดในระบบนิเวศน์กับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้อย่างไร

ประการที่ 4 มิติทางวัฒนธรรมเป็นการมองความเชื่อมโยงขององค์ประกอบทั้งหลายในองค์กรรวม การกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์เกิดขึ้นอยู่แล้วในวัฒนธรรมชาวบ้าน เพราะถ้าใครทำผิดจะถูกสังคมประณามทันที การพัฒนาประชาธิปไตยจริงๆ จึงควรส่งเสริมอำนาจท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงมากกว่าส่วนกลาง

ประการที่ 5 มิติทางวัฒนธรรมต้องมองในเชิงเคลื่อนไหว เพราะวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง วัฒนธรรมจึงมีเกิดขึ้นซ้ำอีก ภาษาวิชาการเรียกว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม หรือการผลิตใหม่ทางวัฒนธรรม คือมีการพัฒนาและปรับตัวเอง

ประการที่ 6 มิติทางวัฒนธรรมต้องยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นคน ด้วยการไม่ครอบงำทางความคิดใคร คือ จะต้องส่งเสริมให้เห็นศักยภาพและเข้าใจภูมิปัญญาของคน การเคารพวัฒนธรรมคนอื่น จะทำให้มีมุมมองในสิ่งต่างๆ หลากหลายเกิดมิติในหลายด้าน และเป็นการเปิดโอกาสให้คนได้แสดงออกในศักยภาพที่มีอยู่ไปในทางที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา

อานันท์ กาญจนพันธุ์ มองว่าที่ผ่านมาข้อถกเถียงในประเด็นเรื่อง วัฒนธรรมกับการพัฒนา มักจะมีลักษณะ สุดขั้ว 2 ด้านตรงข้ามกันเสมอ ในด้านหนึ่งเป็นการมองการพัฒนาบนพื้นฐานของวัฒนธรรมสากลแบบไร้พรมแดน มีลักษณะของปัจเจกนิยม เสรีนิยม และบริโภคนิยมอยู่สูง ป้าหมายของการพัฒนา จึงอยู่ที่ความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของมนุษย์มากกว่ามองว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงพยายามเอาชนะด้วยเทคโนโลยีโดยอาศัยวิธีคิดแบบแยกส่วนและใช้หลักเหตุผลแบบกลไกที่มีระนาบเดียวกัน ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของการพัฒนาบนท้องถิ่นและการพึ่งตนเอง มุ่งให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสังคมและธรรมชาติ ทำให้ยึดมั่นในความเป็นชุมชน มีการเคารพอุดมคติและธรรมชาติ และมีหลักคิดเน้นองค์รวม

สภาพที่เป็นจริงกระบวนการวัฒนธรรมการพัฒนาในสังคมไทยจึงกลายเป็นเผชิญหน้ากันทั้งสองด้าน เพราะด้านแรกมีลักษณะครอบงำที่เกิดจากการไหลบ่าเข้ามาของวัตถุนิยมในทิศทางเดียว ผ่านสื่อสมัยใหม่ที่ไร้พรมแดน ไม่ว่าจะเป็น วิทย์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ ในขณะที่อีกด้านคือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ต้องตกอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลก จะเห็นได้ว่าการแสวงหาความคิดในมิติทั้งสองด้านไม่ได้สะท้อนเงื่อนไขและบริบทที่สังคมเป็นจริง เพราะต่างมองวัฒนธรรมในลักษณะหยุดนิ่งไร้ชีวิต (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2542)

ประเด็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นบริบทที่สำคัญบริบทหนึ่งในด้านของวัฒนธรรม เพราะประเด็นของภูมิปัญญา เป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและเขาวนปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิตของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมหนึ่งๆ เพื่อให้วิถีทาง ในการดำเนินชีวิตนั้น ราบรื่น มีระเบียบ สงบสุข และพัฒนารุ่งเรือง บริบทของภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจเห็นคุณค่าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในประเทศไทยปัจจุบันมีนักวิชาการให้ความสนใจค้นคว้า และรายงานถึงประเด็นนี้เพิ่มมากขึ้น ในต่างประเทศก็มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านสอดแทรกไว้ในหลักสูตรการศึกษาโดยเฉพาะในด้านศิลปศึกษา ดังนั้นเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงน่าที่จะเป็นเรื่องที่มีการค้นคว้าศึกษา นำมาใช้เรียนและสอน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และบรรพบุรุษของ

ตน เป็นหนทางที่จะเสริมสร้างและนำไปสู่การอนุรักษ์ทางศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการรณรงค์เรียกร้อง ให้สังคมเกิดความตระหนักมาเป็นเวลาร่วมสองทศวรรษแล้ว ความเข้มแข็งและอ่อนแอของชุมชนเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงกันอย่างมา สเหตุที่ทำให้ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจ และให้ความสำคัญ เนื่องจากเกิดปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันชุมชนไทยตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอมาก ซึ่งมีสาเหตุมาจาก ประเด็น ที่นักวิชาการบางท่านได้รายงานไว้ เช่น อุทัย ดุลยเกษม และประเวศ วะสี ที่รายงานถึงประกาศของ องค์การสหประชาชาติเมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่งมีความสำคัญว่าในการพัฒนานั้นถ้าใช้แต่วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมจะเสียดุลย์ จำเป็นต้องนำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นรากฐานของการพัฒนา

วัฒนธรรมจะต้องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่ทว่าต้องเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น วัฒนธรรมที่เจริญงอกงาม คือ วัฒนธรรมที่มีส่วนประกอบที่มีลักษณะที่แปลกและแตกต่างกัน แต่ประสานเข้ากันได้ เป็นเอกภาพ อุทัย ดุลยเกษม (2540) และ ประเวศ วะสี (2534) ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ (2540) ได้กล่าวว่า การศึกษาวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเพื่อเข้าใจวิถีชีวิตทั้งหมดของประชาชน ศึกษาาระบบคุณค่าและจิตสำนึกของประชา เพื่อให้เข้าใจถึงทิศทางของการพัฒนาได้อย่างสอดคล้อง กับความเป็นชุมชน แต่ควรพัฒนาบนฐานดั้งเดิมของตัวเอง เพื่อมิให้เกิดลักษณะฝืนหรือแปลกแยก หากแต่ต้องประสานและกลมกลืนที่นอกจากนี้จากผลการสัมมนาของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2534) เรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยพัฒนาการประถมได้อย่างไร” ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือกระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข หรือสามารถแก้ปัญหาการดำรงชีวิตของตนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัย “กลับไปสู่” สังคมแบบดั้งเดิม หากเป็นเพียงการถ่ายโยงประสบการณ์ซึ่งได้รับโดยตรงจากชาวบ้าน ออกมานำเสนอให้ผู้ทำงานพัฒนาทั้งหลาย ได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชาวบ้าน การปลูกสำนึกรับรู้ในคุณค่าทางการศึกษาของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงนับเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น ที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หลักสูตรและกระบวนการการเรียนการสอนจะต้องสัมพันธ์สอดคล้อง ทั้งต่อพื้นฐานแวดล้อมและปัญหาของความต้องการในการพัฒนาประเทศไทย เพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ (2540) สามารถ จันทร์สุรีย์ กล่าวว่า พื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้านหรือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่

ด้านที่ 1 เป้าหมายการพัฒนา

ด้านที่ 2 ทิศทางการพัฒนา

ด้านที่ 3 กระบวนการพัฒนา

โดย กลุ่มที่ 1 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานแหล่งองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

กลุ่มที่ 2 เป็นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

กลุ่มที่ 3 เป็นเรื่องการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย เป็นเรื่องของแนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (สามารถ จันทร์สุรีย์, 2534)

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงย่อมมีความหมายเกี่ยวกับเวลา เพราะการที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเปลี่ยนแปลงหรือแปรสภาพจากที่เคยเป็น อยู่มาเป็นสภาพใหม่ก็มักมีองค์ประกอบของเวลาอยู่เสมอ รวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่จะกล่าวถึงในนี้ มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของเรา แต่คนทั่วไปก็ยังไม่ชัดเจนกับคำเรียกที่สวຍหรือว่า “โลกาภิวัตน์” นั้นจริง ๆ หมายถึงอะไร และส่งผลกระทบต่อตนเองอย่างไร รวมทั้งการทำตัวหรือพัฒนาตนเองอย่างไร ดังนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการพัฒนาตนเองในยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีหัวข้อ 6 ประการ ดังนี้ ประการแรก Globalization หรือ โลกาภิวัตน์ คือ อะไร ประการที่สอง ลักษณะของโลกาภิวัตน์ เป็นอย่างไร ประการที่สาม ความหมายของการพัฒนาตนเอง ประการที่สี่ ลักษณะและความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ประการที่ห้า เป็นประการสำคัญที่เป็นวัตถุประสงค์ของบทความนี้ที่ว่า การพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์อย่างไรกับโลกาภิวัตน์ บทสรุปสุดท้าย ผู้เขียนอยากเสนอกระบวนการในการพัฒนาตนเองในยุคโลกาภิวัตน์ “ถึงไม่มีใครจงใจเจตนาจะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป” ปกติชีวิตของคนที่มีการคิดประดิษฐ์วิธีการใหม่ ๆ วิสัยของคนที่ย่อมจะเล็งและฝึนระเบียบที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดจากที่เคยชอบเป็นเกลียด เคยนิยมเป็นชิงชังรังเกียจ และการไม่ยอมจำเริญกับของเก่า ตื่นเต้นกับของแปลกใหม่ ฯลฯ เหล่านี้ เมื่อมีการกระทำของหลาย ๆ คนมารวมกันโดยไม่ต้องมีการตกลงนัดหมายกันมาเลย ผลก็เป็นการเปลี่ยนแปลงในสังคมและของสังคมได้”

แนวคิดทางการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจทำได้หลายแนวทาง แต่ละแนวทางมีวิธีที่แตกต่างกัน

- 1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งหรือในวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นไปอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ
- 2) การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้เป็นไปชั่วคราวหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเรื่องนั้นๆ โดยลำพัง แต่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นในลักษณะของลูกโซ่ คือ มีผลต่อเนื่องกันไปเมื่อเป็นเช่นนี้ผลของการเปลี่ยนแปลง ก็มีแนวโน้มที่จะขยายออกไปในอาณาบริเวณกว้างหรือแผ่ออกไปทั่วโลก
- 3) การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ และมีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และผลของการเปลี่ยนแปลงย่อมมีความสัมพันธ์กัน คือ ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย
- 4) การเปลี่ยนแปลงสมัยปัจจุบันเป็นผลมาจากการวางแผนเอาไว้ (Planned Change) หรือเป็นผลที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ มากกว่าในสมัยก่อน
- 5) ความรู้ในทางเทคนิคหรือวิชาการใหม่แผ่ขยายออกไปอย่างรวดเร็วและมีมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเลิกใช้กระบวนการ-การบางอย่างที่เป็นของเก่า ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน

6) การเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อกระเทือนถึงประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลและหน้าที่ของสังคมอย่างกว้างขวาง คนทุก-คนย่อมประสบกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งหกข้อน่าจะเป็นการขยายความหมายของคำว่า “Globalization” ได้เป็นอย่างดีต่อไป

7) มิติของการเปลี่ยนแปลง พิจารณาได้ 3 มิติ คือ โครงสร้าง วัฒนธรรม การกระทำระหว่างกัน

นอกจากแนวคิดที่วิเคราะห์ข้างต้นแล้ว การใช้แง่มุมหลายๆ อย่างประกอบในการพิจารณาจะเป็นประโยชน์มาก เพราะจะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้น

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

โลกเราทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการเปลี่ยนแปลงที่ว่าเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมกับชีวิตของเราทั้งสิ้นผลกระทบของแต่ละคนอาจแตกต่างกันแต่ที่แน่ๆ กับชีวิตประจำวันและการ ทำงานของเราสังคมโลกในระยะสามสิบปีที่ผ่านมาจึงเปรียบเสมือนกลุ่มสสารที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2534) โลกในศตวรรษหน้าจะเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสาร โดยมี “เครือข่าย” มาแทนที่ตลาดและสถานที่ทำงาน ประเทศไทยเรามีดาวเทียมเป็นของตนเองดวงแรกคือไทยคม (Thaicom) ดาวเทียมไทยคม ช่วยลดช่องว่างปัญหาการขาดแคลนบริการด้านการสื่อสารโทรคมนาคม ระบบการสื่อสารที่สมบูรณ์แบบยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของเอกชนต่าง ๆ มากขึ้น เพราะในปัจจุบันธุรกิจที่มีการติดต่อสื่อสารหรือ รับ - ส่ง ข้อมูลที่รวดเร็วย่อมสามารถสร้างความได้เปรียบให้เกิดขึ้นในการทำธุรกิจ และที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือการมีดาวเทียมสื่อสารเป็นของตัวเองจะช่วยให้ประหยัดเงินตราที่เคยต้องเสียในการเช่าช่วงสัญญาณดาวเทียม ซึ่งไทยเคยเสียไม่น้อยกว่า 280 ล้านบาทต่อปี นอกจากประหยัดเงินตราแล้วยังเป็นการดึงเงินตราเข้าสู่ประเทศด้วยเพราะ ดาวเทียมไทยคมไม่ได้ถูกออกแบบมาให้ใช้งานเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น แต่ออกแบบมาเพื่อให้บริการเช่าช่วงสัญญาณในประเทศย่านเอเชียเกือบทุกประเทศด้วย

ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory)

เมื่อกล่าวถึงคำว่า วิวัฒนาการ (Evolution) ด้วยนัยโดยตรง หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตต่างในช่วงเวลาหนึ่ง (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2534 อ้างอิงจาก Scupin and Decorse, 2004) หรือหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือคลี่คลายไปสู่ฐานะที่ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางชีววิทยาจากสิ่งที่ย่ำๆ ไปสู่สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเปลี่ยน ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และต้องใช้เวลานาน (<http://th.wikipedia.org/wiki/> ค้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2563) และอาจขยายความต่อไปได้ว่าเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างให้ดีขึ้น แต่ยังคงมีบางส่วนที่เหมือนเดิม

โดยทั่วไป แนวคิดวิวัฒนาการ ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการศึกษาด้านชีววิทยา (Biology) แต่ก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิทยาศาสตร์ รวมถึงสังคมศาสตร์สาขาอื่นที่ต้องการศึกษาวิวัฒนาการในเชิงประวัติศาสตร์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การศึกษาทฤษฎีมาร์กซิสม์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุนิยมเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) แนวคิดนี้มีบทบาทอย่างยิ่งในยุค

แสวงหาความรู้แจ้ง (Enlightenment Era) ที่ต้องการสร้างประวัติศาสตร์สากล ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎีวิวัฒนาการมาอธิบาย หรือแม้กระทั่งการศึกษาในมิติของวัฒนธรรม ก็มีความจำเป็นต้องพึ่งพาทฤษฎีวิวัฒนาการด้วยเช่นกัน จนมีคำกล่าวว่า “วัฒนธรรมของมนุษย์ คือ ผลของวิวัฒนาการทางชีววิทยา” (Friedl, 1981) ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงที่มาของทฤษฎีนี้ ย่อมช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นภาพทางวัฒนธรรมอย่างแจ่มชัดมากยิ่งขึ้น

บุคคลที่นับว่าเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาด้านวิวัฒนาการนี้ คือ (Charles Darwin.1809 - 1882) นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ เขาเป็นคนแรกที่ปูพื้นฐานทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต โดยมีผลงานตีพิมพ์ชิ้นสำคัญ ในปี ค.ศ. 1859 คือ The Origin of Species หรือ “ต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิต” จากผลงานชิ้นนี้เองที่ได้สร้างความสนใจแก่บรรดานักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการจากแขนงต่างๆ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างมาก

The Origin of Species นับเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ของ Darwin ซึ่งใช้เวลาร่วม 5 ปีในการเดินทางไปพร้อมกับเรือบีเกิล (H.M.S. Beagle) ที่มุ่งหน้าสู่เกาะแก่งและภูมิภาคอเมริกาใต้ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1831 เขาได้ทำการเก็บตัวอย่างและศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ จากสถานที่ต่างๆ ที่ไปเยือน ภายหลังการเดินทางที่ยาวนาน เขากลับมาที่อังกฤษและได้ร่วมกับ Alfred Wallace (1823 - 1913) ศึกษาและค้นพบกลไกพื้นฐานของวิวัฒนาการ (Basic Mechanism of Evolution) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิ่งมีชีวิต นั่นคือ หลักการเลือกสรรของธรรมชาติ (Natural Selection) และความอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด (Survival of the Fittest) (Ember and Ember, 1993; Scupin, Raymond and Decorse, 2004; McGee and Warms, 2004)

Darwin และ Wallace พบว่า กลไกพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต 2 ประการดังกล่าว เชื่อมโยงกับวิวัฒนาการ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ จะเกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิต เมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งมีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นเพื่อการอยู่รอดของตน ดังนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะวิวัฒนาการจากการมีอินทรีย์หรือรูปร่างแบบง่าย ๆ (Simple Organic) ไปสู่อินทรีย์ที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนขึ้น (Complex Organic) และเพื่อให้อัตราการอยู่รอดมีสูงมากยิ่งขึ้น สิ่งมีชีวิตจะทำการถ่ายทอดอุปนิสัย (Traits) ของตนสู่รุ่นต่อไปผ่านกระบวนการสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance) (Friedl, 1981)

เมื่อพิจารณาถึงจุดกำเนิดของวัฒนธรรม (The Origins of Culture) อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมมีจุดเริ่มพร้อมกับมนุษย์ โดยนักวิทยาศาสตร์ได้ประมาณการไว้ว่าโลกได้ถือกำเนิดเมื่อ 5 - 6 พันล้านปีก่อน หรือยุคดึกดำบรรพ์ (Precambrian) ต่อมาในยุค Paleozoic เริ่มมีสิ่งมีชีวิตในราว 3 - 4 พันล้านปีก่อน และวิวัฒนาการมาเป็นปลาและสัตว์เลื้อยคลาน ในราว 300 - 500 ล้านปีก่อน ในยุคต่อมา คือ ยุค Mesozoic อันเป็นยุคแห่งไดโนเสาร์ (Age of Dinosaurs) ได้เริ่มมีไดโนเสาร์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Mammals) โดยอยู่ในช่วง 110 - 225 ล้านปีก่อน ก่อนจะเข้าสู่ยุค Cenozoic ที่เริ่มในราว 70 ล้านปีก่อน ภายหลังสิ้นสุดยุคไดโนเสาร์ โดยมีวิวัฒนาการย่อยแบ่งเป็นยุค (Epoch) ตามลำดับ คือ Paleocene (60 - 70 ล้านปีก่อน เริ่มมีนกและสัตว์), Eocene (50 - 60 ล้านปีก่อน เริ่มมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมประเภทลิง-คน (Primate)), Oligocene (30 ล้านปีก่อน ลิงเริ่มมีวิวัฒนาการ), Miocene (25 ล้านปีก่อน เป็นยุควานรหางสั้น หรือ Apes), Pliocene (3 - 12 ล้านปี

ก่อน เป็นยุคสัตว์นักล่า (Hunting Primates)) และยุค Pleistocene (10,000 – 3 ล้านปีก่อน มนุษย์ถือกำเนิดขึ้นในโลก และเริ่มสร้างวัฒนธรรม) (Friedl, 1981)

ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism Theory)

แนวคิดแบบหน้าที่นิยมเติบโตมาจากความขัดแย้งกับทฤษฎีวิวัฒนาการ ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของโบแอสในการเน้นการทำวิจัยภาคสนามและการเก็บข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรมทฤษฎีหน้าที่นิยม (THE FUNCTIONALISM) ทฤษฎีหน้าที่นิยม ในสาขามานุษยวิทยา เป็นแนวความคิดเพื่อพัฒนา และเผยแพร่วิทยาการ ด้านสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 สาขามานุษยวิทยาเริ่มมี ทฤษฎีหน้าที่นิยมพัฒนาขึ้น เพื่อคัดค้านทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมและทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม การศึกษาทฤษฎีหน้าที่นิยม เน้นความสำคัญ ในการศึกษาวัฒนธรรมด้านที่เป็นระบบบูรณาการ แต่ละระบบ องค์ประกอบวัฒนธรรมหน้าที่ช่วยเหลือกันสนับสนุน เชื่อมโยงกันทั้งระบบแนวความคิดดังกล่าว ไม่ใช่เป็นของใหม่ กล่าวคือ เป็นแนวความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้ว ตัวอย่างเช่น ปรัชญาสังคม วัฒนธรรมยุคคลาสสิก โดย นักคิดทางสังคมหลายคนในยุคนั้น ได้เขียนเสนอไว้ในงานเขียนหลายเรื่อง รวมทั้งข้อเขียนของกลุ่มนักคิดทฤษฎีประวัติศาสตร์ และทฤษฎีแพร่กระจายวัฒนธรรม หมายความว่า พื้นฐานทฤษฎีหน้าที่นิยม ได้รับอิทธิพลจากข้อเขียนและแนวความคิดเดิมไม่มากนักน้อย ผลงานที่สำคัญ คือผลงานของนักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ทฤษฎีหน้าที่นิยมกลายเป็น แนวคิดทางมานุษยวิทยาเด่นที่สุดของอังกฤษ ในช่วงทศวรรษปี ค.ศ. 1930 เช่น ผลงานของ แรดคลิฟฟ์-บราวน์ (1881-1955) รวมทั้งผลงานนักมานุษยวิทยาเชื้อสายโปแลนด์ ชื่อ บรอนิสลอร์ มาลินอฟสกี (1884-1942) ในปี ค.ศ. 1922 มาลินอฟสกี ได้พิมพ์เผยแพร่ผลงานชื่อ Argonauts of the Western Pacific เป็นผลงานที่ศึกษาระบบการแลกเปลี่ยนของขวัญ เรียกว่า Kula Ring ในกลุ่มชาวหมู่เกาะโทรโบรแอนด์ รวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณหมู่เกาะนิวกินี ผลงานด้านชาติพันธุ์วรรณาของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ชื่อ The Andaman Islanders อธิบายคนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะอันดามัน ในมหาสมุทรอินเดียพิมพ์เผยแพร่ในปีเดียวกัน นอกจากนี้ยังได้รวบรวมพิมพ์บทความทางวิชาการในปี ค.ศ. 1952 โดยพิมพ์เผยแพร่ในผลงาน ชื่อ Structure and Function in Primitive Society แรดคลิฟฟ์-บราวน์ และมาลินอฟสกี ได้เสนอแนวความคิดของแต่ละคนตามกรอบทฤษฎีหน้าที่นิยม แนวความคิดประเด็นหลักอาจแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็มีความคล้ายคลึงกันท่ามกลางความแตกต่าง กันนั้น ทั้งแรดคลิฟฟ์-บราวน์และมาลินอฟสกี มีความเห็นว่า สังคมต้องมีโครงสร้างที่ดี เพื่อการปฏิบัติ งานอย่างมีเอกภาพ องค์ประกอบต่างๆในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิถีที่ควรจะเป็น เพื่อรักษาคุณภาพของระบบส่วนรวม ดังนั้นธรรมเนียมประเพณีและสถาบันต่างๆ ควรทำหน้าที่ สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประการที่สำคัญคือ ระบบสังคมและวัฒนธรรมควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวจนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสมาชิกในสังคมให้เข้ามาร่วมกันทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีหน้าที่นิยมก็ยอมรับว่ายังมี ความไม่สมดุลและความขัดแย้งภายในสังคมอยู่บ้าง สามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีหน้าที่นิยมมีความ เชื่อว่า สังคมมีแนวโน้มจะรักษาเสถียรภาพและพยายามสร้างความผูกพันภายในสังคมให้ได้ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (modernization)

แนวคิดนี้เริ่มใช้กันหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรืองแม้คำว่าพัฒนาจะเลื่อนหายไปจากแนวความคิดทางสังคมศาสตร์ไปบ้าง แต่กลับได้รับความนิยมในทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อใช้สำหรับจำแนกประเทศต่าง ๆ ตามดัชนีบ่งชี้ (Index) บางตัว เช่นรายได้ประชาชาติ กล่าวคือ มีการเรียกประเทศที่มีรายได้ประชาชาติสูงกว่าว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และเรียกประเทศที่มีรายได้ประชาชาติต่ำกว่าว่าด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาจึงหมายถึง การเพิ่มค่าของกลุ่มดัชนีบางตัวที่ใช้วัด จึงแทบจะมีความหมายเดียวกับคำว่า ความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ความทันสมัย (Modernization) หรือ ความเจริญทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) การพัฒนาในที่นี้จึงมีความหมายแคบกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดทฤษฎีภาวะทันสมัยแบ่งสังคมออกเป็นสองรูปแบบ กล่าวคือ สังคมประเพณีที่ด้อยพัฒนากับสังคมทันสมัยที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization) เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางเดียว และเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้ระบบต่างๆ ในสังคมมีโอกาสได้ปรับตัวไปพร้อมกับการรักษาสมดุลภาพ (equilibrium) และความมั่นคง (stability) ของสังคมซึ่งรูปร่างของการพัฒนา (Development Models) ก็คือ รูปแบบของสังคมเมืองที่ทันสมัย และพุ่งประเด็นไปที่เป้าหมายแรกของการพัฒนานั้นคือ ความเจริญทางเศรษฐกิจ (Development equates economic growth) โดยใช้ดัชนีชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนา (Development Indicators) นั่นก็คือ รายได้ประชาชาตินั่นเอง สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาแต่ เฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (Change for the better) เท่านั้นจึงจะเรียกว่า การพัฒนา ซึ่งต้องเกิดมาจากการวางแผน และการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนที่พึงประสงค์ และต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย กระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization Process) โดยมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นสองระดับ คือระดับสังคมและระดับบุคคล การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายที่ได้รับอิทธิพลจากการแผ่ขยายอำนาจของประเทศตะวันตก เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็ว เช่นถนน สาธารณูปโภคต่างๆ โรงพยาบาล และโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพของท้องถิ่น ปัญหาที่ตามมาคือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติการใช้

แนวคิดอัตลักษณ์

การสร้างอัตลักษณ์

อัตลักษณ์กับภาพวัฒนธรรมในระบบโลก

หัวข้อที่ผ่านมา กล่าวถึงตรรกะของทุนและระบบการสื่อสาร และผลที่มีต่อประสบการณ์ของปัจเจกอย่างไรก็ดีในการเข้าใจความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงเรื่องอัตลักษณ์เราจำเป็นต้องเห็นภาพของพลวัตทางวัฒนธรรมในระบบโลกานุวัตรด้วย เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น จะขอแยกระดับหรือมิติต่างๆ ของการวิเคราะห์ดังแผนภาพข้างล่างนี้

แผนภาพมิติของการวิเคราะห์ปรากฏการณ์เชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม

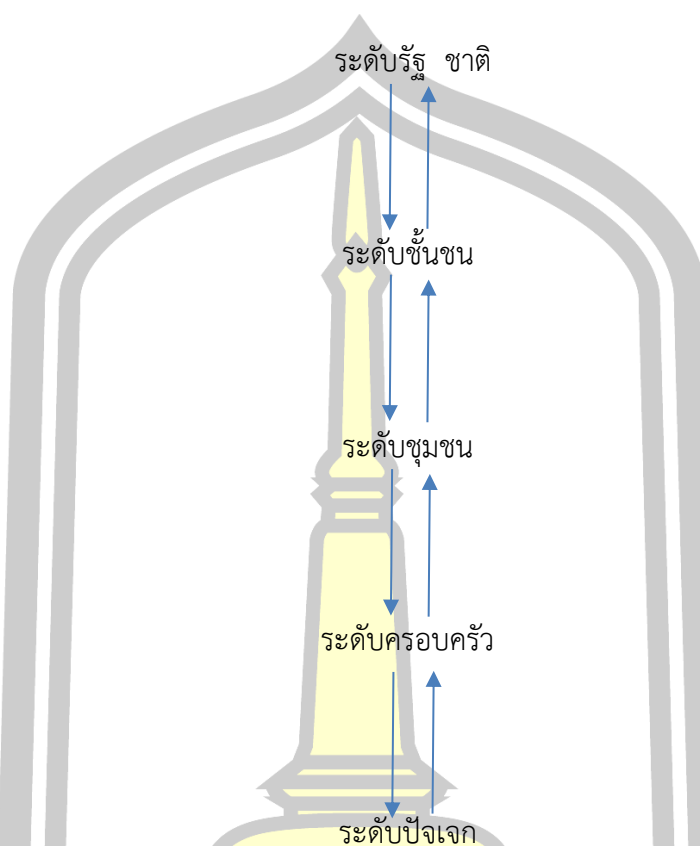
ตัวแปรเชิงโครงสร้าง (เทคโนโลยี เศรษฐกิจและการเมือง)

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ในเชิงสังคมและวัฒนธรรม)

ระดับปัจเจกบุคคล (การเปลี่ยนแปลงในจิตสำนึกและจิตวิทยา)

แม้พลวัตทางวัฒนธรรมจะแสดงออกให้เห็นอยู่ในระนาบที่สองตรงกลางแต่ก็สัมพันธ์กับอีกสองระนาบอย่างมาก และในระนาบตรงกลางก็สามารถแบ่งซอยย่อยเป็นลำดับชั้นต่างๆ ได้อีกมีผู้ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัยเสนอตัวแปรที่อยู่ในระนาบต่างๆ หลากแบบ โรแลนด์ โรเบิร์ตสัน (Robertson, 1992) ใช้กรอบแบบนีโอเวเบอร์เรียน (neo-weberian) วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของพลังทางวัฒนธรรมในระนาบต่างๆ เขาเห็นว่าโลกาภิวัตน์ทำให้ปัจเจกมีการตระหนักรู้ที่แหลมคมยิ่งขึ้นเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในโลกปัจจุบัน (inner-worldly self-reflectivity) จากแง่มุมโลกประสบการณ์ของปัจเจก มีพื้นที่ 4 ระนาบที่ซ้อนทับกันและกันอยู่ ได้แก่ พื้นที่ประสบการณ์ของตัวฉันในระดับปัจเจก ตัวฉันในฐานะที่เป็นสมาชิกของรัฐ-ชาติ ตัวฉันที่เป็นสมาชิกของประชาคมโลก และตัวฉันในฐานะที่เป็นสมาชิกของมนุษยชาติในส่วนรวม นี่เป็นระนาบต่างๆ ของจิตสำนึก 4 ระนาบซึ่งสามารถพิจารณาเทียบกับแผนภาพข้างบนว่าขยายจากระดับจุลภาคไปสู่มหภาค ประเด็นสำคัญของเบิร์ตสันก็คือ โลกาภิวัตน์ทำให้การตระหนักรู้เชิงสัมพัทธ์ (relativization) เข้มข้นยิ่งขึ้น เช่น จิตสำนึกตระหนักดีว่าในระหว่างปลายข้าวของระบบโลกและรัฐชาติ มีรัฐใหญ่น้อยลดหลั่นกันไปตามขนาดหรือกำลังอำนาจในระบบระหว่างปลายข้าวของ “ตัวฉัน” และ “มนุษยชาติทั้งหมด” ก็มีมนุษย์หลากหลายพันธุ์และวัฒนธรรมมากมาย ระหว่างปลายข้าวของ “ตัวฉัน” และระบบโลก มีระบบสังคมในมิติอื่นๆ ซ้อนลดหลั่นกันอยู่ด้วย เช่นระบบเศรษฐกิจระดับต่างๆ หรือระบบสื่อสารคมนาคมเป็นต้น เดวิด ฮาร์วีย์ในหนังสือ *The Urban Experience* (1985) ได้เสนอตัวแบบการวิเคราะห์ระดับต่างๆ กันของจิตสำนึกคนเมืองสมัยใหม่เช่นกัน ในขณะที่โรเบิร์ตสันดึงเอาการตระหนักรู้ถึงโลกาภิวัตน์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ประสบการณ์ภายในของปัจเจก ฮาร์วีย์ปิดเอาโลกาภิวัตน์ออกไปเป็นพลังภายนอก และเพิ่มเติมระดับต่างๆ ของประสบการณ์คนในเมืองเป็นระดับปัจเจก ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับชนชั้นและระดับรัฐ-ชาติ ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพระดับของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

จุดที่คล้ายโรเบิร์ตสันก็คือ ระดับต่างๆ ในแผนภาพนี้เป็นทั้งพื้นที่ของประสบการณ์และความรู้สึกของปัจเจก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นระดับของโครงสร้างสังคมซึ่งเป็นพื้นที่ของการปะทะประสานของอำนาจต่างๆ ด้วย แต่ละระดับจึงมีพลวัตภายในและประวัติศาสตร์พัฒนาการของมันเอง และต่างส่งอิทธิพลต่อกันโดยสัมพันธ์กับพัฒนาการของระบบทุนนิยมโลก

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมในระบบโลกาภิวัตน์ก็คือ พลวัตของระบบโลกาภิวัตน์เอง สามารถผลิตพลังด้านตรงข้ามตัวมันออกมาด้วย พลังที่ว่านี้นิยามโดยทั่วไปว่าเป็นพลังของท้องถิ่นนิยม (localization) ดูเผินๆ จะรู้สึกว่าการท้องถิ่นนิยมเป็นพลังด้านตรงข้ามหรือเป็นปฏิปักษ์กับโลกาภิวัตน์ เช่น ตัวอย่างของจิตสำนึกชาตินิยมในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชของบรรดาเมืองขึ้นตะวันตกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือตัวอย่างของขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนาที่ต่อต้านตะวันตก เช่น กลุ่มอิสลามแนว Fundamentalist เป็นต้น การมองโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นนิยมเป็นขั้วตรงข้ามนี้เป็นผลจากความเข้าใจว่าโลกาภิวัตน์เป็นพลังที่ก่อให้เกิดแบบแผนทางวัฒนธรรมเดียวกัน (Cultural homogeneity) และขณะเดียวกันก็นิยามท้องถิ่นนิยมว่าเป็นพลังของ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” (Cultural heterogeneity) มองเผินๆ เราจะรู้สึกคล้ายๆ กัน เราเห็นว่าโลกาภิวัตน์ทำให้การกินแฮมเบอร์เกอร์ของแม็คโดนัลด์เหมือนกันไปหมด ไม่ว่าจะปิ้งหรือในนิวยอร์ก เรามักเห็นว่าวาทกรรมชาตินิยมไม่น้อยที่เรียกร้องให้หวนกลับไปหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนและมักโจมตีบริโภคนิยมว่าเป็นต้นเหตุของการเสื่อมสลาย

ของวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการมองพลังทั้งสองในลักษณะเป็นขั้วตรงข้ามกันนี้มีปัญหาในเชิงการวิเคราะห์ ประการแรกทำให้มองไม่เห็นว่าการเคลื่อนไหวที่เป็นกระแสท้องถิ่นนิยมต่างๆ นั้นเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยปัจจัยในระดับใหญ่กว่าปัจจัยภายในของท้องถิ่นนั้นๆ เอง (transnational causes) เดวิด ฮาร์วีย์ (1995) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าตรรกะของทุนนิยมโลกนั้น แม้ว่าในด้านหนึ่งต้องการเอาชนะความแตกต่างของพื้นที่เนื่องจากต้องการจัดอุปสรรคการขวางกั้นของพื้นที่ในการเคลื่อนย้ายทุน แต่ก็มิได้หมายความว่าความแตกต่างของพื้นที่จะลดความสำคัญลง ตรงข้ามยิ่งทุนมีความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายมากขึ้นเท่าใด ทุกอย่างไวต่อลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่มากขึ้นเท่านั้น ประเทศนี้มีทรัพยากรอย่างไร ประเทศนี้มีแรงงานราคาถูก ประเทศนี้มีระบอบการเมืองที่เอื้อต่อการลงทุน ยิ่งอุปสรรคของการเคลื่อนที่ของทุนลดลงเท่าใดความหลากหลายของพื้นที่แต่ละแห่งก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ในด้านหนึ่งรัฐประเทศเจ้าของพื้นที่เองก็กระตือรือร้นที่จะแข่งขันกันสร้างและโฆษณาขายภาพลักษณ์โดดเด่นทางวัฒนธรรมของตน เพื่อดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศทำให้เกิดการผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายยิ่ง เราเห็นพิซซา กระจเพราไก่ และโปสเตอร์นำเที่ยวรูปหน้าฝรั่งใส่กุญแจที่บรรจุไว้ด้วยภาพหลากหลายที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย ในอีกด้านหนึ่งเราจะเห็นว่าพฤติกรรมของกลุ่มที่ห่วงใยวัฒนธรรมเดิม เช่น กลุ่มพุทธปฏิรูปที่เน้นให้กลับคืนสู่รากเหง้าทางวัฒนธรรมของเรา อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของกลุ่มนี้ก็แสดงถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมด้วย เช่นงานของท่านพุทธทาสภิกขุที่ได้อิทธิพลปรัชญาเช่น เป็นต้น ดังนั้นยิ่งพื้นที่โลกถูกรอบคลุมด้วยพลังโลกาภิวัตน์มากขึ้นเท่าใด การเน้นความเป็นท้องถิ่นก็จะยิ่งปรากฏชัดขึ้นเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการเน้นท้องถิ่นนิยมเพื่อดึงดูดทุนหรือเพื่อเป็นปฏิริยาและปฏิบัติกับทุนก็ตาม พลังทั้งสองกระแสจึงเป็นเสมือนด้านตรงข้ามของเหรียญเดียวกัน ตรรกะของทุนจึงทั้งละลายความแตกต่างของพื้นที่และตอกย้ำลักษณะเฉพาะของพื้นที่ไปพร้อมๆ กัน

ปัญหาอีกประการหนึ่งของการมองพลังทั้งสองแยกกันเป็นคู่ตรงข้ามก็คือ การละเลยลักษณะหลากหลายที่ท้องถิ่นต่างๆ ทำปฏิริยาต่อโลกาภิวัตน์ วิธีคิดนี้มีรากมาจากการเห็นว่าตะวันตกคือที่มาของความเป็นสมัยใหม่ (modernity) และโลกาภิวัตน์ก็คืออาการขยายออกของความเป็นสมัยใหม่นั้นเอง เมื่อเชื่อว่าหนทางสู่ความเป็นสมัยใหม่คือวิถีแบบตะวันตก ก็ทำให้มองตะวันตกเป็นแม่แบบและเห็นว่าโลกที่ไม่ใช่ตะวันตกหากต้องการกลายเป็นสมัยใหม่จะต้องดำเนินรอยตามวิถีตะวันตกด้วย ความเชื่อเช่นนี้เป็นที่มาของทฤษฎีทำให้เป็นทันสมัย (modernization theory) ซึ่งมีอิทธิพลสูงยิ่งต่อการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจสังคมของบรรดาประเทศ “โลกที่สาม” ที่พากันรับแผนแม่บทของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมมาจากสหรัฐอเมริกาในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง วิธีคิดดังกล่าวจึงแฝงความเชื่อว่าโลกาภิวัตน์จะส่งผลที่เป็นแบบแผนเหมือนกันต่อโลกที่สาม ด้วยเหตุนี้จึงมองข้ามความหลากหลายที่พลังท้องถิ่นทำปฏิริยาต่อโลกาภิวัตน์ และมองไม่เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมวัฒนธรรมที่มีได้มีแต่หนทางแบบตะวันตกเท่านั้น การกลายเป็นทุนนิยมของญี่ปุ่นหรือสิงคโปร์ก็มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่ต่างจากแบบแผนตะวันตก

ด้วยเหตุนี้เองผู้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมในปัจจุบันต่างก็หันมาเน้นประเด็นความเคลื่อนไหวและการผสมผสานของโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นนิยม (Katherine Woodward K, 1997; Robertson, 1992) นำไปสู่การบัญญัติศัพท์ใหม่ว่า Glocalization ซึ่งหมายถึงกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างโลกาภิวัตน์และพลังของท้องถิ่น (Robertson, 1992;

Friedman, 1994) การศึกษาการผสมผสานดังกล่าวยิ่งทำให้มโนทัศน์อัตลักษณ์กลายเป็นหัวใจของการวิเคราะห์ แนวคิดหลังสมัยใหม่มุ่งทำความเข้าใจว่าในบริบทหนึ่งๆ อัตลักษณ์ของปัจเจกหรือกลุ่มถูกสร้างขึ้นจากองค์ประกอบทางวัฒนธรรมต่างๆ อย่างไร การจัดมโนทัศน์เรื่องแก่นแกนออกจากอัตลักษณ์ทำให้อัตลักษณ์กลายเป็นที่ประชุมขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่อาจเปลี่ยนแปลงไปต่างเงื่อนไขแวดล้อมสามารถถูกรื้อถอนและประกอบขึ้นใหม่เสมอ

ตัวอย่างต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบทางวัฒนธรรมหนึ่งๆ สามารถถูกผนวกรับใช้โครงสร้างหรือชั่วคราวที่เป็นกระแสดรกันข้ามได้ในบริบทที่ต่างกัน รูปแบบหนึ่งของท้องถิ่นนิยมคือการรื้อฟื้นและสร้างจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ เราจะพบว่า การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์สามารถปรากฏตนและมีความหมายแตกต่างกันมากในบริบทต่างๆ ในด้านหนึ่งรัฐ-ชาติใช้ประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ชาตินิยมเพื่อเป้าหมายของบูรณาการทางการเมืองนอกจากนั้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ก็มีเป้าหมายรับใช้ทุนนิยมในบริบทการท่องเที่ยว เราจึงพบการทำให้ประวัติศาสตร์กลายเป็นสินค้าในโฆษณาของ ททท. ในบริบทตรงกันข้ามเราจะพบว่ามีการรื้อฟื้นอดีตเพื่อต่อต้านรัฐและทุนนิยมเช่นในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมชุมชนบางกระแส แต่ในบางเงื่อนไขชุมชนบางแห่งก็เลือกในอดีตเพื่อปรับตัวให้อยู่รอดในระบบทุนเช่นการรื้อฟื้นอาชีพเก่าแก่ของชุมชนบางแห่งในกรุงเทพฯ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนชุมชนในเมืองใหญ่มีความสัมพันธ์กับรัฐและทุนอย่างซับซ้อน บางกรณีเกี่ยวข้องกับตัวแปรทางชนชั้นด้วย เช่น ชุมชนสลัมหลายแห่งในกรุงเทพฯ ที่อยู่ติดคลองรวมตัวกันและปรับใช้วาทกรรมของชนชั้นกลางเรื่องสำนึกสิ่งแวดล้อมรงค์เพื่อสร้างอัตลักษณ์คนสลัมใหม่ด้วยการชูคำขวัญ “คนกับคลองอยู่ด้วยกันได้” นี่เป็นทั้งการสร้างจิตสำนึกและอัตลักษณ์ระดับปัจเจกและชุมชนไปพร้อมๆ กัน มีการขอให้หลายครอบครัวรื้อบ้านชั้นเดียวที่คร่อมคลองโดยสร้างใหม่ให้ยกเป็นสองชั้นแทน เป็นการปรับวิถีชีวิตระดับครอบครัวใหม่ด้วย การต่อสู้กับโลกาภิวัตน์ของคนชายขอบจึงมิใช่เป็นการปฏิเสธเสมอไปหากแต่ปรับใช้วาทกรรมของกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อมิให้ต้องตกเป็นฝ่ายถูกกระทำ ทว่าก็มีบางตัวอย่างเช่นกันที่การรื้อฟื้นอดีตเป็นไปเพื่อสร้างกระแสที่เป็นปฏิริยาทางการเมือง เช่น ในกรณีที่วิทยานิพนธ์ปริญญาโทของนักศึกษาธรรมศาสตร์เล่มหนึ่งที่ศึกษาสัญลักษณ์คุณย่าโมเมืองโคราชและถูกต่อต้านจากคนท้องถิ่น ที่น่าสังเกตก็คือ ไม่มีใครสนใจเรื่องข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับย่าโม สิ่งที่เด่นชัดคือกระแสอารมณ์รุนแรงทางการเมือง กรณีนี้อัตลักษณ์ท้องถิ่นตกอยู่ใต้โครงสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ตัวอย่างสุดท้ายคือ งานของ เกษียร เตชะพีระ (2539) ซึ่งประยุกต์วิธีการของสัญศาสตร์มาวิเคราะห์ความว่างกลางของอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ปรากฏในโฆษณาและสื่อต่างๆ ในขณะที่สื่อต่างๆ พยายามนิยามแก่นแกนของอัตลักษณ์ไทย เกษียรชี้ให้เห็นความขัดแย้งกันเองภายในวาทกรรมดังกล่าวและชี้ถึงลักษณะ globalization ของอัตลักษณ์ไทยยุคใหม่ เช่น การพยายามทำให้เบียร์ซึ่งเป็นเครื่องดื่มตะวันตกกลายเป็นโลโก้ของความเป็นไทยเมื่อความเป็นไทยสามารถถูกเสียบ (ตามสำนวนของเกษียร) ให้เข้ากับอะไรก็ได้แก่นแกนของมันก็คือความว่างกลาง อัตลักษณ์จึงเป็นเพียงที่ประชุมกันขององค์ประกอบวาทกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบทเท่านั้น

ประเด็นนี้ นำสู่ความสำคัญเชิงทฤษฎีประการที่สองของมโนทัศน์ practice นั่นก็คือ มโนทัศน์นี้ให้ความสำคัญกับ “สถานการณ์เฉพาะ” ที่เป็นบริบทของการกระทำเป็นอย่างมาก เนื่องจากปฏิบัติการเกิดขึ้นในมิติเวลาและสถานที่ที่เฉพาะเจาะจง ด้วยเหตุนี้ จะพบค่า เช่น ความไม่แน่นอนของ

สถานการณ์ (contingency) สถานการณ์เฉพาะหน้าขณะนั้น (situatedness) หรือบริบท (context) ซึ่งถูกเน้นย้ำบ่อยๆ ในฐานะตัวเชื่อมระดับการวิเคราะห์มหภาคกับจุลภาค (Pile, 1996) ลักษณะสำคัญของการกระทำและการรับรู้โลกของคนในชีวิตประจำวันนั้นคืออาการเป็นไปเอง เปิดกว้าง สด มีชีวิตชีวา ไม่ตายตัว ยืดหยุ่นได้ มองเห็นการต่อรอง ซึ่งน้ำหนักของปัจเจกภายในเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมตัวเขา ส่วนกฎเกณฑ์และค่านิยมทางสังคม แม้จะสำคัญยิ่งในฐานะคลังของประสบการณ์ที่เป็นเหมือนเครื่องนำทางเช่นหางเสือ แต่การกระทำและปฏิบัติการในชีวิตประจำวันไม่เพียงสนองรับกฎเกณฑ์เหล่านั้น หากยังทำให้กฎเหล่านั้นมีชีวิตมีรูปธรรมขึ้นมาในสถานการณ์เฉพาะต่างๆ อารมณ์ความคิดคนปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้ กฎจึงไม่เคยเหมือนกันทุกกระเปาะนี้ แต่อาจมีเฉดสีต่างๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในบริบทเฉพาะ ดังนั้นความสำคัญของบริบทของการกระทำจึงเป็นมากกว่าแค่เพียงองค์ประกอบกายภาพหรือฉากหลัง บริบทหมายถึงสถานการณ์เฉพาะ ที่มีผลต่ออารมณ์ความคิดความรู้สึกของปัจเจก ทำให้เขาเลือกนิยามสถานการณ์ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตัวเอง เขาจะดึงอะไรจากคลังประสบการณ์เก่ามาใช้อย่างไร ผสมกับอะไร ตีความอย่างไร ขึ้นกับสถานการณ์เฉพาะอย่างมาก และในทางกลับกันการเลือกกระทำของปัจเจกก็ส่งผลต่อการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของสถานการณ์นั้นๆ หลังจากการกระทำผ่านไปแล้ว สถานการณ์นั้นๆ ยังคงสามารถตกค้างอยู่ในพื้นที่ภายในคลังความทรงจำของปัจเจกอีกด้วย สถานการณ์เฉพาะจึงทั้งให้ชีวิตและถูกทำให้มีชีวิตโดยปัจเจก มันเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการรับรู้โลกและการเลือกกระทำ ในบรรดาพฤติกรรมและปฏิบัติการต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การเล่าเรื่อง (story telling) เป็นกิจกรรมหนึ่งที่คนเราทำเสมอในกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ เราเล่าให้เพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวถึงสิ่งที่ทำหรือพบเห็น เราผสมผสานสิ่งที่เราอยากเป็นอยากทำ สิ่งที่เราชอบและไม่ชอบลงในเรื่องเหล่านั้น การเล่าจึงเป็นกระบวนการผลิตซ้ำตัวตนของเราในชีวิตประจำวัน เป็นกระบวนการที่เราแสดงอัตลักษณ์ของเราออกมาในปริมนทลสารธารณะ

การศึกษาตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์และขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนาทำให้เห็นว่าโลกานวัตกรรมทำให้เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายได้อย่างไร บทนี้ทำให้เราเข้าใจว่า “ขบวนการทางวัฒนธรรม” มีมิติทั้งระดับจุลภาคและมหภาคที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มโนทัศน์ “วัฒนธรรม” เป็นหัวใจสำคัญในบทนี้ที่เชื่อมโยงเรื่องอัตลักษณ์กับอำนาจ แนวคิดหลังสมัยใหม่ทำให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” แปรเปลี่ยนจากเดิมไปมาก ในแนวคิดกระแสหลักของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา “วัฒนธรรม” หมายถึงสิ่งที่เป็พลังยึดเหนี่ยวร่วมของสังคม มีทั้งด้านที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม หม้อไห การแต่งกาย ภาษา สิ่งก่อสร้างหรืองานศิลปะต่างๆ ล้วนสะท้อนถึงบรรทัดฐานค่านิยม จักรวาลวิทยาของผู้คนในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมจึงเชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับสังคม การถูกหล่อหลอมภายในวัฒนธรรมหนึ่งๆ ทำให้ปัจเจกสามารถกำหนดตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมของตนและกำหนดทิศทางของพฤติกรรมตนภายในสังคมได้

สิ่งที่แนวคิดหลังสมัยใหม่เติมให้กับมโนทัศน์นี้ก็คือ ประการแรกชี้ให้เห็นว่าในการศึกษาเพื่อเข้าใจวัฒนธรรมอื่นของนักมานุษยวิทยา มโนทัศน์วัฒนธรรมในตัวเองคือเครื่องมือของอำนาจ เนื่องจากเบื้องหลังมโนทัศน์ดังกล่าวคือกรอบคิดในการจำแนกแยกแยะ (classifying system) เช่น การแยกแยะสังคมต่างๆ ที่อยู่บนเส้นทางวิวัฒนาการต่างกัน สังคมที่มีระดับวิวัฒนาการสูงกว่าก็จะมีระดับวัฒนธรรมที่เหนือกว่า วิทยาศาสตร์จึงอยู่ในระดับสูงกว่าไสย เป็นต้น การแยกแยะยังรวมถึงการ

แบ่งแยกตำแหน่งแห่งที่ของนักวิจัยออกจากชาวบ้าน นักวิจัยอยู่ในสถานะที่สามารถเข้าใจและเข้าถึง “ความจริง” ของปรากฏการณ์ที่ตนศึกษาได้ลึกกว่าชาวบ้านที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ เอง อันที่จริงสิ่งที่ไม่เคยถูกตั้งคำถามก็คือตัววัฒนธรรมตะวันตกเองที่สร้างแวนที่ดูจะบริสุทธิ์โปร่งใสซึ่งมีหน้าที่ในการสร้าง “ความเป็นอื่น” ให้กับสังคมอื่นๆ

ผลที่ตามมาก็คือกระบวนการทางวัฒนธรรมจึงเชื่อมโยงแนบแน่นกับการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (identity politics) เมื่อมโนทัศน์แก่นแกนถูกรื้อถอนออกไปจากอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ก็กลายมาเป็นเรื่องของการผสมผสานองค์ประกอบของกลุ่มอำนาจต่างๆ ทั้งกลุ่มที่พยายามสถาปนา “ความเป็นจริง” ทางสังคมและกลุ่มที่ต้องการทำลายอาณาจักรแห่ง “ความจริง” เหล่านั้น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเรื่องปฏิบัติการทางสังคมในการสถาปนา “ความจริง”

กระบวนการดังกล่าวมีกลไกที่ดำเนินไปทั้งระดับจุลภาคและมหภาค การจะเข้าใจว่าทำไมเด็กวัยรุ่นบางกลุ่มชอบเต้นแร็ปขณะที่บางกลุ่มเลือกเล่นดนตรีพื้นเมืองเราจะต้องเข้าใจทั้งกระบวนการและปฏิบัติการต่างๆ ที่รัฐและบริโศกนิยมสร้างกรอบของวิถีคิด รสนิยม ความโน้มเอียงบางอย่างขึ้นมา กระบวนการดังกล่าวรวมไปถึงพฤติกรรมการลงทุนและทิศทางการแข่งขันของบริษัทบนเวทีระดับโลก ในอีกด้านหนึ่งการเกิดขึ้นและการสร้างสรรค์งานของกลุ่มศิลปินอิสระอาจเกิดจากประสบการณ์ส่วนตัวของศิลปินและการผสมผสานแนวทางเพลงที่หลากหลาย และเราจำต้องเข้าใจบริบทเฉพาะของการตีความและการเลือกรับสารในสวนผู้รับสารด้วย

ความเข้าใจทั้งกระบวนการอำนาจที่ทำให้เกิด “ความเป็นอื่น” และยุทธศาสตร์ทางเลือกของการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ๆ จะช่วยให้เราเข้าใจในพลวัตทางวัฒนธรรม และน่าจะช่วยให้เราเห็นชัดเจนขึ้นว่าตัวเราอยู่ที่ตำแหน่งใดในระบบอันไพศาลและทรงพลังนี้ เรากำลังเป็นผู้กระทำหรือถูกกระทำกันแน่ เพราะไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ไม่มีผู้ใดสามารถเป็นอิสระจากพลวัตวัฒนธรรมได้เลย

อย่างไรก็ตาม การหวนหาอดีตมีผลสร้างกรอบที่จำกัดและหยุดนิ่งตายตัวแก่อัตลักษณ์ เพราะการหวนหาอดีตแฝงนัยว่าจุดเริ่มหรือจุดกำเนิดในอดีตคือที่มาของอัตลักษณ์ นอกจากนั้นยังแฝงการให้คุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมกับอดีตอีกด้วย แต่อัตลักษณ์สามารถมีที่มาที่ไม่จำกัดผูกกับอดีตก็ได้มิใช่หรือการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ใดๆ หากมีทิศทางต่างจากอดีตจะถือว่าปราศจากคุณค่าไปหมดกระนั้นหรือ นอกจากนั้น จุดเริ่มในอดีตร่วมกันยังหมายถึงการลากเส้นแบ่งกีดกันคนที่ไม่มียุติร่วมกันออกไปจากอัตลักษณ์นี้อีกด้วย อัตลักษณ์ประเภทนี้จึงมีแนวโน้มกลายเป็นปฏิบัติการและเครื่องมือของความรุนแรงทางการเมืองได้เสมอ ใครก็ตามที่ไม่เชิดชูวีรบุรุษของชาติก็คือผู้ทรยศอดีต

เมื่อเป็นเช่นนี้ หากอดีตไม่อาจหวนคืนได้อีก อัตลักษณ์แบบไหนเล่าจะเป็นทางเลือกใหม่ที่ไม่เป็นทั้งปฏิบัติการ ยอมรับความแตกต่างขณะเดียวกันก็หยาบยื่นความผูกพันปึกากกับชุมชนในลักษณะใหม่ได้ ในแง่นี้ การยอมรับความหมายของอัตลักษณ์ในฐานะของ “กระบวนการ” แทนที่สิ่งที่เป็นคุณสมบัติและหยุดนิ่งตายตัว จะช่วยให้เราตระหนักถึงข้อจำกัดและอันตรายของ “ขอบเขต” (boundary) การนิยามที่กั้นเราออกจากคนอื่น หากเราเปลี่ยนมาเน้นที่ความเคลื่อนไหวและปฏิสัมพันธ์อาจช่วยให้สามารถหลุดจากการมองหาเส้นกั้นขอบเขตของอัตลักษณ์และไม่มองว่าการรุกร้าจากภายนอกหรือความแตกต่างเป็นภัยคุกคาม นอกจากนั้น การมองอัตลักษณ์เป็นกระบวนการมิได้หมายความว่าเราจะสูญเสียลักษณะเฉพาะตัว การหยาบยื่นมององค์ประกอบทางวัฒนธรรมจากหลาย

หลายแหล่งจำต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประกอบมันขึ้นมาใหม่ เมื่อนักดนตรีแจ๊ส “ต้นเพลง” จากโครงสร้างของเพลงเดิม ก็ไม่เคยเหมือนหรือซ้ำกันสักครั้ง ในขณะเดียวกัน ต้องคำนึงว่าแม้อัตลักษณ์สามารถมีลักษณะเฉพาะตัวได้ ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นหนึ่งเดียวการเปิดโอกาสแก่ความแตกต่างหมายความว่าเราไม่ควรกลัวความหลากหลายหรือความขัดแย้งกันภายใน ขณะเดียวกันลักษณะเฉพาะของชุมชนหรืออัตลักษณ์ร่วมอันใหม่ก็ไม่จำเป็นต้องมาจากการมีประวัติศาสตร์ร่วมที่ยาวนานแต่อาจเกิดมาจากลักษณะการผสมผสานของความสัมพันธ์ในท้องถิ่นที่มีแบบฉบับเฉพาะก็ได้ ในการวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยใช้ความหมายของแนวคิดอัตลักษณ์ทาบมองการสร้างความสัมพันธ์เกี่ยวกับระดับของความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ตั้งแต่ปัจเจกชนของผู้ที่อนจนถึงมหภาคการสื่อความหมายของความเป็นตัวตนของชาวภูไทเรณูนครกับความเป็นนาฏศิลป์พื้นเมืองของจังหวัดนครพนมความเป็นนาฏศิลป์อีสาน และนาฏศิลป์ระดับรัฐชาติไทยที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมต่อในระหว่างความเป็นตัวตนในเวทีสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย ซึ่งจะได้เห็นแนวทางของความเป็นอัตลักษณ์ร่วมและอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างของตั้งแต่ระดับปัจเจกชนจนถึงระดับมหภาคของนาฏศิลป์รัฐชาติไทยจากนาฏศิลป์พื้นเมืองของชุมชนแห่งนี้อย่างชัดเจน

แนวคิดวัฒนธรรมเพื่อความหมาย

วัฒนธรรมคือความหมาย

แนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning)

Geertz (อคิน รพีพัฒน์, 2551 อ้างอิงจาก Geertz, 1973) นิยามความหมายของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรมคือความหมาย” โดยอ้างอิงถึงเกิรชวาเซามีความเห็นสอดทของกับเวเบอร์ที่เปรียบเทียบมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีความคล้ายกับแมงมุมที่ห้อยโหนตัวอยู่กับสายใยของ “ความหมาย” ที่เค้าเองนั้นได้ทักทอขึ้น เกิรชชถือว่าการวัฒนธรรมคือสายใจดั่งกล่าวเหล่านั้นดั่งนั้นการวิเคราะห์วัฒนธรรม จึงไม่ใช่การวิเคราะห์หากฎเกณฑ์ต่างๆ ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นการกระทำของ คนละสังคมแยกเช่นการทดลองแบบวิทยาศาสตร์กายภาพหากแต่เป็นการเสาะหา “ความหมาย” และ “การตีค่ากับความหมาย” คือความหมาย ของสัญลักษณ์ (symbol) ที่มนุษย์และสัตว์สังคมสร้างขึ้นนั่นเอง

แนวคิดวัฒนธรรมของเกิรชได้แบ่งชี้ถึงรูปแบบความหมาย (Pattern of Meanings) ที่ถูกผลิตซ้ำสืบเนื่องต่อกันมาในรูปของสัญลักษณ์เป็นระบบของแนวทางสังคมที่ได้รับการสืบทอดกันมา (Inherited Conceptions) และแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ซึ่งผู้คนใช้ในการติดต่อสื่อสารเก็บรักษาไว้ และพัฒนา ต่อเติม เพื่อสร้างเสริมความรู้เกี่ยวกับชีวิตและ ทักษะที่ทักษะที่มีต่อชีวิตในบริบทและเงื่อนไขของสังคมใหม่ใหม่อยู่เสมอ

ในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยเรื่องนี้ถือว่า “นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน” ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการทางสังคมในการสร้างคุณค่าของความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของภูไทเรณูนครในด้านของนาฏศิลป์พื้นเมืองให้เกิดคุณค่าในพื้นที่บริบทของชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นการกระทำทางวัฒนธรรมที่บ่มเพาะความหมายการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชนชาวภูไทเรณูนครในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครโดยมี

ลักษณะการเชื่อมโยงท้องถิ่นและรัฐชาติไทย โดยมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันและกันในด้านต่างๆ หลายสิ่งหลายอย่างต่างล้วนเป็นเรื่องราวกระบวนการสร้างความหมายให้กับนาฏยศิลป์พ็อนภูไท ผ่านการเป็นตัวแทนระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับรัฐชาติ และตัวแทนของชาติระดับสากล ในการส่งผลผลักดันให้กลายเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวอีสานและรัฐชาติไทย และถือว่าเป็นสินค้าในการทำเครื่องมือการต่อสู้ต่อรองทางด้านสังคมวัฒนธรรมชาติไทย จนกลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมไทย

การวิจัยมีลักษณะเป็นการศึกษาชุมชน (community based study) ในบริบทของนิเวศวัฒนธรรม (cultural ecology) นั่นคือเลือกชุมชนใดชุมชนหนึ่งในท้องถิ่นอย่างเป็นทางการเป็นองค์รวมแล้ว เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมไปยังบรรดาชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นที่เป็นนิเวศวัฒนธรรมเดียวกัน การที่กำหนดบริบทให้เป็นนิเวศวัฒนธรรมก็เพราะในสังคมชาวนา (peasant society) เช่น ผู้คนที่อยู่ในดินแดนประเทศไทยมาช้านานนั้น ไม่มีชุมชนโดยโดดๆ หากมีหลายชุมชนที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่างกัน ใช้ทรัพยากรในพื้นที่สาธารณะเช่น ป่าเขา ลำน้ำ ลำห้วย ทุ่งหญ้า หรือหนองบึงร่วมกัน อย่างมีกติกาและจารีต การปรับตัวของชุมชนทั้งหลายเหล่านี้เข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่น ได้ทำให้พื้นที่นั้นกลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เรียกได้ว่าเป็นนิเวศวัฒนธรรมการวิจัยสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดำเนินการมาแล้วนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งคนในและคนนอก นั่นก็คือ แม้จะให้ความสำคัญอยู่ที่คนในก็ตาม แต่คนนอกที่เป็นนักวิชาการอาวุโสและนักวิชาการที่เป็นพี่เลี้ยงจะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบประเมินข้อมูล และทำการวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะๆ ไป เริ่มตั้งแต่ขั้นแรกภายหลังจากเลือกชุมชนที่จะศึกษาและกำหนดคนที่เป็นนักวิจัยแล้ว คณะที่ปรึกษา ก็ทำการอบรมวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณาให้วิธีการนี้โดยปกติ เป็นวิธีการเก็บข้อมูลของนักมานุษยวิทยา แต่ในที่นี้ได้ถ่ายโอนมาให้แก่นักวิจัยที่เป็น คนใน ทำแทน ถือเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เป็นองค์รวม เริ่มตั้งแต่ตำแหน่งภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน การตั้งถิ่นฐานและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างกัน ระบบเศรษฐกิจ การปกครอง ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ที่มีผลมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะ การรุกรานของนิเวศการเมือง (political ecology) ที่มาจากภายนอกโดยทั้งจากรัฐและนายทุนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง ข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาที่เป็นองค์รวมนี้ ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าคนในทำได้ดีกว่าคนนอก เพราะเป็นสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตความเป็นอยู่มาตั้งแต่เด็ก การรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้นักวิจัยพี่เลี้ยงมีส่วนร่วมในการแนะนำตลอดเวลา เมื่อครบ 6 เดือนก็มีการทำผลมาประมวล พร้อมกับตั้งคำถามเพิ่มเติมในการรวบรวมข้อมูลให้สมบูรณ์ในขั้นต่อไป ประสบการณ์ในการรวบรวมข้อมูลขั้นแรกนั้น นักวิจัยจากภายในยังมีปัญหาในเรื่องความเข้าใจและข้อมูลที่ไดรรวบรวมมา มีลักษณะเป็นภาพนิ่งและค่อนข้างเป็นเรื่องๆ ทำให้ต้องใช้เวลาทำความเข้าใจเพิ่มขึ้น พอมาถึงขั้นที่สองใน 6 เดือนต่อมาการรวบรวมข้อมูลเป็นปึกแผ่นขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยได้เรียนรู้จากการตั้งข้อสังเกตและการสังเกตการณ์มากขึ้น ทำให้เกิดฐานข้อมูลที่มาจากกรวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical materials) ที่สามารถนำไปตั้งคำถามและสังเกตการณ์เพิ่มเติมจากการเป็นภาพนิ่งให้เกิด

การเชื่อมโยงเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ ที่ทำให้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้แนะแนวทางการสังเกตและเชื่อมโยงข้อมูลให้ผู้วิจัยที่เป็นคนในดำเนินการต่อไป พอถึงขั้นที่สาม เมื่อมีการประชุมร่วมกันอีกก็ได้ข้อมูลทางชาติพันธุ์ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ สิ่งนี้คือหลักฐานสำคัญในการวิจัย เพราะเป็นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงประจักษ์โดยตรง เป็นพื้นฐานที่จะทำให้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความตั้งอยู่บนฐานของความเป็นจริง แต่จุดอ่อนก็คือ ฐานข้อมูลนี้มีรายละเอียดและข้อปลีกย่อยที่ยากแก่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ ซึ่งก็จะเป็นปัญหาในเรื่องผลการเสนอการวิจัยที่เป็นมาตรฐานที่ต้องมีแนวคิดทฤษฎี และรูปแบบอันเป็นที่ยอมรับ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่รัฐบาลได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 จนถึงปัจจุบันเป็นแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 12 นั้น รัฐบาลได้พยายามดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาฉบับต่างๆ ไปได้ในระดับหนึ่ง ชุมชนหลายแห่งสามารถบรรลุตามเป้าหมายของแผนพัฒนาประเทศได้ แต่ชุมชนบางแห่งไม่สามารถพัฒนาตามแผนพัฒนาประเทศ จึงเกิดปัญหาของการพัฒนาชุมชนเหล่านั้น สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสนใจต่อการพัฒนาภูมิภาคอีสานอย่างต่อเนื่อง และผลกระทบของการพัฒนาประเทศที่มีต่อภูมิภาคแห่งนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคมและวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนให้ดีขึ้น แต่ยังมีประชาชนในชุมชนบางแห่งที่ไม่สามารถปรับตัวตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงจนนำไปสู่ปัญหาที่มาจากการพัฒนาประเทศ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงาน และปัญหาของบทบาทหญิงชาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนักวิชาการสาขาสังคมวิทยามีความเชื่อว่า การวิจัยเป็นกระบวนการเพื่อค้นคว้าหาองค์ความรู้ในแก้ไขปัญหาของการพัฒนาประเทศได้ ดังนั้นการวิจัยที่จะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศที่แท้จริงนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ซึ่งมีพื้นฐานของความเข้าใจต่อสถานการณ์ของปัญหาวิจัย โดยเฉพาะสาขาสังคมวิทยาจะต้องเรียนรู้และติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการและการพัฒนางานวิจัยให้ก้าวหน้ามีความทันสมัยกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกาภิวัตน์อยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยสาขาสังคมวิทยาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากผลงานวิจัยบางเรื่องยังขาดคุณภาพทางวิชาการและขาดการเผยแพร่ ทำให้งานวิจัยสาขาสังคมวิทยายังไม่สามารถที่จะนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาของการพัฒนาประเทศได้มากนัก

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

จากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1-11 ได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจไทย ได้ขยายตัวออกจากเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมมาสู่เศรษฐกิจภาคพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และการบริการต่างๆ ดังนั้น จึงทำให้เกิดกลุ่มใหม่ๆ ได้แก่ สมาคมอุตสาหกรรมไทย สมาคมนักวิชาการไทยและสมาคมวิชาชีพต่างๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า (1) กลุ่มผลประโยชน์ใหม่ๆ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลสูงกว่ากลุ่มผลประโยชน์ดั้งเดิมที่เป็นกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแรงงาน แต่ยังเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลหรือสามารถส่งอิทธิพลต่อนโยบายและการบริหารงานของรัฐบาลอีกด้วย (2) การเจริญก้าวหน้าของกลุ่มผลประโยชน์ใหม่เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุน

นิยมของสังคมไทยแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในบทบาทของกลุ่มชาวนาชาวไร่ กลุ่มแรงงาน รวมทั้งกลุ่มบริโศคต่างๆ ของประชาชนด้วย การที่กลุ่มธุรกิจมีอิทธิพลและความมั่งคั่ง น่าจะเป็นเพราะ ประการที่หนึ่ง กลุ่มเหล่านี้มีการร่วมมือและการเกาะกลุ่มทางธุรกิจทั้งที่เปิดเผยหรือไม่เปิดเผย ประการที่สอง กลุ่มเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวระหว่างกันโดยการสมรสระหว่างหลานของตระกูลต่างๆ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวระหว่างกันกลุ่มธุรกิจแล้ว ยังมีการสร้างสายสัมพันธ์เข้าไปหาตระกูลของกลุ่มผู้กุมอำนาจทางการเมืองและการทหารอีกด้วยได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและผลกระทบทางการเมือง และต่อการพัฒนาการของกลุ่มดังนี้

การก่อให้เกิดผลกระทบในเศรษฐกิจคือ ทำให้กลุ่มธุรกิจที่ถือเป็นคนกลุ่มใหม่ได้เติบโตและได้เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจในรูปของการมีอำนาจผูกขาดและครอบงำทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นและเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองคือ ประการที่หนึ่ง กลุ่มธุรกิจมีโอกาสเติบโต ขยายตัวและพัฒนาได้มากกว่ากลุ่มสหภาพแรงงาน และสหกรณ์การเกษตรด้วยเหตุผลสามประการ คือ เหตุผลประการที่หนึ่ง ระบบเศรษฐกิจเคลื่อนตัวสู่ทุนนิยม เหตุผลประการที่สองเป็นที่ยอมรับในระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมปัจจุบัน เหตุผลประการที่สามกลุ่มธุรกิจมีบุคลากรและทรัพยากรพร้อมกว่ากลุ่มสหภาพแรงงานและสหกรณ์การเกษตรประการที่สอง กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและในขณะเดียวกันมีกลุ่มธุรกิจบางกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยความบริสุทธิ์ใจ เสียสละ เพื่อเกียรติคุณและชื่อเสียงของครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม มุ่งถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคมและระบบความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร ระดับการศึกษาของประชาชน อัตราการเพิ่มของประชากร การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ของสังคมแบบชนบทไปสู่สังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างจากระบบที่ปราศจากแบบแผนไปสู่การจัดตั้งสหพันธ์กรรมกรและการใช้กฎหมายแรงงาน เป็นต้น

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เน้นการประดิษฐ์ของสังคม ทั้งที่เป็นการประดิษฐ์ทางวัตถุ เช่น รถยนต์ ไอที และไม่ใช่วัตถุ เช่น ภาษา ศิลปะ ศิลธรรม ดนตรี การเล่นอันเป็นประเพณีต่าง ๆ รวมถึงความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะมีความเกี่ยวข้องระหว่างกัน เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน กระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิต

แนวความคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

จากความหมายที่องค์การสหประชาชาติได้บัญญัติไว้ในปี ค.ศ. 1987 ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดแนวทางการพัฒนาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างมีเป้าหมายชัดเจนโดยมีจุดสมดุลระหว่างสังคม, วัฒนธรรม, เศรษฐกิจ, สภาพแวดล้อม โดยเกิดจากความจำเป็นของเหตุการณ์หลายอย่าง เช่น- ประเทศเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงในทุกด้านขององค์ประกอบในการพัฒนา- โครงสร้างการปกครองประเทศมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการแพ้สงครามโลก- ทรัพยากรภายในประเทศมีจำกัดในขณะที่ประเทศต้องการพัฒนาอย่างมาก- พื้นที่ราบมีค่อนข้างน้อย

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศ- ประเทศตั้งอยู่ในเขตที่มีภัยธรรมชาติค่อนข้างมากโดยเฉพาะ ธรณีพิบัติเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบข้างต้น ทำให้ประเทศญี่ปุ่นกำหนดแนวทางการพัฒนาบน พื้นฐานของการพิจารณาพร้อมกับปัญหาที่เกิดขึ้น เวลานั้นและปัญหาในอนาคตที่จะเกิดโดยแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศญี่ปุ่นได้ถูกถ่ายทอดมาในองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมญี่ปุ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับ Sustainable ในระดับต่าง ๆ ถูกถ่ายทอดลงมาในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ใช้ในหลากหลายวงการ เช่น ผลิตภัณฑ์เพื่อสนองด้านพลังงานทดแทนหรือผลิตภัณฑ์จากการ Recycle ผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ฯลฯ ต่างก็มีแนวคิดพื้นฐานเดียวกัน คือ

1. ผลิตจากวัสดุที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า
2. ใช้พลังงานในการผลิตน้อย Low Energy Production
3. วัสดุที่ใช้ผลิตควรปลอดภัยต่อผู้ใช้และสิ่งแวดล้อม
4. เป็นวัสดุที่สามารถนำมา Recycle ได้
5. คำนึงถึงพลังงานทดแทน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนาฏยศิลป์กับชุมชน

แนวคิดนาฏกรรมกับสังคมของ ปรีตตา เฉลิมเผ่ากอนันตกุล กล่าวว่านาฏกรรมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีวันที่จะหยุดนิ่งอยู่ได้การมองนาฏกรรมในแง่ของกระบวนการทำให้เห็น กระบวนการความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมใน 2 ด้าน

ด้านแรก วัฒนธรรมสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่นในสังคมวัฒนธรรม มีการทลายทอดไปมาระหว่างกัน มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างลีลาของนาฏกรรมในเวทีต่างๆ ในอดีตการแสดงของชาวบ้านกับการแสดงในวัง มีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา จึงไม่ใช่เรื่องแปลกถ้าหากรูปแบบการแสดงของชาวบ้านการแสดงในวังมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา

ด้านที่สอง นาฏกรรมเป็นผลผลิตของสังคมวัฒนธรรมในสถานที่และเวลาตามปัจจัยต่างๆ เช่น เทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนา ความเชื่อ โลกทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ย่อมจะมีผลต่อนาฏกรรมอยู่เสมอ (ปรีตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, 2534)

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ กล่าวว่า “นาฏยศิลป์เป็นเครื่องชีวิตทางสังคมการเรียนรู้ศึกษานาฏยศิลป์คือการศึกษาสังคม” (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2543)

จากข้อความแสดงว่านาฏยศิลป์นั้นเป็นสิ่งที่สังคมมีการนำไปใช้ในบทบาทต่างๆ ในแต่ละชุมชนหรือกลุ่มคนซึ่งสะท้อนถึงความเป็นอยู่ระสนิยมรวมทั้งสภาวะแวดล้อมต่างๆ มาประกอบเป็นตัวนาฏยศิลป์ขึ้นมา

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ กล่าวว่าฟอนนีโอล้านนา เป็นปรากฏการณ์ทางนาฏยศิลป์อันเป็นปัจจัยจากวิกฤตทางวัฒนธรรมที่เกิดจากภาวะภายนอกทำให้นักวิชาการล้านนากลุ่มหนึ่งพยายามแสวงหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองด้วยการย้อนกลับไปศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจ และเข้าใจศิลปะ ประเพณีวิถีชีวิต และความหมายทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏในจิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม วรรณกรรมและนาฏยจารึก และสืบทอดมาหลายศตวรรษ แต่เสื่อมสลายไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การค้นคว้าอดีต จึงเกิดการค้นพบ แล้วนำอดีตมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดผลในปัจจุบัน โดยใช้การฟอน เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้สนใจ และร่วมใจ ย้อนกลับไปศึกษาอดีตล้านนาเป็นวงกว้างขึ้น ฟอนนีโอล้านนาจึงเป็นเหมือนสะพานที่เชื่อม

อดีตมาสู่ปัจจุบัน นานวันเข้าสะพานนั้นเติบโตแข็งแรง และงดงามปรากฏเป็นตัวตนที่มีเอกลักษณ์มากขึ้น โดยการแต่งแต้มของช่างฟ้อนแต่ละคน แต่ละขณะจิต (อนุกุล โรจนสุขสมบุรณ์, 2549)

จากที่กล่าวมาพบว่า การฟ้อนเป็นสื่อทางสังคมทำให้เกิดการความรู้สึกบางประการตามผู้ที่ถ่ายทอดหรือผู้ออกแบบต้องการให้นาฏยศิลป์เป็นตัวที่ขับเคลื่อนทางสังคม

ผกามาศ จิรจรรุภัทรพจน์ กล่าวว่านาฏยศิลป์หรือการฟ้อนรำนั้น ได้พัฒนาขึ้นมาจนกลายเป็นประเพณีสำหรับบุคคลทุกชนชั้น ทุกสังคม แม้แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญสูงสุดของประเทศก็ยังมีฟ้อนรำ ซึ่งขนาดพระมหากษัตริย์ต้องมีการฝึกหัด เช่นการฝึกรำพระแสงขอบนหลังคอข้างของของพระมหากษัตริย์ไทยตามตำราราชศาสตร์ ซึ่งเป็นตำราเกี่ยวกับการรณรงค์สงคราม เป็นต้น ฉะนั้นนาฏยศิลป์จึงมีบทบาทกับวิถีชีวิตมนุษย์มากขึ้น กล่าวคือ มีการนำเอานาฏยศิลป์เข้ามาประกอบอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ เนื่องจากมนุษย์นั้นมีความเชื่อในอำนาจและสิ่งที่เหนือธรรมชาติ รวมทั้งมีความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้า ภูตผี ดังนั้นจึงมีการประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจ และจึงนำเอาดนตรีและนาฏยศิลป์นั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมด้วย(ผกามาศ จิรจรรุภัทรพจน์, 2543)

จากข้อความนี้แสดงว่านาฏยศิลป์มีบทบาทอย่างมากในสังคมตั้งแต่ชนชั้นกษัตริย์ตามจารีตมีการใช้นาฏยศิลป์ในการศึกษาและประกอบพิธีสำคัญๆ ต่างแสดงให้เห็นว่านาฏยศิลป์มีอิทธิพลต่อสังคมทุกระดับตั้งแต่กษัตริย์ลงมาถึงชาวบ้าน

ชัยณรงค์ ต้นสุข กล่าวว่า สังคมอีสานถูกหล่อหลอมด้วยกรอบแห่งความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งวงจรชีวิตล้วนแล้วแต่จะต้องมีพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เช่น สุขวิญเดือน สุขวิญอุปสมบท สุขวิญเฮือน หรือแม้แต่การงันเฮือนดีเมื่อเสียชีวิต พิธีกรรมเหล่านี้ต้องผ่านการสื่อสารจากปราชญ์ผู้อาวุโสเป็นที่นับถือของชุมชนที่เรียกว่า “หมอสูตร” หรือ “เจ้าจ้ำ” ซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในด้านความคิดและพฤติกรรม ดี ชั่ว ทุกข์สุข ของคนในชุมชน การยอมรับบทบาทของผู้นำในชุมชนให้เกิดความสงบสุข ประองดอง และสามารถค้ำกันพิธีฟ้อนเต่าเวียงช่องเป็นในพิธีกรรมที่จัดระเบียบสังคมได้เป็นอย่างดี เช่นคติความของหายที่มาจากอาการภัยหรือเหตุผลใดๆ ก็ตาม อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาท เป็นต้น แต่พิธีฟ้อนเต่าเวียงช่องสามารถบรรเทาข้อข้องใจและความบาดหมางของคนในชุมชนให้เบาบางลง การฟ้อนที่ถูกถ่ายทอดมาจึงส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในสังคมได้ทางหนึ่ง (ชัยณรงค์ ต้นสุข, 2549)

จากที่กล่าวมาแสดงว่าในชุมชนของชาวอีสานประกอบไปด้วยพิธีกรรมและจากพิธีกรรมจะต้องมีการฟ้อนร่วมเพื่อเป็นตัวผสมผสานความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในการลดความขัดแย้ง พร้อมทั้งเกิดความสนใจในการประกอบพิธีกรรม

พนิดา บุญทองขาว กล่าวว่าในปัจจุบันนี้เรื้อมอันเรยงได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง คือการจัดประกวดเรื้อมอันเรยงขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และส่งเสริมเยาวชนและประชาชนให้มีความสนใจในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี นอกเหนือจากนี้ยังรวมไปถึงการเข้าไปในส่วนหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาของนักเรียนจังหวัดสุรินทร์ โดยอยู่ในหมวดดนตรีนาฏยศิลป์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยอีกด้วย (พนิดา บุญทองขาว, 2543)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่านาฏยศิลป์ทำให้เกิดการแข่งขันในชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาการแสดงขึ้น และยังนำไปใช้ในระบบการศึกษาทำให้มีการถ่ายทอดไปยังเยาวชนคนรุ่นใหม่ทำให้เกิดการส่งต่อทางวัฒนธรรมอีกทางหนึ่ง

ปิยมาศ ศรแก้ว กล่าวว่าชาวไทยลื้อตั้งถิ่นฐานรวมกับกลุ่มชนอื่นๆ เช่นชาวไทใหญ่ ชาวไทยวน ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชุมชนเกิดขึ้น และเป็นผลให้ชาวไทยลื้อรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมการเล่น คือ การขับซอและวงสะล้อซอซึงมาจากไทยวน และทุกวันนี้ก็เป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกับการขับลื้อ ดังจะเห็นได้จากการการบอกกล่าวให้ช่างซอไปร่วมซอในงานต่างๆ จัดขึ้น สร้างความสนุกสนานให้กับเจ้าภาพและผู้ไปร่วมงาน ทำให้ผู้ฟังลุกขึ้นพ้อนอิสระเช่นเดียวกับการพ้อนในการขับลื้อ นอกจากนี้ชาวไทยลื้อยังมีพื้นที่ใกล้เคียงกับชาวไทใหญ่ส่งผลให้ได้รับวัฒนธรรมการพ้อนมูเซอ(มองเซิง) ซึ่งเป็นการพ้อนของชาวไทใหญ่เข้ามาในกลุ่มของตน จากนั้นยังได้รับวัฒนธรรมการพ้อนแห่ครัวทานและการแต่งกายของชาวไทยวนเข้ามาอีกด้วย หากแต่วัฒนธรรมเดิมของชาวไทยลื้อนั้นมีการพ้อนพม่าและพ้อนเจิงอยู่ก่อนแล้ว แต่พบว่ามี การสูญหายไป ในชุมชน ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2487 มีการจ้างครูพ้อนเจิงมาสอน แต่ไม่ปรากฏพบว่าเป็นพ้อนในเจิงใดอาจเป็นการพ้อนในเจิงของผู้สอนเอง จึงเป็นลักษณะเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากเจิงเจิงอื่นๆ

ต่อมาได้มีการเข้ามาเยี่ยมชมศิลปวัฒนธรรมของบุคคลนอกพื้นที่ขึ้นทำให้มีการตอบสนองนโยบายการท่องเที่ยว จึงได้สร้างสรรค์การพ้อนไทลื้อขึ้นโดยจากครูอาจารย์ในชุมชนใน พ.ศ. 2539 (ปิยมาศ ศรแก้ว, 2544)

จากที่กล่าวมาการพ้อนของชาวไทยลื้อโดยส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้น ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชนต่างเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีการรับส่งวัฒนธรรมเกิดขึ้นนอกจากนี้อิทธิพลจากการท่องเที่ยวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งส่งผลให้เกิดการพ้อนในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเป็นการพ้อนที่ปรากฏนอกจากจะมีหน้าที่เพื่อสร้างสรรค์ความบันเทิงแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงจารีตประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์นิสัยของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ด้วย

ภักควินทร์ จันท์ทอง กล่าวว่าบทบาทของโล่ดอันเรหรือเรือมอันเรมี 2 ประการ

1. ปัจเจบุคคลโดยแบ่งเป็น 2 ประการคือ
 1. ด้านผ่อนคลายความตึงเครียด
 2. เพื่อเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวมาพบปะสังสรรค์

2. สังคมโดยรวม ซึ่งโล่ดอันเรหรือเรือมอันเรีบทบาทหน้าที่เพื่อเฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์และเพื่อความสมานฉันท์ในกลุ่ม การทำบุญสงฆ์น้ำพระที่กำหนดขึ้นแต่ละคุ้มไม่ตรงกันเพื่อทุกคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงจะได้เข้ามาร่วมทำบุญกันมากๆและได้มาร่วมเล่นโล่ดอันเรหรือเรือมอันแรกกันอย่างครึกครื้น อดีตการตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายกันเป็นชุมชนเล็กๆ ซึ่งเรียกว่าคุ้มโดยถือเอาวัดเป็นศาสนสถานเป็นชื่อเรียกคุ้มต่างๆ การได้ไปมาหาสู่นี้อีกเป็นการพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนพูดคุยกันนับว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้มเกิด ความสามัคคีในหมู่ชนและยังถือเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อีกทางหนึ่ง (ภักควินทร์ จันท์ทอง, 2547)

จากที่กล่าวมานาฏยศิลป์ถือเป็นสิ่งสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นทางสังคมหรือเป็นทูตทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นการสร้างความปลอดภัยในหมู่คณะด้วยและยังเปิดโอกาสให้มีการปลดปล่อยความตึงเครียดจากสิ่งต่างพร้อมทั้งทำให้หนุ่มและสาวมีเวลาพูดคุยเกี่ยวพาราสน์ในต่างกลุ่ม ทั้งยังดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างสวยงาม

หฤทัย นัยโมก กล่าวว่าการพ่อนของชาวชองโนพิธิแต่งงานนั้น มุ่งเน้นการแต่งงานเพื่อสั่งสอนให้คู่บ่าวสาวรู้จักการใช้ชีวิตและการดำเนินชีวิตในครอบครัวใหม่ ปลุกฝังให้รู้จักการทำมาหากิน และการใช้ชีวิตคู่ อันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวชอง ประกอบในพิธิเล่นผีหึ่ง และเล่นผีโรงก็เป็นการประกอบพิธิมุ่งหมายเพื่อปลุกฝังให้ชาวชองรู้จักเคารพ เชื่อฟังผู้ใหญ่ให้กระทำดี และยังมีมุ่งหมายแฝงเพื่อให้ชาวชองมีความสามัคคีในหมู่คณะ (หฤทัย นัยโมก, 2543)

จากที่กล่าวมาพบว่านาฏยศิลป์มีลักษณะถึงการสื่อสารและการสอนให้ชาวชองนั้น ตระหนักถึงคุณธรรมความดีของทั้งการดำรงชีวิตคู่การใช้ชีวิตต่างๆ นั้นมีการทำให้อยู่ในการศึกษานอกระบบแต่แฝงในวิถีชีวิตและขนบประเพณีด้านนาฏยศิลป์

พนอ กำเนิดกาญจน์ กล่าวถึงบันทึกความทรงจำครั้งใดที่พระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศมาประเทศไทย ทางฝ่ายรัฐบาลจะเป็นฝ่ายต้อนรับเสมอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ร่วมเป็นเจ้าภาพด้วย โดยทรงจัดให้มีพระราชทานเลี้ยงที่พระที่นั่งบรมพิมานบ้างในพระตำหนักสวนจิตรดาบ้างหรือตำหนักกุฎิ๊งคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่แล้วแต่ว่าพระราชอาคันตุกะองค์นั้นทรงสนิทสนมกับล้นเกล้าทั้งสองพระองค์มากน้อยเพียงใด แต่ละวันที่มีงานพระราชทานเลี้ยงล้วนมีการพ่อนรำถวาย (พิรพงศ์ เสนไสย, 2556)

จากข้อความแสดงว่านาฏยศิลป์มีลักษณะการแสดงความเป็นชาติความเป็นเอกลักษณ์ของประเทศและถือเป็นทูตทางวัฒนธรรมอีกประการหนึ่ง

เอื้อมพร เนาว์เย็นผล กล่าวว่า ชาวไทยทรงดำเนินกลุ่มที่ชอบศิลปะ การร้องรำทำเพลงด้วยชีวิตจิตใจมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และความผูกพันสืบเนื่องมาโดยตลอด จึงมีพื้นฐานในเชิงของศิลปะการพ่อนโดนเฉพาะในเรื่องของจังหวะ อาจกล่าวได้ว่า ชาวไททรงดำเนินชนกลุ่มหนึ่งที่ยังคงสามารถสืบทอดการพ่อนของบรรพบุรุษอันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ไว้ได้ในท่ามกลางสังคมในยุคของการเปลี่ยนแปลง (เอื้อมพร เนาว์เย็นผล, 2533)

จากที่กล่าวมานาฏยศิลป์มีการนำมาอนุรักษณ์และนำมาเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือกลุ่มชนเพื่อให้แสดงความมีตัวตนของกลุ่มนั้นๆ

พจน์มาลัย สมรรคบุตร กล่าวว่า การพ่อนผู้ไทยเรณูนครในปัจจุบันมีการแสดงอย่างต่อเนื่อง ในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนทั้งในพื้นที่เรณูนครเอง และเดินทางไปแสดงนอกพื้นที่ ทั้งในและต่างประเทศนับว่าเป็นการแสดงชุดหนึ่งที่มีความนิยมสูงมาก ถือว่าเป็นการแสดงชุดหนึ่งที่เชิดหน้าชูตาศิลปวัฒนธรรมของชาติ (พจน์มาลัย สมรรคบุตร, 2541)

จากที่กล่าวมาแสดงว่านาฏยศิลป์มีลักษณะเพื่อการท่องเที่ยวและมีการเผยแพร่ไปยังชุมชนอื่น ทั้งนี้ยังเป็นทูตทางวัฒนธรรมของชาติในการนำแสดงไปต่างประเทศอีกด้วย

นฤบดีนทร์ สาลีพันธ์ กล่าวว่าจากการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดพระธาตุพนมในวันวิสาข พ.ศ. 2498 เหล่าข้าราชการในจังหวัดนครพนมได้มีหนังสือเชิญ ขนเฝ้าในบริเวณจังหวัดนครพนมและ

จังหวัดใกล้เคียง มาแสดงถวายต่อหน้าที่ประทับ จึงทำให้มีการแสดงที่เป็นรูปแบบชิ้นครั้งแรกของพื้นที่บริเวณจังหวัดนครพนม ถือเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในทางด้านศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ครั้งสำคัญ ทั้งนี้การแสดงทั้งหมดไม่ปรากฏว่ามีการสืบสานต่อให้ชนรุ่นหลัง ยกเว้นพ็อนพ็อนหางนกยูงและพ็อนภูไทเรณูนครที่มีการแสดงสืบต่อมา การแสดงชุดหางนกยูงไม่มีการเปลี่ยนแปลงในท่าและรูปแบบ แต่การพ็อนภูไทเรณูนครนั้นมีการพัฒนารูปแบบการนำเสนออย่างต่อเนื่อง และถือเป็นแม่แบบพื้นฐานของพ็อนอีสานที่สำคัญในปัจจุบัน (นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์, 2548)

จากข้อความว่านาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนครนั้นมีการแสดงอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนารูปแบบเกิดขึ้นในชุมชน

นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์ กล่าวว่าหลังจาก พ.ศ.2522 มีชุดพ็อนต่างๆที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยมีพื้นฐานจากรากเหง้าดั้งเดิมผสมกับการได้รับอิทธิพลของนาฏศิลป์ไทยในระบบการศึกษา เนื่องจากต่อมามีสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยนาฏศิลป์เกิดขึ้นในภาคอีสาน ทำให้มีการพัฒนารูปแบบและลักษณะท่าพ็อนที่มีความวิจิตรมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนาฏศิลป์อีสานในปัจจุบัน (นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์, 2548)

จากข้อความว่านาฏศิลป์ในระยะต่อมามีการได้รับอิทธิพลจากกรมศิลป์ปากรเป็นอย่างมาก

นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์ กล่าวว่าจากกระแสการท่องเที่ยวทำให้การพ็อนบูชาพระธาตุพนมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งแง่บวกและแง่ลบ หากมองในรูปแบบการบูชาแล้ว พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านความศรัทธาอันน้อยลงไป การถ่ายทอดจากจิตวิญญาณที่อึมเอบในการพ็อนเพื่อถวายต่อองค์พระธาตุพนมค่อยๆ หดหายลงไป การพ็อนแต่ละชุดพบว่าเป็นการพ็อนตามหน้าที่ของผู้พ็อนโดยทั่วไป หากมองในด้านรูปแบบเพื่อการบันเทิงในเทศกาลการพ็อนบูชาพระธาตุพนมพบว่ามีพัฒนารูปแบบการนำเสนอ เพื่อดึงดูดผู้ชมให้ชมชุดพ็อนแต่ละชุด ทำให้เกิดการแข่งขันในการพัฒนารูปแบบการนำเสนอ องค์ประกอบ การแปรแถว เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย โดยแต่ละปีมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขให้ทันสมัย เพื่อความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ความรู้สึกของผู้พ็อนนั้นยังคงความศรัทธาพร้อมทั้งความรู้สึกในการพ็อนเพื่อการบันเทิงปะปนกันไป (นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์, 2548)

จากข้อความว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้การพ็อนรำมีการพัฒนาแต่บางครั้งการท่องเที่ยวก็ทำให้การพ็อนบางอย่างถูกลดคุณค่าของความรู้สึกลดน้อยลง

พหุ อนุ ทิโต ชีเว

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทเรณูนคร

ในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของความเป็นมาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวภูไทเรณูนครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพร้อมทั้งสภาพสังคมวัฒนธรรมปัจจุบันให้เห็นถึงภาวะของสังคมโดยรวมของชุมชนแห่งนี้ซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ปรากฏในพื้นที่ภูมิภาคอีสานอันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการปูพื้นฐานทางด้าน ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้เพื่อทำความเข้าใจก่อนจะทำการวิเคราะห์ความเป็นมาและความสำคัญที่เป็นองค์ประกอบสู่เป้าหมายของวัตถุประสงค์การวิจัยทางด้านศิลปการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครต่อไป โดยผู้วิจัยแบ่งตามเรื่องราวดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชาวภูไท
2. การอพยพของชาวภูไทสู่ประเทศไทย
3. กลุ่มชนชาวภูไทในชุมชนเรณูนคร
4. สภาพทั่วไปของชุมชนเรณูนคร
 - 4.1 สภาพทางภูมิศาสตร์
 - 4.2 ประชากรและการแบ่งการปกครอง
 - 4.3 ลักษณะภูมิอากาศ
 - 4.4 ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
 - 4.5 สาธารณูปโภคในชุมชน
 - 4.6 การไฟฟ้าและการประปา
 - 4.7 สถาบันการเงิน
 - 4.8 การสื่อสาร
 - 4.9 การคมนาคม
 - 4.10 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนคร
 - 4.11 ระบบเครือญาติและความสัมพันธ์ในครอบครัว
 - 4.12 เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวภูไทเรณูนคร
 - 4.13 การแต่งกาย
 - 4.14 ภาษาภูไท
 - 4.15 ศาสนาและความเชื่อ
 - 4.16 การนับถือผี
 - 4.17 สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง
 - 4.18 ประเพณีพิธีกรรม
 - 4.19 พิธีบายศรีสู่ขวัญ
 - 4.20 พิธีการเหยา

4.21 ประเพณีคูคดอ

4.22 ประเพณีการพ้อนภูไทเรณูนคร

ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร

ชุมชนเรณูนครมีประชากรที่เรียกตัวเองว่า เผ่าภูไท เป็นคนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้าง การเคลื่อนย้ายของชาวภูไท เข้าสู่ภาคอีสานมีหลายครั้ง และมาจากที่ต่างๆ จึงทำให้กลุ่มภูไทที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดสกลนคร เรียกชื่อตัวเองตามแหล่งเมืองเดิมของตนเช่น ผู้ไทวัง คือ ผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองวัง มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบอำเภอพรรณานิคม ผู้ไทกระบอง คือภูไทที่อพยพมาจากเมืองกะบอง มาตั้งบ้านเรือนในเขตอำเภวาริชภูมิ ผู้ไทกะตาก คือ ผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองกะตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบตำบลโนนหอม และแถบริมหนองหาร ทางทิศใต้

ประวัติความเป็นมาของชาวภูไท

ในพงศาวดารเมืองแกลง (แกลง) กล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์และถิ่นกำเนิดของชาวภูไทว่า เกิดจากเทพสามภรรยา 5 คู่ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เมื่อหมดอายุขัยสวรรค์จึงอธิษฐานจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 5 คู่ ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าลอยจากสวรรค์มาตกบนภูเขาที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแกลงไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้ำเต้าได้แตกออก เทพได้กลายเป็นมนุษย์ 5 คู่ ออกมาจากน้ำเต้าทีละคู่ตามลำดับ คือ ข่า และ ภูไท ลาว พุงขาว ฮ่อ (จีน) และแกว (ญวน) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ 5 เผ่าพันธุ์ในเวลาต่อมาคนเหล่านี้ได้แยกย้ายกันตั้งรกรากในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับชาวภูไทตั้งบ้านเรือนที่เมืองแกลง มีขุนลอค้าเป็นหัวหน้า ประชากรของภูไทได้เพิ่มจำนวนถึง 33,000 คน ในเวลาต่อมา และขยายตัวไปตั้งรกรากหลายเมือง ขุนบรมราชาบุตรของขุนลอค้า ได้เป็นเจ้าเมืองแกลงใน พ.ศ. 1274 ขุนลอบุตรของขุนบรมราชาได้มาตั้งเมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. 1283 จากพงศาวดารเมืองไล กล่าวว่า ชาวภูไท ในดินแดนนี้ 2 พวกคือ

1. ภูไทขาว อาศัยอยู่เมืองเจียน เมืองมุน เมืองบาง มีเมืองไลเป็นเมืองใหญ่ รวม 4 เมือง ดินแดนแถบนี้อยู่ใกล้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อากาศหนาว ชาวภูไทจึงมีผิวขาว อีกทั้งได้รับอารยธรรมจากจีน โดยเฉพาะการแต่งกายในพิธีศพ ซึ่งนิยมนุ่งขาว ห่มขาว จึงเรียกชาวภูไทกลุ่มนี้ว่า “ภูไทขาว”

2. ภูไทดำ อาศัยอยู่เมืองควาย เมืองคุง เมืองม่วย, เมืองลา เมืองโม่เมืองหวัด เมืองซาง มีเมืองแกลง(แกลง) เป็นเมืองใหญ่ รวมเป็น 8 เมือง ชาวภูไทกลุ่มนี้มีผิวคล้ำกว่าภูไทตอนบน และนิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองย้อมครามเข้ม และอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำดำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรม จึงเรียกว่า “ภูไทดำ”

ชาวภูไททั้ง 2 กลุ่ม รวมกันแล้วเป็น 12 เมือง จึงเรียกว่า แคว้น ?สิบสองจุไทย?เมืองไลเมืองของชาวภูไทขาว ตั้งอยู่ในดินแดนคาบเกี่ยว หรือตะเข็บของลาว จีน และญวน เพื่อความอยู่รอดเมืองนี้จึงจำเป็นต้องอ่อนน้อมแก่ทั้ง 3 ฝ่าย ต้องส่งส่วยแก่ทุกฝ่ายเดิมแคว้นสิบสองจุไทย ขึ้นกับอาณาจักรน่านเจ้า ครั้นต่อมาไปขึ้นอยู่กับอาณาจักรโยนกเชียงแสน เมื่ออาณาจักรโยนกเชียงแสนถูกพวกภูไทมาทำลายลง สิบสองจุไทยได้ไปขึ้นกับแคว้นหิรัญเงินยวง (ต่อมาแคว้นนี้เป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา) ใน พ.ศ. 2250 อาณาจักรล้านช้างได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือทางเหนือ เรียกว่า

อาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ทางใต้ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ สิบสองจุไทยอยู่ภายใต้การดูแลของอาณาจักรแรกต่อมาบังเกิดการอึดคึดตอยาก และความขัดแย้งระหว่างท้าวเก่า หัวหน้าของชาวภูไท กับเจ้าเมืองน่านน้อยอ้อยหนู (น่านน้อยอ้อยหนู) ท้าวเก่าจึงพา ชาวภูไทเป็นจำนวนมาก (ประมาณหมื่นคน) อพยพจากเมืองน่านน้อยอ้อยหนูมาขอขึ้นกับเวียงจันทน์ โดยทางเวียงจันทน์ให้ไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง (อยู่ทางตะวันออกของเมืองมุกดาหาร ห่างประมาณ 150 กิโลเมตร) ชาวภูไทกลุ่มนี้ ได้ส่งส่วยมิดโต้และขวานให้เวียงจันทน์ ปีละ 500 เล่ม แต่เนื่องจากเมืองวังอยู่ชายแดนอาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ แต่ใกล้พรมแดนเวียดนาม พวกเขาจึงได้ส่งส่วยขึ้นฝั่ง 5 ปี (ปีหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่ เจ้าเมืองคำร้วของเวียดนามด้วย

การอพยพของชาวภูไทสู่ประเทศไทย

การอพยพของชาวภูไทเข้าสู่ประเทศไทย มี 3 ระลอกใหญ่ด้วยกันคือ

ระลอกที่ 1 สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321-2322 เมื่อกองทัพไทยซึ่งมีเจ้าพระยามหาจักรีศรีอภัย (รัชกาลที่ 1) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ได้นำกองทัพไทยสองหมื่นคนตีหัวเมืองลาวตั้งแต่จำปาศักดิ์ถึงเวียงจันทน์เอาไว้ได้ หลวงพระบางซึ่งไม่ถูกกับเวียงจันทน์มาก่อนก็นำกำลังมาช่วยตีเวียงจันทน์ด้วย แม่ทัพไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ (ญวนเรียก ชื่อหวี) เมืองมวย ซึ่งเป็นเมืองของชาวภูไทได้ทั้งสองเมือง แล้วกวาดต้อนชาวภูไทดำ (ลาวทรงดำ) เป็นจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี นับเป็นชาวภูไทรุ่นแรกที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ระลอกที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2335 กองทัพเวียงจันทน์ตีหลวงพระบางแตกและจับกษัตริย์หลวงพระบางส่งกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2335-2338 กองทัพเวียงจันทน์ได้ตีเมืองแกลง และเมืองพวน ซึ่งแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ กวาดต้อนชาวภูไทดำ ลาวพวนเป็นเชลยส่งมากรุงเทพฯ รัชกาลที่ 1 ทรงมีรับสั่งให้ชาวภูไทดำประมาณ 4,000 คนไปตั้งถิ่นฐานที่เพชรบุรีเช่นเดียวกับชาวภูไทดำรุ่นแรก (จากการศึกษาวิจัยในการลงพื้นที่พบว่าไม่ปรากฏเป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากภาษาที่แตกต่างกันแต่มีวัฒนธรรมบางอย่างคล้ายคลึงกันทำให้นักวิชาการหลายท่านกล่าวว่าชาวไทยดำกับชาวภูไทเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่จากการสำรวจและเก็บข้อมูลไม่พบกลุ่มชาวภูไทในดังจากการศึกษาในการลงพื้นที่พบว่าไม่ปรากฏเป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากภาษาที่แตกต่างกันแต่มีวัฒนธรรมบางอย่างคล้ายคลึงกันทำให้นักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า เป็นกลุ่มภูไท แต่จากการสำรวจและเก็บข้อมูลไม่พบที่กล่าวมา)

ระลอกที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นการอพยพประชากรครั้งใหญ่ที่สุดจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สาเหตุของการอพยพ คือ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. 2369 - 2371 และเกิดสงครามระหว่างไทยกับเวียดนามในระหว่างปี พ.ศ. 2376-2490 ยุทธวิธีของสงครามสมัยนั้น คือ การตัดกำลังฝ่ายตรงข้ามทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามต่างกวาดต้อนประชากรในดินแดนลาวมาไว้ในดินแดนของตนสำหรับประชากรในดินแดนลาวที่ถูกไทยกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทยจะมีทั้ง ภูไท กะเลิง โข่ ญ้อ แสก โย้ย ข่า ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกกวาดต้อนมาไว้ในภาคอีสาน ส่วนลาวพวน ลาวเวียง กวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานทั้งในภาคอีสานและภาคกลางของประเทศไทย แถบฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม เป็นต้น ชาวภูไทที่ถูกกวาดต้อนมาในระลอกที่ 3 จะแยกเป็น 8 กลุ่มด้วยกัน

สำหรับชาวภูไททั้ง 8 กลุ่ม ได้ขยายจำนวนออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคอีสานอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา

หากแต่บางกลุ่มมีการอพยพเข้ามาฝั่งขวาของแม่น้ำโขงก่อนการกวาดต้อนของที่กล่าวมาข้างต้น โดยที่เรณูนครนั้นก็เป็นส่วนน้อยนั้นจำนวนหนึ่งดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

ชาวผู้ไทในภาคอีสานเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งรองจากเชื้อสายลาว ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่เดิมนั้นชาวผู้ไทตั้งบ้านเรือนอยู่แถบสิบสองจุไทย คือ บริเวณลาวตอนเหนือ บางส่วนของเวียดนามทางตอนเหนือ และทางตอนใต้ของจีน มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองไล เมืองแฉก เรียกว่า ผู้ไทดำ ชาวผู้ไทสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ถึงแม้จะมีผู้แบ่งเป็นกลุ่มผู้ไทแดงและผู้ไทลาย แต่ก็ไม่มีประวัติชัดเจน (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, 2526; อ่างใน ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540) ชาวผู้ไทที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่มาจากเมืองวัง และเมืองตะโปน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน และแยกย้ายกันตั้งหลักแหล่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณเทือกเขาภูพานในเขต 3 จังหวัด คือ

ชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอกวางสาม อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกำแพง

ชาวผู้ไทจังหวัดสกลนคร อยู่ในอำเภอรณานิคม อำเภวาริชภูมิ อำเภอมือง

ชาวผู้ไทจังหวัดนครพนม อยู่ในอำเภอรณนคร อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม (นพดล ตั้งสกุล และ จันทนีย์ วงศ์คำ, 2548 อ่างใน ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540)

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้และคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนเรณูนคร หลายๆ ท่านได้ให้ความตรงกันว่า พร้อมเอกสารอ้างอิง กล่าวว่า ประวัติชาวภูไทเรณูนครมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ แต่เนื้อหาและเหตุการณ์สำคัญโดยรวมมีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก ผู้วิจัยจะขอสรุปและเรียงลำดับเหตุการณ์จากการสัมภาษณ์ให้มีความชัดเจนดังนี้

บรรพบุรุษของชาวภูไท เดิมมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ตอนใต้ของจีนมีการอพยพหนีภัยสงครามตามกลุ่มคนไทยลงมาทางตอนใต้ผ่านบ้านเต่าบุง ผ่านบ้านน่าน้อยอ้อยหนูลงสู่ที่ราบเมืองแฉก (เดียนเบียนฟู) ในเขตแดนประเทศเวียดนาม และได้ลงมาทางใต้เรื่อย ๆ จึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตอนกลางของเวียดนามตั้งแต่เมืองเหง่ฮาน ถึงเมืองเว้ญซุ่น และได้มากับกองทัพเจ้าอนุรุท ที่มาตีเมืองเวียงจันทน์ได้สำเร็จและได้นำชาวภูไทเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนลาวแถบแขวงคำม่วนและแขวงสะหวันนะเขตนำโดยท้าวท่าหัวหน้าชาวภูไทได้อพยพลูกหลาน เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร เจ้าอนุรุทผู้ครองนครเวียงจันทน์ พระองค์ได้โปรดให้ชาวภูไทกลุ่มนี้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง เมืองเซโปน เมืองนอง เมืองพลาน เมืองพิน เมืองผาบ้งซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวภูไทอาศัยอยู่ก่อนแล้ว

ภาพประกอบ 4 จากภาพแสดงถึงการอพยบของชาวภูไทจากเวียดนามเข้ามาสู่ลาวและเดินทางมาพัก
 ในชุมชนเรณูนครและหาทิศทางก่อนไปตั้งถิ่นฐานที่อื่นของฝั่งแม่น้ำโขงต่อไปต่อไป
 ที่มา: ผู้วิจัย

ชาวภูไทและชาวข่า เมื่ออยู่ด้วยกันก็เกิดความขัดแย้ง แย่งชิงกันเป็นผู้ปกครองเมืองวัง จึงได้มีการเสี่ยงบุญวาสนา โดยการแข่งขันการยิงหน้าไม้ (ธนู) ขึ้น มีข้อตกลงกันว่าฝ่ายใดสามารถยิง ลูกหน้าไม้ติดหน้าผาได้โดยไม่ตกลงมา ฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายชนะการแข่งขัน จะได้เป็นเจ้าของปกครอง เมืองวัง เมื่อถึงวันเวลานัดหมาย ต่างฝ่ายต่างแห่หน้าไม้ไปที่หน้าผา ชาวข่าทำหน้าไม้ยาว 3 วา โกงขา หน้าไม้ข้างละ 3 คน โดยชาวข่าเป็นผู้ยิงก่อนเพราะอ้างว่าพวกตนมาอยู่ก่อน เมื่อยิงหน้าไม้ออกไปด้วยความ แรง ลูกหน้าไม้หน้าไม้จึงกระเด็นออกมา ทำการยิงถึง 3 ครั้งก็กระเด็นออกมาทั้ง 3 ครั้ง เมื่อถึง เวลาที่ชาวภูไทเสี่ยงบุญวาสนา ชาวภูไทได้ใช้หน้าไม้อันเล็กๆ ทำขาให้อ่อนๆ ที่ปลายลูกหน้าไม้ ได้ใช้ ขี้สูดติดที่ปลายเอาไว้ เมื่อยิงลูกหน้าไม้ที่มีขี้สูด จึงติดที่หน้าผา ชาวข่าเกิดความอัศจรรย์ในปัญหาของ ชาวภูไทเป็นอันมาก ชาวข่าจึงต้องยอมแพ้แต่โดยดี และได้ยอมให้ชาวภูไทปกครองเมืองวัง ซึ่งชาวภู ไทมักเรียกว่า เมืองวังอ่างคำ เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ (หน้าผานั้นชื่อผาบาบ ผาบุญ ปัจจุบันอยู่ที่บ้าน นาเต้อ บ้านนายม เมืองวีระบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว โดยนายชัย บดินทร์ สาสิทธิ์ ผู้สนใจในประวัติศาสตร์ของตนเดินทางไปศึกษาเพื่อค้นคว้าตามคำบอกเล่าของคน เฒ่าคนแก่ที่เล่าสืบต่อกันมาและพบว่า หน้าผาและสถานที่ต่างๆนี้มีอยู่จริง) ต่อมาทำวกำ ได้ปกครอง เมืองวัง และได้รับพระราชทานนางสนมคนที่ 6 ชื่อเจ้านางคำเกา ธิดาเสนาผู้ใหญ่เมืองหลวงพระบาง ซึ่งชาวภูไทเรียกว่า “นางลาว” ขณะนั้นนางได้ตั้งครรภ์ 3 เดือน (เข้าใจว่าตั้งครรภ์กับเจ้านองค์และมีข้อตกลงว่าหากเกิดเป็นชายก็ให้ปกครองเมืองแทนหากเป็นหญิงแล้วแต่จะส่งคืนก็ได้) นางลาวได้ขอ

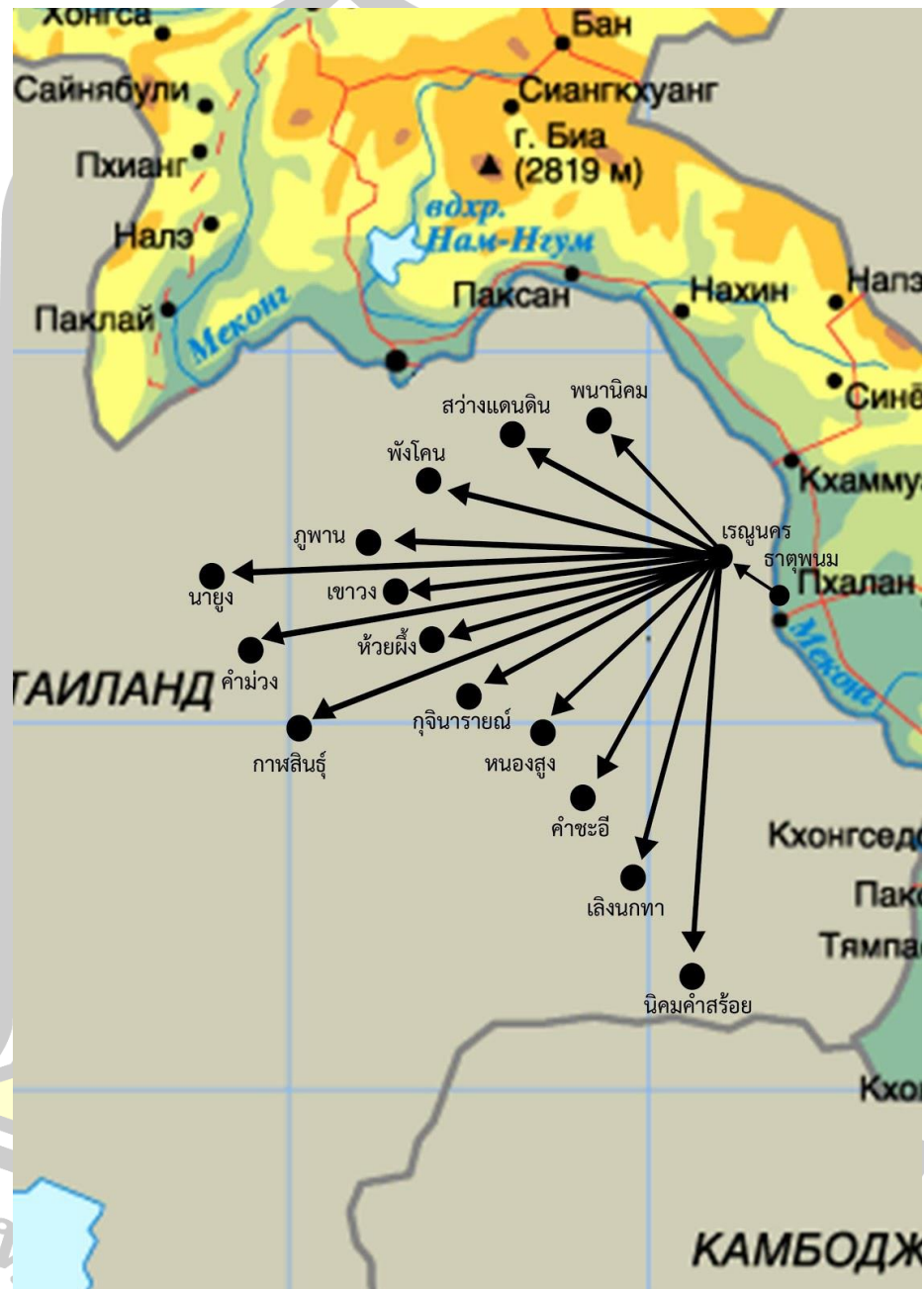
พระสงฆ์ 1 รูป พร้อมพระพุทธรูป 1 องค์ ติดตามมาด้วย ทำให้ชาวภูไทเดิมนับถือผี ต่าง ๆ หันมานับถือพระพุทธรูปศาสนาควบคู่กับการนับถือผี ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

นางลาวได้ให้กำเนิดบุตร 2 คน ชื่อท้าวท่า และท้าวแก้วเมื่อสิ้นสมัยพระยาก่าแล้ว พระยาเตโช ซึ่งเป็นบุตรชายคนโต ที่เกิดกับภรรยาชาวภูไทไม่ยอม มีการแย่งอำนาจการปกครองไม่ปฏิบัติตามที่ใดตกลงกันไว้ท้าวท่าจึงได้หนีไปอาศัยอยู่กับพระอาจารย์ที่เมืองอ่างคำซึ่งต่อมาเมืองอ่างคำได้แยกออกเป็นเมืองซึ่งบางคนเรียกว่าเมืองกระเบื้อง (เมืองเล็กๆ ที่ยังไม่พอจะเป็นเมือง แต่ก็ตั้งให้เป็นเมือง) มีพระอาจารย์สึกออกมาเป็นเจ้าเมืองพระยาก่าขณะนั้นยังเป็นเด็กอยู่จึงได้มีโอกาสเรียนวิชาอาคมจนมีอิทธิฤทธิ์เป็นที่รู้จักของคนภูไท

ชาวเมืองวัง และเมืองวังเว ต่างให้ความเคารพนับถือพระยาแก้วมากกว่าพระยาก่า เพราะพระยาก่ามีนิสัยโหดเหี้ยม เช่น สั่งให้มีการต้มน้อง (ยาพิษชนิดหนึ่งสำหรับชุบปลายลูกธนู) สำหรับป้องกันการรุกรานของศัตรู โดยการใช้หญิงสาวเป็นผู้ทดลองพิษซึ่งพิษทำให้ถึงแก่ความตาย มีการเปลี่ยนแปลงชนบประเพณี จนทำให้ชาวเมืองเดือดร้อนไปทั่ว ส่วนพระยาแก้วน้องชายคนเล็กนั้นเป็นคนมีน้ำใจโอบอ้อมอารีย์ เป็นที่รักใคร่ของชาวเมืองยิ่งนัก วันหนึ่งพระยาก่าได้ใช้กลอุบายให้พระยาแก้วผู้น้องมาพบตนที่เมืองวัง และจับฆ่าทิ้งเสีย ซึ่งทำให้นางลาวผู้เป็นแม่เกิดความคับแค้นใจเป็นอย่างมาก จึงได้กล่าวคำสาปแช่งไว้ว่า “คนพวกภูไทนี้เป็นอ้ายเป็นน้องโง่โง่ท้อแท้ แทะเลอผัดมาฆ่ามาฟันแต่ได้ ต่อไปภายหน้าขออย่าห่อหุ้มนี้อายุหมั้นขวัญยืน คั้นเป็นเจ้าเป็นนายกะอย่าห่อหุ้มฮุ้งฮึงฮองฮอย่าห่อหุ้มได้อยู่เฮินกระดานฝาแป้น ห่อหุ้มมุงไฟหญ้าเป็นข้าเขาอยู่หั้น”

จากนั้นพระยาก่าคบคิดกับภรรยา เอาทหารภูวนมารบกับพระยาเตโชอยู่หลายครั้ง พระยาเตโชนั้นเป็นนักรบผู้กล้า มีวิชาอาคม ฟันแทงไม่เข้า จึงเอาชนะได้ทุกครั้งไป จนครั้งสุดท้ายพระยาเตโชเสียทีให้กับภรรยา โดยทางฝ่ายศัตรูใช้อุบายให้ติดกับดัก (เอาร่างแหคลุม) แล้วจับตัวไปเมืองภูวนแล้วหายสาบสูญไป แต่ก่อนไปพระยาเตโชได้สั่งเสียให้ครอบครัว ลูกหลานไว้ว่า หากพ่อเสียทีให้แก่ศัตรู ก็ขอให้หลบหนีข้ามแม่น้ำโขงมาเสีย มิฉะนั้นคงถูกฆ่าล้างครีว ตนเห็นที่ต้องตายเป็นแน่ ถ้าลูกหลานชาวภูไทไปสร้างบ้านแปลงเมืองอยู่ที่ใด ก็ขอให้ตั้งศาลอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เมื่อใดที่ต้องการความช่วยเหลือ ขอให้ยกมือขึ้นเหนือหัวแล้วอธิฐาน ตนจะมาช่วย ดังนั้นชาวภูไทเรณูนครจึงมีศาลอยู่ทางทิศตะวันตกตามคำสั่งของพระยาเตโช ดังนั้นลูกหลานของพระยาเตโชจึงได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมา นำโดยท้าวอินทริสาร บุตรเขย ท้าวเพชร ท้าวสาย พร้อมกับญาติพี่น้อง ครานั้นอนุภรรยาของพระยาเตโชที่กำลังท้องแก่ได้เดินทางหลบหนีมาด้วย ในระหว่างการเดินทางจึงคลอดลูกชายใกล้กับกอไผ่ จึงตั้งชื่อว่าเจ้าไพร (ในราว พ.ศ. 2373 เทียบอายุการอพยพครั้งนั้นกับการเกิดของเจ้าไพร) ข้ามฝั่งขามแม่น้ำโขงมาที่บ้านพระกลางทุ่งอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แล้วอพยพเลยเข้าไปที่บริเวณหนองหาร เมืองสกลนคร แต่ปรากฏว่าอยู่ไม่ได้เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับอากาศที่เป็นหนองน้ำใหญ่โต ทำให้ลมพัดแรงจึงทำให้เด็กและคนแก่ล้มตายเป็นจำนวนมาก เพราะเดิมเคยอยู่แต่ในป่าเขา จึงคิดจะพากันอพยพกลับไปเมืองวังอีก ก่อนที่จะข้ามแม่น้ำโขงกลับไป ได้เข้าไปนมัสการพระธาตุพนม และได้พบกับภิกษุทา ท่านจึงได้ชักชวนให้อยู่โดยให้ความช่วยเหลือ (ช้างตัวผู้งาเดียวที่เขามาถวายเป็นพาหนะกับพระสงฆ์วัดพระธาตุพนม) นำชาวภูไทมาดูแลที่ที่ตั้งเมืองเห็นเป็นที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยบ่อน้ำเกลือซึ่งเป็นของสำคัญในการดำรงชีวิตจึงพากันมาถากถางป่าห้วยที่หนา

ที่บจนเป็นบ้านเป็นเมืองชื่อว่า “บ้านดงหวายสายบ่อแก” แต่ชาวภูไทยยังนิยมเรียกชื่อเดิมกันติดปากว่า “เมืองเว” จนถึงปัจจุบันนี้

ภาพประกอบ 5 จากภาพแสดงถึงเส้นทางการอพยบของชาวภูไทเข้ามาในฝั่งขวาแม่น้ำโขงที่ได้ผ่านเมืองท่าธาตุพนมและได้พำนักที่ชุมชนเรณูนครก่อนที่จะเดินทางไปตั้งรกรากในพื้นที่ต่างๆ ในภูมิภาคอีสานต่อไป

ที่มา: ผู้วิจัย

ด้วยเหตุที่ชาวภูไทเรณูนครนั้นเป็นจุดที่ใกล้กับแม่น้ำโขงมากที่สุด และยังเป็นกลุ่มภูไทที่อพยพมาก่อนกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นจึงทำให้ชุมชนนี้มีการแลกเปลี่ยนพบปะกับกลุ่มภูไทอื่นๆ ทั้งสองฝั่งของแม่น้ำโขง จากการสัมภาษณ์ชาวภูไทกลุ่มต่างๆ นั้นทำให้ทราบว่า เดิมการอพยพของมนุษย์ในการย้ายถิ่นฐานนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้าวเป็นปัจจัยสำคัญ พื้นที่เรณูนครนั้นเป็นพื้นที่ราบมีความอุดมสมบูรณ์ แต่มีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมน้อยการอพยพมาจากอีกฝั่งของแม่น้ำโขงของชาวภูไทมากขึ้นความต้องการในการใช้พื้นที่มากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการขยายพื้นที่ กลุ่มที่มาทีหลังนั้นจึงจำเป็นต้องเดินทางอพยพไปหาพื้นที่อื่นต่อไป เนื่องจากแต่เดิมไม่มีโรงแรม ไม่มีแหล่งซื้อขายอาหารเครื่องอุปโภคบริโภคที่ชัดเจนและบางกรณีการอพยพนั้นมีการเดินทางอย่างเร่งด่วนจากสาเหตุหลายประการทำให้ผู้เดินทางมิได้เตรียมข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นมากนักโดยเฉพาะอาหาร ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมาขออาศัยการและพักพิงที่เรณูนครก่อนการเดินทางไปสร้างบ้านแปลงเมืองใหม่ ส่งผลทำให้มีการใช้พื้นที่บริเวณนี้ทำนาเพื่อแบ่งข้าวก่อนที่จะเดินทางไปหาพื้นที่อื่นในฝั่งขวาของแม่น้ำโขงต่อไป สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มของภูไทนั้นมีความแน่นแฟ้นในระบบเครือญาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ของตัวเองอย่างเหนียวแน่นทำให้มีการเข้ามาของกลุ่มภูไทต่างๆ ในชุมชน ในระยะต่อมาเมื่อมีการอพยพเข้ามาของคนภูไทจากฝั่งซ้ายมากขึ้นทำให้มีการเข้ามาของชาวภูไทกลุ่มอื่นมากขึ้นเนื่องจากสาเหตุที่ต้องการถามไถ่เรื่องราวของชาวภูไทที่อพยพมาก่อนในฝั่งนี้แล้วเดินทางไปอยู่ที่ไหนอย่างไร หากกลุ่มใดไม่มาถามไถ่ก่อนการเดินทางไปพบ ครั้นเดินทางไปโดยไม่แวะถามกลุ่มที่มาจำเป็นต้องกลับเข้ามาถามหาบุคคลต่างๆ ตามที่ต้องการหา ทำให้มีคนเรียกหมู่บ้านดงหวายสายบ่อแกนี้ว่า “เมืองเว” ซึ่งมีความหมายว่าวกกลับหรือวนกลับนั่นเอง

เมื่อวันที่ 17 ส.ค. พ.ศ. 2381 เจ้าเพชร ได้เดินทางเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรีเป็นครั้งแรก เพื่อรับพระราชทานน้ำพิพัฒน์สัตยา และในครั้งนั้นได้รับพระราชทานเงินตราคนละห้าตำลึง เสื้อไหมดเมืองบนคนละตัว ผ้าไหมนุ่งคนละผืน แพรจุนตัวคนละผืน

เมื่อวันที่ 31 มี.ค. 2384 ชาวบ้านดงหวายหรือชาวภูไทบ้านดงหวาย (เมืองเว) ได้เข้ารับกับกองทัพพระยาสุภาวดี (พระยาบดินทร์สิงห์ สิงหเสนี) ข้ามแม่น้ำโขงเพื่อไปปราบหัวเมืองต่างๆ ที่แข็งข้อกับไทยโดยให้ใจฝึกฝึกับญวน ครั้งนั้นชาวภูไทเดินทางร่วมการรบด้วย จึงได้เกลี้ยกล่อมชาวภูไทอพยพย้ายมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าแผ่นดินไทยเสีย จึงได้กวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมเอาชาวเมืองวังและชาวภูไทใกล้เคียงมาจำนวน 2,458 คน (เอกสารจดหมายเหตุราชกาลที่ 3 เลขที่ 58 จ.ศ. 1207 พ.ศ. 2388 หอสมุดแห่งชาติ อ่างใน ชัยบดินทร์ สาสีพันธ์, 2540) พ.ศ. 2385 ท้าวเพชร นายบ้านดงหวาย ได้จัดนอระมาด 2 ยอด งาช้าง 4 กิ่ง เร่วหนัก 3 ทาบ ส่งให้เจ้าเมืองนครพนม โดยมีท้าวเพชร กับไพร่คุมไปทูลเกล้า ถวายรัชกาลที่ 3 ที่กรุงเทพมหานคร พร้อมเครื่องราชบรรณาการของเมืองนครพนมด้วย เจ้าเพชร เดินทางไปเข้าเฝ้าครั้งนี้ เพื่อรับสัญญาบัตรพระราชทานแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองเรณูนคร ได้ป่วยในขณะที่เดินทางกลับและเสียชีวิตต่อมาก่อนเดินทางกลับถึงเรณูนคร ต่อมาปี พ.ศ. 2387 ท้าวสายจึงได้ถูกแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองคนที่ 1 มีนามว่า “พระแก้วโกมล” (สาย) เมืองเรณูนครมีเจ้าเมือง 5 คน ล้วนใช้ชื่อว่า “พระแก้วโกมล” ทั้งหมด ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เจ้าเมืองคนที่ 1 พระแก้วโกมล (ท้าวสาย) ระหว่าง พ.ศ. 2387 – พ.ศ. 2405 รวม 18 ปี

เจ้าเมืองคนที่ 2 พระแก้วโกมล (ท้าวไพร) ระหว่าง พ.ศ. 2406 – พ.ศ. 2430 รวม 24 ปี

เจ้าเมืองคนที่ 3 พระแก้วโกมล (ท้าวสิงห์) ระหว่าง พ.ศ. 2431 – พ.ศ. 2437 รวม 7 ปี

เจ้าเมืองคนที่ 4 พระแก้วโกมล (พิมพ์สอน) ระหว่าง พ.ศ. 2438 – พ.ศ. 2439 รวม 1 ปี

เจ้าเมืองคนที่ 5 พระแก้วโกมล (เหม็น) ระหว่าง พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2546 รวม 7 ปี

ในปี พ.ศ. 2441 (ร.ศ. 117) รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประกาศยกเลิกการปกครองตามธรรมเนียมโบราณที่มีตำแหน่งเจ้าเมืองอุปฮาดราชวงศ์ ราชบุตร ให้เปลี่ยนเป็นคณะกรรมการเมืองมีตำแหน่งต่างๆ ได้รับพระราชทานเงินเดือนเป็นครั้งแรก ดังนี้

พระแก้วโกมล (เหม็นโกพลรัตน์) ดำรงตำแหน่ง	ผู้ว่าราชการเมือง
หลวงพหลพลเหี้ยมหาญ (กิง)	” ปลัดเมือง
หลวงชาญยุทธกิจ (กา เตโซ)	” ยกบัตรเมือง
ขุนพิณิจยุทธกรรม (ตุม)	” ผู้ช่วยราชการเมือง
ขุนราชกิจ (ดำ)	” มหาดไทยเมือง
ขุนศรีจางวาง (เหม็น)	” นครบาลเมือง
ขุนไชยจางวาง (บุศดี)	” คลังเมือง
ขุนนคร (สุน)	” โยธาเมือง

ในปี พ.ศ. 2443 ทางราชการได้ปรับปรุงการปกครองหัวเมืองขึ้นใหม่โดยจัดการแบ่งการปกครองของภาคอีสานเป็น 3 มณฑล

1. มณฑลอีสาน
2. มณฑลอุดร
3. มณฑลนครราชสีมา

ในปีพ.ศ. 2446 เปลี่ยนมณฑลเป็นบริเวณแบ่งการปกครองเป็นเมืองอำเภอเมืองเรณูนครจึงเป็นอำเภอหนึ่งในบริเวณธาตุพนมขึ้นอยู่กับมณฑลอุดร ปีพ.ศ. 2450 ประกาศยกเลิกคำว่าบริเวณเปลี่ยนเป็นเมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2451 เมืองเรณูนครจึงเป็นอำเภอหนึ่งของเมืองนครพนม ย้ายจากบ้านเรณูนคร มาอยู่ที่ตำบลธาตุพนม แต่มีชื่ออำเภอเรณูนคร และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นอำเภอธาตุพนม ในพ.ศ. 2460 ให้บ้านเรณูนครเป็นตำบลเรณูนคร ขึ้นกับอำเภอธาตุพนม ตามประกาศลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2460 (ราชกิจจานุเบกษา, 2460 อ่างใน ชัยปดินทร์ สาสีพันธ์, 2540) เป็นตำบลอยู่ได้นาน เป็นเวลา 53 ปี จนกระทั่งถึง วันที่ 1 พฤษภาคม 2513 ได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ มีหัวหน้ากิ่งอำเภอ วันที่ 22 สิงหาคม 2518 ได้ยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร ปกครองโดยมีนายอำเภอจนถึงปัจจุบันนี้

ชนกลุ่มกูลาในชุมชนเรณูนคร

ชุมชนเรณูนครนอกจากชาวภูไทแล้วยังพบว่ามี การเข้ามาของกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งในชุมชนคือชาวกูลาซึ่งมีหลักฐานปรากฏในสารสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ว่ามีกูลาในเรณูนครสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จตรวจราชการหัวเมืองมณฑลอุดร มณฑลอีสาน และมณฑลนครราชสีมา เมื่อ ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2499) ได้กล่าวถึงชาวตองสูหรือชาวกูลา

ว่า เป็นชาวพม่า และชาวตองสู้บางคนได้อาศัยอยู่ในภาคอีสานตั้งหลักแหล่งมานานหรือมีลูกหลานเป็นคนไทยแล้วยังไปมาค้าขายกับเมืองมะละแหม่งอีกก็มีดังนี้

วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2499 ได้เดินทางออกจากสกลนครไปพักแรมตามทาง ครั้นวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2499 ได้พักแรมใกล้ลำน้ำก่ำ (อำเภอธาตุพนม) มีราษฎรมาหาจำนวนมากและในกลุ่มราษฎรเหล่านั้นได้บันทึกไว้ว่า

“ในราษฎรที่มาหา มีพม่า 3 คน ซึ่งมารับซื้อกระบือลงไปขายทางใต้ ใต้ถามหนทางที่ไปว่าลงไปทางช่องตะโก เพราะเป็นทางที่มีน้ำท่าบริบูรณ์กว่าทางอื่น กระบือที่พาลงไปปีละครั้งอยู่ในระหว่างเดือน 3 เดือน 4 คราวหนึ่ง (นำกระบือไป) ถึง 800-900 ตัว ลงไปขายทางเมืองพนมสารคาม เมืองพนัสนิคมบ้าง กรุงเก่าบ้าง ใต้ถามถึงการพิทักษ์รักษากระบือเวลาเดินทางเปลี่ยว ว่าใช้กระบวนนอนเฝ้ารายกันเป็นวงรอบฝูงกระบือ ถ้าจะมีคอกสำหรับกระบือพัก ควรมีที่ปากดงแห่งหนึ่ง กลางเขาแห่งหนึ่งและเชิงเขาอีกแห่งหนึ่งและที่ ๆ ต้องการน้ำเวลานี้ คือ ในเขตมณฑลปราจีนบุรี ที่ลงเขาช่องตะโกแล้วแห่งหนึ่ง ที่ละหานทรายแห่งหนึ่ง...” (มูลนิธิคดีกุล, 2530) และมีอีกตอนหนึ่งดังนี้

“...วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2499 เวลาบ่ายออกจากที่พักบ้านนาลาด เดินทางทางในทุ่งและในป่าโดยลำดัดบมา ระยะทาง 285 เส้น ถึงเมืองเรณูนคร เวลาเช้า 2 โมง 20 นาที มีราษฎรชายหญิงมารับเป็นอันมาก เมืองเรณูนครเดิมชื่อบ้านดงหวาย ตั้งเป็นเมืองขึ้นเมืองนครพนมในรัชกาลที่ 3 สังเกตดูผู้คนแต่งตัวสะอาดเรียบร้อยดีกว่าทุกแห่งที่ได้ผ่านมาแล้ว พลเมืองเป็นผู้ไทยโดยมาก มีจำนวน 11,986 เป็นที่ตอน ใช้น้ำบ่อแต่ที่นาดี ชาวบ้านมีฝีมือทอผ้าดี กับมีการผสมโคกระบือนำไปขายที่เมืองมะละแหม่ง (มรแมน) ที่นี่จึงมีผ้าด้ายไหมเครื่องแต่งตัวแปลก ๆ พักกินข้าวเช้าแล้วไปที่วัดกลาง มีโบสถ์สร้างใหม่ เป็นรูปโบสถ์อย่างพม่า เพราะขุนสฤษดิ์เรณู พ่อค้าซึ่งนำโคกระบือไปขายเมืองมรแมน (มะละแหม่ง) (มูลนิธิคดีกุล, 2530)

จากที่กล่าวมาพบว่าชาวตองสู้หรือตองซู หรือชาวอีสานเรียกว่า กุลากุเหล่า เป็นชาวพม่าหรือไทยใหญ่เมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่าที่เดินทางเข้ามาค้าขายในภาคอีสานและแต่งงานกับชาวท้องถิ่น การกล่าวถึงพ่อค้าชาวเมืองเรณูนคร (อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม) ได้นำวัวควายไปขายที่เมืองมะละแหม่งเดินทางผ่านทางช่องสระผม เมืองเพชรบูรณ์ ไปเมืองมะละแหม่ง (มรแมน) โดยเฉพาะ ขุนสฤษดิ์เรณู ซึ่งเป็นพ่อค้านำโค กระบือ ไปขายที่เมืองมะละแหม่งจนร่ำรวยและได้สร้างวัดกลาง (วัดกลางเมืองเรณูนคร) ตามสถาปัตยกรรมพม่า ปัจจุบันนี้กลุ่มภูไทเรณูนครนั้นไม่มีการทอผ้าแบบแพรวาแต่พบการทอผ้าแพรวาในกลุ่มภูไทกลุ่มอื่นๆ จากที่กล่าวมาในสารคดีฯ ผู้วิจัยสันนิษฐานได้ว่าภูไทเรณูนครนั้นมีการทอผ้าแบบแพรวาอย่างแน่นอนเนื่องจากการกล่าวอ้างว่า “สังเกตดูผู้คนแต่งตัวสะอาดเรียบร้อยดีกว่าทุกแห่งที่ได้ผ่านมาแล้ว พลเมืองเป็นผู้ไทยโดยมากมีจำนวน 11,986 เป็นที่ตอน ใช้น้ำบ่อแต่ที่นาดี ชาวบ้านมีฝีมือทอผ้าดี” จากข้อความนี้ทำให้นึกถึงว่ามีกรทอผ้าแพรวาอยู่ในกลุ่มนี้เช่นกัน หากแต่เวลาต่อมานั้นคงไม่มีใครสืบต่อ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามและพบว่ามีการทอผ้าแพรวาจริงแต่เดิมเรียกว่า “ผ้าเก็บดอก” แต่ปัจจุบันไม่ปรากฏพบในกลุ่มนี้อีก

นายชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ อำเภอเรณูนคร และเป็นหลานชาวกุลา กล่าวว่า ได้ยินจากคำบอกเล่าของพ่อและแม่ว่าในชุมชนเรณูนครมีชาวกุลาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร ประชากรในเรณูนครปัจจุบันมีเชื้อชาวกุลาปะปนและผนวกกลมกลืนกับประชากรในพื้นที่จนเป็นกลุ่มเดียวกัน เดิมชาวกุลาได้ติดต่อค้าขายไปมาระหว่างชุมชนอื่นทั้งตัวเมืองเหนืออีสาน พม่า ถึงเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร) การค้ากุลาามีหลายประเภท แต่ที่เด่นชัดในพื้นที่เรณูนคร คือ การค้าโคกระบือ และขายเครื่องเงินทองพร้อมรับซื้อเศษซากเศษทอง น้ำแต้มน้ำย้อม ซึ่งมีการถ่ายทอดลักษณะการทำการค้าแก่ชุมชนเรณูนครยังพบเห็นในปัจจุบัน หากแต่ลูกหลานชาวกุลาเรณูนครนั้นนับถือประเพณีนิยมแบบชาวภูไทตามแม่ (ชาวกุลาที่มาเป็นชาย) และชาวกุลาทำตัวให้เข้ากับชุมชนเหมือนสุภาพชนที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม” จนกระทั่งเมื่อประมาณ 60 กว่าปีหลังจึงไม่มีชาวกุลาไปมาในพื้นที่เหลือแต่คนในพื้นที่ที่เป็นชาวกุลา ปัจจุบันชาวกุลาได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว เหลือแต่ลูกหลานที่เรียกตนเองว่าภูไทตามรูปแบบของกลุ่มชนตามมารดาในชุมชนเรณูนครเท่านั้น (นฤบดินทร์ สาลีพันธ์, 2547) ก่อนทำการขายนั้นชาวกุลาจะต้องมีการแสดงก่อนการขายจะมีการตีฟังฮาดเรียกคนมาดูการแสดงในการแสดงจะมีการฟ้อนดาบฟ้อนเจิง ตีมวญเพื่อเรียนลูกค้ามาชมการแสดงและสินค้า (ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540)

ดังนั้นในชุมชนเรณูนครนั้นต้องมีการนำเอาการแสดงของชาวกุลาเข้ามาในชุมชนอย่างแน่นนอน โดยมีการบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนที่มีการฟ้อนออกवादลวดลาย อดีตในชุมชนนี้มีชาวกุลาฟ้อนประชันกันปะปนกันต่าง ๆ อาทิ บุญบั้งไฟ บุญมหาชาติ ซึ่งมีการฟ้อนของแต่ละคุ้มแห่เข้ามาลานวัดเมื่อเจอกันมีการवादลวดลายอดทนและบางครั้งมีการจกมวญหรือตบมวญเพื่อแสดงความแข็งแรงของผู้ฟ้อน การฟ้อนจะฟ้อนแล้วแต่ว่าจะแต่งตัวอย่างไรบางคนแต่งเลียนแบบละครไทยหรือเรียกว่าฟ้อนละครไทย (ฟ้อนละครไทยคือการฟ้อนที่เล่นนายฮ้อยฟ้อนเรียนแบบละครไทยที่ไปพบเจอการแสดงที่เมืองไทยหรือกรุงเทพมหานครในสมัยนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจเป็นการแสดงในวังบ่อนในช่วงรัชกาลที่ 4-5 ซึ่งอาจได้ชมระหว่างรอการกลับมาของกลุ่มการค้า (เนื่องจากการเดินทางจำเป็นต้องเดินทางเป็นกลุ่มบางคนตกลงเจรจาซื้อขายได้เร็วเกิดการรอคอยจึงไปพักผ่อนหย่อนใจตามที่กล่าวมาหรือเป็นการรำแก้บนของกลุ่มโนราห์ที่นิยมใช้แก้บนในขณะนั้น) (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2543) บางคนแต่งกายด้วยผ้าถุงเดี่ยวลากหางที่ทำด้วยผ้ายาวถอดเสื้อโครว์ลายสัก ในขณะที่ฟ้อนนั้นถ้าผู้ใดข้ามหรือเหยียบจะมีการต่อสู้ขึ้นเพื่อเป็นการवादลีลาและवादความแข็งแรงของผู้ฟ้อน ในงานประเพณีแต่ละครั้งมีการฟ้อนในงานบุญอย่างเป็นประจำในชุมชนถือเป็นเรื่องปกติในชุมชนแต่เดิม

สมชาติ มณีโชติ ได้กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง แม่น้ำโขง : ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เรื่องความรู้หลากหลายมิติเกี่ยวกับพระธาตุพนม จากบันทึกการเดินทางของชาติต่างชาติ ความว่า พระธาตุพนมจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการเดินทางเพราะเป็นเมืองท่า จึงทำให้ผู้คนในชุมชนโบราณหลายๆ ที่ในลุ่มน้ำโขงมีการใช้พื้นที่บริเวณพระธาตุพนมเป็นจุดหมายสำคัญในการนัดหมายของการเดินทาง ทำให้บริเวณดังกล่าว มีสภาพเป็นย่านชุมชน หรือประกอบกิจการหลายอย่าง โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนสินค้า ค้าขายวัวควายที่มีผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามารับการซื้อขายรวมทั้งการค้าขายทาส จากเหตุผลดังที่กล่าวมาทำให้บริเวณพระธาตุพนมรวมไปถึงบริเวณพื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียงมีลักษณะเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่หนาแน่นในลุ่มน้ำโขง (สมชาติ มณีโชติ, 2551)

จากข้อความนี้แสดงว่าในพื้นที่เรณูนครนั้นมีความใกล้เคียงกับพระธาตุพนมเนื่องจากว่าเป็นชุมชนที่มีการค้าขายและใกล้เมืองท่าอย่างธาตุพนมอย่างมากทำให้เรณูนครมีลักษณะทางสังคมจากอิทธิพลความหนาแน่นของชุมชนธาตุพนมทำให้เกิดการค้าขายและแลกเปลี่ยนบ่อยครั้งทั้งในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง เนื่องจากว่าธาตุพนมนั้นมีความหนาแน่นในการสัญจรของขบวนการค้าต่างๆ ทำให้ชุมชนใกล้เคียงมีความหนาแน่นตามไปด้วย ส่งผลให้เรณูนครซึ่งเป็นชุมชนใกล้เคียงเป็นจุดพักก่อนการเดินทางจากพระธาตุพนมไปยังจุดอื่นต่อไป ดังนั้นจากที่ศึกษาประชากรเชื้อชาติของภูไทเรณูนครนั้นพบว่ามียุทธชนเข้ามาในชุมชนเนื่องจากสาเหตุดังกล่าว คือชาวภูไทนั้นเลือกพักที่ชุมชนใกล้เคียงคือเรณูนครทำให้มีการสร้างหลักปักฐานในนี้อย่างถาวร หลายคนในชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้มีการพัฒนาทางวัฒนธรรมขึ้นในชุมชน ดังจะเห็นได้จากสารสมเด็จที่กล่าวถึงสถาปัตยกรรมแบบพม่า ลักษณะการขบวนการค้าขายโคกระบือ การมีเครื่องประดับแปลกตาซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ในอีสานทั่วไป เนื่องจากการค้าทำให้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและสิ่งของต่างๆ ซึ่งอาจหมายถึงนาฎศิลป์ อาจมีการหีบย้อม และปรับปรุงแก้ไขจากการนำเข้ามาของคนในชุมชนที่มีการเดินทางทั้งการค้า หรือ การติดต่อของกลุ่มเชื้อชาติเดียวกันก็เป็นได้

การแต่งกาย

การแต่งกายสมัยก่อนของชาวภูไท ในเวลาปกติผู้ชายนุ่งผ้าเมลิ์ดงาสีดำหรือกรมท่า สวมเสื้อด้วยผ้าพื้นเมืองฝ้ายทอมือย้อมคราม เก้าฝอยมวย ผู้หญิงนุ่งซิ่น และสวมเสื้อผูกเข้าหากัน ใช้แทนผ้าห่มใส่กำไลข้อมือกับต่างหูทำด้วยเงิน ทองเหลืองเป็นประจำบางรายถ้ามีฐานะก็จะมีการใส่แหกหรือทองคำบางตามสถานะภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้นๆ ผมจะเกล้าผมอย่างสวยงาม สำหรับคนที่มีฐานะดี ทั้งชายและหญิงจะมีผ้าแพรผืนเล็กๆ เรียกว่าผ้าเก็บดอก ผูกคล้องรัดผมที่เกล้าผมไว้ไม่ให้รุ้งรัง (ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่คาบจากหน้าศพของบิดามารดาของบุคคลที่สวมใส่หรือผู้ใหญ่ที่นับถือ ซึ่งเชื่อว่าเป็นสิ่งปกป้องคุ้มครองและเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ปัจจุบันการใช้ผ้าลักษณะนี้ในภูไทเรณูนครไม่มีให้เห็นแล้ว แต่ยังมีให้เห็นอยู่ในภูไทในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์) การเกล้าผมผมจะมีอยู่ 3 แบบ คือ คนแก่จะเกล้ากลางศีรษะ สาวโสดเกล้าผมไว้ท้ายทอย ส่วนแม่หม้ายเกล้าผมเอียงมาทางซ้ายศีรษะ และส่วนแม่ห้าง (ผู้หญิงที่หย่าร้างจากสามี) เก้าผมมาทางขวา การแต่งผมจะบ่งบอกสถานะภาพการแต่งงานของหญิงสาวในอดีต เวลางานหญิงจะใส่ผ้าถุงครึ่งแข้งแต่เวลางานบุญจะใส่ผ้าถุงกรอมเท้าเพื่อความสุภาพ

เครื่องแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครนั้นส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้ายเนื่องจากว่านิยมการปลูกฝ้ายเป็นพืชเศรษฐกิจและพื้นที่ของเรณูนครเมื่อฤดูหนาวจะมีลมแรงในพื้นที่ผ้าฝ้ายมีความหนาแน่นทำให้ร่างกายอบอุ่นส่วนสีของผ้านั้นนิยมย้อมด้วยครามและเมลิ์ดงา ซึ่งเป็นพืชที่ชุมชนนิยมปลูกเช่นกัน ทั้งนี้ในชุมชนยังมีการขายน้ำแต้มน้ำย้อม (น้ำครามของชาวภูไท) ในอดีตจึงทำให้เครื่องแต่งกายของชาวเรณูนครนั้นส่วนใหญ่เป็นสีกรมท่าซึ่งหาได้ง่ายในชุมชน และยังพบว่ามีการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมบ้างแต่ไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายนัก ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในชุมชนและจากสารสมเด็จกรมพระยาดำรง ฯลฯ กล่าวว่ามี การทอผ้าและเครื่องแต่งกายที่แปลกตาสะอาดสะอ้านกว่าผู้คนในแถบนี้ จากข้อมูลนี้ผู้วิจัยทำให้ทราบว่ามีการทอผ้าที่สวยงามซึ่งเรียกว่าผ้าเก็บดอกหรือภูไทกลุ่มอื่นเรียกว่าผ้าแพรว่าที่มีความนิยมนั่นเอง แต่ในปัจจุบันไม่ปรากฏพบในพื้นที่ชุมชนเรณูนครเนื่องจากสาเหตุใดไม่ทราบแน่ชัดอาจเพราะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านธุรกิจและอาชีพที่เรณูนครในชุมชนนิยมรับ

ราชการและทำการค้าขายนั่นเอง ส่งผลให้ไม่มีการถ่ายทอดการทอผ้าที่สวยงามอีกอย่างหนึ่งของชุมชนซึ่งเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างมาก ปัจจุบันพบแต่การทอผ้าฝ้ายสีพื้นและการทอตีนผ้าขึ้นในชุมชนเท่านั้น

สภาพทั่วไปของชุมชนเรณูนคร

สภาพทางภูมิศาสตร์

อำเภอเรณูนคร ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของจังหวัดนครพนม ห่างจากจังหวัดนครพนม 51 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 257.76 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำที่สำคัญในอำเภอเรณูนคร คือ ห้วยแคน ห้วยบ่อแก ห้วยยาง ลำน้ำยัง และลำน้ำก่ำ และห่างจากแม่น้ำโขงประมาณ 7 กิโลเมตร

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตอำเภอธาตุพนม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอนาแก และอำเภอปลาปาก
ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอปลาปาก และอำเภอธาตุพนม
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอนาแก และอำเภอธาตุพนม

ประชากรและการแบ่งการปกครอง

ประชากร อำเภอเรณูนครมีจำนวนประชากรตามสำนักงานบริหารทะเบียน กรมการปกครองทั้งหมด 40,509 คน เป็นชาย 20,406 คน เป็นหญิง 20,103 คน (สำนักงานบริหารทะเบียน กรมการปกครอง สถิติ เดือนเมษายน พ.ศ. 2562)

การปกครองอำเภอเรณูนคร มีหน่วยการปกครองเป็นรูปแบบเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเรณูนคร ในเขตเทศบาลเรณูนครอยู่ระหว่างเขตตำบลเรณูนคร และเขตตำบลโพนทอง ทั้งนี้แบ่งพื้นที่ออกตามการปกครองในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล การปกครองท้องถิ่นออกเป็นทั้งหมด 8 ตำบล 93 หมู่บ้าน ซึ่งการปกครองแบ่งเป็นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

1. ตำบลเรณู มี 14 หมู่บ้าน
2. ตำบลโพนทอง มี 10 หมู่บ้าน
3. ตำบลท่าลาด มี 10 หมู่บ้าน
4. ตำบลนางาม มี 14 หมู่บ้าน
5. ตำบลโคกหินแฮ่ มี 15 หมู่บ้าน
6. ตำบลหนองย่างชั้น มี 8 หมู่บ้าน
7. ตำบลเรณูใต้ มี 13 หมู่บ้าน
8. ตำบลนาขาม มี 9 หมู่บ้าน

ภาพประกอบ 6 แผนที่จังหวัดนครพนม แสดงตำแหน่งของอำเภอเรณูนคร

ที่มา : <http://www.moohin.com/cgi-bin/sp.pl?img1=http://www.moohin.com/044/map/3035.jpg>,
10/12/2009

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้นแบ่งออกเป็น 3 ฤดูได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

- ฤดูร้อนอากาศอบอุ่น ประมาณ 32-42 องศาเซลเซียส มีพายุฤดูร้อนผ่านจากเวียดนามสู่ ลาว และเข้าสู่พื้นที่ ช่วงเดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม
- ฤดูฝนเริ่มจากเดือน พฤษภาคม-ตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนมาเนื่องจากมีฝนตกชุกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมจากเวียดนามในทะเลจีนใต้
- ฤดูหนาวมีสภาพอากาศหนาวเย็น ถึงเย็นมาก เนื่องด้วยทางทิศตะวันออกใกล้แม่น้ำโขงและภูเขา จากฝั่งลาวและเวียดนามทั้งยังเป็นเทือกเขาขาดจากแนวในบริเวณที่เป็นแนวเทือกเขาจากเวียดนามทำให้เกิดช่องลมขึ้นทำให้อุณหภูมิลดลงในช่วงฤดูหนาวมากกว่าพื้นที่อื่นๆในเขตช่วงบริเวณใกล้เคียง ด้านทิศตะวันตกเป็นที่ราบใกล้เขาภูพาน

ภาพประกอบ 7 ป้ายทางเข้าสู่เขตเทศบาลเรณูนคร
ที่มา: นฤบดีนทร์ สาลีพันธ์

ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

การตั้งถิ่นฐานของชาวภูไทเรณูนคร มีการตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มหนาแน่น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของการตั้งชุมชน ลักษณะบ้านเรือนเปลี่ยนจากเดิมไปมากตามสมัยนิยม กล่าวคือเปลี่ยนจากนิยมสร้างบ้านไม้แบบโบราณ ปัจจุบันนิยมสร้างบ้านแบบปูน หรือแบบประยุกต์ครึ่งไม้ครึ่งปูน เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา เพราะบ้านไม้ต้องเจอปัญหาเกี่ยวกับสภาพปลวก ซึ่งวิถีชีวิตที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอกับการดูแลบ้านไม้ บ้านแบบปูนจะหมดปัญหาเรื่องปลวกเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบันนี้มากกว่า และมีความสวยงามตามสมัยทั้งนี้ยังเป็นการประหยัดกว่าไม้เนื่องจากปัจจุบันไม่มีราคาแพงกว่าปูนซีเมนต์

สาธารณูปโภคภายในชุมชนเรณูนคร

ตลาดและร้านค้า

ชุมชนชาวภูไทเรณูนครจัดว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความเจริญในระดับท้องถิ่น ตลาดสดจะอยู่ใกล้กับศูนย์ราชการ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ไปรษณีย์ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น ทำให้การขยายตัวของชุมชนระยะหลังขยายมาตามส่วนราชการ การค้าขายในตลาดสดจะเป็นแบบเช้า-สาย และตอนบ่าย-เย็น เริ่มตั้งแต่ประมาณ 3.30 น. - 8.00 น. และตอนบ่ายประมาณ 13.00 น. - 18.00 น. ร้านส่วนใหญ่จะเว้นช่วงกลางวันระหว่าง 8.00 น.-13.00 น. แต่จะมีร้านบางร้านที่เปิดขายตลอดทั้งวัน หลังจากนั้นช่วงค่ำจะมีการปิดถนนสายสั้นๆ เป็นตลาดแลง (ตอนเย็น) คล้ายกับตลาดโต้รุ่ง ที่เรณูนครจะขายแค่ตอนเย็น-ตอนค่ำๆ ช่วงประมาณ 17.00 น.- 20.30 น. ซึ่งคนในชุมชนเรียกว่าตลาดโต้รุ่งจนเรียกติดปาก

ร้านค้ามีร้านค้าขายของชำมากมายนับไม่ถ้วน ทั่วทั้งชุมชน แต่จะเป็นร้านขายของเล็กๆ ตามซอย ส่วนร้านใหญ่จะพัฒนาเป็นลักษณะซูเปอร์มาร์เก็ต มีประมาณ 5 แห่งมีเซเว่น อีเลเว่น เปิด 2 แห่ง ที่ป้อม ปตท.และข้างตลาดสด ปัจจุบันมีคนจำนวนไม่น้อยที่นิยมเดินทางไปซื้อของในห้างสรรพสินค้า เทสโก้ โลตัส ที่อำเภอธาตุพนม แม้แต่ตลาดสดบางคนก็นิยมไปตลาดสดอำเภอธาตุพนม เพราะมีสินค้าให้เลือกหลากหลายกว่าทั้งอดีตคนในพื้นที่เรณูนครนั้นจะไปตลาดธาตุพนม เนื่องจากเป็นเมืองท่าและเดิมเรณูนครขึ้นเป็นตำบลหนึ่งในธาตุพนม

ภาพประกอบ 8 บรรยากาศตลาดโต้รุ่ง

ที่มา : นฤบดีนทร์ สาลีพันธ์

ทั้งนี้ยังมีตลาดสินค้าพื้นเมืองวัดธาตุเรณูเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในการจับจ่ายสินค้าที่ระลึก ซึ่งตลาดนี้เป็นตลาดขายสินค้าด้านหัตถกรรมและสินค้าพื้นเมืองจากกลุ่มแม่บ้าน ชาวชุมชนเรณูนครนั้นเมื่อว่างเว้นจากการค้าขาย หรือทำการเกษตร แต่ในปัจจุบันนี้ สินค้าพื้นเมืองที่เป็นของชาวภูไทเรณูนครแท้ๆ มีไม่ค่อนมากนัก จะเป็นผ้าฝ้าย ออกแบบและตัดเย็บในแบบพื้นเมืองภูไทเรณูนคร และแบบสมัยนิยม ผ้าตีนจกสำหรับการตกแต่งเสื้อผ้า ตีนผ้าถุง และอื่นๆ เป็นต้น ส่วนสินค้าอื่นๆ จะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าจากท้องถิ่นอื่นๆ นำมาขาย เช่น สินค้าจากเชียงใหม่ จะมีพ่อค้านำสินค้าจากเชียงใหม่หรือผ้าทอจากโรงงานหรือชุมชนอื่นเช่นผ้าจากชัยภูมิ ขอนแก่น เป็นต้น มาส่งให้แม่ค้าที่วัดพระธาตุ แล้วก็นำสินค้าพื้นเมืองของเรณูนครไปส่งต่อในตลาดที่อื่นต่ออีกทอดตามกลไกตลาดของที่ระลึกในปัจจุบัน เป็นต้น

ภาพประกอบ 9 ตลาดศูนย์สินค้าและหัตถกรรมพื้นเมืองวัดธาตุเรณู

ที่มา : นฤบดีนทร์ สาลีพันธ์

การไฟฟ้า และการประปา

การไฟฟ้าในชุมชนเรณูนคร เริ่มมีใช้เมื่อปี พ.ศ. 2506 เริ่มจากการมีไฟฟ้าโดยเครื่องจักรหรือเครื่องปั่นไฟ ต่อมาทางราชการและคนในชุมชนเรณูนครร่วมกันติดตั้งเครื่องจักร เดินสายรอบเขตเทศบาลเรณูนคร แต่ปัจจุบันศูนย์จ่ายไฟฟ้าที่เรณูนครเป็นหน่วยจ่ายไปย่อยต่อจากหน่วยใหญ่ของอำเภอธาตุพนม

เรณูนครเริ่มมีน้ำประปาใช้เมื่อปี พ.ศ. 2515 โดยการประปาเรณูนครเปิดทำการสังกัดกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย และต่อมาได้โอนเป็นส่วนรัฐวิสาหกิจเมื่อปี พ.ศ. 2522 และได้โอนกิจการไปรวมกับการประปาอำเภอธาตุพนมเนื่องจากขาดดุล รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เพราะชาวภูไทเรณูนครนิยมใช้น้ำบาดาลมากกว่าน้ำประปา อาจเนื่องจากก่อนมีน้ำประปาใช้ เคยชินกับการใช้น้ำบาดาลมาก่อน อีกทั้งน้ำบาดาลไม่ต้องกังวลกับน้ำประปาไม่ไหลอีกประการหนึ่ง ทำให้ปัจจุบันการประปาเรณูนครเป็นเพียงศูนย์จ่ายน้ำย่อยเรณูนคร ขึ้นกับการประปาธาตุพนมเท่านั้น

สถาบันการเงิน

ปัจจุบันสถาบันทางการเงินในเรณูนครมีทั้งหมด 4 แห่งด้วยกัน คือ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หลังจากเริ่มมีสถาบันทางการเงินขึ้นที่เรณูนคร ได้มีการกู้ยืมเพื่อบ้านและที่อยู่อาศัย และการลงทุนในธุรกิจต่างๆ อีกทั้งในระยะหลังนี้ ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลในโครงการต่างๆ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเพื่อลงทุนทำสินค้า หรือบริการเพิ่มมากขึ้น

การสื่อสาร

ระบบการสื่อสารในเรณูนคร มีไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์สาธารณะ และอินเทอร์เน็ต ปัจจุบันนิยมใช้โทรศัพท์มือถือสำหรับการติดต่อสื่อสาร สามารถติดต่อสื่อสารด้วยสัญญาณที่ชัดเจน สะดวก และรวดเร็วที่สุด ทำให้โทรศัพท์มือถือเป็นทางเลือกที่คนในชุมชนนิยมใช้มากที่สุดตามสมันนิยม ส่วนการไปรษณีย์จะนิยมส่งเป็นซอง หรือกล่องพัสดุ ตามสังคมในปัจจุบัน

การคมนาคม

การคมนาคม มีเส้นทางเดินรถระหว่างกรุงเทพ-เรณูนคร 2 บริษัท เป็นรถประจำทางปรับอากาศ ของบริษัทขนส่ง (999) และบริษัทแสวงประทีป ทั้งตอนเช้าและตอนเย็นทุกวัน ช่วงเช้าจะเป็นรถ ป.2 ออกสลับกันวันเว้นวันระหว่างสองบริษัท ถ้าเป็นรถบริษัทขนส่ง จะออก 7.30 น. ส่วนรถแสวงประทีป จะออก 6.00 น. ถึงกรุงเทพประมาณ 2 ทุ่ม ส่วนรถตอนเย็นบริษัทขนส่ง จะมีรถ 3 คัน วิ.ไอ.พี มี 1 คัน รถ ป. 1 มี 2 คัน และรถจะมีรถเสริมในช่วงเทศกาล เวลาออกรถเป็นเวลาเดียวกัน ทั้ง 3 คัน เวลา 17.30 น. ถึงกรุงเทพ 4.00 น. ส่วนรถเย็นแสวงประทีปมี 1 คัน ออกเวลา 16.00 น. ถึงกรุงเทพ 4.00 น.

รถสองแถวเดินทางเข้าตัวจังหวัด (อำเภอเมืองนครพนม) วันละ 1 เที่ยว 7 นาฬิกา และกลับเวลา 12.00 น. และรถมินิบัส จังหวัดสกลนคร มี 3 คัน คันแรกออกเวลา 6.00 น. คันที่ 2 ออก 7.00 น. และ สุดท้าย 8.00 น. เวลากลับจากสกลนคร เริ่มจากคันแรก 11.00 น. คันที่ 2 12.00 น. และ สุดท้าย 13.00 น. ตามลำดับ(หากบางวันมีการเช่าเหมาจะไม่มีรถบางคันในเวลาดังที่กล่าวมา) และมีรถผ่านจากอุดรธานี-อุบลราชธานี เวลา 10.00 น. ทุกวัน

การคมนาคมของชาวภูไทเรณูนครนั้น ส่วนใหญ่เกือบทุกบ้านมีรถยนต์ส่วนบุคคล จึงนิยมขับรถส่วนบุคคลในการเดินทางระยะใกล้ทำให้การเดินทางระยะใกล้นี้เป็นลักษณะของการส่งของโดยส่วนมาก หากถ้าเดินทางไปกรุงเทพมหานครนั้นจึงจะนิยมใช้บริการรถโดยสารประจำทาง

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนคร

อุปนิสัยของชาวภูไทเรณูนคร

ชาวภูไทเรณูนคร มีความรักและภาคภูมิใจในเผ่าพันธุ์ของตน รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิม มีความกตัญญูต่อบุพการี มีความเคารพและเชื่อถือผู้อาวุโส เคารพและศรัทธาในพุทธศาสนา มีความเชื่อเรื่องผี รักความสงบ รักอิสระ มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ชยันตขันแข็ง รักความเจริญก้าวหน้า ใฝ่การศึกษาหาความรู้ เป็นคนซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา ไม่เอาเปรียบใคร มีอัธยาศัยไมตรีจิตดี ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับการต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน รักความสนุกสนาน เมื่อมีงานเทศกาลงานบุญต่างๆ จะแสดงความสามัคคี และร่วมมือกับกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างดี และมักจะมีการพ่อนาวดลวดลายกันอย่างสนุกสนาน ปัจจุบันเด็กวัยรุ่นและชาวภูไทเรณูนครหัวสมัยใหม่จะเต้นกันอย่างสมัยนิยมในเพลงสตริงและลูกทุ่งเสียมากกว่า แต่ยังคงปรากฏพบว่าการพ่อนในแบบประเพณีนั้นยังคงมีการพ่อนอย่างสม่ำเสมอให้เห็นกันอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะเมื่อมีแขกบ้านแขกเมืองเข้ามาเยี่ยมเยือน

ผู้วิจัยเกิดและเติบโตในสังคมของชาวภูไทเรณูนครได้ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนภูไทเรณูนคร เป็นระยะเวลา นานกว่า 20 ปี จึงได้สัมผัสกับลักษณะนิสัยใจคอของชาวภูไทเรณูนคร มิไม่ตรีจิตของ ชาวบ้านนั้น เป็นที่เลื่องลือ ถือเป็นเสน่ห์เป็นที่ดึงดูดทั้งยังสร้างชื่อให้กับดินแดนแห่งนี้เป็นอย่างมาก ผู้คนมีน้ำใจต่อผู้มาเยือนทั้งที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง แต่ก็ปฏิบัติและให้สิ่งที่ดีที่สุดกับแขกที่มาเยือนเสมือน ญาติมิตร จึงทำให้เรณูนครนั้นกล่าวขวัญของผู้มาเยือน

ระบบเครือญาติ และความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาของผู้สูงอายุในชุมชน ได้กล่าวว่า ชาวภูไทเรณูนคร สืบเชื้อสายจากต้นตระกูลเดียวกัน ทุกคนล้วนแล้วเป็นลูกหลานของเจ้าปู่ถลาเมือง บรรพบุรุษยอดนักรบของ ชาวภูไทเรณูนคร เดิมนั้นชาวภูไทยังไม่มีนามสกุลใช้ แต่ทุกคนในชุมชนเป็นญาติพี่น้องมีสายเลือด เดียวกัน การตั้งนามสกุลนั้น เพียงแต่เป็นการแยกตัวบุคคลที่มีชื่อซ้ำๆ กันในเวลาต่อมาเพื่อความ สะดวกในการตรวจสอบตัวบุคคลเท่านั้น นามสกุลต้นตระกูลในระยะแรกของชาวภูไทเรณูนครมี 5 สายสกุลหลักๆ ดังนี้คือ แก้วมณีชัย โภพล (โภพลรัตน์) เตโซ บัวสาย และอินทร์ติยะ ดังนั้นชาวภูไท เรณูนครไม่ว่านามสกุลใดก็มีบรรพบุรุษเดียวกัน เหตุการณ์การแบ่งนามสกุลจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า ผู้แก่ ดังนี้ คือ

เจ้าสายซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มชาวภูไทที่นำอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ได้ไปร่วมราชการรบ และชนะสงครามมาจึงได้รับแต่งตั้งเป็นต้นตระกูล “แก้วมณีชัย” ส่วนผู้ที่ไม่ได้ไปราชการรบใน สงครามครั้งนั้น แต่ได้เดินทางนำคณะไปต้อนรับ และพาคณะที่ไปทำสงครามกลับมาได้รับแต่งตั้ง นามสกุลเป็น “โภพลรัตน์” เจ้าไพ บุตรพระยาเตโซที่คลอระหว่างการเดินทางมากับเจ้าเพชร เจ้า สาย ใช้นามสกุล “เตโซ” ท้าวบุตรพี่เขยเจ้าสายใช้นามสกุล “บัวสาย” ท้าวอินทร์ธิสาร พี่เขยเจ้าสาย ใช้ นามสกุล “อินทร์ติยะ” ซึ่งนามสกุลดังที่กล่าวมา เป็นนามสกุลต้นตระกูลของชาวภูไทเรณูนคร ทั้งหมด ส่วนนามสกุลอื่นๆ ที่เพิ่มมาจะแยกออกมาจากต้นตระกูลระยะหลัง และอาจจะเป็นลูกเขยที่ แต่งเข้าบ้าน ซึ่งลูกสาวและหลานที่เกิดตามมาจึงต้องใช้นามสกุลตามนามสกุลของลูกเขย ดังนั้นจึงคง ยังมีสายเลือดทางหนึ่งเป็นชาวภูไทเรณูนครอยู่

ครอบครัวของชาวภูไทเรณูนคร เดิมเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ประมาณ 10-20 คน มีลูก หลายนคน เพราะในยุคต่อก่อนยังไม่มีคุมกำเนิดและมีนโยบายขยายประชากร หากแต่ในปัจจุบันมี ลูกน้อยลงตามนโยบายในปัจจุบัน และนิยมการแยกครอบครัวออกไปอยู่แบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมี พ่อ แม่ ลูก ถึงแม้จะแยกครอบครัวออกไปสร้างบ้านเรือนใหม่ แต่ส่วนใหญ่ยังมีความผูกพันกับพ่อแม่ โดย จะสร้างบ้านปลูกเรือนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับพ่อแม่ หรือเป็นที่ดินที่พ่อแม่แบ่งให้ในบริเวณ เดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการไปมาหาสู่ และการช่วยเหลือจุนเจือกันในเรื่องต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น จะไปมาหาสู่เพื่อแบ่งปันสิ่งของ อาหารการกิน และเยี่ยมเยียนกันเป็นประจำ

เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวภูไทเรณูนคร

จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาของผู้สูงอายุในชุมชน ได้กล่าวว่า ชาวภูไทเรณูนคร สืบเชื้อสายจากต้นตระกูลเดียวกัน ทุกคนล้วนแล้วเป็นลูกหลานของเจ้าปู่ถลาเมือง บรรพบุรุษยอดนักรบของ ชาวภูไทเรณูนคร เดิมนั้นชาวภูไทยังไม่มีนามสกุลใช้ แต่ทุกคนในชุมชนเป็นญาติพี่น้องมีสายเลือด เดียวกัน การตั้งนามสกุลนั้น เพียงแต่เป็นการแยกตัวบุคคลที่มีชื่อซ้ำๆ กันในเวลาต่อมาเพื่อความ

สะดวกในการตรวจสอบตัวบุคคลเท่านั้น นามสกุลต้นตระกูลในระยะแรกของชาวภูไทเรณูนครมี 5 สายสกุลหลักๆ ดังนี้คือ แก้วมณีชัย โภพล (โภพลรัตน์) เตโซ บัวสาย และอินทร์ติยะ ดังนั้นชาวภูไทเรณูนครไม่ว่านามสกุลใดก็มีบรรพบุรุษเดียวกัน ดังนั้นจึงได้พบเห็นความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองอื่นๆ อยู่เสมอ พร้อมกับได้แลกเปลี่ยนสินค้าใหม่ๆ กลับมาเข้ามาสู่ ชุมชนอีกด้วย ส่งผลให้ชาวเรณูนครนั้นมีการรับสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ทำให้ชุมชนนี้มีความเปลี่ยนแปลงตามสมัยในแต่ละยุคแต่ละสมัยเสมอ

ภาพประกอบ 10 ผลิผลทางการเกษตรของชาวภูไทเรณูนคร

ที่มา : นฤทร์บัณฑิตร์ สาลีพันธ์

ปัจจุบันนอกจากรายได้จากการเกษตรแล้ว ชาวภูไทยังมีรายได้เสริมจากการทอผ้า การทำเครื่องจักสาน ทำขนม ค้าขาย และจากกิจกรรมอื่นๆ จากการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลให้มาลงทุน ทำให้มีโครงการต่างๆ ในชุมชนเกิดขึ้น เกิดการรวมกลุ่มกันทำสินค้าอุปโภค บริโภคออกมาจำหน่าย ทำให้เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง เศรษฐกิจในชุมชนก็ดีขึ้น

และยังพบว่าการค้าขายเศษเงินเศษทองและการค้าขายนำสินค้าไปตามตลาดต่างๆ ในลักษณะเร่ไปตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการค้าขายที่เป็นสิ่งหนึ่งในชุมชนที่พบเห็นเป็นประจำ การเดินทางจะเดินทางประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้งทีไป และเมื่อถึงฤดูทำนาชาวภูไทกลุ่มที่ไปค้าขายต่างพื้นที่แห่งนี้ก็จะกลับมาทำนาตามปกติ การค้าเหล่านี้ถือเป็นที่ชินตาในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ชาวภูไทเรณูนครให้ความสำคัญกับการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานเรียนต่อในระดับสูง เพื่อให้ทำงานดีๆ เงินเดือนสูงๆ อาชีพรับข้าราชการยังมีความมั่นคง มีคนให้ความเคารพนับถือในความคิดของคนในชุมชน ดังนั้นอาชีพส่วนใหญ่ในปัจจุบันของชาวภูไทเรณูนคร คือ การค้าขาย และการรับราชการพร้อมทั้งมีการทำการเกษตรเป็นอาชีพเสริมเพื่อไม่ให้ได้ซื้อข้าวรับประทาน

การแต่งกาย

ปัจจุบันนี้ชาวภูไทเรณูนคร แต่งกายเหมือนชาวไทยทั่วไป ๆ ไปตามสมัยนิยม นอกจากจะมีงานพิธีหรือเทศกาลเท่านั้น จึงจะมีการแต่งกายอย่างพื้นเมืองบ้าง ซึ่งจะเป็นการประยุกต์แบบตามแบบสมัยใหม่เข้าไปด้วยจึงมีความหลากหลายในรูปแบบแต่มีความเป็นกลุ่มเป็นก้อนในอีกรูปแบบหนึ่ง สำหรับการแต่งกายสมัยก่อน ในเวลาปกติผู้ชายนุ่งผ้าเม็ลึงงาสีดำหรือกรมท่า สวมเสื้อด้วยผ้าพื้นเมืองฝ้ายทอมือย้อมคราม เก้าผมมวย ผู้หญิงนุ่งซิ่น และสวมเสื้อผูกเข้าหากัน ใช้แทนผ้าห่มใส่กำไลข้อมือกับต่างหูทำด้วยเงิน ทองเหลืองเป็นประจำบางรายถ้ามีฐานะก็จะมีการใส่เนก หรือทองคำ บางตามสถานะภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้นๆ ผมจะเกล้าผมอย่างสวยงาม สำหรับคนที่ฐานะดี ทั้งชายและหญิงจะมีผ้าแพรผืนเล็กๆ เรียกว่าผ้าเก็บดอก ผูกคล้องรัดผมที่เกล้าผมไว้ ไม่ให้รุงรัง (ปัจจุบันการใช้ผ้าลักษณะนี้ในภูไทเรณูนครไม่มีให้เห็นแล้ว แต่ยังมีให้เห็นอยู่ในภูไทในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์) การเกล้าผมผมจะมีอยู่ 3 แบบ คือ คนแก่จะเกล้ากลางศีรษะ สาวโสดเกล้าผมไว้ท้ายทอย ส่วนแม่หม้ายเกล้าผมเอียงมาทางซ้ายศีรษะ และส่วนแม่ห้าง (ผู้หญิงที่หย่าร้างจากสามี) เก้าผมมาทางขวา การแต่งผมจะบ่งบอกสถานะภาพการแต่งงานของหญิงสาวในอดีต

ในวันนักขัตฤกษ์ ผู้ชายจะนุ่งผ้าไหม สวมเสื้อซิ่นใน ห่มผ้าเก็บดอก ผู้หญิงนุ่งซิ่นไหม สวมเสื้อแขนยาว ตัดรัดรูปผ่าหน้าติดกระดุมเป็นแถวยาว บางคนก็ใช้สตางค์ห้าหรือสตางค์สิบบร้อย ซ้อนกับกระดุมทุกเม็ด เครื่องประดับกายมี ลูกปัดแก้ว ร้อยเป็นสายคล้องคอ ใส่ข้อมือและพินผม ใช้ทั้งหญิงและชาย บางครั้งพวกผู้หญิงยังเอาเงินเหรียญโบราณที่มีรู หรือนำเหรียญมาเจาะรูแล้วร้อยเป็นแถวคล้องคออีกด้วย ถ้าเป็นการทำศีลจะถอดเครื่องประดับออก เมื่อรับศีลเสร็จแล้วจะใส่ใหม่ตามเดิม เครื่องประดับและเครื่องตกแต่งนั้นแล้วแต่สภาพของฐานะของผู้สวมใส่ว่ามีมากน้อย

ภาพประกอบ 11 ทรงผมของสตรีชาวภูไท เบียงซ้ายแสดงสถานะภาพแม่หม้าย

ที่มา : สุภาพร คำยุธา

ภาษาไทย

ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับภาษาไทย ไว้ว่าเป็นภาษาเฉพาะกลุ่ม ภาษาไทย โดยหลังการอพยพจากเวียดนามเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ปะปนกับชาวพื้นเมือง ซึ่งการอาศัยอยู่ใกล้กัน จึงมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน ทำให้ภาษาไทยมีการผสมภาษาและสำเนียงแยกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. ภาษาไทยกะแตบ เป็นภาษาไทยผสมกับภาษากลุ่มช่ากะตะ หรือช่ากะตาง ภาษาไทยกลุ่มนี้ เรียกว่าภาษาไทยกะแตบ อาศัยอยู่ในแถบแขวงคำม่วน เมื่ออพยพมาอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตัวอย่างเช่น ชาว จะพูดว่า ฮาว , ชายของ จะพูดว่า ฮายฮอง เป็นต้น

2. ภาษาไทยเมืองวังเป็นภาษาไทยดั้งเดิมของชาวภูไท อาศัยอยู่เมืองวัง เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม อำเภอพรรณานิคม อำเภอนารนนิวาส และ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

3. ภาษาไทยระบอง เป็นภาษาไทยผสมกับภาษาช่าเมืองกะบอง แขวงคำม่วน ซึ่งคล้ายกับ ภาษาไทยผสมลาว เมื่ออพยพข้ามมาอยู่เมืองไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

4. ภาษาไทยอ่าเป็นภาษาที่ปะปนกับช่า จึงเป็นสำเนียงผสม เป็นภาษาไทยช่า อพยพมาจากเมืองอ่าคำ เมื่ออพยพข้ามฝั่งไทยมาตั้งถิ่นฐานอยู่แถบบ้านโคก บ้านดง อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร อำเภอเสนานิคม จังหวัดอุบลราชธานี

ภาษาไทยทั้ง 4 กลุ่มนี้ จะคงไว้ซึ่งภูไทรากศัพท์เดิม แต่จะแตกต่างกันในสำเนียงบ้างเล็กน้อย ถ้าเป็นคนภูไทจึงจะฟังกันออกกว่ามาจากกลุ่มไหน

ภาษาไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลาและสภาพสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ซึ่งถ้าใกล้เคียงกับกลุ่มชนเผ่าใด ก็จะมีโอกาสใช้ผสมกันทำให้เพี้ยนจากภาษาไทยดั้งเดิมบ้าง สำหรับภาษาไทยในอำเภอเรณูนคร การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมและเรียบเรียงจากการสัมภาษณ์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ ณ ศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไท ท่านได้อธิบายพร้อมอ้างอิงเอกสาร ไว้ดังนี้

พยัญชนะที่ภาษาไทยไม่มีคือ ข ค ฉ ฉ ฉ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ร ฬ = 15

ตัว

เทียบ พยัญชนะที่ใช้ในภาษาไทย และภาษาไทยที่มักสลับกัน

พยัญชนะ ร ออกเสียงเป็น ฮ เช่น

รัก ออกเสียงเป็น ฮัก

รัง " ฮัง

ราก " ฮะ

ร้าน " ฮ้าน

ราง " ฮาง

ร้องให้ " ฮ้องไฮ้

พยัญชนะ ข ออกเสียงเป็น ห, ฮ เช่น

ขา ออกเสียงเป็น หา

ของ " หอง

ข้าม	”	ห้าม
แขน	”	แขน
เข้า	”	เข้า
ขึ้น	”	ขึ้น
แขวน	”	ฮ้อย
พยัญชนะ ข	ออกเสียงเป็น	ค เช่น
ขี้เกลือบ	”	คี้แก้บ
ขี้เกียจ	”	คี้ค้ำจ
ขี้เหล่	”	คี้หล้าย
ไข่	”	ไค
เข็ด	”	เค็ด
ขอบใจ	”	คอบเจ้อ
ชวน	”	โคน
พยัญชนะ ร	ออกเสียงเป็น	ห เช่น
รุ่มเงา	ออกเสียงเป็น	หุ่มเง้า
ไร่สวน	”	ไห้สวน
พยัญชนะ ตัวอื่นๆ	ที่ออกเสียง เป็น	ห, ฮ เช่น
บ้าน	ออกเสียงเป็น	เฮิน
นาน	”	เหิง
ตะไคร้	”	โหซิเค่อ

ภาษาที่เขียนนี้เป็นภาษา ภูไทชาวเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีข้อสังเกตดังนี้คือ

1. อักษร ข , ห , และ ฮ บางคำใช้สลับที่ แทนกันบ้าง เช่น

ขา	ออกเสียงเป็น	หา
แขน	”	แขน
ขน	”	हन
ของ	”	หอง
xon	”	หอน
เขา	”	เหา

2. สระโ อ ไม่มลาย ออกเสียง โ อ เช่น ไป - เป้ , โกล - โไก , ไฟ - ไฟ , ไหม - ไหม
สระโ อ ไม่มลาย ส่วนมากเป็นคำถาม จะออกเสียงเป็น สระเออ มีอยู่ 5 คำ ดังนี้

อะไร	ออกเสียงเป็น	ผะเหลอ
เมื่อไหร่	”	มื่อเหลอ
ที่ไหน	”	ชีเลอ
ทำไม	”	เอ็ดเผ่อ, เอ็ดผะเลอ
อย่างไร	”	แนวเลอ

3. สระไอ ไหม้วน มักจะออกเสียงเป็น สระเออ เช่น

ผู้ใหญ่	ออกเสียงเป็น	ผู้เหยอ
ลูกสะใภ้	”	ลูแพ้อ
ให้	”	เห้อ
ใส่ใจ	”	เซอเจ้อ
ใครขอดู	”	เพอขอเบ็ง
ไปไม้	”	เบ่อไม้
มิใช่	”	มีแม้น

คำที่ใช้สระไอ ไหม้วน ทั้งหมด 20 คำในภาษาไทย ฎไทยออกเสียง สระเออ เสีย 18 คำ
ที่เหลือออกเสียงเหมือนเดิม เหมือนภาษาไทยกลาง เช่น คำว่า

หลงไหล	ออกเสียงเป็น	หลงไหล
น้ำใส	”	น้ำใส

4. คำที่ใช้ ก สะกด ในภาษาไทยกลาง จะออกเสียงมีการปิดคอหอย ซึ่งทำให้เสียงสั้น
และสระ อุ จะออกเสียงเป็นสระ อู เช่น

ลูก	ออกเสียงเป็น	ลู
ลูกเลี้ยง	”	ลูเลี้ยง
ลูกสาว	”	ลูสาว
ลูกชาย	”	ลูชาย
ลูกสะใภ้	”	ลูแพ้อ
กระดุก	”	กะดุก
ปลุกข้าว	”	ปู่เค้า

5. สระเอีย ออกเสียงเป็น สระเออ เช่น

เที่ยง (เวลา)	ออกเสียงเป็น	เท่ง
รูปเทียน	”	รูปเทน
เมีย	”	เม
โรงเรียน	”	โลงเลน
เลี้ยงวัว	”	เลี้ยงโง
เสียงมาจากไหน	”	เสงมาตะซีเลอ

6. สระเอือ ออกเสียงเป็น สระเออ เช่น

เกลือ	ออกเสียงเป็น	เกอ
รุ่งเรือง	”	ฮุ่งเฮิง
เรือ	”	เฮอ
เดือน	”	เต็น
เมือง	”	เมอง

เสื่อ ” เสอ

7. สระอัว ออกเสียงเป็น สระโอ	เช่น
วัวหลายตัว	ออกเสียงเป็น โงหลายโต
ผ้าเม็ย	” โผเม
เม็ดถั่ว	” โนยโท
ตามัว	” ต่ำโม
มือมัว	” มีดโม
ทำชั่ว	” เอ็ดไซ้

ศาสนา และความเชื่อ

ชาวภูไทเรณูนครเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เมื่อครั้งอพยพลงมาจากสิบสองจุไท มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของเจ้าอนุรุธราช แห่งนครเวียงจันทน์ ได้ทรงพระราชทานสมณชื่อ นางช่อฟ้า หรือชาวภูไทเรียกว่านางลาว ให้เป็นภรรยา ของพระยาก่า พร้อมให้ภิกษุสงฆ์ 1 รูป และพระพุทธรูป 1 องค์นามว่าพระองค์แสน ตามมาด้วย เพื่อช่วยแนะนำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ให้ตั้งวัดขึ้นที่เมืองวังและให้นางลาวเป็นผู้นำ ในการช่วยแนะนำ เกี่ยวกับประเพณีปฏิบัติในการทำบุญให้ทาน กับชาวภูไท จนทำให้ชาวภูไทเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาตั้งแต่บัดนั้นมา ร่วมกับการนับถือผีควบคู่กันไป

ชาวภูไทเรณูนครเดิมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ และเชื่อว่าทุกแห่งทุกหนมีผีสิงสถิตอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วย ผีไล่ ผีแถน ผีไร่ผีนา ผีป่าผีภู ผีปู่ตา เจ้าปู่ถลา ปุ่มเหล็กดี เป็นต้น การนับถือผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวภูไทเรณูนครที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตใจ แม้จะมีการนับถือศาสนาพุทธก็ยังคงควบคู่กับการนับถือผี มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้สืบทอด สืบส่งกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ต้องอัญเชิญผีสาขเทวดามาร่วมเสมอ ซึ่งมีดังนี้

การนับถือผี

การนับถือผีของชาวภูไท ซึ่งเป็นเป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่ยึดถือกันมานาน นานแค่ไหนไม่มีปรากฏเป็นหลักฐานแน่ชัด แต่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่สมัยที่อยู่ในเตียนเปียนฟูแล้ว ถือว่าเป็นพลังสำคัญอย่างหนึ่งในการคลันดาลให้การดำรงวิถีชีวิตมีความสุข โดย เชื่อว่าผีและวิญญาณจะสิงสถิตอยู่ในทุกที่ เช่น ต้นไม้ใหญ่ ป่า ไร่ นา บ้านเรือน ฯลฯ เมื่อมีผู้ใดกระทำการให้ผีที่สถิตอยู่ในที่ดังกล่าวไม่พอใจ จะทำให้มีการเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุได้ ต้องมีการขอขมาผีและวิญญาณ นอกจากนี้แล้วเมื่อมีการใดที่ปรารถนาที่จะขออิฐฐานจากผีและวิญญาณให้ช่วยในสิ่งที่ตนต้องการ เมื่อได้สมดังคำอธิษฐานแล้วก็จะมีการแก้บนเลี้ยงผี

การนับถือผีของชาวภูไทแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (สัมภาษณ์: นางสุเพ็ญศรี ยิ่งผล 4 กันยายน 2562 ณ หอปู่ถลา อ.เรณูนคร จ.นครพนม) คือ ผีเชื้อ ผีไร่ นา ผีเรือน ซึ่งแต่ละผีก็จะมีหน้าที่ปกปักรักษา และมีพิธีกรรมเฉพาะในการเลี้ยงที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้แล้วแต่กรณี และลูกหลานในชุมชนจะเห็นควร

1. ผีฟ้าหรือผีแถน เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติตามความเชื่อของชาวภูไทเรณูนคร สถิตบนสวรรค์สามารถให้ดีให้ร้ายแก่มนุษย์ได้โดยอาจบันดาลให้ฝนแล้งหรือเกิดโรคภัย ไข้เจ็บแก่มนุษย์ หากไม่พอใจ จึงต้องมีพิธีกรรมเช่นสรวงบูชา เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและชุมชน

2. ผีเชื้อ ผีเรือน คือ ผีปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ หรือผีบรรพบุรุษประจำตระกูลที่ล่วงลับไปแล้ว จะคอยดูแลลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้านให้อยู่ดีมีสุข เช่นผีบรรพบุรุษที่นับถือร่วมกัน ซึ่งตามตำนานเป็นชายชาตินักรบ ที่คอยป้องกันอันตรายจากข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามาทำร้ายลูกหลานชาวภูไทเรณูนคร จึงถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษร่วมกันมาแต่เดิม คือ ปู่ถลา มีการเซ่นไหว้เลี้ยงหลวงปู่ เป็นประจำทุกปี

3. ผีโร่นา คือผีที่อยู่เฝ้าที่ปลายนา หรือต้นไม้ใหญ่ หรือที่เนินดิน จะช่วยให้โร่นาอุดมสมบูรณ์ ดูแลเจ้าของไร่ ก่อนทำนาแต่ละครั้งจะต้องบอกกล่าวโดยจะจัดเครื่องเซ่นไหว้

สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมือง

พระธาตุเรณู สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2460 ตั้งอยู่ที่วัดธาตุเรณู หรือที่ชาวภูไทเรณูนครเรียกว่า วัดกลาง ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวภูไทเรณูนคร เป็นรูปแบบจำลองมาจากองค์พระธาตุพนมองค์เดิมก่อนการล้มในเวลาต่อมา แต่การตกแต่งด้านสถาปัตยกรรมภายนอก เป็นแบบผสมผสานระหว่างล้านช้าง และตามแบบพม่า ตามหลักฐานปรากฏ ชาวภูไทส่วนหนึ่งมีเชื้อสายไทใหญ่หรือกุกา มาจากเมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่า ซึ่งมีพ่อค้าได้เข้ามาค้าขายในแถบนี้ แล้วมาแต่งงาน อยู่กินกับหญิงสาวชาวภูไทเรณูนครเป็นจำนวนไม่น้อย เลยได้รับอิทธิพลอย่างแบบพม่ามา แล้วรุ่นต่อมาก็เป็นพวกนายฮ้อย ไปค้าขายในต่างแดน ไปถึงเขตแดนพม่าและเมื่อได้พบเห็นรูปแบบที่สวยงามแปลกตา จึงได้นำมาสร้างเป็นรูปแบบอย่างพม่า

เจ้าปู่ถลา คือผี หรือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวภูไทเรณูนคร เป็นมเหศักดิ์หลักเมืองที่ชาวภูไทเรณูนครให้ความเคารพนับถือมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบกันต่อมาว่า อัญเชิญเจ้าปู่มาจากเมืองวัง เจ้าปู่ถลาเป็นหัวหน้าชาวภูไทคนหนึ่งเป็นนักรบถือดาบสองมือ มีความเก่งกล้าสามารถเป็นที่ยำเกรงของข้าศึกศัตรูที่ยกทัพมารุกรานชาวภูไท ก่อนท่านจะถูกจับตัวไปเมืองญวนด้วยเสียทีเพราะกลอุบาย ท่านเลยคิดว่าตนต้องตายเป็นแน่ จึงได้สั่งเสียไว้ว่า หากบุตรหลานของชาวภูไทอยากจะให้ท่านช่วยเหลือเรื่องอะไรเมื่อไปสร้างบ้านแปลงเมืองอยู่ที่ใด จงตั้งศาลให้ท่าน แล้วเซ่นไหว้ปีละครั้ง ท่านจะช่วยคุ้มครองลูกหลานชาวภูไทให้อยู่เย็นเป็นสุข ลูกหลานชาวภูไทเรณูนครทุกคนไม่ว่าจะเกิดที่แห่งหนตำบลใดจะถือว่าตนเองเป็นหลานเจ้าปู่ถลา

พูน ปณ ทิโต ชิว

ภาพประกอบ 12 ศาลปู่ปลาที่ชาวภูไทเรณูนครเคารพนับถือ
ที่มา : นฤทร์ดินทร์ สาลีพันธ์

ศาลปู่ปลา ตั้งอยู่ที่ท้ายเมืองเรณูนครทางทิศตะวันตก ห่างจากวัดปัจฉิมวาส ประมาณ 200 เมตร ชาวภูไทเรณูนครจะพร้อมใจกันเช่นไหว้ปีละครั้งในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 เครื่องไหว้ได้แก่ ข้าว (เหล้าไท) กล้วย (สุรากลั่น) อาหาร และวัวเป็นๆ นำไปเชือดที่บริเวณหลังศาลเจ้าปู่แล้วทำลาบเลือด และต้มเนื้อวัว ซึ่งเป็นอาหารที่เจ้าปู่โปรดปรานเป็นอันมาก พร้อมด้วยบุหรี เหล้า และของควา หวาน อื่นๆ

การเช่นไหว้เจ้าปู่ปลา ชาวภูไทเรณูนครเรียกว่า แก้มหรือ แก้มบ เมื่อผู้ใดบหรือร้องขอเจ้าปู่ให้ช่วย เมื่อสำเร็จแล้วทุกครั้งจะต้องแก้มบ โดยมีอาหาร 2 อย่างเป็นสำคัญ คือ พาข้าวแดง พาแกงร้อน ก็คือลาบเลือดและต้มเนื้อ ซึ่งเป็นการแก้มบเล็กๆ ไป ส่วนการแก้มบใหญ่สำหรับผู้ที่ยังร้องขอให้เจ้าปู่ช่วยในเรื่องใหญ่ๆ เมื่อสำเร็จจะต้องแก้มบแบบลัมวัวเป็นตัว มอบให้เจ้าปู่ทั้งตัว โดยการตัดหัว ตัดหาง และขาทั้งสี่ขามาถวาย แล้วนำที่เหลือไปประกอบอาหาร ลาบเลือดและต้ม แต่งสำหรับพาข้าวแล้วนำมาถวายปู่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อเจ้าปู่อิ่มแล้วให้สังเกตจากรูปและเทียนจะหมด จึงจะสามารถนำอาหารนั้นมากินต่อได้ หากผู้ใดละเลยไม่แก้มบจะเกิดภัยพิบัติทันที เจ้าปู่ปลาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยว และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวภูไทเรณูนครให้ลูกหลานประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งอันดีงาม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เชื่อว่าถ้าผู้ใดประพฤติไม่ดี ปู่จะไม่ช่วยเหลือ

ประเพณีพิธีกรรม

พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ชาวภูไทเรณูนครยึดถือประเพณีการต้อนรับด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญ ประกอบด้วยด้าย ผูกแขน ขนมห ข้าวสุก ไข่ไก่ต้ม ไก่ 1 ตัว เหล้าโรง 1 ขวด และที่ขาดไม่ได้คือพานบายศรีทำด้วยใบตอง ประดับด้วย ดอกกรัก ดอกดาวเรือง มีการพ่อนเชิญขวัญเพื่อเรียกขวัญ ก่อนจะเริ่มพิธี โดยพ่อพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี จะอัญเชิญเทพเทวดาด้วยบทสวดสำเนียงภาษาถิ่น เป็นการบอกกล่าว

เทพเทดาทั้งหลายให้ช่วยดูแล “ขวัญ” ที่หลงไปอยู่ตามที่ต่างๆ ให้กลับคืนมาสู่ผู้ที่เป็นเจ้าของ เมื่อเสร็จพิธีสู่ขวัญแล้ว ก็เริ่มสู่ขวัญ พ่อพรหมณ์จะใช้ด้ายสายศีลที่ทำพิธีแล้วซึ่งอยู่บริเวณรอบพานบายศรี นำมาผูกแขนให้กับผู้มาเยือน วางโก๋ต้ม ไข่ต้ม ข้าว หรือขนม ใส่ในมือให้กับคนที่ได้รับการผูกแขน แล้วต้องกินเพื่อความศิริมงคล จากนั้นชาวบ้านจะเข้ามาผูกแขนแขกผู้มาเยือน ให้จนครบทุกคน เป็นอันเสร็จพิธีบายศรีสู่ขวัญ จากนั้นผู้ร่วมพิธีจะร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน พิธีบายศรีสู่ขวัญถือเป็นพิธีมงคลจะแทรกอยู่ในพิธีอื่นๆ แทบทุกอย่าง เช่น ขึ้นบ้านใหม่ บวชนาค พิธีแต่งงานรับขวัญลูกที่เกิดใหม่ เจ็บป่วย ถ้าเป็นคนในท้องถิ่นกันเองทำพิธีนี้เพื่อเรียกขวัญมาสู่เนื้อคู่ตนให้ครบ 32 ขวัญเพราะเชื่อว่าขวัญแต่ละอย่างมีอยู่ตามอวัยวะโดยอวัยวะของคนเรามีอยู่ 32 อย่าง ขวัญจึงมีอยู่ 32 ขวัญนั่นเอง

และในการต้อนรับแขกที่มาเยือน แบบเป็นพิธีการจะจัดบายศรีสู่ขวัญให้เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ผู้มาเยือนและให้ผู้มาเยือนประทับใจในเรณูนคร

พิธีการเหยา

ประเพณีการเหยาของชาวภูไทเรณูนครนั้น สืบเนื่องมาจากการนับถือผีและเชื่อถือในการเสียดาย คล้ายกับผีฟ้านางเทียมของลาวซึ่งจะมีเครื่องเช่นหรือที่เรียกว่าคายน้อ ได้แก่ ข้าวสาร 5 ชั้น 8 ไข่ เหล้าขาว บุหรี่ ดอกไม้ แคน เงิน (แล้วแต่ผู้ประกอบพิธีจะเรียกเก็บ) เป็นต้น เมื่อมีผู้เจ็บไข้ได้ป่วยภายในบ้าน ก็เชื่อกันว่าเป็นเพราะผีกระทำ หากผีต้องการอะไรก็จัดให้เรียกว่า “แก้ผี” ผีจะไม่กระทำความต่อคนไข้ คนไข้ก็จะหายเป็นปกติ วิธีการเพื่อทราบ ว่า ผีต้องการอะไร เจ้าภาพจะจัดหามาทำพิธี ฟ้อนรำ อ้อนวอนไปตามพิธีการ ผู้ทำพิธีดังกล่าวเรียกว่า “หมอเหยา” ส่วนพิธีเรียกว่า “พิธีเหยา” และจะมีการเสียดายด้วย เสร็จพิธีหมอเหยาจะบอก เจ้าภาพว่า ผีต้องการอะไร ให้จัดการแก้ผีตามนั้น รวมทั้งแจ้งผลการเสียดายให้ทราบด้วย เมื่อปฏิบัติตาม และหมอเหยาทำพิธีเหยาแล้วอาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติ

ภาพประกอบ 13 เครื่องไหว้ (เครื่องคาย) ประกอบพิธีเหยา

ที่มา : นฤทร์บัณฑิตร์ สาสีพันธ์

โดยหมอเหยาผู้ทำพิธี มักเป็นผู้หญิง โดยการออกทำฟ้อนรำ ประกอบกับเสียงปี่ภูไท แต่ปัจจุบันใช้แคนเป่าแทน ซึ่งผู้เป่าเสียงแคนประกอบเรียกว่า หมอแคน จากนั้นหมอเหยา จะมีคำร้อง อ้อนวอนไปตามพิธีกรรมของหมอเหยา แล้วจะมีการแจ้งผลการเสี่ยงทายให้ทราบ ซึ่งการเหยา มี 3 แบบ ดังนี้

เหยาธรรมดา เป็นการเหยาแก้อาการเจ็บป่วย โดยมีค้าย้อ เงิน 12 บาท ชิ่น (ผ้าถุง) 1 ผืน แพร (ผ้าห่ม) 1 วน ทำกระทง 9 ห้อง ในการประกอบพิธี หมอเหยาจะพูดว่า “เคาะ (เคราะห์) มาเห็น เชิญมาตะของจ้งไฮ (จัญไร) มาผ่าน”

เหยากันค่างม้างเคิน (เขื่อน) เป็นการเหยาประเภทของผี และวิญญาณที่ชาวผู้ไทเรณูนครให้ความเคารพเชื่อถือ โดยมีค้าย้อ เงิน 12 บาท กระทง 9 ห้อง ชิ่นผืนแพร วน อุปกรณ์ใช้เสียม ขวาน พร้า หมอเหยาจะพูดว่า “ด้างลีมมากลาย ด้างตายมาฮอดมาถึง”

เหยาแก้พรหมมาฆ มีคลาดเคิน เป็นการเหยาสืบทอดชะตา โดยมีค้าย้อ (ค่าชิ้นครู) เป็นเงิน 12 บาท ใช้หม้อนึ่งข้าว มวยนึ่งข้าว กระทง 9 ห้อง มาเป็นอุปกรณ์แก้เคราะห์ ในการประกอบพิธี หมอเหยาจะพูดว่า “คาดเจ็บมากลาย มาตาย มาเข้า มาเก่ง มาตั้งทับ”

การเหยาทั้ง 3 แบบ มีพิธีกรรมที่ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่วัตถุประสงค์ และค้าย้อที่ต้องจัดเตรียมให้ถูกต้อง และเหมาะสม โดยทั้ง 3 แบบ ยังคงมีหมอเหยา ร้องรำ กล่าวคำเพื่อเป็นตัวกลางสื่อไปถึงผีที่ปกปักรักษา หรือผีที่มากทำอันตราย และหมอแคน จะเป่าแคนประกอบการทำพิธี

ภาพประกอบ 14 การฟ้อน ร่ายรำประกอบพิธีเหยา

ที่มา : สิริยาพร สาสีพันธ์

ประเพณีดูดอ

การดูดอ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติสำคัญอันหนึ่ง ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไทมาช้านาน ตั้งแต่ครั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งมีอากาศหนาวเย็น จึงได้ทำเหล้าอูเพื่อดื่มกินประทังความหนาวเย็น ประกอบกับมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษประจำตนคอยปกป้องรักษาอยู่ เมื่อไปมาหาสู่กัน ต้องมีการเลี้ยงเหล้าต้อนรับ เพื่อเป็นการต้อนรับผีอีกฝ่ายหนึ่ง และเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ทั้งสองฝ่ายทั้งเจ้าบ้านและผู้มาเยือน ซึ่งยังทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์และความสมัคร สนิท สามัคคีกันในกลุ่มชาวภูไทด้วยกัน โดยมีคำสอนของบรรพบุรุษชาวภูไทกล่าวไว้ สอนลูกหลานอยู่หลายๆ ประโยคที่เกี่ยวกับการต้อนรับด้วยอู เช่น “พี่น้องกัน ไปมาหาสู่กัน ก็ต้องไปกินปลา มากินข้าวหรือเหล้า” “เลี้ยงด้วยเหล้าไห ไก่ตัว” “เมื่อท่านมาถึงเรือน ถึงชาน ต้องให้การต้อนรับ พาท่านขี่ช้าง ขี่ม้า ขี่ช้างติดอกติดใจ” เป็นต้น จากการทำมีการเลี้ยงต้อนรับผู้มาเยือนด้วยเหล้า ข้าว ปลา อาหารพร้อม จึงเป็นที่รู้จักกันว่าชาวภูไทเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรี

ภาพประกอบ 15 การดูดอกับหนุ่มหรือสาวชาวภูไทเรณูนคร

ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

อู เป็นเหล้าที่หมักด้วยแอลกอฮอล์ซึ่งนึ่งผสมกับข้าวเหนียว ใช้โหนดขนาดย่อมบรรจุ โดยใช้ซี่เถ่าปิดปากไห หมักทิ้งไว้ในไหประมาณ 2 อาทิตย์ถึงจะมีรสชาติดี ก่อนจะดื่มต้องเติมน้ำลงไปก่อนแล้วใช้ไม้ซางที่เตรียมไว้เสียบลงไปไนไห เจ้าบ้านจะเชิญชวนผู้ที่ไปเยือนร่วมดื่มอูไปด้วยประเพณีดูดอนี้บางที่เรียกว่าประเพณีขี่ช้างชมเมือง วิธีดื่มอูนั้นจะใช้ไม้ซางเล็กๆ ทำเป็นหลอด 2 อัน อันหนึ่งสำหรับเจ้าภาพและอันหนึ่งสำหรับแขกที่มาเยือน

ประเพณีการฟ้อนภูไทเรณูนคร

การฟ้อนรำประเพณีภูไทเรณูนคร เป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมแบบพื้น ของชาวภูไท เมืองเรณูนครที่เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของชาวภูไทเรณูนครอย่างชัดเจน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นจากบรรพบุรุษของชาวภูไทเรณูนคร ในเดิมเรียกการฟ้อนชนิดนี้ว่า “ฟ้อนละครไทย” เป็นการแสดงออกซึ่งแสดงถึงความสามัคคีในหมู่คณะเดียวกัน โดยการจับกลุ่มละเล่นฟ้อนรำเพื่อความสนุกสนานในงานเทศกาลบุญเดือน 5 ประเพณีบุญเวส เทศน์มหาชาติ และเดือน 6 ประเพณีบุญบังไฟ ซึ่งเป็นการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อเป็นการนมัสการองค์พระธาตุเรณู และเป็นการฟ้อนถวายแทนหรือพญาแทน เพื่อขอฟ้าขอฝนให้ตกถูกต้องตามฤดูกาล

ภาพประกอบ 16 ประเพณีการฟ้อนภูไทเรณูนคร

ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

ในการฟ้อนรำสมัยก่อนนั้นเป็นการฟ้อนรำตามความถนัด ความสามารถ ของแต่ละบุคคล ไม่ได้เน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมเพรียง แต่เน้นลีลาท่าฟ้อนรำและอารมณ์ที่แสดงออกมา ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายล้วน จับกลุ่มกันฟ้อนรำ และเที่ยวหาสาโท ตามคุ้มต่างๆ ในหมู่บ้าน เมื่อแต่ละกลุ่มเจอกันก็จะฟ้อนเข้าหากัน เป็นการฟ้อนรำเพื่ออวดสาวและแสดงความแข็งขันของผู้ฟ้อน ถ้าหากว่าสาวใดมีความพอใจก็จะออกมารำรำด้วย โดยเฉพาะหนุ่มชาวภูไท ที่มีฐานะดีเป็นพวกพ่อค้าหรือที่เรียกว่า “นายอ้อย” จะมีการแต่งตัว โดยการนุ่งผ้าหางโจงกระเบน แล้วปล่อยหางผ้าโจงให้ยาว หรือที่เรียกว่า “นุ่งผ้าหาง” ฟ้อนลากหางไปตามลานกว้าง วาดลวดลายอวดสาวๆ อวดความเป็นใหญ่ในพื้นที่ หากผู้ใดเหยียบ หรือข้ามจำต้องมีการชกต่อยกันแต่โดยส่วนใหญ่จะไม่มีผู้ใดกล้าเหยียบผ้าหางนั้นถือเป็นการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน

การฟ้อนส่วนมากจะเป็นท่าที่เลียนแบบมาจากการเคลื่อนไหวจากธรรมชาติ เช่นสัตว์ และพืช เช่น ท่านกกระบาบินเลียบหาด ท่าจะระเข้าพาดหาง ท่าเสื่อออกเหล่า ท่าลมพัดพร้าว เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้า

พระบรมราชินีนาถ ทรงเสด็จพระราชดำเนิน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม การพ้อนภูไทเรณูนครจึงได้จัดเตรียมการพ้อนถวาย โดยครั้งนี้ได้เริ่มมีการจัดการพ้อนให้เป็นรูปแบบขึ้นเป็นครั้งแรก มีการนำฝ่ายหญิงมาร่วมพ้อนด้วย เป็นท่าที่อ่อนช้อยสวยงาม เป็นที่พอพระราชหฤทัย เป็นนึ่งนั้ก นับแต่นั้นมาการพ้อนภูไทก็ได้สืบสานมาจวบจนปัจจุบันนี้ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

ด้านนาฏกรรม

พ.ศ. 2495 มีการแสดงทางด้านนาฏศิลป์อย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบขึ้นเป็นครั้งแรกในชุมชนเรณูนครเป็นการพ้อนต้อนรับหม่อมครุฑาโรงเรียนปิยะมหาราชาลัย และนำบทเพลงมาจากกรมป่าไม้ จังหวัดอุดรธานีผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะมาอาจารย์พะนอ กำเนิดการซึ่งบิดาของท่านเป็นพนักงานในกรมนี้ในจังหวัดอุดรและในระยะเวลาที่ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ที่มีชื่อในแถบภาคอีสาน ต่อมามีการพ้อนบายศรีนี้อย่างต่อเนื่องควบคู่กับพ้อนภูไทจนถึงปัจจุบัน

ปีพุทธศักราช 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสมณฑลอีสานในวโรกาสทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันมาฆบูชาที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทางจังหวัดโดยนายฉลอง รมิตตานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัด (ในสมัยนั้น) ทำหนังสือเชิญให้ชาวไทยเผ่าต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนครพนม และจังหวัดใกล้เคียงนำการแสดงมาคัดเลือก โดยมีอาจารย์ สวาท รัตนวราหะ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีนครพนม มาเป็นที่ปรึกษาและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ฝ่ายชาย คือ อาจารย์ชม เตโช อาจารย์ประวัตติ มณีปกรณ์ อาจารย์ทวี ราชชมพู อาจารย์คำนิง อินทร์ติยะ กำนันลุย อินทร์ติยะ ผู้ใหญ่เดช เตโช ผู้ใหญ่พลคำ อินทร์ติยะ ฝ่ายหญิง คือ อาจารย์คำเสาร์ ธงยศ อาจารย์ประพิศ อินทะสันตา มาคัดเลือกท่าพ้อนและเรียบเรียง ท่าพ้อนในครั้งนั้นได้เลือกผู้อาวุโสที่มีความสามารถในการพ้อนละครไทย พ้อนละอองตา ได้เลือกเอา 5 ท่านมาเป็นแบบคือ

1. ปู่วันทองฟ้า แก้วมณีชัย
2. ปู่เชียงชลี ขอดเมชัย
3. ปู่หนูเวียง คัดทะจันทร์
4. ปู่หลวงนรินทร์ คัดทะจันทร์
5. ปู่สุนทระวงศ์ แก้วมณีชัย

เมื่อนางเต็มสุข รมิตตานนท์ ภรรยานายฉลอง รมิตตานนท์ผู้ว่าราชการในเวลานั้น มาดูการซ้อมพ้อนจึงมีความคิดให้คณะดำเนินการฝึกซ้อมร่วมกันพิจารณาคัดเลือกหญิงสาวและชายหนุ่มหน้าตาดีชาวภูไทเรณูนครมาพ้อนคู่ผู้ชาย ก่อนเดือนสาม พ.ศ. 2498 ทางคณะจึงนำท่าพ้อนของผู้เฒ่าทั้ง 5 มาปรับท่าพ้อนให้มีทั้งชายและหญิงมาพ้อนเข้าคู่กันโดยชายยืนเข้าหาคู่ทางขวามือของหญิงจากการสัมภาษณ์คุณยายบุญยืน เตโช ได้กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนทำนั้นนางเต็มสุข ได้มาวิจารณ์และได้ปรับท่าจากเดิมที่ชาวเรณูนครนั้นได้คิดแต่ ชาวเรณูนครนั้นไม่ได้เอาตามความคิดของนางเนื่องจากผู้เฒ่ากลุ่มในขณะนั้นคือ อาจารย์คำนิงคิดว่าไม่สวยและไม่ใช่คนภูไท การพ้อนชนิดนี้ควรเป็นความคิดของคนเรณูนคร จึงเกิดการผิดใจกันเล็กน้อย นางเต็มสุขจึงทำหน้าที่แค่มาดูความเรียบร้อยในการฝึกซ้อมบางครั้งเท่านั้นเพื่อความเรียบร้อยควบคู่กับกลุ่มการแสดงอื่นๆ ที่นำมาแสดงในงานดังกล่าว

รายนามผู้แสดงฟ้อนภูไทแห่งต้นกล้วยเกษมนี้มีดังนี้

ฝ่ายชาย

นายคำนึ่ง	อินทร์தியะ
นายทองมาก	แก้วมณีชัย
นายคำนุ่น	หุ่นศิริ
นายประวัติ	มณีปกรณ์
นายทวี	ราชชมพู
นายมีทรราช	บัวบาน
นายประพิศ	อินทะสันตา
นายชม	เตโซ
นายกาสี	ธงยศ
นายวิจิตร	แก้วมณีชัย

ฝ่ายหญิง

นางคำเสาร์	ธงยศ
นางใสสะอาด	อินทร์தியะ
นางสมบุญรณ์	ต๋วยนวล
นางบุญยืน	เตโซ
นางสาวนิลทอน	อินทร์தியะ
นางสาวจันทร์เรือง	เกษรราช
นางสาวเต็งคำ	ราชชมพู
นางสาวมิตรไทย	จันทร์ไต
นางสาวจันทร์ยืน	ลำพูน

ท่าฟ้อนที่เป็นรูปแบบในครั้งแรกมีทั้งหมด 5 ท่า ดังนี้

1. ท่ากาเต็งก้อน
2. ท่าลำเพลิน
3. ท่าลมพัดพร้าว
4. ท่ารำม้วนหรือท่ากาเต็งก้อนข้าวเย็น
5. ท่าถวายเป็นมงคล

“การแสดงถวายต่อหน้าที่ประทับในครั้งนั้น เป็นการจุดประกายให้วงการฟ้อนอีสานเริ่มเข้าสู่พัฒนาตามลำดับสมัย ฟ้อนแบบเรณูนครจึงถือเป็นต้นแบบรากเหง้าของนาฏศิลป์อีสานที่สำคัญ อีกจุดหนึ่งในพื้นที่อีสาน

ในการฟ้อนภูไทเรณูนครยุคแรกการฟ้อนหน้าที่ประทับเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คือ เมื่อวันอาทิตย์ที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร จังหวัดนครพนม และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลประกอบการพระราชพิธีสมโภชพระธาตุนคร ณ วัดพระธาตุนครมวรมหาวิหาร (พจน์มัลย์ สมรรถบุตร, 2541) ลำดับการแสดงมีดังนี้

1. ฟ้อนหางนกยูงของไทยลาว
 2. ฟ้อนภูไทชาวแห่ต้นกล้วยพฤษภ (ฟ้อนภูไทเรณูนคร)
 3. ฟ้อนบูชาของไทย้อ
 4. การละเล่นแสดเต็นสากของไทยแสด
 5. ฟ้อนนมัสการพระธาตุพระพนมของไทยคำม่วนไทยคำเกิด
 6. การละเล่นโซ่หั้งบั้งของไทยโขกสุมาลย์
 7. ฟ้อนนมัสการพระธาตุพระพนมของไทยเหมย
 8. ฟ้อนบูชาพระธาตุพนม
- (ภาพยนตร์ส่วนพระองค์, 2498)

หลังจากนั้นการฟ้อนภูไทเรณูนครได้ปรับปรุงเพื่อออกแสดงในการต้อนรับแขกของอำเภอและจังหวัดเรื่อยมา พร้อมทั้งฟ้อนกันตามงานบุญ การฟ้อนพัฒนาอย่างต่อเนื่องจน ปี พ.ศ. 2512 เริ่มมีการเป็นรูปแบบจากเดิมที่ไม่มีการฟ้อนเดี่ยว เพิ่มมีการฟ้อนเดี่ยว และ ปี พ.ศ. 2520 อาจารย์คำนึ่ง อินทร์ติยะ มีความคิดที่เอาการฟ้อนมวยกุลาเข้ามาในการฟ้อนภูไทเรณูนคร เนื่องจากในอดีตชาวกุลาในพื้นที่เรณูนครมีมาและแต่งงานอยู่กินกับสาวชาวภูไทจำนวนไม่น้อย (จากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน 2546) จึงให้ผู้ที่ฟ้อนที่เป็นชายไปฝึกกับอ่าวต้าหรือ นายคำตา ลำพูน เป็นชาวกุลา (ไทยใหญ่) เมืองแพร่ อาศัยอยู่ที่เรณูนคร

รายนามผู้ฝึกมวยกุลามี 12 คนดังนี้

1. นายสุธรรม	ประสานพันธ์
2. นายสุนันท์	พรรณวงษ์
3. นายสุรชาติ	ไชยภักดี
4. นายสิทธิพงษ์	อินทร์ติยะ
5. นายสงเสริม	แก้วมณีชัย
6. นายประชาศักดิ์	อ่างคำ
7. นายเจิมศักดิ์	อินทร์ติยะ
8. นายหวั่นไหว	ปรัชญา
9. นายมานะ	วิชโน
10. นายอุทิศ	วิโย
11. นายกมล	แก้วมณีชัย
12. นายชัยบดินทร์	สาสิทธิ์

ด้วยเหตุนี้การฟ้อนภูไทเรณูนครนั้นจึงได้มีการฟ้อนมวยกุลาเข้ามาเสริมในการฟ้อนชุดนี้จากการที่เข้ามาของชาวกุลาเข้ามาในชุมชนทำให้เกิดการนำเอาวัฒนธรรมเข้ามาด้วยอย่างเลื่องมิได้ส่งผลถึงนาฏกรรมที่มีการนำเข้ามา แต่เนื่องจากกุลาที่เข้ามานั้นเป็นชายและมีการแสดงก่อนการขายของโดยมีการแสดงการฟ้อนรำในการนำเอาลักษณะของท่าฟ้อนจึงเป็นลักษณะของความเข้มแข็งและแข็งแกร่งของบุรุษเพศ อาทิท่าฟ้อนเจิง ท่าฟ้อนของดาบ เป็นต้น จากลักษณะที่เป็นบุรุษเพศทำให้ลักษณะท่าฟ้อนมีความแข็งแรงน่าเกรงขาม ผนวกกับการฟ้อนในบุญบั้งไฟนั้นมีการฟ้อนเพื่ออวดความแข็งแกร่งความเข้มแข็งการรับเอามาของวัฒนธรรมการฟ้อนจึงสามารถแทรกซึมเข้ามาสู่ชุมชนนี้

อย่างง่ายดาย อีกทั้งลักษณะของท่าอย่างเช่นตบมะผาบกับท่าฟ้อนของหมอเหยานั้นมีลักษณะการตบการโยกตัวที่คล้ายคลึงกันการรับเอาจากท่าฟ้อนนั้นจึงมีความรวดเร็วทั้งนี้ทั้งนั้นท่าฟ้อนแต่ละท่านั้นมีการลอกเลียนแบบและมีการปรับให้เข้ากับคุณลักษณะของคนตรีไปตามวิถีของชาวบ้านในกลุ่มภูไทเรณูนครนี้ด้วยถือเป็นการ เลียนแบบ การหิบบิ๊ยมและปรับปรุงศิลปะซึ่งถือเป็นการประสานทางวัฒนธรรม ให้เข้ากับชุมชนนี้อย่างลงตัวและสวยงามเป็นอย่างยิ่ง จากที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยพบอีกว่าการที่ชาวภูไทมีการเข้ามาถ่ายโอนทางวัฒนธรรมก่อนการฟ้อนละครไทยเนื่องจากว่าชาวภูไทเข้ามาก่อนการที่ชาวภูไทเรณูนครจะทำการค้าขายในเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร) จากสาเหตุที่ชาวภูไทนี้เข้ามาและได้แต่งงานกับหญิงในชุมชนนี้และได้พำนักในที่นี้ด้วยจึงมีการส่งสอนคนในชุมชนนี้และลูกหลานให้มีการค้าขายนอกพื้นที่ มีการค้าขายเป็นคาราวานในเวลาต่อมา ซึ่ง

จากสารสมเด็จพะยาดำรงราชานุภาพ บทที่สองนั้นแสดงให้เห็นว่ามาการค้าขายจริงและพบภูไทในพื้นที่จากการบันทึกดังกล่าว แต่การฟ้อนในชุมชนนั้นเดิมมีการฟ้อนที่เป็นพิธีกรรมอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือการฟ้อนเหยาและการฟ้อนบุญบังไฟ ซึ่งเป็นการฟ้อนที่ไม่เป็นรูปแบบแต่เป็นการฟ้อนที่มีลักษณะกลมตัวกว้างยกขาสูง

หากนับการฟ้อนภูไทเรณูนครหน้าพระที่นั่งสมเด็จพะนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถนั้นปรากฏตั้งแต่ครั้งแรกที่เป็นการฟ้อนที่เป็นรูปแบบในการเสด็จเยือนมณฑลอิสาณพร้อมกับสมเด็จพะนางเจ้าอยู่หัว ฯ เมื่อปี พ.ศ. 2498 ในการพระราชดำเนินทรงงานศิลปาชีพของสมเด็จพะนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ณ ภูพานราชนิเวศ หลังจากเสร็จสิ้นพระราชกรณียกิจแล้วโปรดเกล้าพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ชาวบ้าน ข้าราชการ และข้าราชการบริพารทุกฝ่าย และให้มีการแสดงของชาวบ้านแต่ละจังหวัดในอีสานหมุนเวียนขึ้นไปแสดงในช่วง พ.ศ. 2519-2526 การแสดงนั้นไม่มีการซ้ำ การฟ้อนภูไทเรณูนครไม่ได้ขึ้นฟ้อนถวายทุกปี หากปีใดเป็นลำดับของจังหวัดนครพนมฟ้อนภูไทจึงได้รับคัดเลือกให้ไปแสดงถวายในงานพระราชทานเลี้ยงเท่านั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 เริ่มเป็นครั้งแรกที่กำหนดให้มีการประกวดผ้าไหม หลังจากเสร็จสิ้นการประกวดผ้าไหม โปรดเกล้าฯให้ข้าราชการทุกฝ่ายออกร่วมกันร่ำวงกับชาวบ้านเพื่อความสนุกสนาน โดยมิวดนตรีสากลของกองทัพภาคที่สอง 2 บรรเลงในงาน พันเอกเรวัต บุญทับ (ยศในขณะนั้น) ได้เสนอความคิดว่าควรมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวบ้านนำมาแสดง จึงกราบบังคมทูลสมเด็จพะนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้มีการประกวดการฟ้อนของชาวบ้านขึ้น ในช่วงนั้นสมเด็จพะนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำริที่จะเสด็จไปเปิดตัวผ้าไหมแพรวาของชาวภูไท เมื่อสำรวจแล้วพบว่ามีชาวภูไทอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ใน 3 จังหวัด ได้นำการฟ้อนภูไทมาฟ้อนถวายในปีก่อนๆ จึงมีการจัดเตรียมจัดชุดการแสดงฟ้อนภูไททั้ง 3 กลุ่มมาประกวดกันในปีถัดมา

ฟ้อนภูไทที่มาแสดง 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มภูไทสกล
2. กลุ่มภูไทกาฬสินธุ์
3. กลุ่มภูไทเรณูนคร

ปี พ.ศ. 2527 เริ่มมีการประกวดการฟ้อนภูไทใน 3 กลุ่มดังกล่าว
คณะกรรมการการตัดสินมีดังต่อไปนี้

1. คุณข้าหลวง และนางฉลองพระโษษฐ์
2. เจ้าหน้าที่กองราชเลขาธิการในส่วนพระองค์
3. ข้าราชการในจังหวัดอื่นๆ ยกเว้น 3 จังหวัดที่เข้าแข่งขัน
4. แม่บ้านฝ่ายทหาร

เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

1. ลีลาการฟ้อน
2. การแต่งกาย
3. เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง ต้องเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง
4. ลายดนตรีอนุรักษ์ของคงเดิม

ผลการตัดสินของคณะกรรมการ ให้ลำดับไว้ในใจ หากแต่ประกาศรางวัลพระราชทาน
ทั้งสามกลุ่มเป็นจำนวนเงิน 20,000 บาทเท่าๆ กัน

ปี พ.ศ. 2528 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินเผยแพร่
โครงการศิลปาชีพพิเศษ ณ โรงแรมนิวเวอร์ รี ชิว ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่าง
วันที่ 22 - 27 มีนาคม พ.ศ. 2528 ทรงมีรับสั่งให้ฟ้อนภูไทเรณูนครติดตามเสด็จไปฟ้อนถวายในงาน
ดังกล่าว โดยคัดเลือกตัวแทนฟ้อนภูไท 10 คนดังนี้

ฝ่ายหญิง

1. นางสาวเอี่ยมพร บุญชิต ทะเบียนสำนักงานเกษตรเรณูนคร
2. นางสาวจัทร์สวาท โกพลรัตน์ อาจารย์โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล
3. นางสาวพิลัยพันธ์ แก้วมณีชัย ราษฎรเรณูนคร
4. นางสาวสุญาณี ชนะนุ อาจารย์โรงเรียนพระซองสามัคคีวิทยา อำเภอนาแก
5. นางสาวนภาพร นครเขต นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ฝ่ายชาย

1. นายสุธรรม ประสานพันธ์ อาจารย์โรงเรียนเรณูวิทยาการ
2. นายเรืองศักดิ์ ชูปวา อาจารย์โรงเรียนเรณูวิทยาการ
3. นายสงเสริม แก้วมณีชัย อาจารย์โรงเรียนบ้านโคกกลาง อำเภอเรณูนคร
4. นายชัยทวี แก้วมณีชัย อาจารย์โรงเรียนบ้านหัวขัวใต้ อำเภอเรณูนคร
5. นายชัยบดินทร์ สาสีพันธ์ อาจารย์โรงเรียนเรณูวิทยาการ

ต่อมาประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2528 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ ภูพานราชินีเวศน์ จ.สกลนคร ซึ่งมีกำหนดการประกวด
ฟ้อนเผ่าต่างๆ และทางกองทัพภาคที่ 2 เกรงว่าจะทรงเบื่อการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนคร จึงมอบให้
จังหวัดสุรินทร์นำวงดนตรีพื้นเมืองกันตรึมมาฟ้อนถวายหน้าพระที่นั่ง แต่ใกล้เวลาจะถึงวันงานมีรับสั่ง
เรียกให้กลุ่มฟ้อนภูไทเรณูนครมาฟ้อนถวาย และทรงมีรับสั่งให้ขึ้นถวายทุกปี บางปีมีการแสดงฟ้อน
ภูไทหน้าที่ประทับ 2-3 ครั้ง

“พ็อนภูไทเราดูแล้วไม่เคยเบื่อ พ็อนยกแข่งยกขาอย่างไรเมื่อ 20 ปีอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น” พระกระแสน้ำแห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 (นฤปดินทร์ สาสีพันธ์, 2547)

ในการศึกษาสหสัมพันธ์การนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครต่อสังคมนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องอธิบายพัฒนาการของพ็อนภูไทเรณูนครพอสังเขป เนื่องจากเป็นการพ็อนประจำชุมชนเรณูนครที่สำคัญซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาทางด้านนาฏยศิลป์ตามลำดับในระยะเวลาต่อมา

พัฒนาการการพ็อนภูไทเรณูนคร

การพัฒนาการพ็อนภูไทเรณูนครแบ่งออกเป็น 6 ยุค ดังจะมีรายละเอียดดังนี้
ยุคที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2498

สมัยนั้นเรียกว่า “พ็อนละครไทย” จะพ็อนในเทศกาลบุญเดือนหก ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสาม ของทุกปี มีการจุดบั้งไฟ นมัสการพระธาตุเรณู พ็อนถวายพระยาแถนเพื่อขอฝนให้ตกถูกต้องตามฤดูกาล นิยมพ็อนกันเป็นหมู่คณะ ทำพ็อนและลีลาแล้วแต่ละบุคคลตามความถนัด ไม่เน้นความพร้อมเพรียง ส่วนใหญ่ผู้พ็อนจะเป็นชายจับกลุ่มพ็อนสนุกสนานกินเหล้าสาโทตามคุ้มผามต่างๆ ในหมู่บ้านและวัด

ยุคที่ 2 พ.ศ. 2498

เริ่มมีกระบวนการและแบบแผนขึ้นเป็นครั้งแรก เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินประพาสมณฑลอิสาน และเสด็จพระราชกุศลวันมาฆบูชา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสาม ที่วัดพระธาตุพระพนมวรวิหาร ทางจังหวัดนครพนมได้คัดเลือกการแสดงของชนเผ่าต่างๆ ในเขตจังหวัดและบริเวณใกล้เคียง เผ่าภูไทเรณูนครได้รับคัดเลือกในการแสดงครั้งนั้นโดยนำการพ็อนที่เป็นท่าชายมาปรับเปลี่ยนให้เป็นท่าพ็อนทั้งหญิงชายเกี่ยวพาราสีกันเพื่อความสวยงาม พร้อมได้ตั้งชื่อชุดการแสดงว่า “พ็อนภูไทแห่ต้นกล้วยพฤกษ์” มีท่าทั้งหมด 5 ท่า ดังนี้

1. ท่ากาเต้นก้อน
2. ท่าลมพัดพร้าว
3. ท่ารำเพลิน
4. ท่ารำม้วนหรือกาเต้นก้อนข้าวเย็น
5. ท่าถวายบังคม

ในยุคที่ 2 นี้มีการรับเสด็จ 2 ครั้ง แสดงอีกครั้งในวันอาทิตย์ที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 เนื่องในวโรกาสเด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร จังหวัดนครพนม และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลประกอบพระราชพิธีสมโภชองค์พระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนมวรวิหาร

ยุคที่ 3 พ.ศ. 2499 - 2501

หลังจากแสดงหน้าพระที่นั่งในปี พ.ศ. 2498 ผ่านไป ชาวเรณูนครได้พัฒนาท่าพ็อนให้มามากกว่าจากท่าเดิม คือ ในอดีต 5 ท่า เพิ่มอีก 5 ท่า มีการตัดท่าถวายบังคมออกจึงมีทั้งหมด 9 ท่าคือ

1. ท่าเตรียม (ทำยื่นเอามือป้องก้ม)
2. ท่านกกระบาบินเลียบหาด

3. ทำเกี้ยว
4. ทำสายเตี้ยลงครึ่งตัว
5. ทำรำม้วนหรือกาเต้นก่อนข้าวเย็น
6. ทำลมพัดพร้าว
7. ทำรำเพลिन
8. ทำกาเต้นก่อน
9. ทำถวายแถน

ยุคที่ 4 พ.ศ. 2501-2520

ในช่วงนี้เป็นการนำของ อาจารย์คำนึ่ง อินทร์ติยะ ได้เห็นถึงการแสดงชุดนี้ว่าควรมีการเพิ่มเติม จึงได้เชิญผู้อาวุโสคือ ปู่ควั่นทองฟ้า แก้วมณีชัย และอาจารย์ประวัติ มณีปกรณ์และคณะมาเป็นหลักพัฒนา และได้มีการปรับปรุงรูปแบบคือมีการฟ้อนเดี่ยวเลือกคู่ขึ้นมาเพิ่มมาเป็น 12 ท่า เพิ่มจากเดิม 13 ท่า ดังนี้

1. ทำจระเข้พาดหาง
2. ทำเสื่อออกเหล่า
3. ทำบุชายัญญ

ยุคที่ 5 พ.ศ. 2520 -2525

ในยุคนี้ทางอาจารย์คำนึ่ง อินทร์ติยะ ได้คิดปรับปรุงท่าฟ้อนขึ้นอีก โดยการนำเอาการฟ้อนมวยกุลาเข้ามาในฟ้อนภูไทในการฟ้อนเดี่ยว มีท่ามวยกุลา 6 ท่า คือ

1. ท่าตบมะผาบ
2. ท่ารำชวาน
3. ท่าเสื่อลากหาง
4. ท่าทรพีสุ์พ่อ
5. ท่าเสื่อชมหมอก
6. ท่าเสื่อมน้ำลาย

ใน พ.ศ. 2520 ได้มีการเปลี่ยนสีของชุดการฟ้อนภูไทเรณูนครจากเดิมเป็นสีครามหรือสีกรมเท่านั้นเป็นสีน้ำเงินสาเหตุจากครั้งนั้นมีการเปลี่ยนของชุดเป็นผ้ามัดหมี่ก่อนเพื่อต้องการให้ขายสินค้าที่ระลึกในการออกงานช่อง 4 ทหารายได้ไปสร้างองค์พระธาตุพนมในสมัยนั้นโดยใช้เฉพาะกิจเท่านั้น การแสดงนั้นก็ยังคงใช้แบบเดิม ต่อมาเนื่องจากปัญหาการตกสีของชุดฟ้อนและสีไม่สดใสเนื่องจากว่าในช่วงเวลานั้นนิยมความสดใสในรูปแบบการแสดง แต่รูปแบบรูปร่างของการตัดเย็บการตกแต่งเป็นแบบเดิมอยู่มีการเปลี่ยนแค่สีของชุดฟ้อนเท่านั้น

ยุคที่ 6 พ.ศ. 2525- ปัจจุบัน

การแสดงมีการแยกคณะแสดงมากขึ้น หากแต่มีผู้หนึ่งที่อนุรักษ์และพัฒนาคือ อาจารย์ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ มีการเพิ่มท่าฟ้อนโดยท่าจากวิถีชีวิตและธรรมชาติเพิ่มขึ้น คือท่าส่องกล้องหาคู่ ท่าตัดไม้ข่มนาม ท่าเต่าลงหนอง ท่าไก่เลียบเหล่า ท่าขว้างแหจับปลา ท่าหมาหยอกไก่ ท่าปะแป้งสาวน้อย

อนึ่ง การแสดงเดี่ยวนั้นฝ่ายชายสามารถเลือกท่าแสดงออกโดยไม่ผิด หากแต่ต้องแสดงตามรูปแบบที่เป็นอยู่ และสามารถคิดท่าใหม่ๆ ได้โดยไม่ผิดแต่ต้องอยู่ในจารีตในรูปแบบการแสดงชุดนี้

ความหมายของท่าฟ้อนภูไทเรณูนคร

ลำดับชุดการแสดงนาฏยศิลป์ที่ปรากฏในชุมชนเรณูนคร

- 2495 ฟ้อนบายศรีสู่ขวัญ
- 2497 ฟ้อนภูไทชาวแห่ต้นกล้วยพฤษภ (ต่อมาพัฒนามาเป็นฟ้อนภูไทเรณูนคร)
- 2523 ฟ้อนก้อปแก๊บ (ปัจจุบันไม่มีการแสดง)
- 2526 ฟ้อนรำเบิ่งโขง
- 2530 ฟ้อนเซ็งเมืองเว ฟ้อนศรีไตรบูรณ ฟ้อนเซ็งข้าวปุ้น ฟ้อนแถบลาน
- 2535 ฟ้อนเชิญเทียนนครพนม (ปัจจุบันไม่มีการแสดง)
- 2536 ฟ้อนภูตอมดอก ฟ้อนภูไทสามเผ่า (ปัจจุบันไม่มีการแสดง)
- 2538 ฟ้อนมวยโบราณ (ปัจจุบันบ้างบางครั้ง)
- 2540 ฟ้อนหมอเหยา
- 2542 ฟ้อนรีวิวประกอบเพลงสาวสวยเรณู(ปัจจุบันไม่มีการแสดง)
- 2545 ฟ้อนหางนกยูง (ปัจจุบันบ้างบางครั้ง)
- 2551 ฟ้อนเชิญเทียนนครพนม (ฉบับตายอรัย) (ปัจจุบันไม่มีการแสดง)
- 2555 อเมซึ่งเรณูนคร (เป็นการแสดงรวมการฟ้อนเฉพาะกิจ)

กล่าวโดยสรุปกลุ่มภูไทที่อาศัยอยู่ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีนิสัยส่วนตัวรักความสงบ อยู่กันอย่างสันติ มีความรักและห่วงใยในเผ่าพันธุ์ มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การแต่งกาย ดนตรี ความเชื่อและภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยที่ผ่านมาชาวภูไทเรณูนครยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย ดนตรี และภาษาพูด ของกลุ่มตนไว้อย่างเหนียวแน่น แต่ด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ปัจจัยเหล่านี้เข้ามามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครอย่างเห็นได้ชัด ทำให้วิถีของผู้คนชาวภูไทเรณูนครเปลี่ยนแปลงไปมาก ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา หลากๆ อย่าง คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรับรู้และให้ความสำคัญ วัฒนธรรมบางอย่างถูกกลืนเลือนไปจากสังคม หรืออาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย จึงจำเป็นอย่างมากที่ต้องมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนา สิ่งสำคัญคือการให้ความรู้และเข้าใจแก่คนในชุมชน เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น เพื่อให้คนในชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นถึงคุณค่า และรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ในการที่จะช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชนเผ่า อันเป็นผลผลิตทางปัญญาของบรรพบุรุษชาวภูไทอำเภอเรณูนคร ทั้งนี้กลุ่มภูไทมีการใช้นาฏยศิลป์เป็นตัวหลักในการแสดงวัฒนธรรมทางการบินเหิงและสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในชุมชนและสามารถพัฒนาตัวของชุมชนและสร้างรายได้จากการใช้วัฒนธรรมทางด้านนาฏยศิลป์มาแปรรูปให้เกิดประโยชน์ด้านต่างๆ ตามมา ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของชุมชนในกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ในพื้นที่อีกด้วย

บทที่ 4

อัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ในบทนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารความเข้าใจร่วมของประชากรศาสตร์ กลุ่มแรกคือผู้แสดงหรือผู้ส่งสาร (ผู้เข้ารหัส) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ชมหรือผู้รับ (ผู้ถอดรหัส) เพื่อให้ทราบถึงอัตลักษณ์การรับรู้ของทั้ง 2 กลุ่มให้เกิดมิติสะท้อนซึ่งกันและกันทางด้านมุมมองการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันในบริบทอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครพร้อมทั้งบทบาทของนาฏศิลป์พื้นเมืองในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แบ่งหัวข้อออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ดังนี้

1. การส่งสารของผู้แสดงหรือผู้ส่งสาร (ผู้เข้ารหัส)
2. การรับรู้ของผู้ชมหรือรับสาร (ผู้ถอดรหัส)
3. บทบาทของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

จากหัวข้อทั้ง 3 ผู้วิจัยได้กำกับรายละเอียดของงานวิจัยซึ่งมีหัวข้อย่อย ที่แตกแขนงออกไปให้เห็น ปรากฏการณ์มุมมองด้านอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครในการรับรู้ร่วมกันของสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การส่งสารของผู้แสดงหรือผู้ส่งสาร (ผู้เข้ารหัส)

สำหรับในหัวข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครในการสร้างและรักษาพื้นที่วัฒนธรรมรัฐชาติไทยโดยผู้วิจัยได้เข้าถึงการส่งสาร (รหัส Encoding) นาฏศิลป์ภูไทเรณูนครอันประกอบไปด้วยนักแสดงในพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนคร เนื่องจากบรรดานักแสดงนั้นเป็นผู้สร้างประกอบอัตลักษณ์ให้เกิดความเป็นนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทราบถึงกระบวนการในการส่งสาร (เข้ารหัส) ของผู้แสดงในชุมชนภูไทเรณูนครมีกลวิธีในการสื่อสารเพื่อประกอบสร้างอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์อย่างไร ซึ่งเป็นการที่ใคร่ได้ข้อมูลถึงของผู้วิจัยได้โดยวิธีการศึกษาจากเอกสารเว็บไซต์ซีดีและการเข้าไปสังเกตการณ์ประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยติดต่อสัมภาษณ์โดยมีการบันทึกเสียงจากเครื่องบันทึกเสียงพร้อมทั้งการจดบันทึกและการแสดงร่วมในชุมชนซึ่งเป็นประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการสังเกตการณ์การสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของผู้แสดงในการส่งสาร (เข้ารหัส) ชุมชนเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัด

นครพนม

2. การสร้างความหมายของชุมชนนาฏศิลป์ในชุมชนภูไทเรณูนคร
3. การส่งสาร (เข้ารหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

3.1 ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อนของชาวภูไทเรณูนคร
 3.2 เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนภูไทเรณูนคร
 3.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดงวัฒนธรรมชุมชน
 ภูไทเรณูนคร

3.4 ดนตรีที่ใช้ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร
 4. การสื่อสารการสร้างอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครอำเภอเรณูนครจังหวัด

นครพนม

4.1 ผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร
 4.2 อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
 4.3 อัตลักษณ์ที่แสดงลักษณะร่วมกับนาฏศิลป์ราชสำนักหรือกรมศิลปากรใน

กระแสหลัก

4.4 กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
 4.5 เป้าหมายการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
 4.6 การต่อรองนาฏศิลป์ของส่วนกลางหรือนาฏศิลป์ราชสำนัก

5. การต่อสู้ทางความหมายการต่อรองทางวัฒนธรรมในการแสดงความเป็นตัวตนของ
 นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

1. ภูมิหลังของผู้แสดงในการส่งสาร (เข้ารหัส) ชุมชนเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัด
 นครพนม

เบื้องต้นผู้วิจัยจะขอกว่าถึงภูมิหลังของผู้แสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร โดยผู้แสดงแล้ว
 ภูไทเรณูนครมีวัตถุประสงค์ในการส่งสาร (เข้ารหัส) ที่มีความแตกต่างกันเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการ
 แสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครที่ใช้การส่งสาร (เข้ารหัส Encoding) ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครได้แก่ชื่อ
 ของผู้แสดง อายุ การศึกษา อาชีพ และข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ามาแสดงในนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
 จำนวนครั้งในการแสดงสาเหตุที่เข้ามาแสดงครั้งแรก

พหุบัน ปณ ทิโต ชีเว

ตาราง 1 ลักษณะทางประชากรของนาฏยศิลป์ไทเรณูนคร

ลำดับ	ชื่อ	การศึกษา	อาชีพ	อายุ	ปีที่เริ่มแสดง	ปัจจุบันแสดง/ไม่แสดง	หมายเหตุ
1	ชัยบดินทร์	ป.ตรี	ข้าราชการ บ้านาญ	65	2518	สดง	ควบคุมการ แสดง
2	สุญญาณี	ป.ตรี	ข้าราชการครู	59	2526	แสดง	ควบคุมการ แสดง
3	สิริยาพร	ป.โท	อ.มหาลัย	40	2536	บางครั้ง	ควบคุมการ แสดง
4	เสาวลักษณ์	ป.เอก	อ.มหาลัย	36	2548	บางครั้ง	*บางกรณี
5	นิภารวณ	ป.ตรี	ข้าราชการครู	32	2542	ไม่ได้แสดงแล้ว	ย้ายที่อยู่ไป ทำงาน
6	อิคคิว	ป.ตรี	พนักงานการ ไฟฟ้า	28	2554	บางครั้ง	
7	เฟรม	ม.6	นิสิตนักศึกษา	19	2559	แสดง	
8	ค้อบแค็บ	ม.6	นิสิตน นักศึกษา	19	2559	แสดง	
9	บีก	ม.6	นิสิตนักศึกษา	21	2558	แสดง	
10	โอม	ม.6	ชาวบ้าน	42	2539	แสดง	

จากข้อมูลลักษณะทางประชากรของนาฏยศิลป์ไทเรณูนครนั้นเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ในการแสดงที่แตกต่างออกไปและกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะกลุ่มอายุ ลักษณะของอาชีพ และลักษณะของ

การศึกษา อันทำให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งยังได้รับข้อมูลที่หลากหลายจากกลุ่มตัวอย่างอีกด้วยโดยกลุ่มตัวอย่างนี้คือ จะมีรายละเอียดดังนี้

คนที่ 1 ชัยบดินทร์ ชำราชการบ้านาญอายุ 65 ปี ฝึกสอนผู้แสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 ปัจจุบันยังมีการแสดงอยู่เป็นบางครั้งและอยู่ในชุมชนภูไทเรณูนคร

คนที่ 2 สุณานิ ชำราชการครูโรงเรียน เรณูนครวิทยานุกูล อายุ 59 ปี แสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2522 ปัจจุบันจากการแสดงหรือควบคุมการแสดงอยู่บางกรณีและอยู่ในชุมชนภูไทเรณูนคร

คนที่ 3 สิริยาพร อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยนครพนมอายุ 40 ปี ผู้แสดงแสดงผู้ควบคุม ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2527 ปัจจุบันอยู่ในชุมชนภูไทเรณูนคร

คนที่ 4 เสาวลักษณ์ อาจารย์ราชภัฏบุรีรัมย์อายุ 35 ปี เป็นผู้แสดง เริ่มแสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2538 ปัจจุบันแสดงบ้าง เป็นบางกรณี ปัจจุบันไม่ได้อยู่ในชุมชนภูไทเรณูนคร แต่มีภูมิลำเนาเกิดและโตที่ ชุมชนแห่งนี้

คนที่ 5 นิภาวรรณ อาจารย์โรงเรียนท่าอุเทนพัฒนา อายุ 32 ปี เป็นผู้แสดง เริ่มแสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 ปัจจุบัน ปัจจุบันแสดงบ้าง เป็นบางกรณี ปัจจุบันไม่ได้อยู่ในชุมชนภูไทเรณูนคร แต่มีภูมิลำเนาเกิดและโตที่ ชุมชนแห่งนี้

คนที่ 6 อิศวิ ปัจจุบันงานการไฟฟ้าภูมิภาคอุดรธานี อายุ 28 ปี เป็นผู้แสดง และนักดนตรี เริ่มแสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2542 ปัจจุบันยังแสดงอยู่บางที่ที่กลับเข้ามาในชุมชน

คนที่ 7 เฟรม เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อายุ 19 ปี เป็นผู้แสดงเริ่มแสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2559 ปัจจุบันยังแสดงอยู่บางที่ที่กลับเข้ามาในชุมชน

คนที่ 8 คอบแคบ เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อายุ 19 ปี เป็นผู้แสดงเริ่มแสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2559 ปัจจุบันยังแสดงอยู่บางที่ที่กลับเข้ามาในชุมชน

คนที่ 9 โอม อายุ 41 ปี เป็นชาวบ้าน อาชีพทำนาช่างภาพอิสระเริ่มการฟ้อนตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537

คนที่ 10 บิ๊ก อายุ 21 ปี เป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้แสดงเริ่มแสดงตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2558 ปัจจุบันยังแสดงอยู่บางที่ที่กลับเข้ามาในชุมชน

พูน ปรณ ทิโต ชิว

ภาพประกอบ 17 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เฟรมและคอบแค็บพร้อมทั้งให้ผู้ส่งสาร (เข้ารหัส) ทำการสาธิตอธิบายทั้งแบบ สัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่มทั้งยังมีส่วนร่วมในการบอกแลกเปลี่ยนกลวิธีของการฟ้อนภูไทเรณูนครของแต่ละบุคคล

ที่มา : ผู้วิจัย

ผู้แสดง (ผู้เข้ารหัส) ระดับอายุที่หลากหลายโดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และพูดคุยมีอายุระหว่าง 19 ปีถึง 64 ปี ส่วนระดับการศึกษาของผู้แสดงมีตั้งแต่ระดับนิสิตนักศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอกขึ้นไปและการประกอบอาชีพทำงานของผู้แสดงมีความหลากหลาย ทั้งนิสิตข้าราชการครู อาจารย์มหาลัย ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าผู้แสดงในพื้นที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในอาชีพที่เป็นอาชีพที่มีความหลากหลายและถือว่าเป็นผู้ที่มีใจรักและนำเสนอในรูปแบบของการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนคร ทั้งนี้ปัจจัยพื้นฐานเป็นคนเกิดและโตในชุมชนแห่งนี้ทั้งสิ้น

จำนวนครั้งของการเขาแสดงของกลุ่มตัวอย่างมีตั้งแต่การแสดงตั้งแต่เล็ก ได้ศึกษาการแสดงของชุมชนให้มีการแสดงอยู่บ่อยครั้ง โดยชุมชนที่มีตัวอย่างการเข้ามาแสดงในกลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์ในการแสดงที่บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมและและบริบทที่มีความแตกต่างกันไปส่วนใหญ่แล้วเป็นคนในพื้นที่ในชุมชนบางคนชื่นชอบและบางครั้งก็เป็นผู้รับชมการแสดงด้วยสาเหตุเนื่องจาก

พื้นที่แห่งนี้มีความ หลากหลายของกลุ่มการแสดงจำนวนผู้เข้ามาเที่ยวชมหรือท่องเที่ยวซึ่งในชุมชนนี้มีการแสดงจัดงานอย่างบ่อยครั้ง

จากที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างผู้แสดงในชุมชนแห่งนี้สามารถสรุปข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้แสดงได้คือผู้แสดงที่มีความหลากหลายอาชีพและมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่าสิ่งที่มีความหลากหลายไม่เพียงแต่อาชีพที่มีลักษณะพื้นที่ของคนในชุมชนเท่านั้นหากแต่ยังมีลักษณะของการเชื่อมโยงทางด้านสายเลือดและลักษณะของการประกอบอาชีพที่หารายได้ผลประโยชน์ต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ปัจจุบันมีการ แสดงอย่างบ่อยครั้งในชุมชนโดยยึดหลักของโรงเรียนแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสามารถที่จะนำเสนอในรูปแบบของการแสดงของกลุ่มชนของคนในพื้นที่ที่มีแนวร่วมของการแสดงค่อนข้างสูง โดยลักษณะฟังความรู้สึกทางด้านสำนึกรักในการแสดงร่วมของชุมชนและสามารถพ้อนรำได้เกือบทุกคนในชุมชน

ภาพประกอบ 18 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์อาจารย์สิริยาพร อาจารย์ชัยบดีนทร์ อาจารย์พรสวรรค์ พร้อมร่วมฟ้อนถวายองค์พระธาตุพนมในงานแห่อุปคุต พิธีเปิดงานนมัสการพระธาตุพนม 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 และทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่มพร้อมทั้งมีส่วนร่วมในชุมชน

ที่มา : ผู้วิจัย

2. การสร้างความหมายในการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนคร

การสร้างความหมายของคนในชุมชนในการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครโดยการสร้างความหมายมีการสร้างโดยผ่านผู้แสดงของตัวผู้แสดงเองพร้อมทั้งการให้ความนิยามความหมายของลักษณะคนที่แสดงที่เป็นแสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองในชุมชนทำให้สังคมและวัฒนธรรมของที่นี่มีความชื่นชมผู้ที่แสดงทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองถือว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะ การให้ความหมายของนาฏศิลป์ในชุมชน มีความหมายกับการนำเสนอรูปแบบศิลปะวัฒนธรรมการแสดงเนื่องจากผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในพื้นที่ดังนั้นการให้ความหมายของนาฏศิลป์เป็นค่านิยมเบื้องต้นที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำเสนอรูปแบบทางด้านการแสดงทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักแสดงเป็นการสร้างอัตลักษณ์ ของชุมชนอีกประการหนึ่ง นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความหมายอาจสรุปได้คือผู้แสดงมีพื้นเพในพื้นที่ในชุมชนเรณูนครมีความสัมพันธ์โดยสังคมอาจเปรียบกับในลักษณะของการรวมตัวคนในสังคมในพื้นที่ที่มีศิลปะและวัฒนธรรมพื้นฐานที่เหมือนกันมีกลุ่มความเป็นเชื้อชาติเดียวกันและมีอัตลักษณ์ของตนเองผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 การให้ความหมายของนาฏศิลป์ในทัศนะของผู้ฟ้อนภูไทเรณูนคร

มิติการให้ความหมายนาฏศิลป์ ภูไทเรณูนคร	สรุป
ด้านบทบาทหน้าที่หญิงชาย	การสอนให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของชายหญิงในหน้าที่ของสังคมครอบครัวในชุมชน
ด้านความสามารถ	การให้ความสามารถของเพศชายในการแสดงการสื่อความหมายของเพศชายที่มีความเข้มแข็งและเพศหญิงมีความอ่อนหวานพร้อมกับการแสดงร่างกายในการสื่อสารของการแสดงการฟ้อนรำผ่านฟ้อนภูไทเรณูนครและให้คุณค่ากับผู้ที่แสดงนาฏศิลป์เป็นตัวแทนชุมชนมีความชื่นชมชื่นชอบและยกย่อง
ด้านการศึกษา	มีการสอนในชุมชนทั้งในระบบสถาบันการศึกษาและตัวชุมชนเอง มีการสาธิตทดลองให้ผู้ชมได้สัมผัสเรียนรู้วัฒนธรรม

ตาราง 2 การให้ความหมายของนาฏศิลป์ในทัศนะของผู้ฟ้อนภูไทเรณูนคร (ต่อ)

มิตินำให้ความหมายนาฏศิลป์ ภูไทเรณูนคร	สรุป
ด้านสังคม	การฟ้อนรำเป็นสิ่งมงคล ผู้ที่แสดงการฟ้อนรำทางนาฏศิลป์เรณูนครถูกตีค่าเป็นผู้ที่มีเกียรติยศมีการชื่นชมยกย่องในชุมชนและสามารถทำประโยชน์ให้คุณค่าแก่ตนเองและสังคมในชุมชนได้

2.1 มิติด้านบทบาทหน้าที่หญิงชาย

เพศซึ่งเป็นความรู้สึกหรือการตอบสนองในการเป็นไปของมนุษย์ของหญิงชายซึ่งตามปกติมีการสืบพันธุ์ โดยสังคมกระแสวัฒนธรรมหลักที่ถูกรู้ในลักษณะของความเป็นมนุษย์แบ่งแยกเป็นเพศชายและเพศหญิง หากแต่ยังมีบรรทัดฐานทางสังคมในลักษณะของการสอน ในชุมชนแห่งนี้มีรายละเอียดให้รู้จักหน้าที่ของความรับผิดชอบของเพศ ในหน้าที่ของสังคมในชุมชนภูไทเรณูนครทำให้มองเห็นคุณค่าของในลักษณะของบทบาทหน้าที่หญิงชาย ทำให้รู้จักหน้าที่ของมนุษย์ในการใช้ชีวิตในสังคมวัฒนธรรมเรณูนครได้อย่างไร ดังผู้แสดงได้อธิบายดังต่อไปนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“ในสังคมนี้ (สังคมชุมชนภูไทเรณูนคร) มีความนิยมของเพศหญิงและเพศชายที่มีลักษณะความดำเนินชีวิตของสังคมแล้ววัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครนั้นสะท้อนให้เห็นถึงหลักหน้าที่ผ่านสื่อทางด้านนาฏศิลป์ ความนิยมของเพศหญิงและเพศชายที่มีลักษณะความดำเนินชีวิตของสังคมแล้ววัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครนั้นสะท้อนให้เห็นถึงหลักหน้าที่ผ่านสื่อทางด้านนาฏศิลป์ของชุมชนสะท้อนถึงการสั่งสอนในเพศวิถีได้อย่างชัดเจน ของชุมชนสะท้อนถึงการสั่งสอนในเพศวิถีได้อย่างชัดเจน”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่

“นาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ได้สื่อความหมายของเพศชายและเพศหญิงในการผ่านเรื่องราวทางด้านศิลปะการแสดงแล้ววิถีชีวิตความเป็นอยู่สะท้อนการจำลองวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมของนาฏศิลป์ส่งผลต่อการสืบทอดทางด้านหน้าที่นิยมของมนุษย์ในสังคมชุมชนแห่งนี้ จากรุ่นสู่รุ่น”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“นาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ได้ผ่านเรื่องราวลักษณะของการสื่อสารของคนจากท่าพ็อน มาสู่การสอนในลักษณะของการเข้าใจหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ทางหน้ที่รับผิดชอบ หน้าที่ของ ผู้ชายจะต้องมีความเข้มแข็ง ปกป้องผู้หญิงได้ ผู้หญิงจะต้องมีความอ่อนโยนและรู้ลักษณะของการทำ หน้าที่แม่บ้านแม่เรือนของตนเองผ่านสื่อทางด้านภาษาท่าพ็อนส่งสารแก่ผู้คนในชุมชน”

(เสาวลักษณ์ ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อิศวิ กล่าวว่

“ได้ยึนการสอนการอธิบายในการแสดงทางนาฏศิลป์ในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่เด็ก จำความได้จนปัจจุบัน ที่เป็นทางผู้ชมและผู้แสดง ในการอธิบายลักษณะของท่าพ็อนจากการเจรจาให้ ข้อมูลในการแสดงพ็อนภูไทเรณูนครเกือบทุกครั้ง”

(อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เฟรม กล่าวว่

“ตั้งแต่เด็กจนโตเป็นทั้งผู้ชมและผู้แสดงในชุมชนแห่งนี้ได้ยึนและซาบซึ้งถึงการ อธิบายลักษณะของท่าทางนาฏศิลป์ที่อธิบายบทบาทหน้าที่ของเพศชายและเพศหญิงในการ ดำรงชีวิตของชุมชนแห่งนี้มาโดยตลอด”

(เกียรติยศ บุญรัตน์, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

คอบแค็บ กล่าวว่

“ตั้งแต่จำความได้เป็นทั้งผู้ชมและผู้แสดง ได้ยึนการอธิบายและความหมายของท่าและ ซึ่มซึบบทบาทหน้าที่มาโดยตลอด”

(มัจฉนิมา รูปดี, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้แสดง ผู้วิจัยพบว่ามิติหน้าที่รับผิดชอบของชายหญิงใน ชุมชนภูไทเรณูนครแห่งนี้ได้ใช้วิธีทางนาฏศิลป์ในการถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการของการสื่อ ความหมายของท่าพ็อนผ่านรูปแบบการนำเสนอหลักการด้านมิติหน้าที่รับผิดชอบของชายหญิงโดย นำเอานาฏศิลป์พ็อนภูไทเรณูนครเป็นสื่อการสอน เกี่ยวกับลักษณะบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่มี ความรับผิดชอบ ในฐานะของความเป็นเพศแม่หน้าที่ความรับผิดชอบของความเป็นกุลสตรี และฝ่าย ชายที่มีความรับผิดชอบในด้านของความเข้มแข็งการสามารถปกป้องและการทำมาหากินที่เป็นหน้าที่ ของผู้นำครอบครัว ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของบุรุษเพศในมิติทางเพศวิถีตามหลักธรรมชาติของ

สังคมมนุษย์ขั้นพื้นฐานของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีการใช้นาฏยศิลป์เป็นองค์ประกอบหลักในการสอนหน้าที่ความรับผิดชอบของบุรุษและสตรี

2.2 มิติด้านความสามารถ ทางด้านนาฏยศิลป์

ความสามารถทางด้านนาฏยศิลป์เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างผู้แสดงได้แสดงทัศนคติของการแสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนพื้นที่เรณูนครที่มีความสามารถเฉกเช่นเดียวกับสังคมวัฒนธรรมที่มองเห็นคุณค่าของความเป็นนาฏยศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติสืบทอดทางด้านนาฏยศิลป์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นมิติในด้านความสามารถทางด้านนาฏยศิลป์ มีปัจจัยเหตุผลอย่างไรจึงทำให้ปรากฏในชุมชนแห่งนี้ ดังทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

นิภาวรรณ กล่าวว่า

“ตั้งแต่จำความได้ ได้ยินได้สัมผัสในการชื่นชมกลุ่มคนในชุมชนแห่งนี้ในการยกย่องสรรเสริญ คุณงามความดีของผู้ที่แสดงฟ้อนภูไทเรณูนครหรือนาฏยศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้เกิดความรู้สึก กระตือรือร้นที่อยากจะแสดงออกทางด้านนาฏยศิลป์ที่เป็นตัวแทนชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่เด็กๆ ทั้งนี้ยังได้แสดงโดยนำเอาเด็กๆ ในชุมชน มีส่วนร่วมในการแสดงด้วยซึ่งทำให้มีความรู้สึกผูกพันและเป็นเกียรติยศในตัวเองและครอบครัวที่ได้รับใช้สังคมในด้าน การเป็นตัวแทนผู้แสดงทางนาฏยศิลป์ของชุมชน”

(นิภาวรรณ บัวสาย, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อิกิว กล่าวว่า

“ตั้งแต่เด็กจนโตชอบแอบไปดูการฟ้อนรำทางด้านนาฏยศิลป์ในชุมชนประจำแล้วก็ได้ยินเสียงชื่นชมของผู้ที่ฟ้อนสวยงาม คนนี้ฟ้อนสวยลูกคนนี้รำงาม อวดลูกสาวลูกชายว่าไปฟ้อนซึ่งถือเป็นการชื่นชมที่ได้รับเกียรติและศักดิ์ศรีในชุมชนพร้อมทั้งสามารถเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ชื่อเสียงและแสดงถึงความเป็นตัวเองของชุมชน มันแสดงถึงความภูมิใจในการสื่อความหมายการเป็นตัวแทนของชุมชนภูไทเรณูนคร...ตอนเด็กก็มีหลายครั้งหลายทีที่ผมแอบไปฝึกทำท่าทางนาฏยศิลป์เอง...เพราะความชื่นชมในการแสดงท่าทางฟ้อนภูไทเรณูนครที่คนนิยมชมชอบแล้วว่าคนนั้นรำสวยคนนี้ทำสวยท่าทางงาม... ออกไปนอกพื้นที่ การสัมภาษณ์เรียนต่อหรือการสัมภาษณ์งาน ทั้งในการพบปะผู้คนกลุ่มอื่นๆ คนมักถามเป็นคนเรณูใช่ไหมฟ้อนภูไทเป็นไหมฟ้อนรำดูหน่อยเค้ารำกันยังไง”

(อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย, 29 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

โอม กล่าวว่า

“ตั้งแต่ฟ้อนภูไทเรณูนครมาก็ได้รับความชื่นชมจากชุมชน เหมือนได้ทำหน้าที่ในสิ่งที่ดีให้กับชุมชนได้รับคำชื่นชมจากบุคคลในชุมชนว่าฟ้อนสวย ทำหน้าที่ของตัวแทนกลุ่มชาวภูไทเรณูนครได้อย่างดี...ทั้งนี้ปัจจุบันก็ยังชอบหยอกล้อลูกสาวและถามลูกสาวเสมอว่าโตขึ้นหนูจะฟ้อนภูไท

เหมือนพ่อเหมือนพี่เขาใหม่อยากสวยเหมือนพี่ๆ เค้าใหม่... และปัจจุบันก็ยังสอนลูกสาวในการเริ่มหัด ฟ้อนรำภูไทเรณูนครอยู่”

(ภาณุวัฒน์ ทิพย์วงศ์, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

บิก กล่าวว่

“ได้ยินความชื่นชมของผู้ที่ฟ้อนภูไทเรณูนครผู้ที่ฟ้อนแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง จากคนในชุมชน ผู้ใหญ่หรือคนในชุมชนเรณูนครให้ความชื่นชมและให้เกียรติเสมอว่าลูกคนนี่ฟ้อนสวย คนงามคนนี่ฟ้อนงาม คนรูปหล่อไปฟ้อนมีความน่าชื่นชม และถูกถามกล่าวจากครอบครัวหรือคนในชุมชนตั้งแต่เด็กๆ ว่าโตขึ้นจะฟ้อนแบบพี่เขาใหม่”

(สิทธิพงศ์ โกพลรัตน์, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้แสดงหรือผู้ส่งสารผู้วิจัยพบว่า ในชุมชนแห่งนี้มี ลักษณะของการชื่นชมความสามารถของผู้แสดงการฟ้อนรำในชุมชนที่มีลักษณะพิเศษทางด้าน ความสามารถของนาฏศิลป์ โดยให้การพูดคุยสรรเสริญเยินยอ บุคคลที่มีความสามารถทางด้าน นาฏศิลป์ ซึ่งเป็นลักษณะของการนำเสนอความรู้สึกความเป็นมงคลของนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ ทำให้ เกิดการถ่ายทอดทางความคิดและใช้นาฏศิลป์เป็นสื่อในการแสดงความรู้สึกของคนในชุมชนว่าการฟ้อนรำ เป็นสิ่งดีงาม การชื่นชมยินดีของผู้ที่มีความสามารถทางด้านนี้โดยเฉพาะทำให้เกิดการอนุรักษ์สืบสานและ พัฒนาทางด้านนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้อย่างชัดเจน

2.3 มิติด้านการศึกษา

ในด้านการศึกษานาฏศิลป์เรณูนคร เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างได้ให้ทัศนะ เกี่ยวกับความหมายของนาฏศิลป์ที่มีความ ว่าสังคมนี้ใช้นาฏศิลป์ในมิติทางการศึกษาทั้งยังในชุมชน เองและในสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ของชุมชนแห่งนี้โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้แสดงได้อธิบายดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“ชุมชนเรณูนครมีการสอนท่าฟ้อนรำภูไท โดยอาจารย์คำนึ่ง อิตียะ ซึ่งเป็นคนใน ชุมชนเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลหัวหน้าการแสดงพร้อมทั้งดำรงฐานะหัวหน้าการการประถมศึกษา อำเภอรณูนครพร้อมทั้งได้ชี้ให้เห็นถึงต้นแบบของการฟ้อนภูไทเรณูนครว่าคนไหนที่มีท่ารำที่สวยงาม ของแต่ละท่า ต่อมาท่านเป็นผู้ได้รับการมอบหมายให้เป็นหัวหน้าการแสดงฟ้อนภูไทในชุมชน... แล้ว อาจารย์ก็ได้รวบรวมท่าที่สวยงามออกมาเป็นต้นแบบและถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนจากรุ่นสู่รุ่นโดย มีครูเป็นต้นแบบ... ในเวลาต่อมาได้มีการบรรจุการแสดงฟ้อนภูไทและการแสดงนาฏศิลป์ ลงใน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายทางกระทรวงศึกษาธิการของคนในชุมชนรวมถึงจังหวัด นครพนมด้วย อาจารย์จึงได้เป็นวิทยากรตามโรงเรียนต่างๆ ทั้งจังหวัด”

(ชัยบดินทร์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

นิภาวรรณ กล่าวว่า

“ได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์ชัยบดินทร์ตั้งแต่เด็กและแสดงจนถึงการที่ตัวเองไปสอนในพื้นที่โรงเรียนท่าอุเทนพัฒนาในจังหวัดนครพนมพร้อมทั้งได้สอนการฟ้อนรำภูไทเรณูนครในโรงเรียนพื้นที่ที่ตัวเองสอน”

(นิภาวรรณ บัวสาย, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“ตัวเองก็ได้รับการถ่ายทอดการฟ้อนภูไทเรณูและฟ้อนในนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครจากอาจารย์ชัยบดินทร์ ตั้งแต่ระดับประถมและแสดงจนถึงตัวเองไปเรียนต่อก็ยังกลับมาแสดงในพื้นที่เท่าที่มีโอกาสได้รับใช้ชุมชน”

(เสาวลักษณ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อิกิว กล่าวว่า

“เดิมทีผมเป็นนักดนตรีในการประกอบฟ้อนภูไทเรณูนครตั้งแต่เด็กประถม แล้วต่อมาค่อยมาฟ้อนภูไทเรณูนครแต่ผมได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์ชัยบดินทร์”

(อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย, 29 มีนาคม 2563)

คอบแค็บ กล่าวว่า

“ได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์สุญาณี ผมไม่ได้เรียนในโรงเรียนเรณูนครไปเรียนที่อื่น แต่ถ้าเป็นคนในชุมชนภูไทเรณูนครก็ต้องฟ้อนให้เป็น เพราะคนพื้นที่ส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่สามารถฟ้อนภูไทเรณูนครและฟ้อนในนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครได้”

(มีชนิมา รูปดี, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้แสดงผู้วิจัยพบว่า ชุมชนภูไทเรณูนครได้นำเสนอรูปแบบทางวัฒนธรรมในการปลูกฝังเด็กและเยาวชนในชุมชนให้เกิดตระหนักและฝังรากฐานความคิดทางด้านวัฒนธรรมศิลปะการแสดงและศิลปะต่างๆ และก็การเห็นความสำคัญของความหมายของการแสดงนาฏยศิลป์นี้ยังมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนภูไทเรณูนครเอง โดยมีกลุ่มการแสดงและพ่อครูแม่ครูในชุมชนที่แรงผลักดัน และสื่อสารถึงการสอนบุคคลในสังคมแห่งนี้ และต่อมาทางกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้แต่ละพื้นที่สามารถบรรจุภูมิปัญญาพื้นบ้านลงในหลักสูตรภาคการศึกษาของพื้นที่ชุมชนต่างๆ ตามบริบทความเหมาะสม การแสดงทางนาฏยศิลป์พื้นเมืองอีสาน

โดยเฉพาะเพื่อนภูไทเรณูนครจึงบรรจุเข้าไปในหลักสูตรขั้นพื้นฐานในชุมชนโรงเรียนทุกโรงเรียนในเขตจังหวัดนครพนม

2.4 มิติ ด้านสังคม

ในสังคมชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของกลุ่มชนชาวภูไทที่มีทัศนคติการชื่นชมความสามารถของผู้แสดงนาฏศิลป์ในสังคมวัฒนธรรมกลุ่มชนชาวภูไทเรณูนครได้อย่างพิเศษ จากการได้รับการยกย่องชื่นชมความสามารถของผู้แสดงทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้รับการชื่นชมของคนในชุมชนว่ามีความรู้สึกพิเศษ ได้รับมอบหมาย ที่ทำให้ผู้แสดงมีความรู้สึกทางสังคมที่มีการให้เกียรติปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนชุมชนในการฟ้อนรำถือเป็นสิ่งมงคลและเป็นสิ่งที่สวยงามซึ่งสังคมแห่งนี้ชื่นชมความงามของด้านศิลปะการแสดงอย่างยิ่ง ดังทัศนคติกลุ่มตัวอย่างดังนี้

สิริยาพร กล่าวว่า

“ชุมชนแห่งนี้ผู้คนในชุมชนมีความชื่นชมทางด้านนาฏศิลป์และมีการพูดกล่าวถึงในลักษณะของความยินดีที่ให้ลูกหลานหรือบุคคลในชุมชนมีการนำเสนอรูปแบบทางด้านนาฏศิลป์และได้รับการยกย่องจากคนในชุมชนว่าเป็นผู้ที่มีการสร้างประโยชน์ในสังคมวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้เสมอมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 25 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

คอบแค็บ กล่าวว่า

“ได้เห็นได้ไปดูได้ไปสัมภาษณ์ตั้งแต่เด็กจนโตในชุมชนแห่งนี้และคนในสังคมก็ชื่นชมยกย่องผู้คนที่แสดงการฟ้อนรำภูไทเรณูนครว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถพร้อม ทั้งมีความชื่นชมยินดียกย่องว่าเป็นการรับใช้สังคมของชุมชนในการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมถือว่าเป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีอย่างยิ่งต่อตนเอง... ทั้งนี้ยังได้ยื่นแม่ของตนเองเสมอว่า ตัวเอง (แม่) พร้อมทั้งเห็นรูปถ่ายของแม่ตัวเองก็เป็นผู้หนึ่งในการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ทำให้รู้สึกภูมิใจและมีความกระตือรือร้นในการรับใช้สังคมทางวัฒนธรรมในชุมชนแห่งนี้เสมอมา”

(มัชฌิมา รูปดี, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

อิกิว กล่าวว่า

“ทางพ่อแม่พี่ป้าหน้าอาเครือญาติในชุมชนได้ชื่นชมในลักษณะของผู้แสดงการฟ้อนรำภูไทเรณูนครนั้นโดยตลอด และมีการยกย่องผู้ที่แสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร พร้อมทั้งมีชื่นชมยกย่องผู้ที่แสดงความสามารถด้านฟ้อนรำที่สวยงามว่าเก่งให้เกียรติ และทำให้เป็นแบบอย่างให้กับรุ่นต่อๆ มาในการที่มีแรงกระตุ้นผลักดันให้ตัวเองเป็นผู้แสดงซึ่งก็ได้รับเกียรติเป็นอย่างยิ่งในการรับใช้ชุมชนของตนเอง... ก็มีการฝึกซ้อมแล้วก็แอบไปทำท่าเลียนแบบตั้งแต่เด็ก 555”

(อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้แสดงผู้วิจัยพบว่าสังคมภูไทเรณูนครเป็นสังคมที่นิยมชื่นชมความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ของผู้คนในชุมชน ทั้งนี้ยังส่งผลถึงการมีแรงผลักดันกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรักของคนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนในด้านของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบพร้อมทั้งการรับใช้สังคม โดยเน้นย้ำว่านาฏศิลป์เป็นสื่อ แสดงความเป็นตัวตนของสังคมแห่งนี้ ทำให้เกิดการถ่ายโอนความรู้สึกนึกคิดของสังคมเรณูนคร ว่าการฟ้อนรำเป็นสิ่งที่รับใช้สังคมและเป็นความนิยมชื่นชมของสังคมที่น่าเสนอนาฏศิลป์ในรูปแบบของความมงคลเป็นสิ่งที่ดีงาม สะท้อนถึงความสมัครสมานสามัคคีกลมเกลียวของชุมชนในการสืบทอดและปฏิบัติหน้าที่แสดงศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ตลอดเวลา

จากกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครซึ่งจากกลุ่มผู้แสดงผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของผู้แสดงในทัศนคติกลุ่มตัวอย่างได้ให้คำนิยามของการฟ้อนภูไทเรณูนครและการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครแบบจารีตประเพณีดั้งเดิมของชุมชนสังคมมุมมองของการเปลี่ยนซ้ำซ้อนผ่านสื่อความหมายเหมือนกับการนำเสนอรูปแบบของความเป็นตัวตนของกลุ่มชุมชนแห่งนี้ กลุ่มตัวอย่างบ่งบอกว่าเป็นลักษณะหนึ่งของสังคมแห่งนี้ที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของสังคมในการผลักดันให้เกิดการสร้างมรดกทางวัฒนธรรมการแสดง การใช้นาฏศิลป์เป็นสื่อในการสอนให้รู้จักหน้าที่รับผิดชอบหญิงชายในการเข้าใจบทบาทหน้าที่ของบุรุษและสตรีในระบบพื้นฐานของสังคมมนุษย์ โดยที่ชุมชนแห่งนี้นำเสนอรูปแบบของความภาคภูมิใจลักษณะของการสื่อถึงการฟ้อนการแสดงนาฏศิลป์เป็นสิ่งมงคลเป็นสิ่งที่ช่วยเชิดชูเกียรติทั้งบุคคลและกลุ่มของตัวเองให้เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคมของชุมชนแห่งนี้ พร้อมทั้งปลูกฝังรากฐานของความคิดในการนำเสนอจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกหลานโดยผ่านสื่อสารทางด้านรูปภาพคำบอกเล่าหรือคำกล่าวชื่นชมทำให้เกิดมิติทางวัฒนธรรมในการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและสร้างความภาคภูมิใจในพื้นฐานของครอบครัวจนถึงตัวบุคคลเองมีการชื่นชมนายกองค์บุคคลที่มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ ว่าเป็นสิ่งพิเศษมีความสำคัญที่ทำให้สังคมแห่งนี้มีความหมายทางด้านคุณค่าอัตลักษณ์ทางนาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้

3. การเข้ารหัสอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การเข้ารหัสอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครซึ่งบรรดาผู้ที่แสดงได้มีการเตรียมตัว การแสดงพร้อมนำเสนอตัวตนถือเป็นกระบวนการในการสื่อสารของผู้แสดงอัตลักษณ์ของตนเองและชุมชนโดยผู้วิจัยได้การศึกษาเกี่ยวกับการเข้ารหัส (Encoding) เพื่อเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครให้ผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครทั้งผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ของชุมชนแห่งนี้โดยแบ่งหัวข้อในการเข้ารหัสได้ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อนของชาวภูไทเรณูนคร

3.2 เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนภูไทเรณูนคร

3.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดงวัฒนธรรมชุมชน
ภูไทเรณูนคร

3.4 ดนตรีที่ใช้ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

3.1 ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อนของชาวภูไทเรณูนคร

ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อน กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ได้อีกอย่างหนึ่งเหมือนกันกับเครื่องแต่งกาย ดนตรีเพราะโดยผู้สังสาร (เข่าหัส) ได้แสดงความคิดเห็นการสื่อความหมายดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าววว่า

“ฟ้อนภูไทเรณูนครภาษาท่า ฝ่ายชายแสดงถึงการมีพลังกำลังความเข้มแข็งที่สามารถปกป้อง ดูแลครอบครัวและชนทำมาหากิน อาทิเช่นท่าทางของเสื้ออกเหล่า ท่าการบ่าสัตว์ยิงธนู ท่าหว่านแหหาปลา ฝ่ายหญิงแสดงถึงความอ่อนช้อยงดงามของผู้หญิงบงบอกถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตามวิถีชีวิตของคนชาวภูไทโดยผ่านภาษาท่าบอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิตของสังคมเกษตรการทำไร่นา...บางท่าทางจะบอกสื่อถึง ความอุดมสมบูรณ์ของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเกษตรและการทดสอบของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดของบรรทัดฐานทางสังคมภูไทเรณูนครในอดีต... ในการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครผู้แสดงจะต้องไม่มีการแตะเนื้อต้องตัวกัน หรือบางกรณีที่มีการแตะเนื้อต้องตัวก็จะอยู่ที่ลักษณะของการเจตนาซึ่งหากแบบถูกเนื้อต้องตัวถือว่าเป็นการผิดผิดต้องมีการปรับใหม่ ...เนื่องจากว่าแสดงถึงบรรทัดฐานทางสังคมในการเคารพขนบธรรมเนียมของการให้เกียรติผู้หญิงและสอนให้หญิงรักกันสงวนตัว ฝ่ายชายต้องรู้จักการให้เกียรติสตรีเพศ ฟ้อนนี้ไม่เน้นความพร้อมเพียง เน้นความสนุกสนานของชายหญิงในการเกี่ยวพาราสี คนไหนเปลี่ยนท่าก่อนก็จะตามไล่เลยกันไปตามแต่ละคู่”

(ชัยบดินทร์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าววว่า

“ท่าฟ้อนจะบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มเป็นก้อนความสามัคคี ชายหญิงจะมีหน้าที่แตกต่างกันตามพื้นฐานทางวัฒนธรรม...จะสื่อถึงความสนุกสนานสามัคคี ท่าฟ้อนชายบางคนจะมีความทะล้นความสนุกสนานในเชิงของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงการมีสุนทรียศาสตร์ทางด้านอารมณ์ของคนภูไทเรณูนครโดยผ่านสื่อทางภาษาท่า”

(สุญาณี, 23 มีนาคม 2563 : สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“ภาษาทำเป็นอวัจนะภาษาที่สื่อถึงความเป็นผู้ชายที่เข้มแข็งผู้หญิงที่มีความอ่อนหวาน บอกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองในการดำเนินชีวิต...บางท่าบอกถึง ความอุดมสมบูรณ์การขอน้ำฟ้า น้ำฝนต่อพญาแถน ให้ตกต้องตามฤดูกาลตามความเชื่อวิถีของคนที่ทำมาหากินในสังคมเกษตรโดยเฉพาะชาวภูไทเรณูนคร ที่มีพื้นฐานจากสังคมเกษตรนั่นเอง”

(เสาวลักษณ์ ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้แสดง (เข้ารหัส) ผู้วิจัยพบว่าภาษาและกิริยาท่าทางเป็นสิ่งที่ดีในตัวหรืออยู่ในตัวย่อมแสดงให้เห็นถึงตัวตน (self) ของผู้แสดงฟ้อนภูไทเรณูนครและนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ซึ่งเป็นการสลักฝังติดอยู่กับผู้ที่แสดงโดยผ่านการต่อสู้ความหมายผ่านร่างกายทางหนึ่งด้วยภาษาและกิริยาของผู้แสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครที่ใช้ในการนำเสนอตัวตนบนเวทีของการแสดง ซึ่งเป็นการสื่อสารอีกประการหนึ่งของผู้แสดงเริ่มต้นจากภาษาที่เป็นอวัจนะภาษา ซึ่งฟ้อนภูไทเรณูนครเป็นการแสดงที่ไม่มีภาษาร้องแต่มีลักษณะของการนำเสนอรูปแบบทางด้านภาษาท่าหรือภาษากาย ซึ่งแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันไป แต่ยังคงตามแบบอย่างโครงสร้างของกระบวนท่าหลัก และยังมีการแสดงเป็นตัวตนของผู้แสดงของแต่ละคนในท่าทางการฟ้อน ไม่นั่นความพร้อมเพียง ทั้งนี้การเปลี่ยนท่าการฟ้อนจะเปลี่ยนไปตามคนด้านหน้าหรือผู้ที่เปลี่ยนก่อนตามแต่เห็นสมควรของผู้ฟ้อนแต่ละคู่ โดยใช้สัญญาณหรือโดยไม่ได้นัดหมายความพร้อมเพรียงกันเป็นเฉพาะเจาะจง ที่ปรากฏอยู่ในการแสดงชุดนี้ นอกจากนั้นยังมีการแสดงความสามารถของผู้แสดงเดี่ยวโชว์เพื่อการแสดงประกอบในการนำเสนอเป็นจุดขาย ยังเป็นการสื่อความหมายของรูปแบบการนำเสนอการฟ้อนรำทางด้านนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครได้รับรู้อีกประการหนึ่งด้วย ทั้งยังให้ความบันเทิงความสนุกสนานให้กับผู้ชมโดยผ่านสื่อความหมายผ่านภาษาท่าของร่างกายออกมา โดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการทำหน้าที่ของผู้หญิงชาย ของพื้นฐานทางสังคมพร้อมทั้งบอกเล่าเรื่องราวผ่านกระบวนภาษาสื่อความหมายถึงความรักของระหว่างหนุ่มสาวและความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในชุมชนแห่งนี้

3.2 เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนภูไทเรณูนคร

นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครมีหลายชุดการแสดงแต่ชุดที่สำคัญและก็ถือเป็นชุดที่แสดงถึงตัวตนความเป็นภูไทเรณูนครคือชุดการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนคร ฉะนั้นแล้วจุดอื่นส่วนใหญ่จะเป็นองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงชุดที่นำเสนอความเป็นตัวตนตามอัตลักษณ์ของชนกลุ่มนี้ก็คือชุดฟ้อนภูไทเรณูนครที่มีลักษณะความแตกต่าง จากชุดของการแสดงอื่นๆ ซึ่งมีลักษณะเด่นในการใช้สีและไม่มีตัวลายผ้าโดยที่กลุ่มตัวอย่างได้กล่าวไว้ดังนี้

ชัยบดีนทร์ กล่าวว่า

“ชุดภูไทเรณูนครเดิมเป็นชุดอย่างที่เห็นเหมือนปัจจุบันจะออกเป็นโทนสีน้ำเงินเข้มออกกรมท่า หญิงมีกระดุมแปดคู่เรียงเป็นแนวลงด้านล่างและมีขดเป็นเลขแปดของวงกลมคลิปลาดและมัลลิดางในรอบของแขนคอและผ้าคาดเอวที่เป็นเข็มขัด มีสไบสีขาวพาดเฉียงไหล่ด้านซ้าย มีดอกไม้กลัดอกสีแดง กล้วยา ชายมีขลิบคอและสาบกระดุมเสื้อผ่าหน้า กางเกงขา กวย มัดผ้าขม้าหรือแพรว่า ผ้าขิดตามฐานะของผู้สวมใส่ เครื่องประดับส่วนใหญ่จะเป็นเงินแล้วก็ตามฐานะของบุคคลต่างๆ การเปลี่ยนแปลงของชุดฟ้อนภูไทเรณูนครซึ่งแบ่งเป็นลักษณะ

1. สไบเดิมเป็นผ้าไหมหรือฝ้ายสีขาวล้วนต่อมาเนื่องจากสาวเรณูต้องการโชว์ว่ามีความสามารถในการถักไหมพรมหรือ ซึ่งในยุคสมัยหนึ่งมีความนิยมของหญิงสาวในกรุงเทพฯหญิงสาวเรณูนครก็นำมาถักและใช้ในการแต่งตัว ทั้งนี้ยังมี แต่ยังคงมีสีขาวและยังคงโครงสร้างของเครื่องแต่งกายอยู่ (คนเรณูนครโดยนิตยภัทจริงแล้วมีความทันสมัย และค่อนข้างรักสวยรักงามแต่งตัวเก่งด้วยจากการติดต่อกับทางกรุงเทพฯโดยตลอด ซึ่งเป็นในส่วนของผู้ฟ้อนหรือญาติพี่น้องฝ่ายหญิงที่เป็นคุณนายในการแต่งงานกับข้าราชการหรือพ่อค้าที่กรุงเทพฯ เนื่องจากว่าผู้หญิงที่ฟ้อนส่วนใหญ่จะได้แต่งงานกับข้าราชการส่วนกลางเป็นส่วนมาก และอีกอย่างการค้าขายของชาวเรณูนครก็มีการติดต่อกับค้าขายกับเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร)

2. สีของชุดกับผ้าที่ใช้สไบเนื่องจากกระยะหลังมีการแสดงที่บ่อยครั้งขึ้นทำให้สีเสื้อที่เป็นสีเดิมมีการตกสี และเก่าเร็วทำให้เกิดความไม่สวยงามจึงเปลี่ยนจากสีความหรือสีน้ำเงินเข้มเป็นสีน้ำเงินสดเพื่อให้เกิดความโดดเด่นมากขึ้นในการแสดง และใช้ผ้าที่เป็นโตรีเข้ามาตัดเย็บสไบเนื่องจากผ้าโตรีเป็นลักษณะผ้าที่สีไม่ตกง่ายและมีความคงทนมากขึ้น ทางอาจารย์คำนึ่ง อินทร์ดิยะ หัวหน้าสำนักงานประถมศึกษาผู้ควบคุมชุดฟ้อนการแสดงภูไทในระแยะเวลานั้นจึงเลือกที่ใช้ตามความเห็นนั้นและอีกประการหนึ่งคือท่านเป็นคนชอบสีน้ำเงินสดด้วย

3. กางเกงเดิมเป็นกางเกงขาก๊วยในยุคแรก ต่อมาเมื่อมีข้าราชการครูเข้ามาในการฟ้อนบ่อยครั้งขึ้นเพื่อความสะดวกและง่าย บางครั้งก็เป็นกางเกงยีนส์กับกางเกงสแลกสีดำในช่วง พ.ศ. 2507 และต่อมา 2520 ได้มีการปรับให้กลับมามีการใช้กางเกงขาก๊วยอีกครั้ง สืบเนื่องจากการเห็นว่ามีที่สวยงามและเหมาะสมพร้อมทั้งรูปแบบของการแสดงมีการปรับปรุงและเพิ่มการฟ้อนของการเดี่ยวโชว์ของชาย ที่เป็นลักษณะของฟ้อนมวยกุลาเข้ามาซึ่งมีท่าฟ้อนที่โลดโผนที่แข็งแกร่ง ทำให้ไม่สะดวกต่อการฟ้อนจึงกลับมาใช้กางเกงขาก๊วยจากรูปแบบของเก่ากลับมาใช้ใหม่

4. ทรงผมของฟ้อนภูไทเรณูนคร ฟ้อนภูไทเรณูนครทรงผมจากตามความเป็นจริงที่ได้หกรอกเรามาทั้งคุณป่าเกยูรและคุณพ่อชัยบดีนทร์พร้อมทั้งคุณยายบุญยืนผู้ที่สอนนำหน้าคนแรกของการฟ้อนภูไทเรณูนครปีพุทธศักราช 2498 จากวัฒนธรรมเดิมจริงผู้หญิงสาวที่เป็นหญิงสาวพรหมจารีจะมวยผมไว้ท้ายทอยเพื่อไม่ให้บนอนาย(เพื่อว่าให้ความเหมาะสมกับกิริยามารยาทของหญิง

สาวไม่ให้นอนหงาย เพราะเนื่องจากสาเหตุของอากาศกับริยาความเป็นกุลสตรีพร้อมทั้งไม่ให้ง่ายต่อการประกอบกิจการเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินในการป้องกันเบื้องต้นดังนั้นจึงให้นอนตะแคงจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ มีการมวยผมไว้ในบริเวณท้ายทอย) ผู้หญิงที่มีสามีแล้วสามารถนอนหงายได้ ดังนั้นทรงผมจึงเป็นลักษณะการมวยที่เป็นอยู่บริเวณตรงกลางหัว ส่วนผมมวยจะเป็นลักษณะของการมวยผมและเอียงด้านซ้ายส่วนแม่ห้าง (หญิงที่มีการหย่าร้าง) จะเป็นการมวยผมเอียงด้านขวา ในอดีตทรงผมจะบ่งบอกคุณลักษณะสถานะทางสังคมของผู้หญิงว่าเป็นสถานะใด”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 19 ภาพชุดฟ้อนภูไทเรณูนครจากยุคแรก พ.ศ. 2498

ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

สุญาณี กล่าวว่า

“เสื้อผ้าฟ้อนภูไทเรณูนครมีความใช้สีน้ำเงินที่มีความโดดเด่นและใช้สีที่ตัดกันมองไปทางไหนก็รู้เลยว่า เป็นภูไทเรณูนคร”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“เห็นเสื้อผ้าฟ้อนภูไทเรณูนครแบบไหนก็ยังคงอนุรักษ์แบบนั้นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงดูรูปเก่าๆ แต่ละบ้านสมัยลุงป้ายังงี้ก็ยังมีรูปทรงแบบแบบเดิมๆ มีการเปลี่ยนแปลง ... ความชัดเจน

ของสีเส้นที่แตกต่างจากที่อื่น... ชุดที่เรียบง่ายแต่มีเสน่ห์และมีความสวยงามตัดกับสีผิวของคนเรณูนคร
ทำให้คนมีความสวยเด่นมากขึ้น”

(เสาวชัย ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 20 ชุดฟ้อนภูไทเรณูนครจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังคงโครงสร้างดั้งเดิม
ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

จากภาพชุดฟ้อนภูไทเรณูนครจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังคงโครงสร้างดั้งเดิมไว้แต่อาจมีรายละเอียดของผ้าสไบที่แตกต่างอาจมีลายบ้างมีแบบไม่มีลายบ้าง ตามแต่ผู้ฟ้อนต้องการใส่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในความปั่นป่วนบ้าง ซึ่งครั้งไม่ได้เน้นการเหมือนกันทั้งหมดแต่ยังมีลักษณะแนวทางที่ไปด้วยกันได้อยู่ซึ่งแตกต่างจากระบำหรือการแสดงจากส่วนกลางของกรมศิลปากรที่ต้องเน้นเหมือนกันทุกอย่าง นี่ทำให้ทราบว่ารูปแบบความเป็นพื้นบ้านไม่จำเป็นต้องเหมือนกันและเครื่องประดับแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามฐานะของบุคคลนั้นๆ ทำให้เห็นความงามที่ต่างกันไป

ชุดเครื่องแต่งกายสามารถบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มก้อนและจิตใต้สำนึกในการสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไปสำนึกร่วมโดยผ่านลักษณะของการสื่อสารทางด้านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทำให้เกิดลักษณะเชิงสัญวิทยา (Semiology) นาฏยศิลป์ชุมชนแห่งนี้ยังคงอนุรักษ์รูปแบบของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะการฟ้อนภูไทเรณูนครที่บ่งบอกถึงลักษณะของชาติพันธุ์กลุ่มภูไทเรณูนครแห่งนี้ แต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุดิบเฉดสี จากสีครามสีน้ำเงินเข้มเป็นสีน้ำเงินสด เพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมและการใช้งานในมุมมองในบริบทเวลานั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ก็ยังคงรูปแบบรูปทรงดั้งเดิมเอาไว้ให้เห็นได้ชัดเจน

3.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดงวัฒนธรรม

ชุมชนภูไทเรณูนคร

ในการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครมีองค์ประกอบเสริมทางด้าน การแสดงต้อนรับรวมซึ่งโดยหลักแล้วเป็นการฟ้อนภูไทเรณูนครและมืองค์ประกอบเสริมทำให้เกิดความ สมบูรณ์ของการประกอบการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองหรือนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจซึ่งมี องค์ประกอบตามหัวข้อที่ผู้วิจัย จะได้อธิบายดังต่อไปนี้

พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญการผูกข้อต่อแขน

พิธีบายศรีสู่ขวัญและการผูกข้อต่อแขน เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งในความเชื่อในศาสนา พราหมณ์ที่มีการเรียกขวัญและกำลังใจโดยใช้ลักษณะของความเชื่อประกอบในด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็น องค์ประกอบเสริมอย่างหนึ่งในศิลปะการแสดงทั้งการฟ้อนรำและองค์ประกอบของความรู้สึกที่ เชื่อมโยงในจิตวิญญาณของผู้แสดงและผู้มาเยือนทำให้เกิดความต้อนรับในการแสดงให้ถึงมิตรไมตรี ของผู้ชมให้เกิดความปิติยินดีที่เข้ามาเยือนพื้นที่แห่งนี้ ดังผู้แสดงได้ อธิบายดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“การฟ้อนบายศรีสู่ขวัญแล้วก็พิธีการบายศรีสู่ขวัญผูกข้อต่อแขนเป็นลักษณะของ การนำเอาความเชื่อมโยงจิตวิญญาณของความยินดีในการเรียกขวัญและกำลังใจของผู้เข้าร่วมพิธีมา นำเสนอในรูปแบบของศิลปะการแสดงการฟ้อนบายศรีและพิธีกรรมสวดของพราหมณ์และการผูกข้อ ต่อแขนเพื่อให้เกิดความรู้สึกยินดีการเชื่อมโยงให้เกิดความรู้สึกของผู้ที่ร่วมพิธีทำให้มีความรู้สึกสนิทชิด เชื้อและมีความผ่อนคลายทำให้เกิดมนต์ขลังบางอย่างเชื่อมโยงของที่ผู้มาเยือน...เดิมทีฟ้อนบายศรีสู่ ขวัญ ได้มีเกิดขึ้นแสดงก่อนฟ้อนภูไทเรณูนครอยู่แล้วในชุมชนแต่ก็ไม่ได้แสดงต่อ ทั้งนี้ในเวลาต่อมา หลังจากที่แสดงฟ้อนภูไทเสร็จ มันดูมีการแสดงน้อยและสั้นเกินไปทำให้ ทางอาจารย์คำนึงจึงมีการ ริเริ่มนำเอาชุดการแสดงนี้หรือฟ้อนขึ้นมาพร้อมทั้งเอาพิธีการบายศรีสู่ขวัญพร้อมทางพราหมณ์มาสูดหรือ สวดเรียกขวัญ และทำการผูกข้อต่อแขน (ในลักษณะของการใช้แขนหรือการใช้ฝ้ายผูกแขน ผู้ที่ทำการ ผูก จะเรียกขวัญแล้วก็ให้พรแก่ผู้ที่ได้รับการผูกพร้อมทั้งคนใกล้เคียงหรือคนที่ยังไม่ได้ผูกแขนนั้นจะ เรียงต่อแขนเพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจสื่อถึงการเรียงร้อยความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถือ ว่าเป็นคนในครอบครัวหรือคนในเครือญาติแสดงลักษณะของความผูกพันของพิธีกรรมนี้) เพื่อให้เกิด ความสิริมงคล เป็นการเรียกขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมเยือนหรือแขกนักท่องเที่ยวทำให้เกิด ความประทับใจ มากขึ้น”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญญาณี กล่าวว่า

“การฟ้อนบายศรีสู่ขวัญการสูตรขวัญและการผูกข้อต่อแขน ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญในการนำเสนอรูปแบบของวัฒนธรรมเริ่มต้นคู่กับการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครทำให้เกิดความประทับใจของผู้มาเยือน...หลังจากสอนเสร็จก็มีการสูตรขวัญของหมอพรหมณ์และทำการผูกข้อต่อแขนของนางรำและคนในชุมชน ทำให้เกิดความประทับใจเหมือนมีลักษณะความมีชีวิตวิญญาณเชื่อมโยงความผูกพันซึ่งกันและกันของผู้มาเยือนและคนในชุมชนที่ทำการต้อนรับหรือคนที่แสดงศิลปะวัฒนธรรมนั่นเอง”

(สุญญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการให้ข้อมูลของผู้แสดงผู้วิจัยพบว่าชุมชนแห่งนี้นำเสนอรูปแบบโดยมีลักษณะกลวิธีในการเสริมองค์ประกอบจากศิลปะวัฒนธรรมโดยใช้วัฒนธรรมความเชื่อในการเชื่อมโยงวิญญาณของผู้ที่มาเยือนทำให้เกิดความผูกพันการเปิดรับจิตใจทางด้านศิลปะ การแสดงเชื่อมโยงของพิธีกรรมและความเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคมที่มีการต้อนรับพร้อมทั้งคนที่แสดงทำให้เกิดความผูกพันและข้อความเปิดใจในมิตรไมตรีที่ติงามของผู้ที่แสดงทำให้เกิดความรู้สึกคล้ายตามความรู้สึกอารมณ์ที่มีความเป็นสิริมงคลพร้อมทั้งมีหมอพรหมณ์ที่มาสวดมนต์ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นมนต์ขลังเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีความรู้สึกผ่อนคลายพร้อมทั้งเปิดใจในการรับในวัฒนธรรมความเชื่อมโยงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ในวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นซึ่งเป็นการที่เสริมองค์ประกอบสำคัญทำให้ที่แห่งนี้มีความประทับใจแรกเริ่มก่อนการแสดงฟ้อนภูไท

การชนข้างการดูอุ

องค์ประกอบเสริมของศิลปวัฒนธรรมการแสดงการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองหรือนักท่องเที่ยวส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือลักษณะของการใช้วัฒนธรรมการกินอยู่ของชุมชนแห่งนี้โดยชุมชนแห่งนี้ใช้ลักษณะของการทำเหล้าไหประกอบ วัฒนธรรมการต้อนรับทำให้เกิดความครึกครื้นสนุกสนานโดยผู้แสดง (เข่ารหัส) ได้อธิบายดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“หลังจากฟ้อนภูไทเรณูนครเสร็จในรอบการทดลองของการร่วมฟ้อนรำของแขกผู้มาเยือนทางอาจารย์คำนึ่งได้มีการนำเอา การดูเหล้าไหหรือดูอุมาวมกับการต้อนรับทางวัฒนธรรมร่วมในชุมชนแห่งนี้ ทำให้มีการสนุกสนานครื้นเครงมากขึ้น เหล้าไหหรืออุหรือข้างเรณู เป็นวัฒนธรรมหมักดองที่เกี่ยวกับของมีนเมาหรือแอลกอฮอล์โดยเป็นวัฒนธรรมการบริโภคของชุมชนแห่งนี้แต่โบราณ โดยกรรมวิธีการทำเหล้าไหมีวัตถุดิบจากข้าวแล้วก็กลบของข้าวมาผสมยีสจากสมุนไพรในชุมชนนั่นเอง โดยที่การดูเหล้าไหของที่นี่มีหลอดดูการดูคนละฝั่งกลับมาให้ดูที่เรียกว่า งาม ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถอนริมฝีปากก่อนฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายแพ้ ประกอบดนตรีพื้นเมืองในพิธีการต้อนรับนี้ก็มีการ

เชียร์ของสองฝ่ายโดยที่ ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายแขกที่มาจากเยือนฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลที่พ้องในชุมชน โดยพิธีกรรมหรือการละเล่นนี้เป็นลักษณะของการใช้การตีมอลกอสฮอร์เข้ามาร่วมซึ่งเรียกว่า ”การชนข้าง” ของกลุ่มชนเผ่านี้ ทำให้เกิดความสนุกสนานครื้นเครงและการเพิ่มเติกริชของแอลกอฮอล์ทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเพิ่มมากขึ้นจากฤทธิ์ของแอลกอฮอล์... จากการนำมาซึ่งประเพณีนี้ทำให้เหล่าไหเป็นสินค้าพื้นเมืองจนเป็นหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของชุมชนภูไทเรณูนคร”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อ.สุญาณี กล่าวว่า

“หลังจากการพ้องทดลองในรอบที่สองของการแสดงศิลปวัฒนธรรมการพ้องภูไทเรณูนคร จากแขกผู้มาเยือนก็จะมีพิธีการชนข้างหรือวิธีการดูเหล่าไหในการต้อนรับแขกผู้มาเยือน โดยการดูจะเป็นลักษณะของหลอดดูดที่มีงาหรือหลอดโพลีขึ้นมาจากตัวไหเหล่าสองฝั่งเรียกว่า ”งา” ซึ่งมีการแบ่งฝั่งของผู้ที่เข้ามาชมการแสดงกับผู้แสดงพ้องภูไทหรือคนในชุมชนที่มาต้อนรับ มีการดูแข่งกันฝ่ายไหนถอดริมฝีปากก่อนฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายแพ้ ทำให้เกิดความประทับใจความสนุกสนานในการเชียร์ของฝั่งของผู้ที่แสดงสาธิตการศิลปวัฒนธรรมของเรณูนครกับแขกผู้มาเยี่ยมเยียนหรือนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความสนุกสนานครื้นเครงในการเชียร์”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลของผู้แสดง(เข่ารหัส)ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบหลังศิลปการแสดงพ้องภูไทเรณูนคร มีองค์ประกอบต่อเนื่องจากการทดลองของผู้ที่มาเยือนแล้วทำให้เกิดการสัมพันธ์เชื่อมโยงกันโดยผ่านวัฒนธรรมการกินเหล่า เกิดความครื้นเครงสนุกสนานมากขึ้นทั้งยังเป็นการเล่นที่ส่งเสริมและสนับสนุนทำให้เกิดความสนุกสนานของผู้มาเยือนชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบเสริมที่สำคัญทำให้มีการนำเสนอความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเป็นจุดขายโดยใช้วัฒนธรรมเป็นสินค้าที่มีความสมดุลในการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมผ่านกระบวนการประกอบสร้างในองค์ประกอบของที่แห่งนี้อย่างซ้ำและมียยะสำคัญ ในการประกอบที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการต้อนรับของชุมชนแห่งนี้ที่มีความน่าหลงใหลประทับใจมากขึ้น

ภาพประกอบ 21 ภาพเป็นองค์ประกอบเสริมของการดูดเหล้าไหหรือดูดดู ซึ่งเป็นประเพณีการทานของมีนเมาของชุมชนภูไทเรณูนครที่มาสเสริมองค์ประกอบทางการต้อนรับแขกผู้มาเยือน

ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

หลักการคิดสร้างชุดการแสดงเสริมของชุมชนภูไทเรณูนคร

จากช่วงระยะแรกของชุมชนแห่งนี้ในการแสดงการฟ้อนภูไทเรณูนครเสร็จสิ้น มีองค์ประกอบแค่ชุดภูไทเรณูนคร ในเวลาต่อมาชุมชนแห่งนี้ได้มีการ ประดิษฐ์ คิดค้นเพิ่มเติมชุดการแสดงฟ้อนต่างๆ มาประกอบเพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดความหลากหลายในองค์ประกอบ ในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนมากขึ้นโดยผู้แสดง (เข่ารหัส) ให้ข้อมูลดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“เดิมทีการแสดงมุ่งเน้นแค่ฟ้อนภูไทเรณูนครอย่างเดียวแต่ด้วยระยะเวลาที่แสดงนั้นสั้นไม่คุ้มค่ากับสิ่งที่ผู้มาเยี่ยมชมได้ชมทำให้เกิดการตระหนักถึงการเพิ่มชุดการแสดงการเพิ่มองค์ประกอบของศิลปะและวัฒนธรรมองค์ประกอบอื่นๆ เสริมให้เกิดความหลากหลายมากขึ้นแต่ในโครงสร้างหลักที่ขาดไม่ได้ก็จะเป็นการฟ้อนภูไทเรณูนครนั่นเอง ...ในเวลาต่อมาได้มีการนำการรื้อฟื้นฟ้อนบายศรีสู่ขวัญ การเพิ่มจำนวนชุดฟ้อนเบิ่งโขง ฟ้อนเสริมเมืองเวและฟ้อนอื่นๆ มีทั้งการสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันและมีการหายไปบางชุดเพื่อเพิ่มสีสันและความต้องการให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองทั้งนี้เป็นองค์ประกอบเสริมของฟ้อนภูไทเรณูนครเท่านั้นแต่จุดสำคัญก็คือการแสดงชุดประจำเผ่าคือฟ้อนภูไทเรณูนครนั่นเอง... ในช่วงระยะเวลาแรกมีแต่การฟ้อนภูไทเรณูนครและมีการแสดงหลายรอบเพราะมีความต้องการของผู้มาชมในชุมชนในการฟ้อนใน

วัดต่างๆ ในพื้นที่ชุมชนภูเก็ตเรณูนคร แต่ต่อมาต้องมีการขยายหรือสร้างประดิษฐ์เพิ่มของชุดฟ้อน เพื่อให้เกิดการถ่วงเวลาของผู้ฟ้อนในชุมชนในการฟ้อนภูเก็ตเรณูนคร”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อ.สุญาณี กล่าวว่า

“ในระยะแรกก็มีการฟ้อนภูเก็ตเรณูนคร ฟ้อนบายศรีสู่ขวัญแล้วก็เพิ่มชุดการฟ้อนเบิ่ง โขง การฟ้อนเมืองเว ฟ้อนเซ็งข้าวปุ้น ฟ้อนหมอเหย้า เพื่อให้เกิดความหลากหลายของการนำเสนอ วัฒนธรรมการแสดงของชุมชนบ้านเรามากขึ้น...แต่แกนหลักสำคัญก็เป็นฟ้อนภูเก็ตเรณูนครกับฟ้อนบายศรีและการสู่ขวัญ”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ผู้แสดงได้อธิบายถึงองค์ประกอบเสริมของวัฒนธรรมการต้อนรับ ส่งผลให้มีการประดิษฐ์ชุดการแสดงอื่นๆ เพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและความคุ้มค่าของแขกผู้มาเยือน ชุมชนแห่งนี้ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านศิลปการแสดงเพิ่มมากขึ้น

จากข้อมูลของผู้แสดงผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานาฏศิลป์นี้ เพิ่มขึ้นชุมชนแห่งนี้เกิดขึ้นจากปัจจัยหลักก็คือการต้องการการชมการแสดงฟ้อนภูเก็ตเรณูนครแต่ด้วย ภาวะของเวลาที่จำกัดกับความคุ้มค่าของผู้ชมผู้มาเยือนทางบุคคลในชุมชนจึงได้เล็งเห็นความสำคัญ และเพิ่มลักษณะการนำเสนอรูปแบบทางด้านการแสดงในองค์ประกอบอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นมีการประดิษฐ์คิดค้นชุดการแสดงใหม่พร้อมทั้งนำเสนอวัฒนธรรมพิธีกรรมเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงของ วัฒนธรรมของตนเองกับผู้คนที่มาเยือนโดยผ่านจิตวิญญาณทางด้านพิธีกรรมความเชื่อและการเชื่อ เชิญแขกทำการทดลองในด้านของการร่วมฟ้อนรำในชุมชนแห่งนี้ทำให้เกิดการประสานความสัมพันธ์ ไมตรีความรู้สึกเปิดใจของผู้มาเยือนในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมีน้ำใจที่ประหนึ่งว่าคน ที่มาเที่ยวชมเป็นคนในชุมชนเป็นพรรคพวกเดียวกัน

พหุ อนุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 22 ภาพการฟ้อนบายศรีสู่ขวัญเป็นการฟ้อนที่เป็นองค์ประกอบเสริม ในการต้อนรับผู้
มาเยือนในพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นการแสดงนาฏยศิลป์ก่อนการแสดงฟ้อนภู
ไทเรณูนคร อายุภาพประมาณ 50 ปี

ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

3.4 ดนตรีที่ใช้ในนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ดนตรีที่ใช้ประกอบในนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครนั้นผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อออกเป็นลายเพลง
หลักของฟ้อนภูไทเรณูนครและการแสดงชุดอื่นๆ ที่ประดิษฐ์และพัฒนาของชุมชนในเวลาต่อมา
ลายเพลงหลักฟ้อนภูไทเรณูนคร

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“ลายเพลงลมพัดพร้าวของฟ้อนภูไทเรณูนครเป็นลายลมพัดพร้าวซึ่งเป็นรายโบราณ
ของกลุ่มชนชาวภูไทเรณูนครที่สื่อแสดงถึงความสุขกายสุขใจในลักษณะของลมฤดูหนาวก่อนการเก็บ
เกี่ยวที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เรณูนคร...อีกนัยยะหนึ่งแสดงถึง การอวยพรของคนที่มา
ชมหรือมาฟังทำนองเพลงนี้สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์เป็นการอำนวยการอวยพรให้มีความสุขของผู้ชมผู้
แสดงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง...ซึ่งบางครั้งก็มีการขับร้องบ้างบางครั้งก็ไม่มีการขับร้องแล้วแต่ที่ผู้ขับร้อง
จะว่างในการร้องทำนองลำพูไทยหรือไม่... ทั้งลักษณะการร้องก็เป็นเสียงเพลงวงบอกถึงความอุดม

สมบูรณ์และการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มและสาวซึ่งไม่ใช่เป็นทำนองหลักแต่เป็นลักษณะของลำประกอบ
ร่วมให้เกิดสีสัน... ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ก็ถือว่าไม่ได้ผิดเพราะโดยหลักแล้วดนตรีที่เป็นบรรเลงทำนอง
ลมพัดพร้าวมากกว่า”

(ชัยบดีนทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“ดนตรีของฟ้อนภูไทเรณูนครเป็นดนตรีสายเพลงลมพัดพร้าวซึ่งเป็นลายเพลงโบราณ
ของกลุ่มชาวภูไทเรณูนคร สื่อถึงสายลมฤดูหนาวในช่วงเดือนตุลาพฤศจิกายน ที่ช่วงนั้นรวงข้าวที่ชาว
ภูไทเรณูนครทำการเพาะปลูกกำลังเก็บเกี่ยวแสดงถึงความสุขกายสุขใจการมีอยู่มีกินความอุดม
สมบูรณ์ของพื้นที่แห่งนี้...การร้องเพลงหรือการทำนองภูไท บางครั้งในการแสดงฟ้อนภูไทก็มี
บางครั้งก็ไม่มีโดยที่ไม่จำเป็นและไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดแต่อย่างไรแล้วแต่ว่าผู้ใดที่รื้อวางในการมาร้อง
ในการแสดงชุดนี้”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้แสดงพบว่าการทำนองฟ้อนภูไทเรณูนครเน้นหลักโดยใช้
ทำนองลายเพลงโบราณชื่อว่า “ลายลมพัดพร้าว” ซึ่งสื่อความหมายถึงลมในฤดูหนาวในช่วงเวลาเก็บ
เกี่ยวพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวที่เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของชุมชนแห่งนี้ซึ่งถือเป็นความ
อุดมสมบูรณ์และเป็นการอวยพรของกลุ่มชาวภูไทเรณูนครที่อวยพรให้แก่ผู้ชมให้ มีความบริบูรณ์ใน
ความสุข เกิดความรู้สึกปิติยินดีในความอุดมสมบูรณ์ชีวิตนั่นเอง

จากข้อมูลในการส่งสาร (เข้ารหัส) ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 สรุปการส่งสาร (เข้ารหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การส่งสาร (เข้ารหัส) อัตลักษณ์ของ นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร	สรุป
ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อน ของชาวภูไทเรณูนคร	ท่าฟ้อนส่วนใหญ่มุ่งเน้นจากการฟ้อนภูไทเรณูนคร เนื่องจากการเป็นการเล่นประจำชนเผ่าและท่าทางได้มาจาก ธรรมชาติสัตว์การดำรงชีวิตประจำวัน ร้อยเรียงเป็นการ นำเสนอในรูปแบบการฟ้อนเพื่อเลือกกลุ่มประกอบฟ้อนขอฝน ถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการขอโชรของการสื่อสารให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ของผู้หญิงและชายในการดำรงชีวิต

ตาราง 3 สรุปการส่งสาร(เข้ารหัส)อัตลักษณ์ของนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การส่งสาร (เข้ารหัส) อัตลักษณ์ของ นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร	สรุป
เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชน ภูไทเรณูนคร	เครื่องแต่งกายมุ่งเน้นการฟ้อนภูไทเรณูนครที่เป็นการแสดง ประจำชนเผ่า การเปลี่ยนแปลงสีจากการย้อมครามเป็นสีน้ำเงิน สดเนื่องจากความสวยงามในเวทีและการทำงานที่มีความสะดวก ในการใส่บ่อยใส่ซ้ำ แต่รูปแบบยังคงเป็นโครงสร้างเดิมตั้งแต่ แรกเริ่ม
องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับ การต้อนรับในการแสดงวัฒนธรรมชุมชน ภูไท	องค์ประกอบร่วมมีพิธีบายศรีสู่ขวัญ และฟ้อนอื่นๆ เป็น องค์ประกอบ หลังจากการสาธิตการฟ้อนรำภูไทมีการให้แขกผู้มี เกียรติได้ทดลองฟ้อนทดลอง จากนั้นมีการดูหรือชนช้าง
ดนตรีที่ใช้ในนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณู นคร	ดนตรีที่ใช้เป็นดนตรีหลายพื้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่ฟ้อนภูไท เรณูนครที่เป็นลายลมพัดพร้าว นอกนั้นก็จะเป็นลายปกติทั่วไป และมีการฟ้อนที่มีบทของบทร้องบ้างลายดนตรีอีสานทั่วไป

4. การสื่อสารการสร้างอัตลักษณ์ของนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครอำเภอเรณูนครจังหวัด

นครพนม

นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครเป็นการนำเสนอรูปแบบทางการแสดงพื้นเมืองของชาว
ชุมชนเรณูนคร ที่นำเสนอการสื่อสารให้ผู้รับสารได้เข้าใจถึงความเป็นตัวเองความเป็นตัวตนโดยผ่าน
นาฏยศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อออกดังต่อไปนี้

4.1 ผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ผู้ส่งสารหรือผู้สร้างอัตลักษณ์ในนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทหรือนครส่วนใหญ่ประชากร
เป็นคนในพื้นที่โดยที่ผู้แสดงได้อธิบายและให้ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรของผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏยศิลป์
ชุมชนภูไทเรณูนครดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนคร ก็เป็นลูกหลานประชาชนทั่วไป
ของชุมชนแห่งนี้”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“คนพอนใช้คนพื้นที่ในชุมชนแห่งนี้ไม่มีคนอื่น”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

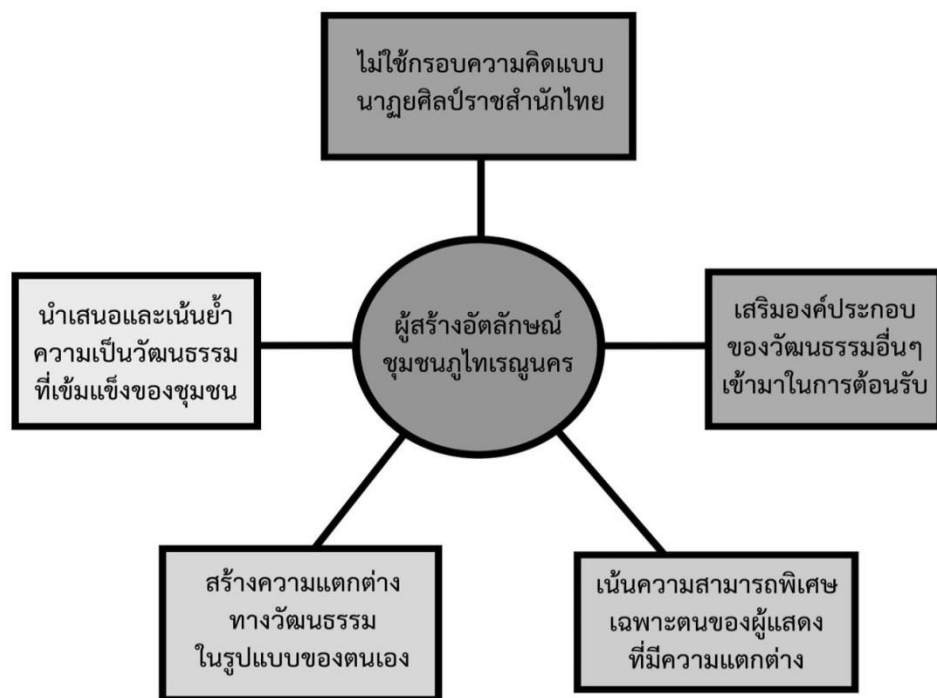
อ.สิริยาพร กล่าวว่า

“ผู้แสดงส่วนใหญ่ใช้คนพื้นที่ในชุมชนภูไทเรณูนคร”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ผู้สร้างอัตลักษณ์คือผู้คนที่นำเสนอความเป็นตัวเองโดย ในชุมชนแห่งนี้ประชากรมีพื้นฐานทางด้านความคิดและคุณสมบัติของการเป็นคนพื้นที่ในชุมชนแห่งนี้โดยมีลักษณะพิเศษดังนั้น ผู้วิจัยได้จึงขอนำเสนอตามผังที่แสดงดังต่อไปนี้

ผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร อ.เรณูนคร จ.นครพนม

ภาพประกอบ 23 จากภาพแสดงถึงผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ที่มา : ผู้วิจัย

ไม่ใช้กรอบความคิดนาฏศิลป์ราชสำนักไทย

นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครแรกเริ่มเดิมทีมีแนวคิดในด้านการนำเสนอรูปแบบความเป็นนาฏศิลป์ของตนเองโดยที่ไม่นำเอากรอบความคิดในความเป็นนาฏศิลป์ราชสำนักนาฏศิลป์ไทยกรมศิลปากรโดยใช้ในลักษณะของท่าทางพื้นฐานพื้นที่และมีปรับเปลี่ยนลักษณะของท่าให้เหมาะสมกับพื้นฐานของลำพูนที่เป็นผู้ชมมาก่อนและก็ปรับเป็นคู่ให้เกิดความเหมาะสมและสวยงามโดยที่ไม่มุ่งเน้นความพร้อมเพรียงแต่มุ่งเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกรมเกียวกั้นและมีลักษณะของความเป็นเอกเทศของผู้พ้อนแต่มีลักษณะของการพ้อนที่มีแม่ท่าหลัก แต่ไม่เน้นถึงลักษณะของรายละเอียดแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

เสริมองค์ประกอบของวัฒนธรรมอื่นเข้ามาในการต้อนรับ

ผู้สร้างอัตลักษณ์การส่งสารกลุ่มชุมชนนี้ เสริมสร้างองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนหรือผู้ชมทำให้เกิดลักษณะของความหลากหลายและองค์ประกอบที่มีการหลอมรวมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกร่วมและความรู้สึกอึดอัดใจในการชมการแสดงส่งผลถึงความประทับใจของการชมการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชนแห่งนี้

เน้นความสามารถพิเศษเฉพาะตนเองของผู้แสดงที่มีความแตกต่าง

ชุมชนแห่งนี้มีการนำเสนอความสามารถเฉพาะตนที่แตกต่างจากการแสดงชุดอื่นๆ โดยมีการเน้นความสามารถเฉพาะตัวเองของผู้แสดงและมีเอกลักษณ์ทางด้านท่าทางซึ่งมีแม่ท่าหลักตามลักษณะของการเดี่ยวโชว์ที่ปรากฏเห็นแสดงให้เห็นถึงความ สามารถเฉพาะบุคคลของผู้แสดงนาฏศิลป์พ้อนภูไทเรณูนครมีลักษณะเน้นทำให้เกิดลักษณะของความหลากหลายของท่วงท่าลีลาการพ้อนรำที่แปลกตาและแตกต่าง

พูน ปณ ติโต ชีเว

ภาพประกอบ 24 แสดงความเน้นย้ำความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของนักแสดงที่มีความแตกต่าง โดยเฉพาะลักษณะของจากภาพที่มีการเดี่ยวโชว์ของนักแสดงที่มีลักษณะของการ ด้นสด (improvisation) ทำให้เกิดสิ่งที่มีความแตกต่างรูปแบบของนาฏยศิลป์ ในกรรมศิลปการ

ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

สร้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง

ผู้แสดง (เข้ารหัส) ในชุมชนแห่งนี้สร้างความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง โดยใช้ปัจจัยพื้นฐานของตัวเองที่มีอยู่และพัฒนาปรับปรุงจนดำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวเองที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมในกลุ่มญาติด้วยตนเองและ กลุ่มอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยมีความคิดเป็นของตัวเองและริเริ่มนำเสนอความเป็นตัวเองที่มีความแตกต่างโดยที่นำเสนอออกมาในรูปแบบของนาฏยศิลป์

นำเสนอและเน้นย้ำความเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชุมชน

ผู้สร้างอัตลักษณ์หรือคนในชุมชนแห่งนี้นำเสนอความเป็นตัวเองโดยมุ่งเน้นที่จะแสดงออกถึงความเป็นตัวเองและเน้นย้ำในความเป็นตัวเองโดยผ่านวัฒนธรรมทางศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมในชุมชนที่นี้ที่แสดงถึงความเข้มแข็งความแข็งแกร่งของคนในพื้นที่การมองคุณค่าของศิลปะการแสดงทางนาฏยศิลป์มีการเน้นย้ำ ทำซ้ำ นำเสนอถึงความเด่นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของตัวเอง ส่งผลให้เกิดแรงผลักดันภายในชุมชนออกมานำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนส่งผลให้คนภายนอกได้เห็นซึ่งตนเองว่า เป็นผู้มีความวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจากมุมมองของคนที่ยอมรับศิลปวัฒนธรรมในชุมชน โดยผ่านสื่อการพ่อนและวัฒนธรรมทางการแสดงอย่างชัดเจน

ผู้วิจัยสรุปอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูเก็ตเรณูนครเป็นตารางดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูเก็ตเรณูนคร	สรุป
ไม่ใช้กรอบความคิดนาฏศิลป์ราชสำนักไทย	นาฏศิลป์ชุมชนภูเก็ตเรณูนครแรกเริ่มเดิมทีมีแนวคิดในด้านของการนำเสนอรูปแบบความเป็นนาฏศิลป์ของตนเองโดยที่ไม่นำเอากรอบความคิดในความเป็นนาฏศิลป์ในราชสำนัก
เสริมองค์ประกอบของวัฒนธรรมอื่นเข้ามาในการต้อนรับ	เสริมสร้างองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่นๆเข้ามาในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนหรือผู้ชมทำให้เกิดลักษณะของความหลากหลายและองค์ประกอบที่มีการหลอมรวมกัน
เน้นความสามารถพิเศษเฉพาะตนเองของผู้แสดงที่มีความแตกต่าง	ความสามารถเฉพาะตนที่แตกต่างจากการแสดงชุดอื่นๆ โดยมีการเน้นความสามารถเฉพาะตัวของนักแสดงและมีเอกลักษณ์ทางด้านท่าทางซึ่งมีแม่ท่าหลัก ตามลักษณะของการเดี่ยวโชว์ที่ปรากฏให้เห็นแสดงให้เห็นถึงความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้แสดง
สร้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง	ใช้ปัจจัยพื้นฐานของตัวเองที่มีอยู่และพัฒนาปรับปรุงจนดำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวเองที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมในกลุ่มภูเก็ตด้วยกันเองและ กลุ่มอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยมีความคิดเป็นของตัวเอง
นำเสนอ/เน้นย้ำความเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชุมชน	การแสดงทางนาฏศิลป์ชุมชนนี้มีการเน้นย้ำ ทำซ้ำ นำเสนอถึงความเข้มแข็งเอกลักษณ์ของตัวเอง ส่งผลให้เกิดแรงผลักดันภายในชุมชนออกมานำเสนออัตลักษณ์ของชุมชน

4.2 อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ภูเก็ตเรณูนคร

การสร้างพื้นที่นาฏศิลป์ภูเก็ตเรณูนคร นั้นมีการนำเอาลักษณะของศิลปะและวัฒนธรรมเข้ามาในพื้นที่ในการแสดงความเป็นตัวของตัวเองความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้โดยผ่านสื่อทางด้านนาฏศิลป์และสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นจากพื้นฐานทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ส่งผลถึงชุมชนแห่งนี้สามารถสร้างพื้นที่อัตลักษณ์โดยผ่านกระบวนการทางด้านนาฏศิลป์ภูเก็ต

เรณูนคร ทั้งนี้มีเหตุปัจจัยส่งเสริมทำให้เกิด การปรับปรุง การพัฒนา และการอนุรักษ์ ทางด้านนาฏยศิลป์โดยผู้วิจัยได้อธิบายตามหัวข้อในปัจจัยส่งเสริมดังนี้

1. วันเสียดินแดน

วันเสียดินแดนคือวันที่ระบบคอมมิวนิสต์หันกระบอกปืนเข้ามาต่อสู้อัฐบาลไทย ในระบบประชาธิปไตยครั้งแรกเกิดขึ้นที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ที่บ้านนาบัว จากสาเหตุที่เป็นพื้นที่สีแดงทำให้เกิดกระบวนการของการสู้รบและการเข้ามาในพื้นที่ของเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ มีการตรวจสอบและศึกษาคูงาน ในการต้อนรับขับสู้ของคนต่างถิ่นจากหน่วยงานของรัฐบาลจากต่างพื้นที่ โดยเฉพาะเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ทำให้มีการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมทางด้านการแสดงอย่างในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นกระแสหนึ่งที่ทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมการแสดงที่นี่มีความต่อเนื่องและดำเนินต่อไปสร้างชื่อเสียงและความนิยมโดยสาเหตุ สนับสนุนจากปัจจัย ทางการเมืองที่มีการส่งเสริมให้กิจกรรมบุคคลในชุมชนต่างๆให้มีความสำคัญในด้านต่างๆ จากภาครัฐเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ประชากรในชุมชนหรือในพื้นที่อำเภอเรณูนครมีส่วนร่วมและมีความสำคัญพร้อมทั้งหันเข้ามาในการพัฒนาประเทศไทยต่อไป ซึ่งเป็นผลพวงหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนทางด้านศิลปการแสดงในพื้นที่นี้อย่างต่อเนื่อง

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“จากการที่มีการต่อสู้ของคอมมิวนิสต์กับรัฐชาติไทยทำให้ชุมชนพื้นที่เรณูนครมีการแสดงบ่อยครั้งซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้เรณูนครได้รับโอกาสการต้อนรับจากแขกผู้ใหญ่ของประเทศอยู่บ่อยครั้ง”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

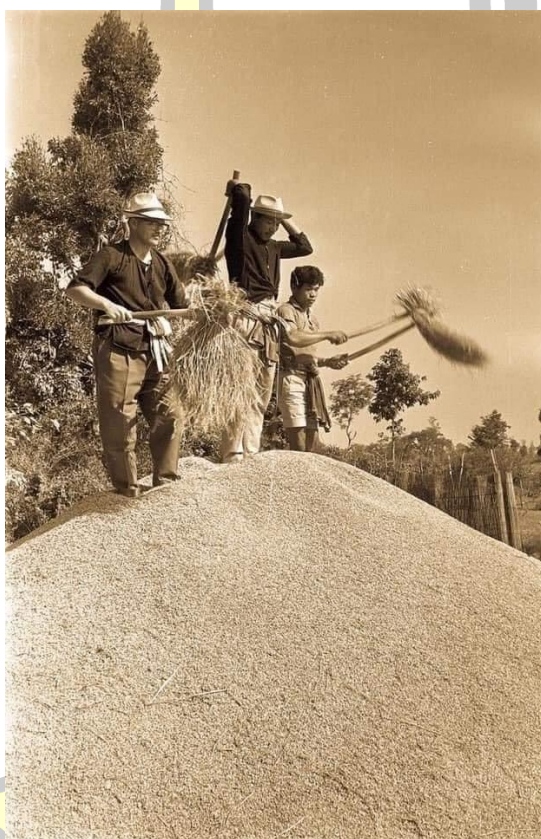
2. สงครามเวียดนาม

สงครามเวียดนามเกิดขึ้นในประเทศเวียดนามแต่การตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยก็มีผลกระทบอย่างหนึ่งและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนเรณูนครมีการพัฒนาทางด้านทักษะอย่างต่อเนื่อง สาเหตุจากการที่ฐานทัพอเมริกันที่ตั้งจุ่มมีที่ตั้งอยู่ ที่จังหวัดนครพนมส่งผลให้ในพื้นที่จังหวัดนครพนมมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจการเมืองและมีการเข้าพบจากเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในด้านของรัฐบาลทำให้มีการต้อนรับขับสู้ในพื้นที่ของจังหวัดนครพนมและทำให้มีการเลือกฟ้อนภูไทและวัฒนธรรมออกไปแสดงในพื้นที่จังหวัดนครพนมและการตรวจในพื้นที่ของชุมชนเรณูนครทำให้มีการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชนนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการพัฒนาทางด้านศิลปการแสดงและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม การแสดงอย่างต่อเนื่อง

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“การที่มีสงครามเวียดนามมันเกิดการส่งผลถึงการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครที่มีการแสดงอย่างต่อเนื่องและมีบางถ้ำที่เพิ่มขึ้นจากภาวะของสงครามเวียดนามคือทำสายเตี้ยลงเพราะเนื่องจากฝรั่งทำทางตัวสูงเวลาฟ้อนทดลองนี้เป็นที่น่าขบขันน่ารัก สนุกสนานจึงทำให้เกิดทำฟ้อนนี้เพิ่มขึ้นในชุดฟ้อนภูไท”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 25 ภาพทหารอเมริกันเข้ามาในพื้นที่และได้ทำการสำรวจพร้อมทั้งได้สัมผัสวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ของชุมชนภูไทเรณูนครและชุมชนใกล้เคียงในจังหวัดนครพนม
ที่มา : ละไม หงสาวงษ์

พหุ ภูไท ชัย

3. พื้นที่ใกล้กับพระธาตุพนม

จากภูมิศาสตร์พื้นที่จังหวัดนครพนมตัวพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนครมีพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่อำเภอธาตุพนมซึ่งเป็นที่ตั้งของที่สามารรถเดินทางเข้าหากันได้อย่างรวดเร็วทำให้เป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร โดยผู้แสดงกล่าวว่า

ชัยบดีนทร์ กล่าวว่

“พื้นที่ภูไทเรณูนครมีพื้นที่ใกล้เคียงกับพระธาตุพนมจึงทำให้มีความสะดวกในการเดินทางไปมาทั้งผู้มาเยือนที่สามารถมาชมการแสดงและไปสักการะบูชาองค์พระธาตุพนมได้ในเวลาไม่นาน จึงส่งผลให้มีโอกาสแสดงต้อนรับการเข้ามาของแขกผู้ใหญ่หรือนักท่องเที่ยวในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง”

(ชัยบดีนทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ในชุมชนแห่งนี้เป็นที่แห่งวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์โดยมีปัจจัยลักษณะของพื้นที่ที่มีภาวะบริบทที่ส่งเสริมทางด้านนาฏศิลป์ให้เกิดการหรือฟื้นฟูอนุรักษ์พัฒนาและต่อยอดโดยพื้นที่โดยชุมชนแห่งนี้มีปัจจัยหลักอยู่สามประการอันได้แก่ ประการแรกเดิมชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของการต่อต้านรัฐชาติไทยของวันเสี่ยงปีนแตกที่ระบบคอมมิวนิสต์เข้ามาใช้พื้นที่เขตอำเภอเรณูนครปะทะกับรัฐบาลไทยในพื้นที่แห่งนี้ สาเหตุจากปัจจัยนี้ทำให้ทางรัฐบาลได้เห็นคุณค่าและสนับสนุนประชากรในพื้นที่ในด้านของสาธารณูปโภคบริโภคและเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เป็นการที่ชักจูงให้คนในประชากรในชุมชนแห่งนี้มีการเข้ามาพัฒนาภาครัฐของประเทศไทยโดยที่ไม่ได้ไปฝึกฝึในระบบคอมมิวนิสต์ทำให้นาฏศิลป์ที่นี่ได้รับการแสดงอย่างบ่อยครั้งรวมทั้งเป็นที่ชื่นชมชื่นชอบของหน่วยงานราชการ และรัฐบาลได้ส่งผลถึงการสนับสนุนในด้านปัจจัยทางสาธารณูปโภคบริโภคในเวลาต่อมา ประการที่สองชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่อยู่ในจังหวัดนครพนมที่มีการตั้งฐานทัพในสงครามเวียดนาม ส่งผลทำให้มีการแสดงอย่างต่อเนื่องที่เป็นตัวแทนศิลปวัฒนธรรม ทางด้านนาฏศิลป์จังหวัดนครพนมพร้อมทั้งได้ปรับปรุงแบบการแสดงการเพิ่มท่าบางท่าเพื่อให้เหมาะสมและเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ที่ได้สัมผัสการแสดงฟ้อนภูไทในพื้นที่จังหวัดนครพนมในแคมทหารอเมริกันที่มารบในสงครามเวียดนาม ประการที่สามชุมชนแห่งนี้มีพื้นที่ใกล้เคียงกับพระธาตุพนมซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญของชาวพุทธในลุ่มโขง ทำให้เกิดลักษณะของการเดินทางที่ใช้เวลาไม่นานเนื่องจากสาเหตุของนักท่องเที่ยวที่มีเวลาจำกัดหรือแม้กระทั่งการแออัดของผู้ที่จาริกแสวงบุญในพื้นที่อำเภอธาตุพนม ฉะนั้นแล้วการถ่ายเทในด้านของการแออัดของชุมชนในบริเวณบริบททางพื้นที่ของผู้จาริกแสวงบุญในเทศกาลต่างๆ ที่มาราบไหว้บูชาองค์พระธาตุพนมทำให้ชุมชนแห่งนี้มีโอกาสได้แสดงและได้นำเสนอนาฏศิลป์ในชุมชนของตัวเองอย่างบ่อยครั้งซึ่งเป็นบริบทที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาในลำดับต่อไป

4.3 อัตลักษณ์ที่แสดงลักษณะร่วมกับนาฏศิลป์ราชสำนักหรือกรมศิลปากรใน กระแสหลัก

สำหรับอัตลักษณ์ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครมีอัตลักษณ์ร่วมในนาฏศิลป์กระแสหลักดังที่กล่าวมาข้างต้นว่านาฏศิลป์ภูไทเรณูนครมิได้แต่เกิดอย่างโดดๆ โดยไม่มีบริบททางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง หากแต่นาฏศิลป์มีเค้าโครงของนาฏศิลป์กระแสหลักสังเกตได้จากนาฏศิลป์ในพื้นที่วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงจึงแสดงให้เห็นว่านาฏศิลป์ยังคงมี “เงา” ของนาฏศิลป์หลักทั่วไปของกลุ่มนาฏศิลป์ลุ่มน้ำโขงหรือโดยเฉพาะนาฏศิลป์ในราชสำนักส่วนกลางของประเทศแบบทั่วไปอยู่ ดังนั้นนาฏศิลป์ในชุมชนภูไทเรณูนคร ก็มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกับนาฏศิลป์ในกระแสหลัก อาจกล่าวได้ว่าลักษณะดังกล่าวถือเป็นลักษณะพื้นฐานของนาฏศิลป์ที่มีอยู่ จากการศึกษาปฏิบัติทดลองผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. ลักษณะมีการจีบ

ลักษณะการใช้มือยังพบปรากฏลักษณะของการจีบมือคือนิ้วเป็นรูปพัดอาจมีลักษณะการจีบที่ไม่ได้ชัดเจนมากมีการรวมือคล้ายมือหรือมีลักษณะการจีบที่ไม่ได้จรดปลายนิ้วมือหัวแม่มือเข้าสู่นิ้วชี้ข้อที่ 1

2. การม้วนมือเป็นเลขแปดอาราบิก

การม้วนมือมีปรากฏพบการม้วนมือเป็นเลขแปดอาราบิกในการเคลื่อนไหวหมุนข้อมือและแขน

3. การย่อลำตัวยุบตามจังหวะแรงโน้มถ่วงของโลก

ลักษณะการใช้ลำตัวมีการย่อยุบตามจังหวะของดนตรีนั้นพบเป็นการย่อยุบตามแรงโน้มถ่วงของโลก

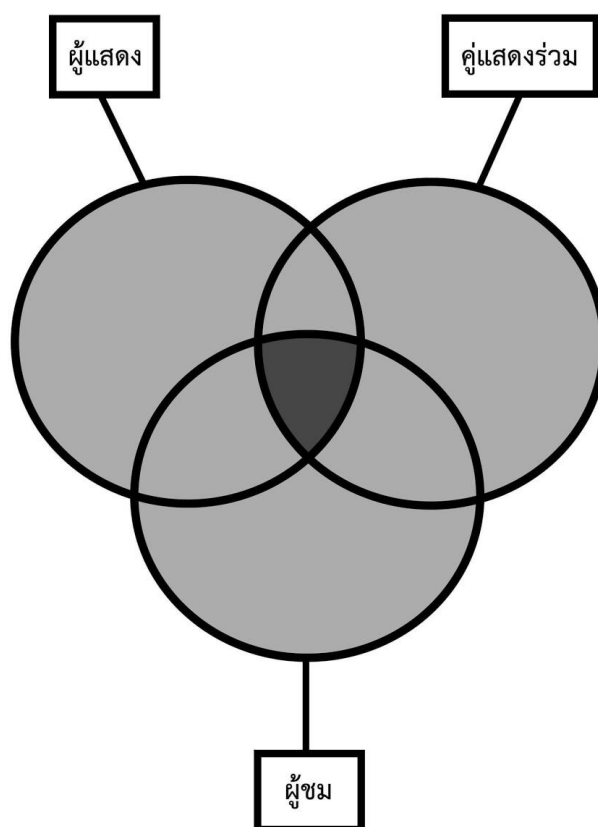
4. ภาษาท่ามีการสื่อความหมายในการตีบทตามรูปแบบการนำเสนอ

ความหมายของนาฏศิลป์คือการเล่าเรื่อง ดังนั้นในรูปแบบของนาฏศิลป์ราชสำนักซึ่งเป็นกระแสหลักก็มีการเล่าเรื่องตามบทละครการตีบทแม่ท่าตามบทละครนั้นๆ และนาฏศิลป์ในชุมชนภูไทเรณูนครก็มีลักษณะของการเล่าเรื่องในรูปแบบของภาษาท่าตามรูปแบบของการนำเสนอที่มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน

5. ลักษณะของการสื่ออารมณ์ของสายตาการเกี่ยวพาราสีของผู้แสดงและการสื่ออารมณ์ผ่านผู้ชม

ลักษณะการสื่ออารมณ์ทางสายตาของการเกี่ยวพาราสีของผู้แสดงและการสื่ออารมณ์ผ่านผู้ชมมันมีลักษณะสามอย่างผสมผสาน เข้าด้วยกันในการแสดงซึ่งนาฏศิลป์สวนราชสำนักในการรำแสดงคู่จะปรากฏพบในลักษณะเดียวกัน

มิติการแสดงคู่โดยลักษณะการสื่ออารมณ์ของการเกี่ยวพาราสี
ของผู้แสดงกับผู้ชมการแสดง

ภาพประกอบ 26 ลักษณะของการสื่ออารมณ์ของสายตาการเกี่ยวพาราสีของผู้แสดง

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพลักษณะการสื่อสารอารมณ์ของสายตาการเกี่ยวพาราสีของผู้แสดงและการสื่ออารมณ์ผ่านผู้ชมในลักษณะการสื่อสารทางสายตาการเกี่ยวพาราสีของผู้แสดงและการสื่อสารผ่านผู้ชมมันมีลักษณะสามอย่างผสมผสานเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดลักษณะของการแสดงนาฏศิลป์มีส่วนร่วม ทั้งรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นบ้านและนาฏศิลป์ในกรมศิลปากรที่สื่อออกมาทางด้านอารมณ์ความรู้สึกที่มีการประสานกันทั้งสามอย่างรวมกันเกิดปรากฏการณ์ของการแสดงฟ้อนคู่หรือรำคู่ของนาฏศิลป์ในการแสดงทั้ง 3 จะต้องมีความสอดคล้องและการแสดงภาษาท่าแววตาที่มีความกลมกล่อม

ให้เกิดการส่งสารของคู่และการส่งสารให้ผู้ชมได้รับรู้ พร้อมทั้งสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้แสดงกับผู้ชมได้อย่างพอดีและกลมกล่อมลงตัวในบริบทการแสดง

4.4 กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร

ชุมชนเรณูนครมีกลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่การแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนครโดยใช้หลักการกลยุทธ์หลักหลายวิธีโดยพื้นฐานจากเดิมที่ใช้กลวิธีไม่มากนักแต่ต่อมาก็มีการนำเอากลวิธีอื่นๆ เข้ามาใช้จากบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการตามเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้มีลักษณะของการใช้กลวิธีเพิ่มขึ้นในการสร้างอัตลักษณ์ดังผู้วิจัยจะได้อธิบายตามหัวข้อดังต่อไปนี้

กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร

ภาพประกอบ 27 กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร

ที่มา : ผู้วิจัย

การใช้กลวิธีค้าขาย

ในชุมชนแห่งนี้มีพื้นที่ที่เป็นลักษณะของการใช้ความเป็นแหล่งชุมชนที่อยู่ใกล้กับเมืองท่าโบราณอย่างธาตุพนม จากอดีตสู่ปัจจุบันทำให้ชุมชนที่นี้การใช้กลวิธีในการนำเสนอวัฒนธรรมการแสดงจากวิธีการลักษณะของความเป็นสินค้าทางด้านวัฒนธรรมดังจะยกตัวอย่างผู้ส่งสาร (เข่ารหัส) ได้อธิบายไว้ดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“ที่ชุมชนนี้เป็นพื้นที่ใกล้กับเมืองท่าอย่างธาตุพนม ส่งผลให้กลุ่มของชาวภูไทเข้ามาพักอาศัยและมีปฏิสัมพันธ์แต่งงานได้มีการเชื่อมโยงทางด้านศิลปะวัฒนธรรมของชาวภูไทมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมแล้วก็ก่อให้เกิดความเป็นวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้โดยใช้ลักษณะการสื่อสารตามหลักของการค้าในการใช้สัมพันธ์ทำไมตรีของพ่อค้าในการขายของ”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่า

“โดยส่วนมากนอกจากการมีอาชีพเป็นเกษตรกรแล้วอาชีพเสริมในชุมชนแห่งนี้ก็เป็นการทำมาค้าขาย จากอดีตของชาวภูไทอยู่ในชุมชนนี้แล้วก็ลักษณะของการมีอัยาศัยไมตรี ที่คนเคยเดินทางไปค้าขายสามารถเชื่อมสัมพันธ์ทำไมตรีในด้านของการนำเสนอได้ทำได้ง่ายกว่า... ทำให้รูปแบบของการพ่อนหรือการแสดงสามารถสัมผัสเข้าถึงกับคนทั่วไปได้ง่ายในการนำเสนอ วัฒนธรรมเป็นสินค้า”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ส่งสาร (เข่ารหัส) ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีของการใช้หลักการทางการค้าในการนำเสนอวัฒนธรรมเป็นสินค้าชุมชนชาวภูไทเรณูนคร จากอดีตที่เป็นชาวภูไทเรณูนครมีการผสมเชื้อสายชาวภูไทซึ่งกลุ่มนี้มีลักษณะพิเศษในด้านของการมีกลวิธีทางการค้าขาย จึงทำให้ชาวภูไทกลุ่มนี้ใช้หลักการของการค้าขายในลักษณะที่นำมาใช้ และทั้งพื้นที่แห่งนี้ยังมีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกโดยผ่านกระบวนการการค้าขายทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางด้านกระบวนการทัศนทางการสัมพันธ์ทำไมตรีของจิตวิทยาของหลักการค้า ในการสร้างความรู้สึกประทับใจให้เกิดความรู้สึกเปิดใจและเชื่อมโยงของผู้ชมหรือผู้บริโภคในด้านของหลักทางการค้าทำให้เกิดความเข้าใจความไว้วางใจส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายและเมื่อนำเสนอรูปแบบวัฒนธรรมเป็นสินค้าจึงสามารถครองใจผู้ชมหรือผู้บริโภคได้อย่างพึงพอใจและรวดเร็วตามหลักกลวิธีหรือกลยุทธ์ของรูปแบบการค้านั่นเอง

การใช้กลวิธีการศึกษา

จากพื้นฐานของการสร้างประดิษฐ์การพอรำพอรญุโทรณนุครทำใหัเกิดการพบว่าการศึษาเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันใหัเกิดการสร้างความเป็นตัวตนของตัวเอง ความมั่นใจในด้านของการวางแผนกลยุทธ์วิธีการในการนำเสนอยุทธวิธีต่างๆ ล้วนมาจากการศึษาของคนในชุมชนที่ค่อนข้างมีความรู้สูง และเป็นผู้นำในชุมชนโดยที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานราชการของกลุ่มในชุมชนของตนเองส่งผลถึงการสามารถต่อรองอำนาจของภาครัฐและสามารถบริหารจัดการ วัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเข้าใจและไปในทิศทางที่เป็นตัวของตัวเองดังผู้แสดงได้อธิบายดังนี้

ชัยบดีนทร์ กล่าวว่

“นอกเหนือจากชุมชนแห่งนี้โดยพื้นฐานเป็นเกษตรกรแต่บางส่วในชุมชนแห่งนี้สนับสนุนใหัลูกหลานมีการศึษาที่สูงและประกอบอาชีพข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปลูกฝังในเรื่องของการเรียนการศึษาทำใหับทบาทหน้าที่โดยพื้นฐานของชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีการศึษาตั้งแต่เริ่มต้นของการ รื้อฟื้นประติษฐ์และพัฒนาชุดพอรญุโทรณนุครและชุดพอรอื่น ๆตามเวลาต่อมา ... ด้วยที่อาจารย์คานึงเป็นหัวหน้าการศึษาและเป็นคนในพื้นที่ จึงสามารถมีอิทธิพลการต่อรองและความเห็นความเป็นตัวเองความเป็นตัวตนของชุมชนทำใหัสามารถที่จะสื่อสารพัฒนากับภาครัฐในด้านของศิลปวัฒนธรรมอีกทางหนึ่งและเป็นสิ่งสำคัญด้วย.. ทั้งนี้การศึษาจะมีผลต่อการพัฒนาในด้านรูปแบบของการแสดงเพราะตัวของผู้นำเองและคนที่แสดงส่วใหญ่ก็จะเป็นคนในชุมชนซึ่งเป็นข้าราชการครูและข้าราชการของรัฐที่มีระดับการศึษาที่ดีเป็นส่วนใหญ่ที่เป็นผู้แสดง ในช่วงระยะเวลาต่อมา.. ประกอบทั้ง การแสดงศิลปวัฒนธรรมชุมชนพอรญุโทรณนุครได้มีพอรญุโทรที่มีการสาธิตและมีปฏิบัติร่วมทำใหัผู้ชมได้ทำการทดลองสัมผัสการพอรในรอบที่สองทำใหัเกิดการสัมผัสกับสิ่งที่พบเห็นก่อนหน้านั้นทำใหัเกิดความรูสึกสนุกสนาน”

(ชัยบดีนทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่

“ในยุคแรกที่เริ่มพอรก็ส่วใหญ่จะเป็นเพื่อนข้าราชการครูและเป็นนักศึษาเป็นอาจารย์ข้าราชการที่เป็นคนในชุมชน ร่วมการพอรำพอรนี้้งายต่อการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการในการรับแขกบ้านแขกเมืองหรือผู้ใหญ่จากทางรัฐมาตรวจเยี่ยมพื้นที่ในจังหวัดนครพนมและแวงเวียนมาพื้นที่ชุมชนเรณุนครหลังหรือก่อนไปไหว้พระธาตุธาตุนม”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้แสดงผู้วิจัยพบว่ามีอิทธิพลของการศึษาส่งผลถึงลักษณะของการเป็นตัวแปรสำคัญในการทำใหัชุมชนแห่งนี้มีการรื้อฟื้น การประติษฐ์ การพัฒนา ประกอบสร้าง

ศิลปะวัฒนธรรมของตัวเอง โดยใช้หลักพื้นฐานทางการศึกษาและใช้พื้นที่ของข้อมูลจากคนในชุมชนซึ่งมีลักษณะความคิดที่ค่อนข้างแข็งแกร่งในตัวชุมชนในความเป็นคนพื้นเมืองพื้นบ้าน การศึกษาและหน้าที่การงานส่งผลถึงการมีอำนาจการต่อรองของในสังคม ทั้งภายในชุมชนด้วยตนเองและภายนอกชุมชน จากภาครัฐที่คนในชุมชนเป็นหัวหน้าภาครัฐ ในชุมชนแห่งนี้ ทำให้ สามารถมี อำนาจในการต่อรอง จากหน่วยงานราชการของจังหวัดและสามารถบริหารจัดการทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนภูไทเรณูนครด้วยตนเองทำให้เกิดการเข้าใจทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของตัวเองและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ได้อย่างเป็นแนวทางของตัวเอง จากยุคเริ่มแรกของการนำเสนอรูปแบบทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้

การใช้กลวิธีสร้างความรู้สึกร่วมกันเดียวกับผู้แสดงและผู้ชม

ในการแสดงนาฏศิลป์ ชุมชนเรณูนครกลวิธีหนึ่งในการนำเสนอคือการสร้างความรู้สึกให้เป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างผู้แสดงและผู้ชมโดยที่ผู้แสดงได้อธิบายดังต่อไปนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“การต้อนรับของชุมชนภูไทเรณูนครในด้านการแสดงโดยลักษณะของการนำเสนอทำให้ผู้มาชมกับผู้แสดงมีความเป็นความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความรู้สึกร่วมทำให้เกิดความสนุกสนานและมีอารมณ์ร่วมของผู้ชมและผู้แสดงทำให้เกิดการสร้างไมตรีที่ดีงามต่อท่านผู้ชมผู้แสดงทุกคนในพื้นที่บริบทรอบข้างด้วย”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“เวลาแสดงที่นี้แสดงโดยที่เอาความรู้สึกของคนชมและคนดูพร้อมทั้งบริบทของคนที่มาร่วมงานและช่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นหนึ่งเดียวกันให้เกิดความรู้สึกทางไมตรีต่อกัน”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่า

“การแสดงที่นี้ผู้ชมคนดูผู้ที่มาช่วยงานส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการนำเอาความรู้สึกให้เกิดการล้อมรวมให้เป็นความรู้สึกอันหนึ่งอันเดียวกันรู้สึกเป็นเพื่อนเป็นมิตรภาพเป็นการทำให้จิตใจมีครมร์ผ่อนคลายแรกละลายพฤติกรรมในด้านของความไม่เป็นกลุ่มก้อนเดียวกันทำให้เกิดการหล่อลอมและ เมื่อมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความกลมเกลียวกันแล้วมันทำให้มันสนุกขึ้น”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการให้ข้อมูลของผู้แสดงผู้วิจัยพบเห็นถึงลักษณะของการใช้กลยุทธ์ในการที่จะหลอมรวมเอาความรู้สึกของผู้ชมผู้แสดงและบริบทรอบข้างทำให้เกิดความรู้สึกกลมเกลียวเป็นคนกลุ่มเดียวกันส่งผลถึงความมีมิตรไมตรีต่อกันเชื่อมโยงความรู้สึกทำให้เกิดภาวะของการนำเสนอในความสนุกสนานความเป็นกันเองของกลุ่มผู้ชมผู้แสดงและผู้มาร่วมงานทุกท่านทำให้มีความชื่นชมชื่นมื่นในด้านของอารมณ์ร่วมของกลุ่ม ที่ได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน

การใช้กลวิธีองค์ประกอบด้านพิธีกรรมจิตวิญญาณสร้างพื้นที่พิเศษพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครกลวิธีประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกพิเศษคือ องค์ประกอบด้านพิธีกรรมจิตวิญญาณพื้นที่การสร้างพื้นที่พิเศษพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของผู้ชมทำให้เกิดความรู้สึกของผู้ชมผู้สัมผัสของความรู้สึกพิเศษโดยที่ ผู้แสดง (เข่ารหัส) อธิบายดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“การต้อนรับของกลุ่มชนชาวภูไทเรณูนครนี้มีพิธีของการบายศรีสู่ขวัญและมีการสวดมนต์ของหมอปราหมณ์พร้อมทั้งมีการผูกข้อต่อแขน ในลักษณะของการใช้แขนหรือการใช้ผ้าผูกแขน ผู้ที่ทำการผูก จะเรียกขวัญแล้วก็ให้พรแก่ผู้ที่ได้รับการผูกพร้อมทั้งคนใกล้เคียงหรือคนที่ยังไม่ได้ผูกแขนนั้นจะเรียงต่อแขนเพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจสื่อถึงการเรียงร้อยความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถือว่าเป็นคนในครอบครัวหรือคนในเครือญาติแสดงลักษณะของความผูกพันของพิธีกรรมนี้)แก่ผู้ที่มาเยือนและผู้แสดงก็ด้วยกันเองทำให้เกิดมนต์ขลังทำให้เกิดการสร้างพื้นที่ทางด้านบริเวณที่ทำการแสดงมีความศักดิ์สิทธิ์”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“หลังจากที่พ่อนบายศรีสู่ขวัญเสร็จก็จะมีการสวดมนต์ของหมอปราหมณ์พร้อมทั้งผูกแขนทำให้เกิดความรู้สึกยินดีและรู้สึกถึงการเชื่อมโยงของผู้คนในด้านการผูกมิตร”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่า

“การประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญทำให้คนที่มาเกิดความรู้สึกถึงพลังบางอย่างมีความเชื่อมโยงทางด้านจิตวิญญาณของการเรียกขวัญและกำลังใจของแขกผู้มาเยือน... และผู้แสดงเองก็มีการผูกข้อต่อแขนซึ่งกันและกันด้วยผทำให้เกิดความรู้สึกพิเศษในพื้นที่ในการทำการแสดง”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้แสดงผู้วิจัยพบว่าชุมชนแห่งนี้ใช้พิธีกรรมบางอย่างในการนำเสนอการสร้างพื้นที่พิเศษหรือพื้นที่ที่เป็นการเชื่อมโยงทางจิตใจเป็นพื้นที่ทางด้านการสร้างให้เกิดความยินดีความเป็นสิริมงคลของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มณฑลพิธีในการต้อนรับถือเป็นลักษณะของการมงคล การเชื่อมโยงทางด้านจิตวิญญาณทำให้เกิดความรู้สึกพิเศษต่อทั้งผู้แสดงผู้ชมและผู้ที่มาร่วมงาน ประกอบกันเป็นลักษณะของการเกิดความรู้สึกถึงพลังบางอย่างเกิดขึ้นเป็นการเสริมสร้างทำให้การต้อนรับโดยใช้ศิลปะการแสดงของที่นี่มีพลังบางอย่างทางด้านจิตใจ

การใช้กลวิธีสร้างความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ นาฏศิลป์ส่วนกลาง

กลวิธีสร้างความต่างจากกลุ่มชนเผ่าของภาคอีสานและความแตกต่างจากส่วนกลาง จากการอธิบายของผู้แสดง (เข่ารหัส) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชัยบดีนทร์ กล่าวว่า

“ศิลปวัฒนธรรมการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครโดยความคิดแต่แรกเริ่ม คือต้องการที่คนในชุมชนเป็นคนคิดเองทำเองแสดงเองโดยที่อาจารย์คำนึงเป็นคนบอกว่าคนเรณูมีสมองทำเองได้ ส่วนกลางไม่ต้องมาชี้แนะว่าสวยไม่สวยเพราะเราเป็นแบบนี้ กูจะทำแบบนี้แล้วคนที่นั่นก็มีสมอง... บางส่วนเอามาจากฟอลพื้นเมืองของคนพื้นที่ชุมชนแต่บางส่วนก็มีการปรับบ้างแต่แอมทำยังไงก็ได้ไม่ให้เหมือนกับนาฏศิลป์ส่วนกลาง... ในตอนแรกทางจังหวัดส่งคนมาดูแล้วต้องทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ทางผู้นำชุมชนบอกว่าเป็นแบบนี้ทำไมต้องมาชี้แนะทำนู่นทำนี่โดยที่มันไม่ใช่แบบของที่นี่”

(ชัยบดีนทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“นาฏศิลป์ที่มีความแตกต่างคือความเป็นตัวเองมีผู้หญิงผู้ชายฟ้อนลักษณะท่าทางที่ไม่พร้อมกัน ไม่ได้เน้นถึงความพร้อมเพียงแต่เน้นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคนจะเปลี่ยนทางเปลี่ยนข้างหน้าและคนอื่นๆ ก็จะตามตามกันไปโดยการแสดงชุดอื่นๆ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นในลักษณะของการฟ้อนให้พร้อมเพรียงกันมีการแปรแถวตามรูปแบบเล็กน้อยแต่มันก็ไม่ได้มีลักษณะของการเดี่ยวโชว์”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่า

“ฟ้อนภูไทเรณูนครเป็นชุดที่มีลักษณะไม่เน้นถึงความพร้อมเพรียง แต่มีลักษณะความกรมเกี้ยวความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีแนวทางของการใช้การนำเสนอรูปแบบที่แตกต่างจากการแสดงชุดอื่นที่เน้นความพร้อมเพรียงแต่ชุดนี้จะเน้นลักษณะของความเป็นตัวเองของแต่ละบุคคลในการแสดงออกแต่มีลักษณะท่าทางของการฟ้อนรำที่เป็นโครงสร้างแม่ทาละแต่ไม่ได้เจาะจงถึง

รายละเอียดของแต่ละคนตั้งนั้นแต่ละคนจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันออกไปทำให้ดูมีความงามที่แตกต่างแต่ยังมีรูปแบบการนำเสนออันหนึ่งอันเดียวกันอยู่และทำให้เกิดมีความแตกต่างในทางนาฏศิลป์จากกลุ่มเหมือนอื่นและกลุ่มนาฏศิลป์ในราชสำนัก”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้แสดงผู้วิจัยพบว่าชุมชนแห่งนี้มีความคิดทางด้านของการเป็นตัวตนของตัวเองโดยผู้นำมีความคิดที่แข็งแกร่งในการนำเสนอตัวเองโดยไม่ต้องการความเหมือนจากนาฏศิลป์ในราชสำนักและต้องการสร้างความแตกต่างของกลุ่มตัวเองให้มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ในด้านของศิลปะการแสดงทางนาฏศิลป์ ทำให้มีความคิดพื้นฐานจากการสร้างชุดการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครหรือฟ้อนประจำเผ่าส่งผลถึงการสร้างอัตลักษณ์ทางด้านการแสดงในชุมชนแห่งนี้ อย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน

การใช้กลวิธีการเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆ

กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนภูไทเรณูนครอย่างหนึ่งคือลักษณะของการเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆ ดังผู้ถอดรหัสได้อธิบายดังต่อไปนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“ศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรมชุมชนภูไทเรณูนคร ได้มีการแสดงอย่างบ่อยครั้ง และต่อเมื่อใครไปใครมาก็ทำแบบเดิมและมีมาตรฐานใกล้เคียงกับแบบเดิม... ก็มองให้เห็นถึงการที่นำเสนออย่างบ่อยครั้งและเน้นย้ำในความเป็นตัวเองโดยที่ใช้นาฏยะสินเป็นตัวสีแล้วใครไปใครมาก็กล่าวขานว่าจะต้องชมต้องดูและก็ต้องสัมผัสศิลปะวัฒนธรรมในชุมชนแห่งนี้สร้างความเย็นยามทั้งผลภายในและภายนอกชุมชน”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“แขกไปใครมาเค้ามีให้แสดงเราก็แสดงแบบนี้นำเสนอในรูปแบบนี้ทำบ่อยอาทิตย์ละสองถึงสามรอบวันอาทิตย์เกือบทุกวัน เค้ามีให้แสดงเราก็แสดงแบบนี้นำเสนอในรูปแบบนี้ทำบ่อยอาทิตย์ละสองถึงสามรอบวันอาทิตย์เกือบทุกวันในช่วงของเทศกาลกฐินผ้าป่า ในช่วงของเทศกาลกฐินผ้าป่า”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่

“ที่นี่แสดงอย่างบ่อยครั้งและทำให้เหมือนกันเน้นย้ำในความที่คนอื่นก็พูดถึงว่า จะต้องมาชมศิลปะการแสดงในชุมชนแห่งนี้ที่มาในพื้นที่จังหวัดนครพนมอำเภอเรณูนครหรือคนในชุมชนก็พยายามผลักดันให้มันเกิดในลักษณะของการต้อนรับแบบนี้”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร (เข่ารหัส) ผู้วิจัยพบว่าชุมชนแห่งนี้นำเสนอความเป็นตัวเองโดยผ่านศิลปะการแสดงของตัวเองอย่างบ่อยครั้งและเน้นย้ำเสมอทำให้เกิดความรู้สึกถึงการส่งสารทางด้านของการเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆ ทำให้เกิดความคิดทำให้เกิดความรู้สึกถึงการตั้งคำถามของคนที่มาในพื้นที่ หรือคนทั่วไปที่ได้เข้ามาและสัมผัสที่นี่แล้ว มาที่นี่จะต้องสัมผัสต้องชมการแสดงเป็นแรงผลักดันทางด้านของคนในชุมชนเองในการฉันทานำเสนอในด้านนี้ตลอดมา เกิดความรู้สึกว่า นาฏยศิลป์ที่นี้คือสิ่งที่มีความนิยมจะต้องสัมผัสหรือเข้ามาชม ต่อมาของผู้เข้ามาในพื้นที่ว่าหากมันไม่ได้ชมการแสดงถือว่าไม่ได้มา

การใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ เพลง สารคดี อินเทอร์เน็ต ประชาสัมพันธ์กลุ่มชุมชนตัวเอง

เดิมทีชุมชนแห่งนี้ไม่ได้มีเป้าหมายในการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ตัวเองเท่าไรหรือนักแต่ไปเป็นผลพลอยได้จากการนำเสนอตัวเองผ่านการบอกเล่าความนิยมของผู้คนที่เข้ามาทำให้เกิดความสนใจของสื่อมวลชน จึงทำให้มีการเข้ามาของสื่อแขนงต่างๆ ตามเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาในเวลาต่อมาโดยที่ผู้แสดงให้ข้อมูลดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“จากจุดเริ่มต้นของการนำเสนอตัวเองผ่านการแสดงหน้าพระที่นั่งในรัชกาลที่ 9 ต่อมาได้มีการแสดงต่อเนื่องโดยลักษณะของการรับแขกบ้านแขกเมืองกับทางจังหวัดในเวลาต่อมาในช่วงระยะเวลาที่มีการนำเสนอความเป็นวัฒนธรรมตามภูมิภาคต่างๆ ทำให้สื่อมวลชนแขนงต่างๆ อาทิเช่น โทรทัศน์ทีวี มีสื่อบริการสื่อ เพลง สารคดี จากช่องโทรทัศน์และช่องทีวีเสริช่องทางอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ต่างๆ ซึ่งถือว่เป็นการประชาสัมพันธ์โดยมีการถ่ายทำในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้โดยผ่านกระบวนการของการแสดงศิลปะวัฒนธรรมเพื่อนุ้ไทเรณูนครเข้ามาอย่างบ่อยครั้งและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ... ผลจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ที่ทำการประชาสัมพันธ์ให้ทำให้มีการแสดงบ่อยครั้งขึ้นและมีผู้คนเข้ามาในชุมชนเพื่อที่จะสัมผัสศิลปะและวัฒนธรรมการแสดงของชุมชนแห่งนี้ทำให้คนในชุมชนแห่งนี้ตระหนักถึงการมีคุณค่าของการพ่อนรำซึ่งเป็นการพ่อนรำประจำกลุ่มภูไทเรณูนครที่เป็นตัวแทนของชุมชนอย่างภาคภูมิใจ”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อ.สุญญาณี กล่าวว่า

“มีกองถ่ายเกี่ยวกับสื่อต่างๆ เข้ามาในชุมชนแห่งนี้และก็ได้มีการถ่ายทำการพ็อนรำภูไทเรณูนครและการต้อนรับแขกอย่างต่อเนื่องในชุมชนแห่งนี้ทำให้มีการประชาสัมพันธ์โดยตรงและทางอ้อมจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ อย่างบ่อยครั้งในชุมชน”

(สุญญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“หลายต่อหลายคนที่เข้ามาได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นตามสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์สารคดีมีวสิครีดิโอที่มีการถ่ายถาามศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนภูไทเรณูนคร แม้แต่บทเพลงหนาวลมที่เรณูที่มีการบอกเล่าเรื่องราวผ่านบทเพลงทำให้หลายคนต้องการมาสัมผัสโดยการผ่านการสื่อสารของสื่อมวลชนในแขนงต่างๆ”

(เสาวลักษณ์ ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร (เข่ารหัส) ผู้วิจัยพบว่าในชุมชนแห่งนี้มีการนำเสนอตัวเองผ่านศิลปะการแสดงพร้อมทั้งองค์ประกอบของเทคโนโลยีมีส่วนอย่างยิ่งต่อการประชาสัมพันธ์นำเสนอตัวเอง โดยใช้ศิลปะการพ็อนรำของชุมชนผ่านช่องทางเทคโนโลยีแขนงต่างๆ ทำให้การแสดงของชุมชนแห่งนี้ เป็นที่น่าสนใจ ส่งผลให้ชุมชนแห่งนี้มีการผลิตซ้ำของการแสดงพ็อนรำภูไทเรณูนคร ในพื้นที่แห่งนี้บ่อยครั้ง

ตาราง 4 สรุปกลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร

กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร	สรุป
การค้า	กลยุทธ์การค้าเป็นสิ่งที่กลุ่มชาวชุมชนแห่งนี้ใช้ในการนำเสนอศิลปะทำให้เกิดความรู้สึกการเป็นมิตรกันอะลุ่มล่วยและการใช้ในลักษณะของการเชื่อเชิญโดยใช้ลักษณะของการเป็นพ่อค้าเข้ามาเป็นสื่อ

ตาราง 4 กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร (ต่อ)

กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	สรุป
การศึกษา	กลยุทธ์การศึกษาในชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของการให้ชมในการสาธิตและก็ให้ผู้ชมได้ทดลองสัมผัสศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ของชุมชนแห่งนี้
สร้างความรู้สึกร่วมกันกับผู้แสดงและผู้ชม	กลยุทธ์อย่างหนึ่งคือการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันท่ามกลางผู้ชมและผู้แสดงสามารถทำให้รู้สึกเป็นกลุ่มเป็นก้อนทั้งผู้ที่เป็นแขกและบุคคลในชุมชนถือว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน
องค์ประกอบด้านพิธีกรรมจิตวิญญาณสร้างพื้นที่พิเศษ/พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์	กลยุทธ์ทางด้านการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์การสร้างพื้นที่พิเศษในด้านของการนำเอาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญการมีหมอปราหมณ์เข้ามาสวดมนต์การมีการผูกข้อต่อแขนทำให้เกิดภาวะการผูกพันทางด้านจิตใจการเปิดความรู้สึกถึงความเป็นนิมิตรหมายที่ดีเป็นมงคลแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนในศิลปะและวัฒนธรรมแห่งนี้
สร้างความแตกต่างจากกลุ่มเหมือนอื่นนาฏศิลป์ส่วนกลาง	กลยุทธ์ทางด้านสร้างความแตกต่างจากกลุ่มอื่นทางด้านวัฒนธรรมเพราะว่าชุมชนแห่งนี้ใช้นาฏศิลป์เป็นลักษณะของการฟ้อนของหญิงชายโดยเฉพาะการฟ้อนภูไทเรณูนครและสร้างความแตกต่างที่ไม่เอกรอบแนวคิดทางด้านนาฏศิลป์ไทยในราชสำนักส่วนกลางเข้ามาสู่ชุมชนแห่งนี้ทำให้เกิดการแตกต่างและมีเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ซึ่งแตกต่างจากชุมชนอื่นในภูมิภาค
นำเสนอทำซ้ำเน้นย้ำบ่อยๆ	กลยุทธ์อีกอย่างหนึ่งคือการทำซ้ำทำย้ำเกิดการผลิตซ้ำทำให้เกิดการตอกย้ำของพื้นที่แห่งนี้ที่มีคุณลักษณะพิเศษของศิลปะว่าทำทางด้านการศึกษาและการต้อนรับของผู้ชมและผู้มาเยี่ยมทำให้เกิดปรากฏการณ์ของการเน้นย้ำถึงความรู้สึกความอึดอัดการมีศิลปะทางด้านนาฏศิลป์อย่างทรงคุณค่า

4.5 เป้าหมายการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

เป้าหมายของการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครนั้นแต่เดิมพื้นฐานจริงๆ ในชุมชนแห่งนี้ได้มีเป้าหมายที่ชัดเจนจากสาเหตุในกระบวนการของบริบททางสังคมในการขับเคลื่อนส่งผลให้เกิดแรงขับเคลื่อนในด้านของบริบททางสังคมในภาวะรอบด้านและมีเหตุปัจจัยส่งเสริมทำให้เกิดการกำเนิดการพัฒนาการคงรูปในบริบททางสังคม บริบททางสังคมศิลปะการแสดง ในชุมชนแห่งนี้ซึ่งเป้าหมายโดยพื้นฐานแต่เดิมเป็นเพียงแค่ การนำเสนอศิลปะวัฒนธรรมโดยตอบสนองนโยบายของภาครัฐในการแสดงหน้าพระที่นั่งพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 ในการเสด็จประพาสมณฑลอีสาน ประกอบบำเพ็ญกุศล ณ วัดพระธาตุพนมวชิรวิหารนั่นเอง ต่อมาจึงมีรูปแบบของการมีเป้าหมายแปรเปลี่ยนไปตามกระแสเวลาในเวลาต่อมา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป้าหมายดังหัวข้อจะได้ อธิบายดังต่อไปนี้

ประชาสัมพันธ์ตัวเองให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อทางวัฒนธรรมการแสดง

จากการกำเนิดการฟ้อนภูไทเรณูนคร ในเวลาต่อมาที่มีการแสดงในชุมชนและนอกชุมชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทางภาครัฐและเอกชนในบริบทของจังหวัดนครพนมได้เล็งเห็นความสำคัญและได้หยิบยกเอาการฟ้อน ภูไทเรณูนครเป็นสื่อทางวัฒนธรรมในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่เข้ามาเยือนจังหวัดนครพนม

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“หลังจากที่ได้แสดงหน้าพระที่นั่งในรัชกาลที่ 9 แล้ว ฟ้อนภูไทเรณูนครก็ได้รับเลือกให้แสดงต่อแขกบ้านแขกเมือง และนักท่องเที่ยวที่แฝงตัวในลักษณะของการนำภูไทเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่องจากจุดเริ่มต้นการประดิษฐ์การฟ้อนและพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน.. การแสดงส่วนใหญ่จะเป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดนครพนมในด้านศิลปะและวัฒนธรรม พร้อมทั้งชวนชาวภูไทเรณูนครก็ได้ใช้ลักษณะของการแสดงนั้นประชาสัมพันธ์ความเป็นตัวตนผ่านการฟ้อนรำภูไทเรณูนคร”

(ชัยบดินทร์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่

“ภูไทเรณูนครได้ใช้นาฏศิลป์โดยเฉพาะฟ้อนภูไทเรณูนครนำเสนอรูปแบบและประชาสัมพันธ์ตัวเองให้เห็นถึงความมีตัวตนว่าตัวเองเป็นใครมาจากไหนโดยใช้นาฏศิลป์เป็นสื่อ”

(สุญาณี, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เฟรม กล่าวว่า

“ไปต่างพื้นที่เพื่อนๆ พี่ๆ ที่เป็นคนภูไทเรณูนครจะโดนคำถามประจำว่าเพื่อนภูไท เป็นไหมเพื่อนให้ดูหน่อย..มันแสดงให้เห็นถึงมันมีความสำคัญและทำให้คนรู้จักชุมชนภูไทเรณูนครแห่งนี้ผ่านเพื่อนภูไท”

(เกียรติยศ บุญรัตน์, 2 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

จากพื้นฐานข้อมูลผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ตีความในด้านของการนำเสนอการประชาสัมพันธ์ตัวเองที่ผ่านสื่อทางด้านศิลปะการแสดงในกลุ่มชุมชนแห่งนี้พื้นฐานโดยตรงแล้วก็ต้องการนำเสนอความเป็นผู้มีวัฒนธรรมของตัวเองผ่านสื่อกระบวนการของศิลปะการแสดง โดยที่ไม่ได้ตั้งใจที่จะนำเสนอโดยตรงตั้งแต่แรก แต่เมื่อนำเสนอไปแล้วมีผลตอบรับจากสังคมภายนอกส่งผลถึงสังคมภายในทำให้เกิดการกระตุ้นตระหนัก และนำเสนอผลของการรู้จักความเป็นตัวเองแล้ว คนในสังคมหรือชุมชนภายนอกชุมชนมีความชื่นชมยินดีส่งผลกลับเข้ามาในชุมชนทำให้เกิดความรู้สึกตระหนักถึงการนำตัวเองเข้าสู่แนวทางที่ทำให้สังคมภายนอกรู้จักตัวเองในฐานะของผู้ที่มีศิลปะและวัฒนธรรมของตัวเอง ที่มีชุดเพื่อนประจำกลุ่มที่ตรงตามได้รับการยกย่องชื่นชมและทำให้ได้รับเกียรติ จากภาครัฐและประชาชนเข้ามาชมการแสดงในพื้นที่แห่งนี้ ในฐานะผู้มีวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดง พร้อมทั้งยังได้รับการเชื้อเชิญการยกย่อง นาฏยศิลป์พื้นเมืองเป็นตัวแทน ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติในตามลำดับต่อไป

วาทกรรมคำขวัญประจำจังหวัด

หลังจากการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2525 รัฐบาลไทยได้มีมติในการสนับสนุนการท่องเที่ยวในภูมิภาคทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมการแสดงมากขึ้น ส่งผลถึงการนำเสนอวัฒนธรรมกลายเป็น “สินค้า” จากการท่องเที่ยวทำให้เกิดปรากฏคำขวัญของจังหวัดต่างๆ โดยนำถึงจุดสนใจ ของแต่ละพื้นที่ของจังหวัดที่มีชื่อเสียงและมีความนิยมทำให้เกิดการนำเสนอคำขวัญประจำจังหวัดและในจังหวัดนครพนมได้นำเสนอรูปแบบของเรณูนครที่เป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมของชนชาวภูไทอำเภอเรณูนครเข้าสู่คำขวัญวาทกรรมประจำจังหวัดนครพนมนั่นเองดัง คำกล่าวที่ว่า “พระธาตุพนมค่าล้ำ วัฒนธรรมหลากหลาย เรณูนครภูไท เรือไฟโสภา งามตาฝั่งโขง”

โดยลักษณะของการนำเสนอผู้แสดงได้อธิบายดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“คำขวัญประจำจังหวัดมันไม่ใช่เป้าหมายแต่มันเป็นผลพลอยได้ ...การได้รับเลือกเข้าไปในคำขวัญประจำจังหวัดของชาวภูไทเรณูนครสืบเนื่องจากสาเหตุโดยวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครโดยเฉพาะการเพื่อนภูไทเรณูนครที่เป็นที่เชิดหน้าชูตาทางด้านศิลปะการแสดงถือว่าเป็นการภูมิใจ

อย่างหนึ่งของชาวชุมชนเรณูนคร...หากแม้ไม่มีควมโดดเด่นก็คงไม่มีทางได้ขึ้นเป็นวาทกรรมประจำจังหวัดในลักษณะการขึ้นชมถือว่าเป็นจุดขายอย่างหนึ่งของจังหวัดนครพนม”

(ชัยบดินทร์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“ถือว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่งในการเป็นตัวแทนของจังหวัดในการขึ้นคำขวัญประจำจังหวัดของชุมชนเรณูนคร...ส่งผลให้ผู้ชมหรือผู้ที่เข้ามาสัมผัสนาฏศิลป์ชุมชนนี้หลายต่อหลายคนพูดว่า อยากมาดูวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครโดยเฉพาะการฟ้อนภูไทจากคำขวัญประจำจังหวัดนครพนมอีกกระแสหนึ่งด้วย”

(สุญาณี, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่า

“กลุ่มของชาวภูไทเรณูนครได้ขึ้นชื่อว่าเป็นหนึ่งในวาทกรรมหรือคำขวัญประจำจังหวัดนครพนม แต่หลายภาคส่วนในจังหวัดนครพนมก็มีเสียงขอเปลี่ยน แต่ก็ยังมีคนในส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับชาวภูไทเรณูนครในด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะการฟ้อนภูไทเรณูนครที่เป็นจุดขายในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครพนม ซึ่งถือเป็นจุดเด่นสำคัญและทำให้ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ในคำขวัญประจำจังหวัดนครพนม”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 25 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“ไปที่ไหนถ้าคนรู้ว่าเป็นคนภูไทเรณูนครจะพยายามให้แสดงถึงการฟ้อนภูไทเรณูนคร... เพราะหลายคนยังไม่เคยได้ชมหรือบางคนได้ชมแล้วแต่ชอบอ้างว่าเห็นขึ้นชื่อเป็นคำขวัญประจำจังหวัดมันเป็นอย่างไรมีอะไรบ้าง...โดยชุมชนแห่งนี้ประชาชนสัมพันธ์ตัวเองผ่านสื่อทางด้านศิลปะการแสดงการฟ้อนภูไทเรณูนครทำให้มีการเข้าใจและอยากสัมผัสว่าทำจากคนนอกพื้นที่”

(เสาวลักษณ์ ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลผู้วิจัยตีความและวิเคราะห์ที่ได้มาจากการที่เข้ารับเข้าไปอยู่ในวาทกรรมหรือคำขวัญประจำจังหวัดโดยเป้าหมายของชุมชนแห่งนี้ตามจริงแล้วถือว่าเป็นผลพลอยได้ ซึ่งเป็นผลจากความสัมฤทธิ์ผลทางการนำเสนอความเป็นตัวตนของตัวเองในด้านการสร้างอัตลักษณ์ทางด้านศิลปะการแสดงโดยเฉพาะฟ้อนภูไทเรณูนครและศิลปะวัฒนธรรมในการประกอบสร้าง วัฒนธรรมการแสดงในชุมชนแห่งนี้ทำให้เกิดความนิยมความชมชอบและเกิดกระแสของการนำเสนอเป็น “สินค้า”

ความเป็นตัวเองเป้าหมายสูงสุดคือการนำเสนอความเป็นตัวเองประกาศศักยภาพของความเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ให้คนรู้จักแต่เป้าหมายโดยหลักแท้จริงนั้นไม่มีแต่ว่าเป็นบทบาทส่งเสริมแล้วก็ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นนั่นเองเมื่อมีการชื่นชมชื่นชอบนิยม ก็เกิดการทำผลิตซ้ำเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าการอนุรักษ์พัฒนาฟื้นฟูสิ่งต่างๆ ในบริบททางวัฒนธรรมของภูมิภาคทำให้เกิดเป้าหมายต่อๆ มาโดยการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมนั่นเองที่เป็นเป้าหมายหลักแต่เดิม

4.6 การตอรองนาฏศิลป์ของส่วนกลางหรือนาฏศิลป์ราชสำนัก

นาฏศิลป์ของชุมชนภูไทเรณูนครได้มีบทบาทในด้านของการแสดงการตอรองบนพื้นที่ทางวัฒนธรรม เป็นแรงผลักดันประกาศความเป็นตัวตนที่มีนาฏศิลป์ที่แตกต่างจากนาฏศิลป์ส่วนกลางของประเทศไทยโดยแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มชนเผ่าภูไทเรณูนคร ดังผู้แสดงได้ให้การสัมภาษณ์และได้อธิบายดังต่อไปนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่

“อาจารย์คำนึ่ง กล่าวไว้ว่าเดิมทีเพื่อนภูไทเรณูนครทางด้านจังหวัดได้ส่งคนมาแนะนำและ บอกให้ทำอย่างนั้นบอกให้ทำอย่างนี้... แต่ด้วยความเห็นที่ไม่ลงรอยกันและในตัวของอาจารย์คำนึ่งเองที่มีความคิดว่าชุมชนแห่งนี้มีพื้นฐานของผู้พื่อนร่าอยู่แล้วและสามารถที่จะคิดโดยใช้พื้นฐานของคนทีพื่อนในงานบุญประเพณีต่างๆ ปรับใช้และนำเสนอได้โดยไม่ต้องให้คนนอกพื้นที่มาคิดหรือมาครอบงำได้... ส่วนตัวมีความคิดว่าปัจจุบันร่าไทยในส่วนของนาฏศิลป์กรมศิลปากรก็เป็นแบบของกรมศิลปากร ในความเป็นพื้นเมืองพื้นบ้านก็ยังคงรูปของความเป็นพื้นเมืองพื้นบ้านในแบบของตัวเองทำไมจะต้องเอาแบบอย่างวิทยาลัยนาฏศิลป์... ก็พื่อนไม่พร้อมกันผู้ชายยกแข่งยกขาไม่เท่ากันไม่เหมือนกันมันก็เป็นแบบฉบับของที่นี่แล้วยังงเอาไปก็ไปทำดัดแปลงแล้วก็บอกว่าตัวเองถูกโดยที่ใช้ตัวเองว่ามีอิทธิพลอำนาจทางด้านวัฒนธรรมได้ครอบงำคนอื่น บางครั้งก็ไม่เข้าใจทางวัฒนธรรมแล้วเอาไปทั้งแปลเปลี่ยนไป ...คนอื่นทำแล้วผิดตัวเองทำแล้วถูก... ตอนไปพื่อนที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศได้ยีนนางข้าหลวงเล่าให้ฟังว่า...คนอื่นก็มองว่าแปลกตาดีสมเด็จพระนางเจ้าพระพันปีหลวง ทรงกล่าวกับนางฉลองพระโอษฐ์ว่า (ซึ่งต่อมาท่านข้าหลวงได้มาเล่าต่อว่า) “ก็ปีปีเขาก็พื่อนร่าแบบนี้ ยกแข่งยกขาไม่พร้อมเพรียงกันแต่ก็มีความสวยงาม มันดูแล้วสบายตา ฉันทไปจะได้ดูพื่อนภูไทเรณูอีกใหม่”

(ชัยบดินทร์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่

“ผู้ชมหรือแขกที่ได้มาเยือนได้ชมการแสดงพื่อนภูไทเรณูนครแล้วหลายคนมาเล่าให้ฟังว่าไปดูของวิทยาลัยนาฏศิลป์ก็พื่อน ออกมาไม่เหมือน หรือที่อื่นก็พื่อนชุดนี้หรือแสดงชุดนี้แต่ก็ไม่เหมือนกับที่นี่ ที่นี่เหมือนมีมนต์ขลังบางอย่างยังงก็ไม่เหมือน”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

คุณอิคคิว กล่าวว่า

“เพื่อนภูไทเรณูนครมันไม่เหมือนท่าทางของรำไทยของภาคกลางหรือในที่เข้าเรียนเค้าสอนในชั้นเรียน.... ก็มีสถาบันที่มีการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์มาเรียนที่นี่ แต่ก็เอาไปไม่ได้แล้วก็แสดงไปก็ไม่เหมือนดัดแปลงมันเหมือนไม่มีคุณค่าเหมือนเดิมหรือมันไม่ใช่แล้วก็มักบอกว่าตัวเองถูกเสมอ”

(อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

โดยกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมของตัวของชุมชนนี้เองที่ทำให้มีการต่อรองในลักษณะของการใช้พื้นฐานปัจจัยของตัวเองและนำมาพัฒนาในรูปแบบของความเป็นศิลปะการแสดงความเป็นตัวเองผ่านสื่อทางด้านร่างกายดนตรีองค์ประกอบ ทางวัฒนธรรมของปัจจัยทรัพยากรบุคคลในพื้นที่เป็นพื้นฐานในการ การรื้อฟื้น ประดิษฐ์สร้าง และการทำซ้ำ ซึ่งได้รับการตอบรับจากสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้สามารถต่อรองทางด้านศิลปะการแสดงทางนาฏศิลป์ของส่วนกลางซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อสังคมวัฒนธรรมการแสดงอย่างมาก ส่งผลให้มีแรงต่อรองอำนาจของผู้มีอิทธิพลทางศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ของราชสำนักหรือในสถาบันการศึกษาในหลักสูตรของส่วนกลางของประเทศไทย ทั้งนี้กระแสของพระราชนิยมของสมเด็จพระนางเจ้าพระพันปีหลวงยังเป็นส่วนส่งเสริมให้มีพื้นที่ในการต่อรองซึ่งไม่ได้เป็นกลวิธีแต่เป็นผลพลอยได้ในการสนับสนุนช่วงชิงพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ให้เกิดการตระหนักและพัฒนาเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ชุมชนตัวเอง ในการต่อรองทางนาฏศิลป์จากส่วนกลางหรือราชสำนักจากพื้นฐานของนาฏศิลป์พื้นบ้านพื้นเมืองสู่ราชสำนัก และสามารถประกาศความเป็นตัวตนในด้านของศิลปะการแสดงของความเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองสามารถต่อรองอำนาจทางด้านอิทธิพลของนาฏศิลป์ไทยในระบบของการศึกษาในระบบของสังคมและวัฒนธรรมไทยได้อย่างเห็นผลชัดเจน

5. การต่อสู้ทางความหมายการต่อรองทางวัฒนธรรมในการแสดงความเป็นตัวตนของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นนาฏศิลป์พื้นเมืองพื้นบ้านในชุมชนชายแดนของประเทศไทยการต่อรองการต่อสู้การแย่งพื้นที่แห่งความหมายทางนาฏศิลป์กับกระแสหลักหรือนาฏศิลป์ส่วนกลางราชสำนักไทย

ในการช่วงชิงพื้นที่นาฏศิลป์ความเป็นไทยกับความเป็นอัตลักษณ์ในตัวชุมชนแห่งนี้ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้แสดงหรือผู้แสดงพร้อมทั้งได้อธิบายและแบ่งหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การต่อรองพื้นที่ทางวัฒนธรรมประกวดประชัน ของกลุ่มชนภูไทเรณูนครกับกลุ่มผู้ไทกลุ่มคนอื่น

กลุ่มชาวภูเก็ตที่พำนักอยู่ในประเทศไทย มีการติดต่อสื่อสารที่เป็นกลุ่มเป็นก้อน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในประเทศไทย โดยมีลักษณะเป็นเครือข่ายทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเสมอมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้มีการเชื่อมโยงทางด้าน สายเลือดของกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน หากแม้แต่ในลักษณะของการกำหนดลักษณะของวัฒนธรรม อย่างมีความคล้ายคลึงกันในบางอย่างและมีความแตกต่างกันทั้งนี้ยังมีความเชื่อมโยงในหลายบทบาท หน้าที่ สิ่งที่ขาดหายไปสิ่งที่บางกลุ่มมีการคงรูปและปฏิบัติสืบต่อกันมาทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทางด้านสิ่งที่ขาดหายไปและสิ่งที่มีการพัฒนาดังผู้แสดงให้สัมภาษณ์ดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“เมื่ออดีตชาวภูเก็ตเรณูนครเป็นภูเก็ตกลุ่มแรกที่เข้ามาในประเทศไทย และมีการติดต่อสื่อสารจากทางด้านซ้ายของฝั่งโขง ชื่ออีกชื่อของชุมชนภูเก็ตเรณูนครชื่อเมืองเว คำว่า “เว” หมายถึงการวอกกลับหรือวนกลับมา เนื่องจากว่าของกลุ่มของชาวภูเก็ตเด็วนครเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามา ในประเทศไทยกลุ่มต่างๆที่ทยอยเข้ามาในประเทศไทยโดย สาเหตุที่แตกต่างกันเป็นร่องกระรอกแต่ ส่วนในความสัมพันธ์นั้นเมื่ออดีตในพื้นที่ของประเทศไทยหรือพื้นที่ในอุทสาคนก็ตามจะไม่มีลักษณะ ของโรงแรมหรือร้านสะดวกซื้อ ดังนั้นคนที่อพยพมาหรือคนที่รับแรงในการอพยพมาจึงไม่สามารถที่จะ นำอะไรออกมาได้มากมายนักยกตัวอย่างเช่นข้าวปลาอาหารที่เสปียงที่จะดำเนินการเดินทาง การ อพยพเดินทางตั้งรกรากที่อื่นจึงจำเป็นต้องมีการพำนักพื้นที่เรณูนคร การปลูกข้าว (ขอข้าว) ใน พื้นที่ทำกินเพื่อที่จะแบ่งปันเอาเสปียงอาหาร ไปใช้ในการเดินทางที่จะสร้างบ้านแปลงเมือง (สร้าง ชุมชน)ต่อไปฉะนั้นแล้วในชุมชนภูเก็ตเรณูนครจึงเป็นชุมชนที่ติดกับเมืองท่าอย่างธาตุพนมโบราณ และ ในกลุ่มของชาวภูเก็ตที่มีลักษณะเชื้อสายชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีลักษณะของการพบปะสังสรรค์และ การคมนาคมติดต่อสื่อสารทางด้านต่างๆ ด้วยเช่นกัน แม้แต่ในปัจจุบันก็มีการดำเนินรอยตาม เส้นทางเดิมในอดีต แล้วก็มีลักษณะของเชื่อมสายสัมพันธ์ได้แลกเปลี่ยนศิลปะวัฒนธรรมของแต่ละ กลุ่มโดนมามากการพื่อนแสดงตามงานที่จัดชุมนุมกันอยู่บ่อยครั้ง ทั้งการพื่อนหน้าพระที่นั่งที่ภูพานแต่กัน จนถึงปัจจุบันก็มีการพื่อนรำในการชุมนุมเสมอ”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“กลุ่มชาวภูเก็ตได้มีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมทางการแสดงการพื่อน มีความเชื่อมสัมพันธ์ทำไมตรีต่อกันอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดงาน ภูเก็ตโลก ภูเก็ตรำลึก หรืองานเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับชนกลุ่มภูเก็ตทำให้เกิดการแสดงการประชันที่ไม่ใช่การประกวดแต่เป็นลักษณะ อดความ สบายความงามในด้านการพื่อนรำผ่านกระบวนการทางด้านศิลปะการแสดงในทุกครั้งที่ได้พบปะกัน”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

อิคคิว กล่าวว่า

“เวลาไปงานการจัดงานภูเก็ตที่มีความสัมพันธ์กันก็จะมีการพ้องอวดกันและมีลักษณะการสอนที่เป็นในบริเวณงานและการพ้องในเวทีและมีการอวดในด้านของการพ้องรำของชาวภูเก็ตแต่ละกลุ่ม ให้เกิดความสนุกสนานพร้อมทั้งอวดว่าสาวภูเก็ตบ้านไหนกลุ่มไหนมีความสวยงามมากกว่า..”

(อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร

“เคยไปงานภูเก็ตโลก ที่มีการเวียนกันจัด แต่ครั้งก็มีซุ้มหรือพ้อม(เพิงที่มีหลังคาหรือบางที่ปัจจุบันเรียกว่า “บูธ”)และการแสดงในเวทีพร้อมทั้งในซุ้มบ้านของแต่ละกลุ่มภูเก็ตที่มีการรวมตัวกันมีความสนุกสนานโดยใช้ศิลปะการแสดงพ้องภูเก็ตแต่ละกลุ่มมาอวดกัน”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 25 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“แต่แต่ละกลุ่มของภูเก็ตมีศิลปะการแสดงเกือบทุกกลุ่ม โดยการใช้การพ้องซึ่งจะแสดงถึงความมีตัวตนในลักษณะการอวดว่าตนมีการพ้องรำประจำกลุ่มของตัวเองและมีการแลกเปลี่ยนในด้านศิลปะการแสดงการพ้องรำอย่างเป็นประจำโดยในการจัดงานต่างๆ ในกลุ่มของชาวภูเก็ตในประเทศไทยและได้เชิญกลุ่มภูเก็ตจากต่างประเทศเข้ามาโดยมีลักษณะของการจัดงานอยู่บ่อยครั้ง”

(เสาวลักษณ์ ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้แสดงผู้วิจัยพบว่า ในการต่อรองพื้นที่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวภูเก็ตในเรณูนครหรือในประเทศไทยผู้วิจัยพบว่าโดยมีหัวหน้ากลุ่มต่างๆที่มีการแลกเปลี่ยนและอวดประชันจากลักษณะของศิลปะวัฒนธรรมกลุ่มชาวภูเก็ตด้วยตนเองจึงมีการจัดงานต่างๆเกิดขึ้น เช่น วันภูเก็ต วันภูเก็ตรำลึก และวันภูเก็ตโลกวันผู้ไทยนานาชาติ เป็นต้น กระบวนการทางด้านสังคมที่มีการแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมและการพบปะสังสรรค์ในกลุ่มชาติพันธุ์ภูเก็ตยังมีอยู่และดำรงคงไว้อยู่ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะผ่านการแสดงทางนาฏกรรมพ้อง ทำให้เห็นคุณค่าทางด้านศิลปะวัฒนธรรมของชาวภูเก็ตเรณูนครและชาวภูเก็ตในเขตพื้นที่ในประเทศไทยอย่างชัดเจนและทำให้มีการพัฒนาและรักษาศิลปะวัฒนธรรมของชาวภูเก็ตกลุ่มอื่นๆ อย่างยั่งยืน

2. ต่อรองพื้นที่ทางวัฒนธรรมการแสดงในชนเผ่ากลุ่มอื่นในภาคอีสาน ประเทศไทย ลุ่มน้ำโขง

พื้นที่ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนเผ่าที่อยู่ในพรมแดนของเส้นลุ่มน้ำโขง ทำให้เกิดการต่อรองทางด้านพื้นที่ทางวัฒนธรรมการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมที่ส่งผลถึงการแสดงเป็นตัวตนอัตลักษณ์โดยที่ชุมชนภูไทเรณูนครมีการสงสารโดยได้อธิบายจากการสัมภาษณ์ผู้แสดงดังนี้

ชัยบดินทร์ กล่าวว่า

“การพ่อนภูไทเรณูนครได้แสดงอยู่บ่อยครั้งในนามของการเป็นตัวแทนนาฏศิลป์พื้นเมืองพื้นบ้านของจังหวัดนครพนม ... และบ่อยครั้งที่แสดงถึงการเป็นตัวแทนของภูมิภาคอีสานและเป็นตัวแทนประเทศในระดับอนุภาคลุ่มน้ำโขงหรือในระดับนานาชาติอยู่บ่อยครั้ง”

(ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สุญาณี กล่าวว่า

“ได้มีโอกาสได้ร่วมการแสดงที่อเมริกาได้รับโอกาสจากการพ่อนรำจากจังหวัดจากตัวของรัฐบาลในการเป็นตัวแทนนาฏศิลป์ไทยสู่ระดับสากลในเวทีระดับโลกหลายต่อหลายครั้ง”

(สุญาณี วงชาชม, 23 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

สิริยาพร กล่าวว่า

“ชุมชนแห่งนี้ได้รับโอกาสทางด้านศิลปะการแสดงในการเป็นตัวแทนรัฐชาติไทยในการนำเสนอในด้านของการท่องเที่ยวในด้านของการแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ผ่านศิลปะการแสดงในเวทีระดับโลกหลายๆ ครั้ง เช่นการนำไปแสดงประเทศ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สเปน และทั่วโลก พร้อมทั้งสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ เข้ามาศึกษาและยังนำเอาการแสดงชุดนี้ไปแสดงทั้งในประเทศต่างประเทศอีกด้วย”

(สิริยาพร สาลีพันธ์, 25 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

เสาวลักษณ์ กล่าวว่า

“พ่อนภูไทเรณูนครเป็นชุดการแสดงที่ได้รับโอกาสในการนำเสนอความเป็นตัวตนผ่านสื่อทางด้านนาฏศิลป์มีความสวยงามและเป็นที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมทั้งในและต่างประเทศ ว่าดูแล้วเกิดความประทับใจทางด้านการชม”

(เสาวลักษณ์ ทศตะ, 21 มีนาคม 2563: สัมภาษณ์)

ผู้สงสาร (เข่ารหัส) ได้ให้ข้อมูลทางด้านของการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้เกิดปรากฏในสิ่งที่นำเสนอความเป็นตัวเองผ่านตัวแทนในความโดดเด่นจากกลุ่มชนของชาวอีสานที่มีหลากหลายกลุ่ม แต่ชนเผ่ากลุ่มนี้ยังสามารถ ต่อรองและช่วงชิง พื้นที่ทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางของประเทศและภูมิภาคอีสานทำให้เกิดการแสดงออกถึงเป็นตัวตนในด้านของการใช้ศิลปะการแสดง

พื่อนภูไทเรณูนครการเป็นตัวแทนภาครัฐและตัวแทนประเทศในการรับใช้สังคมทางด้านการแสดง ศิลปวัฒนธรรมการพื่อนภูไทเรณูนคร บนเวทีในระดับชาติระดับนานาชาติ อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปหัวข้อนี้จากการสัมภาษณ์ผู้แสดงของชุมชนแห่งนี้ ผู้วิจัยพบว่าใน บริบทของการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในกลุ่มแม่น้ำโขงทำให้เกิดการสร้างสรรคของชุมชนเกิดขึ้นใน วัฒนธรรมมีการรื้อฟื้น การประดิษฐ์ การพัฒนา รูปแบบของศิลปะการแสดงโดยนำเอาลักษณะของ เอาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มาใช้นำเสนอเป็นจุดขาย เพื่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมกระแส ภายใต้วิกฤตภาวะความเป็นสมัยใหม่และการถวิลหาความรู้สึกสู่สมัยเก่า บอกเล่าเรื่องราวผ่านสื่อ ทางด้านศิลปะการแสดง ดังปรากฏในการแปรรูปวัฒนธรรมเป็นสินค้า โดยใช้หลักของความเป็น พื้นเมือง พื้นถิ่นของพื้นที่ชายแดน การบอกเล่าเรื่องราวจากอดีตโดยผ่านศิลปะการแสดง โดยเฉพาะ กลุ่มคนในชุมชนแห่งนี้ที่มีวัฒนธรรมที่การประสานทางภายนอกและภายในเป็นบริบทที่ให้เกิดกลยุทธ์ ทางการตลาดของการค้าขาย การเป็นคนมีการศึกษาสูง และมีใช้สื่อมวลชน สื่อทางบทเพลงที่มีผู้แต่ง เพลง บอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมผ่านบทกวีทางด้านศิลปะดนตรีการขับร้องบทเพลง ทำให้มี บทบาทในการประชาสัมพันธ์ของชุมชนแห่งนี้ซึ่งเป็นการสนับสนุนภาพลักษณ์ของจุดขายทางด้าน วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้เป็นสินค้า ที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ส่งผลถึงทางด้านการท่องเที่ยวในชุมชน แห่งนี้มีผู้มาเที่ยวชม ซึ่งในช่วงแรกๆ เป็นการศึกษาดูงานหรือการต้อนรับแขกผู้ใหญ่จากฝ่ายรัฐบาล ต่อมาประชาชนภายนอกได้ให้ความสนใจและมีลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงในเรื่องของการทำบุญ กลืนผ้าป่าต่างๆ เข้ามาในชุมชน ให้มีเม็ดเงินกลับมาพัฒนาชุมชน อีกประการสืบเนื่องจากพื้นที่ของ ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของพื้นที่ที่มีจุดที่ใกล้ยุทธศาสตร์ที่ติดกับพระธาตุพนม ที่เป็นเมืองท่าตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ธาตุพนมด้านภูมิศาสตร์ก็เป็นที่อยู่กึ่งกลางแม่น้ำโขงและเป็นศูนย์รวมของ พุทธศาสนิกชนในกลุ่มโขง ที่ผู้คนหลังไหลมานับการตั้งนั้นชุมชนเรณูนครสามารถใช้ความได้เปรียบ ต่อรอง และสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรม โดยใช้ศิลปะการแสดงในชุมชนแห่งนี้สื่อประสานให้เกิดความ เป็นตัวตน ความเข้มแข็งของศิลปะวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งมีการแสดงอยู่บ่อยครั้งทำให้เกิดสิ่งที่ ทำซ้ำเน้นย้ำความรู้สึกของคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะการแสดง โดยผ่านสื่อสัญลักษณ์ และการนำเสนอจิตอาสาของประชากรจากชุมชนได้มีส่วนร่วมกับภาครัฐบาลภาคเอกชนในพื้นที่ จังหวัดนครพนมและภูมิภาคอีสาน พร้อมทั้งประกาศตัวโดยใช้การพื่อนรำเป็นสื่อในการช่วงชิง พื้นที่ วัฒนธรรมจากชนเผ่าอื่นๆ ในภูมิภาคอีสานและภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ส่งผลทำให้ชุมชนแห่งนี้มีผลผลิต ทางด้านวัฒนธรรมเข้มแข็งขึ้น ทำให้ตัวเองเป็นที่รู้จักโดยผ่านสื่อมวลชนทางสื่อจากเทคโนโลยีต่างๆ ส่งเสริมให้ศิลปะการแสดงในชุมชนแห่งนี้มีคุณค่าของวัฒนธรรมความเป็นตัวตนที่แสดงอัตลักษณ์ ความเป็นภูไทเรณูนครดังจะเห็นได้จากการเป็นตัวแทน ชุมชนภูมิภาคและประเทศไทยที่แสดงในเวที ต่างๆ ในอนุภาคลุ่มน้ำโขงและเวทีระดับนานาชาติ

การรับรู้ของผู้ชมหรือผู้รับสาร (ผู้ถอดรหัส)

การรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครโดยผู้คนกลุ่มประชากรศาสตร์ใน สังคมภายในและสังคมภายนอกของสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

สำหรับหัวข้อนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครโดยผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการรับรู้ (ถอดรหัส Decoding) ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครซึ่งกลุ่มผู้รับรู้ (ถอดรหัส Decoder) ประกอบไปด้วยกลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มชาวต่างประเทศ โดยการถอดรหัสจากการชมการแสดงในชุมชนภูไทเรณูนครจากทำพอนอันรวมไปถึงเครื่องแต่งกายและการแสดงทางด้านองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ การแสดงภูไทเรณูนครตลอดจนนับรวมไปถึงองค์ประกอบไม่ว่าจะเป็นพิธีต่างๆ ในการแสดงพอนต้อนรับแขกหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ที่ต้องการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเองให้กับผู้ชมการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครรับรู้ถึงวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ โดยให้เข้าถึงข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้วิธีการไปสังเกตการณ์พูดคุยกับผู้เข้าชมพร้อมทั้ง ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์โดนแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มการสนทนา ทั้งนี้การสัมภาษณ์เป็นแบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการบันทึกเสียงพร้อมทั้งการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็นรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
2. ความหมายนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
3. อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร
 - 3.1 ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าพอนของชาวภูไทเรณูนคร
 - 3.2 เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนภูไทเรณูนคร
 - 3.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดงวัฒนธรรมชุมชนภูไทเรณูนคร
 - 3.4 ดนตรีที่ใช้ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร
4. การสื่อสารกับการรับรู้อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครอำเภอเรณูนครจังหวัดนครพนม
 - 4.1 ผู้สร้างอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร
 - 4.2 อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
 - 4.3 กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
 - 4.4 เป้าหมายการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร
5. การรับรู้การต่อสู้ทางความหมายการต่อรองทางวัฒนธรรมในการแสดงความเป็นตัวตนของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

1. ภูมิหลังผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

ผู้วิจัยกล่าวถึงภูมิหลังของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ของกลุ่มชุมชนภูไทเรณูนคร ซึ่งเป็นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ถอดรหัสของการชมศิลปะการแสดงอันได้แก่อายุการศึกษา อาชีพและข้อมูลเกี่ยวกับการชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้กล่าวคือความถี่ในการเข้าไปชม สาเหตุของการเข้าไปชมการแสดงนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ดังตารางต่อไปนี้

1. กลุ่มนิสิตนักศึกษาชาวบ้านที่มาชมการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ตาราง 5 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ที่เป็นกลุ่ม
นิสิตนักศึกษาชาวบ้าน

ลำดับ	ชื่อ	อายุ	วุฒิ การศึกษา/ อาชีพ	ภูมิลำเนา	จำนวน ครั้งที่ชม	สาเหตุ
1	สมหมาย	78	ชาวบ้าน/ป. ตรี	กรุงเทพ	นับครั้ง ไม่ถ้วน	ได้ยินเสียงเพลง และมีความชื่นชม ในครั้งแรกต่อมาก็ ชอบมาบ่อยครั้ง
2	พล	19	กำลังศึกษา ป.ตรี	สุรินทร์	1	ท่องเที่ยว
3	แมรี่	20	กำลังศึกษา ป.ตรี	มหาสารคาม	1	ท่องเที่ยว
4	ลูกหมี	19	กำลังศึกษา ป.ตรี	ขอนแก่น	1	ท่องเที่ยว

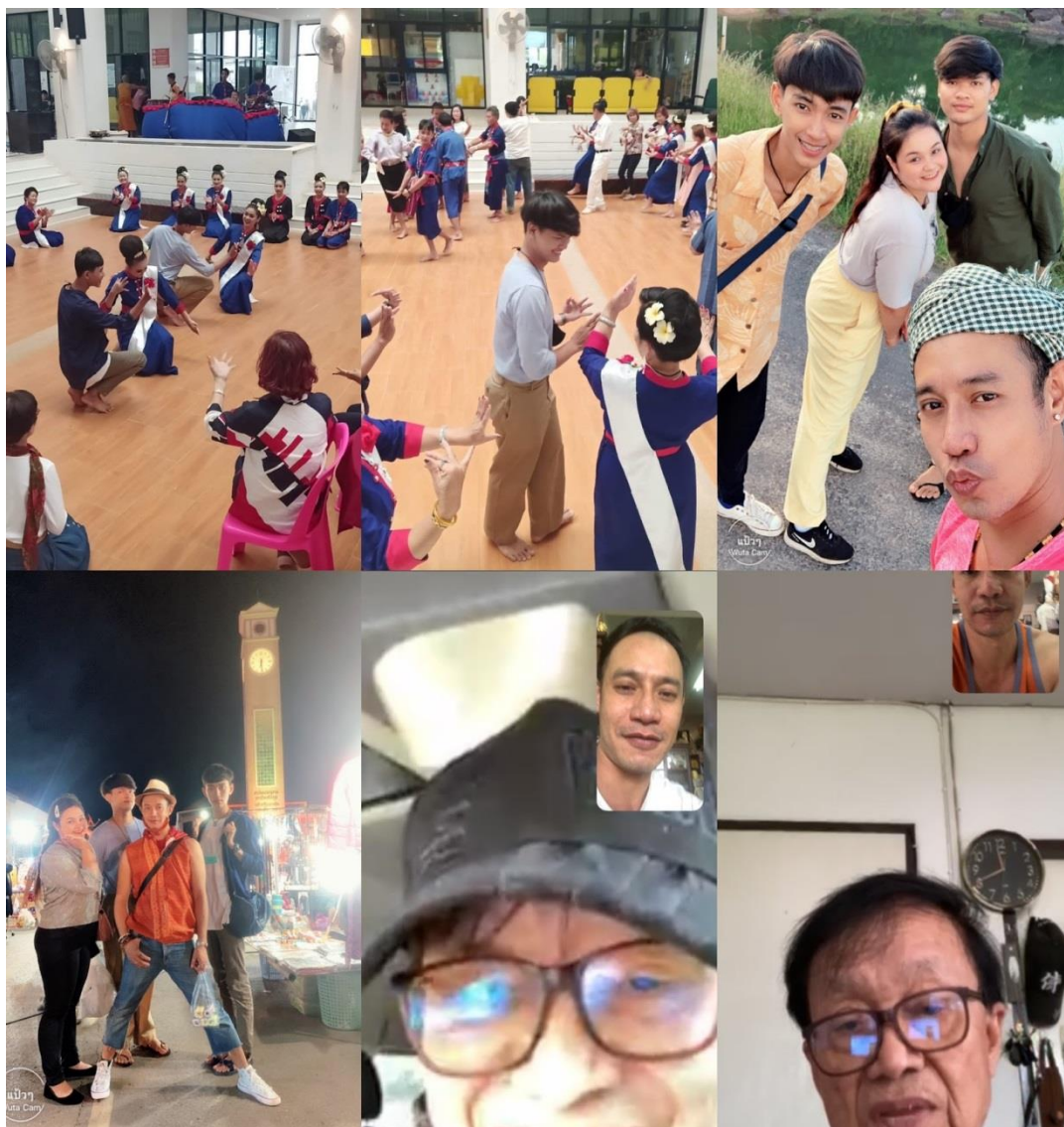
จากข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้เข้าชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อสัมภาษณ์มีจุดประสงค์ในการเที่ยวชมที่แตกต่างกันทั้งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาแล้วก็ชาวบ้านโดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาและชาวบ้านที่มีการเป็นคนหลากหลายพื้นที่อาจมีความรักหลายทางอัตลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

คนที่หนึ่ง ลุงสมหมายมีความสนใจกับกิจกรรมต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรม และได้ยินเสียงเพลงหนาวลมที่เรณูเลยเดินทางมาชมโดยตรงและลงพื้นที่ชุมชนเรณูนครอยู่บ่อยครั้งเพราะสนุกมีความสุขที่ได้มาชมพร้อมทั้งขอแสดงร่วมกับกลุ่มภูไทเรณูนคร ภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมหานคร

คนที่สอง พลเป็นนิสิตเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนคร ได้ยินถึงพื้นที่แห่งนี้มีความน่าสนใจทางด้านวัฒนธรรมจึงอยากมาสัมผัส ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดสุรินทร์

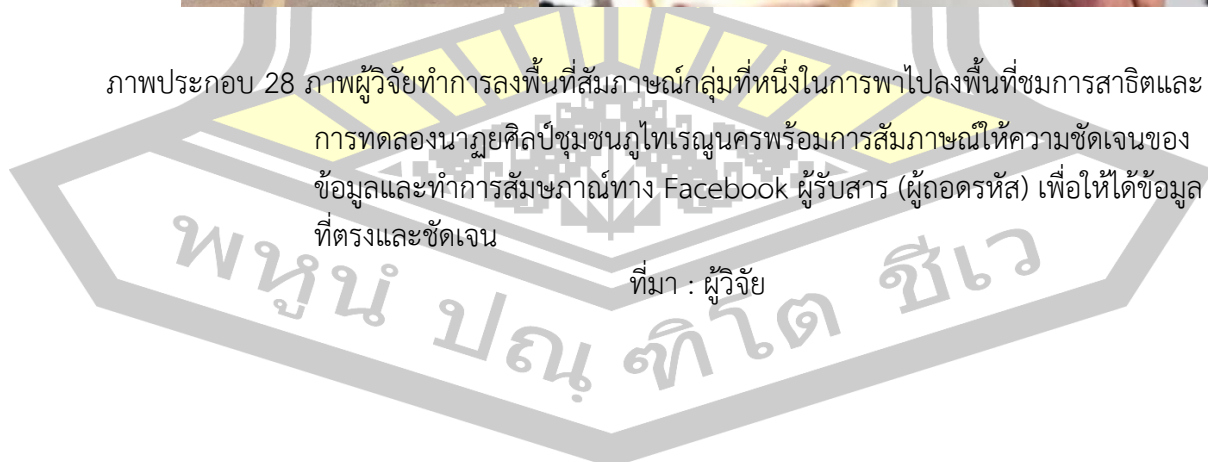
คนที่สาม แมรี่เป็นนิสิตเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนครทั้งเป็นเชื้อสายลูกครึ่งไทยอังกฤษซึ่งมีการเลี้ยงดูที่มีความแตกต่างของวัฒนธรรม เพื่อนชวนและก็มี การได้รับรู้ถึงสื่อต่างๆ ในศิลปวัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดมหาสารคาม

คนที่สี่ ลูกหมีเป็นนิสิตเข้ามาท่องเที่ยวครั้งแรกโดยการชักชวนของเพื่อนในการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมเป็นครั้งแรก ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบ 28 ภาพผู้วิจัยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มที่หนึ่งในการพาไปลงพื้นที่ชมการสาธิตและ
การทดลองนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครพร้อมการสัมภาษณ์ให้ความชัดเจนของ
ข้อมูลและทำการสัมภาษณ์ทาง Facebook ผู้รับสาร (ผู้ถอดรหัส) เพื่อให้ได้ข้อมูล
ที่ตรงและชัดเจน

ที่มา : ผู้วิจัย

2. กลุ่มนักวิชาการที่มาชมการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ตาราง 6 สรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ที่เป็น
กลุ่มนักวิชาการ

ลำดับ	ชื่อ	อายุ	การศึกษา	ภูมิลำเนา	จำนวนครั้งที่ ที่ชมการแสดง	สาเหตุ
11	พีรพงศ์	50	ป.เอก	ขอนแก่น/ สารคาม	2-3 ครั้ง แต่บางครั้งก็มีการ ดูในสิ่งอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ทีวี	ลูกศิษย์ชวนต่อมามีจิตใจ อยากมาท่องเที่ยวเอง
22	ศรี สุภรณ์	51	ป.ตรี	สกลนคร	นับครั้งไม่ถ้วน	งานที่ทำเป็นเจ้าหน้าที่ การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทยเขต 4
33	คุณกิต	45	ม.6	เขียงราย/ สระบุรี	2-3 ครั้ง แต่ บางครั้งก็มีการดูใน สิ่งอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ทีวี	ลงพื้นที่ค่ายกับ สถาบันการศึกษา

จากข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ที่เป็นกลุ่มนักวิชาการนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อสัมภาษณ์มีจุดประสงค์ในการเข้ามาชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครที่แตกต่างกัน ทั้งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักวิชาการโดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็น นักวิชาการอิสระนักวิชาการหน่วยงานราชการและนักวิชาการทางด้านนาฏศิลป์โดยตรงที่มีการเป็นคนหลากหลาย หน่วยงาน และสาขาอาชีพที่แตกต่างอาจมีความหลากหลายทางอัตลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

คนที่หนึ่ง พีรพงศ์ท่านเป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัยมหาสารคามศึกษา ทางด้านศิลปะการแสดงโดยตรง ครั้งแรกถูกชักชวนจากลูกศิษย์เป็นคนในพื้นที่ต่อมาได้เข้ามาในพื้นที่ในการท่องเที่ยวส่วนตัว ก่อนและหลังยังชมศิลปะการแสดงของกลุ่มภูไทกลุ่มนี้โดยสื่อต่างๆทางอินเทอร์เน็ต วิทยุโทรทัศน์ ภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม

คนที่สอง ศรีสุภรณ์เป็นท่านเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขตนครพนม สกลนคร มุกดาหาร ตั้งแต่ เริ่มบรรจุการทำงาน ในเขตพื้นที่จังหวัดนครพนมตั้งแต่ พ.ศ. 2536 จนถึง 2552 ปรับขึ้น ตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการเขตการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม และได้ย้ายมา ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น สารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน ภูมิลำเนาจังหวัดนครพนม

คนที่สาม กฤษณ์ท่านเป็นนักวิชาการอิสระนักมนุษยวิทยาและศิลปินอิสระ โดยครั้งแรก ลงพื้นที่จากการเข้าค่ายของกลุ่มนักศึกษารามคำแหง และอีกหลายครั้งที่มาอยู่กับกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งยัง ชมการแสดงผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตทีวีโทรทัศน์อยู่บ่อยครั้ง ภูมิลำเนาจังหวัดเชียงรายและจังหวัด สระบุรี

3. กลุ่มชาวต่างชาติที่มาชมการแสดงนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ตาราง 7 สรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร ที่เป็นกลุ่มชาวต่างชาติ

ลำดับ	ชื่อ	อายุ	วุฒิ การศึกษา	ภูมิลำเนา	จำนวนครั้งที่ ชมการแสดง	สาเหตุ
1	จันทอม	28	ปวส.	ลาว	2-3	ลงพื้นที่ศึกษาต่อมาเข้าไป ท่องเที่ยวเอง
2	รารี	70	ป.ตรี	แคนาดา	1	ท่องเที่ยว
3	อดัม	39	ป.ตรี	อเมริกา	1	ท่องเที่ยว

จากข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร ที่เป็นกลุ่มชาวต่างชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อสัมภาษณ์มีจุดประสงค์ในการเข้ามาชม ศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครที่แตกต่างกัน ทั้งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ความหลากหลายทางด้านอาชีพท่านอาจารย์สอนมหาวิทยาลัย เจ้าของธุรกิจ วิศวกร อาจารย์สอนสถาบันศิลปะในต่างประเทศกลุ่มลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีการเป็นคน หลากหลาย จากต่างประเทศหลายประเทศ และต่างสาขาอาชีพที่แตกต่างอาจมีมุมมองอัตลักษณ์ ของชุมชนภูไทเรณูนครที่หลากหลาย ดังกลุ่มตัวอย่างดังนี้

คนที่หนึ่ง คุณจันทอมลงพื้นที่ศึกษาเข้าค่าย ต่อมาเข้าไปท่องเที่ยวเอง ในความจริง ชมศิลปะวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนนี้และมีพื้นที่ที่ใกล้กับพระธาตุพนมที่มาทำบุญ เป็นครูสอน วิทยาลัย ศิลปะศึกษาตำแหน่งอาจารย์สอน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คนที่สอง คุณรารีเข้ามาท่องเที่ยวแวะเข้ามาชมการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครจากการ ท่องเที่ยวในสายของพื้นที่จังหวัด สกลนคร นครพนม มุกดาหาร อดีตทำงานเป็นวิศวกรที่ประเทศ แคนาดา ปัจจุบันเกษียณอายุอยู่กับภรรยาที่จังหวัดกาฬสินธุ์

คนที่สาม คุณอดัมเข้ามาชมผ่านการท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมกับครอบครัว เป็น อาจารย์สอนมหาลัย ประกอบธุรกิจส่วนตัว ภูมิลำเนาที่อเมริกาและเดินทางไปทำงานหลายพื้นที่ทั่วโลก ปัจจุบันอาศัยอยู่จังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 29 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ Adam Bates, Raly Bredsom ทั้งแบบเดี่ยวและแบบ
 กลุ่มการสนทนา

ที่มา : ผู้วิจัย

ในหัวข้อประชากรผู้รับสาร (ถอดรหัส) ผู้วิจัยได้เลือกเอาชุดถอดรหัสแบ่งเป็นสาม
 กลุ่มได้แก่กลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชนทั่วไป กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มชาวต่างชาติ เพื่อให้เกิดความ
 หลากหลายทั้งทางด้านอาชีพ ภูมิสำเนา การศึกษา เชื้อชาติ อายุ ส่งผลถึงการให้ข้อมูลที่มีมิติ ทาง
 ความคิดอีกทั้งมุมมองในการให้ข้อมูล ของประสบการณ์ในการถอดรหัสเพื่อให้ข้อมูลมีสมบูรณ์มากขึ้น

พหุบัน ปณุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 30 ภาพผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นางจันทร์หอม พันทะวง แบบสื่อโซเชียลและแบบพบปะ

ที่มา : ผู้วิจัย

2. การรับรู้ความหมายนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

การรับรู้ความหมายของคนในชุมชนในการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครโดยการสร้างความหมายมีการสร้างโดยผ่านผู้คนตัวผู้ชมเอง พร้อมทั้งการให้ความนิยามความหมายของลักษณะคนที่แสดงที่เป็นแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของที่นี่มีการมองความหมายการรับรู้ ผู้ที่แสดงทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองในชุมชนที่นี้ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีอัตลักษณ์การให้ความหมายของนาฏศิลป์ในชุมชน มีความหมายกับการนำเสนอรูปแบบศิลปะวัฒนธรรมการแสดงอย่างไร เนื่องจากผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในพื้นที่ ดังนั้นการสื่อความหมายของนาฏศิลป์เป็นคำนิยามเบื้องต้นที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำเสนอรูปแบบทางด้านการแสดงทางวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้ชมผู้สัมผัสได้รับรู้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ อีกประการหนึ่งนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ผู้ที่เข้ามาสัมผัสหรือชมเป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงการรับรู้ความหมาย อาจสรุปได้คือผู้ชมมีพื้นที่

แตกต่างกัน แต่เข้ามาชมการแสดงในพื้นที่ในชุมชนเรณูนครด้วยเหตุผลแตกต่างกัน อาจเปรียบกับในลักษณะวัฒนธรรมพื้นฐานที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่หลากหลายทั้งเชื้อชาติศาสนาภาษา ทั้งมองภาพบริบทของชุมชนแห่งนี้ อย่างไรก็ตามประสพการณ์ของผู้ชม ดังผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 สรุปการรับรู้ความหมายนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

การรับรู้ความหมายนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดงในชุมชน	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		กลุ่มนิสิตนักศึกษา/ชาวบ้าน	กลุ่มนักวิชาการ	กลุ่มชาวต่างชาติ	
มิติด้านบทบาทหน้าที่หญิงชาย	การสอนให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของเพศในหน้าที่ของสังคมในชุมชน	การแสดงที่ไม่จำกัดเพศสามารถให้เกิดความรู้สึกไม่อายสนุกสนานเป็นกันเอง	เหมือนการแสดงถึงหน้าที่ของเพศชายและเพศหญิงในการดำเนินชีวิต	ก็มีความสุขบูรณ์ของผู้หญิงผู้ชายมาพ้องรำทำเพลงกัน	มีลักษณะของการสอนให้รู้จักหน้าที่ของเพศหญิงเพศชาย
มิติด้านการศึกษา	มีการสอนในชุมชนทั้งในระบบสถาบันการศึกษาและตัวชุมชนเองมีการสาธิตทดลองให้ผู้ชมได้สัมผัสเรียนรู้วัฒนธรรม	มีการสาธิตมีการทดลองแล้วก็เรียนรู้ทางวัฒนธรรมในชุมชนแห่งนี้	มีการทดลองมีการสาธิตและเปิดโอกาสให้คนนอกชุมชนมาศึกษาหาความรู้	ก็ได้ดูแล้วก็ไม่ได้ทดลองพ้องรำและการศึกษาจากคนนอกพื้นที่	ชุมชนแห่งนี้ใช้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในมิติการศึกษาโดยที่ให้ผู้สัมผัสของการดูการสาธิตและการทดลองของการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม

ตาราง 8 สรุปการรับรู้ความหมายนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้ ความหมาย นาฏยศิลป์ ภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง ในชุมชน	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		กลุ่มนิสิต นักศึกษา/ ชาวบ้าน	กลุ่ม นักวิชาการ	กลุ่ม ชาวต่างชาติ	
มิติด้านความ สามารถ	การให้ ความสามารถ ของเพศชายใน การแสดงการ สื่อความหมาย ของเพศชายที่มี ความเข้มแข็ง และเพศหญิงมี ความ อ่อนหวาน พร้อมกับการ แสดงร่างกาย ในการสื่อสาร ของการแสดง การฟ้อนรำผ่าน ฟ้อนภูไทเรณู นคร และให้ คุณค่ากับผู้ แสดง นาฏยศิลป์เป็น ตัวแทนชุมชนมี ความชื่นชม ชอบและยก ย่อง	มีความชื่นชมผู้ ที่มี ความสามารถ ทางด้าน นาฏยศิลป์	มีการให้คุณค่า ของคนที่ฟ้อนรำ รับใช้สังคม	ชุมชนแห่งนี้ มี ความสามา รถทางด้าน นาฏยศิลป์	คนในชุมชนแห่งนี้ ให้คุณค่าของผู้ที่ ฟ้อนรำ และให้ คุณค่าของ ความสามารถของ การใช้นาฏยศิลป์ เป็นสื่อในการ นำเสนอความเป็น ชุมชนของตัวเอง

ตาราง 8 สรุปการรับรู้ความหมายนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้ ความหมาย นาฏยศิลป์ ภูไทเรณ นคร	ทัศนคติผู้ แสดงใน ชุมชน	ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		กลุ่มนิสิต นักศึกษา/ ชาวบ้าน	กลุ่มนักวิชาการ	กลุ่ม ชาวต่างชาติ	
มิติด้าน สังคม	การพ้อนรำ เป็นสิ่งมงคล ผู้ที่แสดงการ พ้อนรำทาง นาฏยศิลป์เรณ นครถูกตีค่า เป็นผู้ที่มี เกียรติยศมี การชื่นชมยก ย่องในชุมชน และสามารถ ทำประโยชน์ ให้คุณค่าแก่ ตนเองและ สังคมใน ชุมชนได้	<p>ที่นี่ทำให้ นาฏยศิลป์มี คุณค่ามีการยก ย่องและแสดงถึง ความกรมเกียรติ ของสังคมใน ชุมชน</p>	<p>สร้าง คุณค่าของ นาฏยศิลป์ให้ เกิดขึ้นในชุมชน พร้อมทั้งใช้ นาฏยศิลป์ในการ นำเสนอความเป็น ตัวเองเสนอคุณค่า ต่อสังคมต่อ ภายในและ ภายนอก</p>	<p>นาฏยศิลป์ ลุ่มมีความ เข้มแข็งมีการ ให้เกียรติกับผู้ แสดง</p>	<p>ชื่นชมคุณค่า ของนาฏยศิลป์ ในชุมชนตีค่า เชิดชูเกียรติของ ผู้แสดงความงาม ทางด้าน นาฏยศิลป์และ แสดงถึงความ กลมเกลียว สมัครสมาน สามัคคีในชุมชน</p>

มิติด้านบทบาทหน้าที่หญิงชาย

การรับสาร (ถอดรหัส) ของการรับรู้ด้านมิติด้านบทบาทหน้าที่หญิงชาย ของนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครโดยผ่านกระบวนการการ สัมภาษณ์การให้ข้อมูลของผู้รับสาร (ถอดรหัส) ที่ผ่านกระบวนการการรับรู้วัฒนธรรมการแสดง ทำให้ทราบถึงข้อมูลการมองจากคนภายนอกชุมชนแห่งนี้ จากการสัมภาษณ์ซึ่งผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้ให้ข้อมูลผู้วิจัยข้อมูลผู้วิจัยดังนี้

สมหมาย กล่าวว่า

“พ้อนภูไทเรณูนครเป็นพ้อนที่มีทั้งหญิงทั้งชายมีลักษณะของความอ่อนช้อยมีความคิดเห็นของผู้ชายและมีความหวังช้อยเข้มแข็งของท่วงท่า ทำให้เวลาเขาให้สัมผัสในด้านของเวลาทดลองพ้อนแล้วมันไม่เขินอายเวลาสนุกสนานร่วมกัน โอ้เราเป็นผู้ชายไปรำเป็นผู้หญิงเหมือนชุดอื่นๆ ก็อ้าย...ในการทดลองที่เห็นหลายครั้งพ้อนภูไทเรณูนครมันมีลักษณะของความไม่จำกัดเพศ ในรอบที่

2 ของการให้ทดลองเพศชายหญิงหรือกระเทยทอมที่อยากทำเป็นผู้ชายก็สามารถทำได้ในการทดลอง มันทำให้สัมผัสได้”

(สมหมาย จันทรธา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่า

“เห็นแล้วก็มีความรักตื่นเต้มีทั้งผู้หญิงผู้ชายแล้วซึ่งแตกต่างจากการแสดงของ นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานทั่วไป”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

พีรพงศ์ กล่าวว่า

“นาฏศิลป์กับเพศก็มีความชัดเจนอยู่แล้วเพราะที่นี้ก็เป็นการศึกษาเกี่ยวพาราซีเป็นผู้หญิงเป็นผู้ชายมันเป็นเรื่องที่มีความรู้ทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของความเป็นมนุษย์ จริตวิถีของคนกับเพศมันซ่อนในรูปแบบของวัฒนธรรมการแสดงแต่ก็มีบางคนเห็นที่นี้ชัดชัดเจน”

(พีรพงศ์ เสนไสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

มิติด้านการศึกษา

การรับสาร (ถอดรหัส) การรับรู้ด้านมิติด้านการศึกษานาฏศิลป์ของชุมชนเรณูนครโดยผ่านกระบวนการการสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้รับสาร (ถอดรหัส) ที่ผ่านกระบวนการการรับรู้ศิลปะวัฒนธรรมการแสดง ทำให้ทราบผลข้อมูลการมองจากคนภายนอกของชุมชนแห่งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้ให้ข้อมูลผู้วิจัยดังต่อไปนี้

จันทรหอม กล่าวว่า

“ครั้งแรกได้ลงไปพื้นที่ของการศึกษาที่นี้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น พร้อมทั้งมีการเรียนในหลักสูตรระดับขั้นพื้นฐานของที่นี่ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คนนอกได้มีการเข้ามาศึกษาค้นคว้าทดลอง มันดูมีคุณค่าของวัฒนธรรมงามหลายระลอก”

(จันทรหอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่า

“ก็ได้โอกาสมาลงพื้นที่กับนักศึกษา ต่อมาก็ได้มีโอกาสมาชมการแสดงโดยที่มองเห็นภาพว่าที่นี้มีระบบพื้นฐานของการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบของการศึกษาทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์มันมีการสืบทอดจากพ่อครูแม่ครูจากชุมชนที่เห็นคุณค่าทางการฟ้อนรำ”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“ที่นี่เปิดโอกาสให้คนข้างนอกได้มาศึกษาเค้าไม่หวงเค้าให้ทดลองมีอัยาศัยไมตรีที่ดี การศึกษาในระบบโรงเรียนก็มีการฝึกซ้อมนอกระบบจากปราชญ์ชาวบ้านอย่างชัยบดินทร์ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าที่นี่มีการสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง”

(สมหมาย จันทร, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

พล กล่าวว่

“ก็มีโอกาสได้มาดูได้มาชมแล้วก็สัมผัสมีการทดลองในด้านของการพ่อนรำของที่นี่มันทำให้การเปิดโอกาสกับคนภายนอกชุมชนได้สัมผัสได้รับรู้เหมือนเค้าไม่หวงแต่นำเสนอในด้านของนาฏยศิลป์ ดูเหมือนชื่นชมและเห็นคุณค่าทางด้านนี้ยามาก”

(ภักดี ก่ออำไพ, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

มิติด้านความสามารถ

การรับสาร (ถอดรหัส) การรับรู้ด้านมิติทางด้านความสามารถของนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครโดยผ่านกระบวนการการสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้รับสาร (ถอดรหัส) ผ่านการรับรู้ของการชมศิลปะวัฒนธรรมการแสดงของชุมชนภูไทเรณูนคร ทำให้ทราบข้อมูลการมองของชุมชนแห่งนี้ซึ่งจากผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้ให้ข้อมูลผู้วิจัยดังต่อไปนี้

พีรพงศ์ กล่าวว่

“ที่นี่มีคุณค่าทางด้านการพ่อนรำอีสานทำให้เกิดปรากฏได้ความน่าทึ่งพิศมัยงงวยของความงามในรูปแบบของอีสานที่เน้นลักษณะความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลและมีความงามในแบบของกลุ่มก้อนตัวเองแต่มีลักษณะของความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ในตัวของผู้แสดงแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันมีลักษณะของท่วงท่าลีลาให้เกิดคุณค่าของความงามความสามารถของคนแต่ละคนในชุมชนแห่งนี้เป็นอย่างน่าทึ่ง... ทั้งดูแววตาของผู้คน ในชุมชนแห่งนี้ มีความชื่นชมในความสามารถที่มีพิเศษถ้าใครเป็นคนพ่อนรำแล้วสวยงามน่าทึ่งตราตรึงใจ”

(พีรพงศ์ เสนไสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“กลุ่มชาวภูไทโดยเฉพาะชาวภูไทเรณูนคร เหมือนเค้ามีความชื่นชมในด้านของผู้ที่มีความสามารถของนาฏยศิลป์ทำให้เกิดสิ่งที่มีคุณค่าการตระหนักรู้แล้วก็การส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมการแสดงมีการสืบทอดอย่างยาวนานและต่อยอดตลอดเวลา ทั้งนี้ปัจจุบันอาจจะมีการหยุดนิ่งแต่ก็ยังมีการแสดงอยู่บ่อยครั้งเหมือนกันเน้นย้ำให้เกิดความรู้สึกของคุณค่าทางด้านนี้”

(สมหมาย จันทร, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่า

“ก็เห็นชาวบ้านที่นี่ทำสวายนันต์แตกต่างจากที่อื่นที่เป็นโรงเรียนหรือที่เป็นสถาบันการศึกษาแต่ที่นี่เป็นชาวบ้านในระดับชาวบ้านที่นี้ถือว่าเป็นการที่มีความสามารถสวายนันต์ในการเพื่อนร่ามาก”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

พล กล่าวว่า

“เหมือนชุมชนแห่งนี้มีความสามารถทางการเพื่อนร่ามันสนุกมันมีความรับรู้ถึงลักษณะของการให้คุณค่าการชื่นชมกับคนที่สามารถที่จะเพื่อนร่าได้ในแววตามันดูมีความสุข..”

(ภักดี ก่ออำไพ, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

แมรี่ กล่าวว่า

“ที่นี้ถ้าเป็นชาวบ้านถือว่าเป็นชาวบ้านที่สวายนันต์สวายนันต์ที่มีการร่าที่สวายนันต์ในแบบของเขาโดยไม่ต้องพึ่งพาในด้านของความเป็นสถาบันหรืออะไรก็ตามแต่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความร่าในแบบความเป็นตัวตนของตัวเอง”

(ชูเชินท์ เกร็กกอรี่, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

มิติด้านสังคม

การถอดรหัสการรับรู้ด้านมิติทางสังคมของนาฏศิลป์ของชุมชนเรณูนครโดยผ่านกระบวนการการสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้รับสาร (ถอดรหัส) ที่ผ่านกระบวนการการรับรู้ศิลปะวัฒนธรรมการแสดง ทำให้ทราบผลข้อมูลการมองจากคนภายนอกของชุมชนแห่งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้ให้ข้อมูลผู้วิจัยดังต่อไปนี้

พีรพงศ์ กล่าวว่า

“สังเกตดูแล้วสังคมอย่างนี้ชื่นชมในด้านนาฏศิลป์และนำเสนอรูปแบบของนาฏศิลป์ตัวเองส่งผ่านถึงความกลมเกลียวความสามัคคีและเป็นแรงผลักดันให้สังคมมีการสืบทอดต่อเนื่องทั้งมีความชื่นชมในคุณลักษณะของการแสดงนาฏศิลป์ในการต้อนรับในการนำเสนอความเป็นตัวเองในสังคมทั้งภายในและภายนอก”

(พีรพงศ์ เสนไสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่า

“นาฏศิลป์มันอยู่กับทุกชุมชน แต่ชุมชนแห่งนี้เหมือนมีแรงกระแทกจากทั้งภายในและภายนอกผลักดันให้เกิดกระบวนการของการชื่นชมความงามทางด้านนาฏศิลป์ และทำให้สังคมแห่งนี้ใช้นาฏศิลป์ในการทำประกอบความเป็นตัวเองและสามารถต่อรองในมิติหลายๆ ด้านได้”

(ภุชฎี ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

จันทรหอม กล่าวว่า

“เวลาไปฝึกซ้อมรำชาวบ้านก็จะถามว่ามาฝึกรำหรือ ดิฉันฟ้อนสวยจัง เหมือนกับมีความรู้สึกว่าเป็นหนึ่งเดียวกันในสังคมตามพุดจาเป็นกันเอง เหมือนเค้าก็มองในด้านของนาฏศิลป์ เป็นสิ่งที่สำคัญเป็นสิ่งมงคลและเป็นสิ่งที่สวยงามในชุมชนและมีความรู้สึกที่ว่านี่ว่าชื่นชมในด้านของผู้ที่มีวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์อย่างมาก”

(จันทรหอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่า

“ในชุมชนเรณูนครจะได้ยินเสมอในการชื่นชม คนนี้ฟ้อนสวย ลูกคนนี้สวยงาม เวลาแต่งตัวฟ้อนรำ มันเหมือนมีมิติทั้งด้านการชื่นชมของความงามทางนาฏศิลป์ในสังคมแห่งนี้ เกิดการสร้างคุณค่าตระหนักการรับรู้ของกลุ่มคนที่นี่และสร้างความกลมเกลียวให้แก่สังคมที่นี่ เพราะนางรำที่นี่สามารถที่จะใช้งานได้หมด การร่วมแรงร่วมใจของงานบุญใหญ่บุญประเพณีกับกลุ่มการแสดงในกลุ่มต่างๆ ก็จะมีการรวมตัวกันเฉพาะกิจเช่นฟ้อนบูชาพระธาตุพนมฟ้อนรำถวายองค์พระธาตุเรณูหรืองานอะไรที่ใหญ่ๆ ก็จะมีการประชุมพูดคุยแล้วก็ร่วมมือกัน ในสังคมแห่งนี้”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่า

“เห็นคนในชุมชนมาดูการฟ้อนรำเยอะโดยที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงแต่ทำให้เห็นถึงมันเป็นสังคมที่มีความชื่นชมดูสามัคคีโดยใช้นาฏศิลป์เป็นตัวสร้างความกลมเกลียวในสังคมแห่งนี้”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

3. การรับสาร (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การรับสาร (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการมองที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในมุมมองของผู้รับสาร (ถอดรหัส) สามารถแบ่งหัวข้อออกดังต่อไปนี้

3.1 การรับรู้(ถอดรหัส)ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อนของชาวภูไทเรณูนคร

ลักษณะภาษาท่าของฟ้อนภูไทเรณูนครโดยผ่านความรู้สึกของผู้คนที่ได้สัมผัสการได้ชมศิลปะการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้โดยเฉพาะฟ้อนภูไทเรณูนครทำให้เกิดการสื่อสารและการรับสารของผู้ชม (ถอดรหัส)

ตาราง 9 สรุปการรับสาร (ถอดรหัส) ภาษาท่าและการเคลื่อนไหวของท่าฟ้อนของชาวเรณูนคร

การรับสาร (ถอดรหัส) ภาษาท่าและ การเคลื่อนไหวของท่า ฟ้อนของชาว เรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไท เรณูนคร			สรุป
		นิสิต นักศึกษา ประชาชน	นักวิชาการ	ชาวต่างชาติ	
	ท่าฟ้อนส่วนใหญ่ มุ่งเน้นจากการฟ้อน ภูไทเรณูนคร เนื่องจากการเป็น การสอนประจำชนเผ่า และท่าทางได้มาจาก ธรรมชาติสัตว์การ ดำรงชีวิตประจำวัน ร้อยเรียงเป็นการ นำเสนอในรูปแบบ การฟ้อนเพื่อเลือก คู่ประกอบฟ้อนขอ ฝนถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในการโห่ของการ สื่อสารให้เห็นถึง บทบาทหน้าที่ของ ผู้หญิงและชายใน การดำรงชีวิต	เป็นท่า ฟ้อนที่มี ความเป็น ธรรมชาติ และแสดง ให้เห็นถึง บทบาท หน้าที่ของ ชายหญิง	ท่าฟ้อนมี ความ ชัดเจนใน ด้านการบ่ง บอกหน้าที่ ของชาย หญิง ในวิถี ชีวิตสังคม เกษตรโดย ถ้ามาจาก การเรียน แบบ ธรรมชาติ ธรรมชาติ	มีความ หมายถึง หน้าที่ของ ชายหญิงใน การ ดำรงชีวิต ลักษณะท่า มาจากการ เลียนแบบ ของ ธรรมชาติ	มีการให้ ความหมาย ของท่ารำของ การปฏิบัติ หน้าที่ในวิถี ชีวิตมีความ เป็นเพศชาย หรือเพศหญิง ทำการฟ้อนมา จากธรรมชาติ

โดยผู้รับสาร(ถอดรหัส)เข้าใจความหมายดังนี้
พล กล่าวว่

“เวลาดูท่าก็เรียบง่ายสะอาดๆ ดูฟ้อนสะอาด ไม่ปรุงแต่งคนแสดงเยอะ...ฟ้อนคู่ดู
น่ารักผู้หญิงก็มีความสวยงาม ผู้ชายก็ออกแมนๆ ดีครับ”

(ภักดี ก่ออำไพ, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

แมรี่ กล่าวว่า

“ก็ดูท่าเพื่อนแล้วสนุกคะ ดูใส่ๆ บริสุทธิ์ในการนำเสนอ ไม่เหมือนที่อื่นที่โชว์ละ แสดงบางครั้งแบบยัดเยียด ดูซิๆ กันเองดี”

(ซูเซินท์ เกร็กกอรี่, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

รารี กล่าวว่า

“ดูมีท่าสัตว์ ท่าคู่รัก ดูมีความบอกเล่าเรื่องราวผ่านท่าที่เรียบง่ายของชายหญิง แต่ดูคลาสสิกไม่ต้องมีการอธิบายก็เข้าใจ”

(Raly Bredsom, 21 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่า

“ดูสวยงามดี สนุก ออกแนวหวานๆของคู่รัก ท่าทางสายตา ท่าท่าผู้ชายก็ดีแปลกตา ดูทะเล่เล่นขี้เล่น มีความโรแมนติกของความรัก”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

จันท์หอม กล่าวว่า

“มันก็มีท่าผู้หญิงที่ทำให้เกิดความหวานและก็มีท่าของผู้ชายที่มีความสนุกสนานมัน ลงตัวมันมัน (มันสนุก)...เพื่อนเกี่ยวกะงามในแบบเขา ผู้ชายกะท่าเล่นสนุกสนานแบบผู้ชายได้ในรูปแบบเขาหยอกล้อแบบบ้านๆ กะงามในแต่ลีลาแต่ละคน...มันหลาย”

(จันท์หอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่า

“ท่าเพื่อนภูไทเรณูมีความหมายของท่าทางมันชัดเจนมันสื่อความหมายในรูปแบบของการวางเค้าโครง ทั้งยังมีการอธิบายจากการที่พิธีกรพูด...หรือไม่พูดก็ดูออกนะ...ท่าเพื่อนที่นี้มัน แตกต่างจากที่ตามสถาบันการศึกษาเอาไปแสดงไปดูก็ไม่เหมือนที่เรณู เพราะเนื่องจากว่ามันมีลักษณะที่ร่างกายมีใช้ร่างกายเรียกว่าอะไรอะ..มันดูยั้วๆ ตามจังหวะดนตรี เวลาวดท่าเพื่อนไม่มีการบังคับที่ต้องเท่ากันพร้อมกัน หรืออาจพูดได้ว่ามีความอ่อนช้อยในลักษณะของการทรงตัวที่มีความพลิ้วไหวของแต่ละคนที่มีความเฉพาะบุคคล...ยิ่งท่าเพื่อนผู้ชายยิ่งชัดเจนออกลดตายแบบนักเลงบ้าง แสดงถึงการขยับท่ามาหากิน ตามรูปแบบของการนำโชว์เลย...สายตาดูมีความไ้ก้กังวลของการแสดงออก สีน้าดูผ่อนคลายไปพร้อมกับท่าเพื่อนมันดูงามแบบลงตัวในแบบของที่นี่”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

พีรพงศ์ กล่าวว่า

“ดูจากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้รับสาร (ถอดรหัส) ผู้วิจัยพบว่านาฏยศิลป์ในชุมชนแห่งนี้โดยเฉพาะการเพื่อนภูไทซึ่งเป็นชุดสำคัญของชุมชนแห่งนี้ได้สื่อความหมายออกมาให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงลีลาท่าทาง ภาษากายโดยผ่านกระบวนการทางด้านร่างกายให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และ

ลักษณะของกระบวนท่าที่นำมาจากธรรมชาติกิริยาของคนการียาของสัตว์กิริยาของพืชและมีการสร้างสรรค์ให้มีมนต์เสน่ห์ในลักษณะของการโดนสตการใช้อารมณ์ที่เป็นลักษณะเกี่ยวพาราสีและโชว์ความเป็นธรรมชาติของแต่ละบุคคล”

(พีรพงศ์ เสนไสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่่า

“ท่าทางการพ่อนความหมายของท่าขอไม่ตะไมอธิบายเพราะมันชัดเจนในรูปแบบการนำเสนอของเค้าอยู่แล้ว”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

3.2 การรับสาร (ถอดรหัส) เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนภูเก็ต

เครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการแสดงซึ่งนาฏยศิลป์ชุมชนภูเก็ตมีหลายชุดการแสดง แต่ชุดที่สำคัญถือเป็นชุดที่แสดงถึงตัวตนความเป็นภูเก็ตภูเก็ตคือชุดการแสดงพ่อนภูเก็ตภูเก็ต ฉะนั้นแล้วจุดอื่นส่วนใหญ่จะเป็นองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงชุดที่นำเสนอความเป็นตัวตนตามอัตลักษณ์ของชนกลุ่มนี้มีลักษณะความแตกต่าง จากชุดของการแสดงอื่นๆ โดยที่กลุ่มตัวอย่างผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้แสดงมุมมอง ทศนคติ ไว้ดังนี้

จันทร์หอม กล่าวว่่า

“ชุดพ่อนกะงามเด่นแฉงคนขาวใส่เบิงละงามโลดคือแบบนางงามหลายนี้ละสะออนอยากใส่(ชุดพ่อนนี้สวยงามคนผิวขาวใส่ยิ่งดูสวยเหมือนนางงาม ชื่นชมและอยากใส่ลองดู)มีความเรียบร้อย”

(จันทร์หอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่่า

“ชุดมันก็สวยดีสีส่นชัดเจนดี สีตัดกันมากแต่ก็ลงตัวเหมือนสีธงชาติไทย ที่มีขาวแดง น้ำเงิน...”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

รารี กล่าวว่่า

“ดูสีส่นแบบธงชาติประจำประเทศไทย ก็สวยงามนะ เป็นชุดประจำชาติได้เลย”

(Raly Bredsom, 21 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

แมรี่ กล่าวว่่า

“ชุดพ่อนภูเก็ตภูเก็ตมันดูเรียบโก้ดีนะคะ สะอาดตาดี...ไม่มีลายผ้าแต่สีส่นสุดตา”

(ชูเชินท์ เกร็กกอรี่, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

พล กล่าวว่

“ชุดฟ้อนมีลักษณะเหมือนกันในการแสดงแต่ละชุด แต่เครื่องประดับ ดอกไม้ รายละเอียดปลีกย่อยจะมีความแตกต่างแล้วแต่ผู้แสดงจะมีใส่กันเอง ก็ดูแปลกตาไปอีกแบบเพราะส่วนใหญ่การแสดงโชว์ในกลุ่มอื่นหรือโงกลางทั่วไปจะพบว่าทุกอย่างจะต้องเหมือนกันแต่มีความแตกต่างกันทำให้เกิดความรู้สึกแปลกตาไปอีกแบบ..ชุดฟ้อนภูไทก็สีเข้มอ่อนไม่เหมือนกันแต่เป็นเฉดสีเดียวกันก็ดูเป็นชาวบ้านๆ ดีครับแต่ดูดีทีเดียว มีสีธงชาติไทยแดงขาวน้ำเงิน...ชุดอื่นๆ ก็เป็นผ้าพื้นเมืองที่ชาวบ้านนำมาขายและก็มีในตลาดสินค้าพื้นเมือง”

(ภักดี ก่ออำไพ, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

ลูกหมี่ กล่าวว่

“ก่อนมาก็แอบดูรูปจากเว็บไซต์จากสิ่งต่างๆ ในโซเชียลภาพเก่ากับภาพปัจจุบันก็ยังมีรสอดคล้องและเห็นโครงสร้างเก่าอยู่ในเรื่องของการแต่งกายที่พบ... ทั้งทรงผมและองค์ประกอบที่มีรายละเอียดบางอย่างจะมีปลีกย่อยที่แตกต่างกันไปแล้วแต่คนมีใส่ แต่โครงสร้างของชุดก็ยังเห็นเป็นโครงสร้างเดิมครับ”

(ปิยะณัฐ จุลนาค, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“ชุดฟ้อนภูไทเรณูนครดูสวยงามเรื่อยๆ แต่สะอาดตา... กลุ่มภูไทกลุ่มอื่นๆ ที่ลู่เคยไปงานต่างๆ ในการชุมนุมกัน กลุ่มภูไทกันเองซึ่งเคยได้ยืมมาแอบซุบซิบนินทา ดูแบบปนชื่นชมพูดว่าดูซิพวกภูไทเรณูเป็นภูไทผู้ดีแต่งกายแบบสวยงามต่างจากภูไทกลุ่มอื่นๆ”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่

“ชุดเน้นชุดฟ้อนภูไทเรณูนครเนื่องจากว่าเป็นชุดประจำเผ่าพื้นฐานของชุดมีความเป็นดั้งเดิมในรูปแบบของตัวแบบแต่ปัจจุบันมีลักษณะของการใช้ผ้าไหมที่เป็นสีน้ำเงินเพราะเฉดสีของการย้อมหม้อย้อมครามมันมีความหลากหลายเฉด...แต่ถ้าเปรียบเทียบกับก็เห็นว่าเป็นสีเหมือนสีธงชาติประเทศไทยแต่ถามว่าในความเป็นจริงมันไม่ได้มีสีที่มันเป็นสีน้ำเงินสดขนาดนั้นในซีทของการย้อมผ้าบริเวณของคนในพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมันมองอาจจะไม่เปลี่ยนพื้นบ้านเท่าไรนัก... แต่แบบก็ยังคงเหมือนเดิมก็มีความงดงามในสีเฉดครามสีกรมท่าสีน้ำเงินเข้มมีคลิปแดงมีผ้าสไบและองค์ประกอบของเครื่องประดับก็แล้วแต่ฐานะของแต่ละคนที่สวมใส่ก็เกิดความสวยงามส่วนทรงผมก็ตามสมัยนิยมบ้างแต่ก็เห็นปรากฏความดั้งเดิมอยู่บ้างมันมีความหลากหลายในรูปแบบและองค์ประกอบอาจตามฐานะมีเงินใส่เงินมีทองใส่ทองมีลูกปัดก็ใส่ลูกปัดก็ดูสวยงามแปลกตาเพราะว่ามีรูปทรงที่เหมือนกันแต่รายละเอียด ลีกลย่อยของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป”

(ภฤษณ์ ชัยสิบลุณ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

ตาราง 10 สรุปการรับรู้ (ถอดรหัส) เครื่องแต่งกายของชุดการแสดงในชุมชนภูไทเรณู

การรับรู้ (ถอดรหัส) เครื่องแต่ง กายของชุด การแสดงใน ชุมชนภูไท เรณู	ทัศนคติผู้ แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษา ประชาชน	นักวิชาการ	ชาวต่างชาติ	
	เครื่องแต่งกาย มุ่งเน้นการ พ้องภูไทเรณู นครที่เป็นการ แสดงประจำ ชนเผ่า การ เปลี่ยนแปลงสี จากการย้อม ครามเป็นสีน้ำ เงินสด เนื่องจากความ สวยงามในเวที และการใช้งาน ที่มีความ สะดวกในการ ใส่บ่อยใส่ซ้ำ แต่รูปแบบ ยังคงเป็น โครงสร้างเดิม ตั้งแต่แรกเริ่ม	มีความสวยงาม ศาสตร์ามีสีของ ความเป็นธงชาติ ไทย รูปแบบเป็นรูป แบบเดิม รายละเอียดแต่ละ คนความแตกต่าง กัน	มีความสวยงาม สะอาดตาสีของธง ชาติไทยรูปแบบ เป็นรูปแบบเดิมๆ รายละเอียดแต่ละ คนมีความแตกต่าง กัน	มีความ สวยสีน้ำ เงินขาว แดงเป็น สีธงชาติ ไทย	ชุดมีความ สะอาดสวยงาม มีสีเป็นสีธงชาติ และมี รายละเอียดที่ แตกต่างกันแต่ ละบุคคล

3.3 การรับรู้ (ถอดรหัส) องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดงวัฒนธรรมชุมชนภูไทเรณูนคร

ศิลปการแสดงประกอบด้วยองค์ประกอบที่หลากหลายที่ทำให้เกิดการแสดงเพราะศิลปะการแสดงคือการสื่อสารการรับรู้ โดยใช้องค์ประกอบหลายอย่างเข้าด้วยกันฉะนั้นแล้วการแสดงศิลปะในองค์ประกอบนั้นผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้มองเห็นและมีทัศนคติต่อศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้ดังนี้

สมหมาย กล่าวว่า

“การแสดงจะเน้นการฟ้อนภูไทเรณูนครแต่ชุดการแสดงอื่นก็เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความหลากหลายและการสื่อถึงความเชื่อประเพณีทางด้านการแสดงในการจำลองวิถีชีวิตความเป็นอยู่มีองค์ประกอบของการนำเสนอวัฒนธรรมอย่างอื่นเช่นการกินของการดื่มหรือการดื่มเหล้าไหทำให้เกิดการสัมผัสเพิ่มความรู้สึกของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนแห่งนี้...อ้อการใช้พิธีบายศรีสู่ขวัญที่มีพอรามีการสวดมนต์ของพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีและการผูกข้อต่อแขนซึ่งเป็นวิธีในด้านการเรียกจิตวิญญาณความรู้สึกให้มีความยินดีมีความชื่นใจเสริมซึ่งมนต์เสน่ห์แห่งการต้อนรับที่แห่งนี้ด้วย”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่า

“ในชุมชนแห่งนี้โดยหลักแล้วส่วนใหญ่จะนำเสนอรูปแบบของฟ้อนภูไทเรณูนครแล้วก็มีพัฒนาการจากการแสดงชุดนี้เพิ่มขึ้นเป็นชุดอื่นๆ ต่อมาในการนำเสนอ ถือว่าเป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งที่เราเห็นความสำคัญในการประกอบสร้างเพิ่มในวิถีของการนำเสนอรูปแบบแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ต้องการเข้ามาชมศิลปะการแสดงวัฒนธรรม ก็ทำให้มีสีสันเพิ่มขึ้นและทำให้เกิดปรากฏของการพัฒนาทางด้านศิลปะการแสดงในชุมชนแห่งนี้ทั้งยังมีการนำเอาลักษณะวัฒนธรรมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ดูดุ (เหล้าไห) เพื่อเป็นสีสันของการต้อนรับแขกที่เข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

แมรี่ กล่าวว่า

“รู้สึกแปลกเพราะเนื่องจากว่าหลังจากการฟ้อนก็มีพิธีกรรมของการสู่ขวัญเรียกขวัญโดยพ่อบุญพราหมณ์ มีการผูกแขนทำให้รู้สึกมีมนต์ขลังมีเสน่ห์อย่างบอกไม่ถูก มีการแสดงสาธิตหลังจากนั้นหลังจากที่ช่วงฟ้อนภูไทเรณูนคร ทดลองแล้วมีการนำเสนอดูดุหรือการดูดเหล้าไหทำให้รู้สึกตื่นเต้นสนุกสนานและแปลกที่ได้สัมผัส”

(ชูเชินท์ เกร็กกอรี่, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

ราวี กล่าวว่า

“มีพิธีกรรมการสวดให้พรหลังการฟ้อนรำพร้อมทั้งการใช้ด้ายผูกข้อแขน คนที่มาดูก็พูดเหมือนการให้พรแบบมีรอยยิ้มของความสุข...มีการเพิ่มเติมของการให้ดื่มไวน์พื้นเมืองที่ทำ

มาจากข่าวหลังจากทดลองการฟ้อนของกลุ่มนี้ เหล้าพื้นเมืองมีรสชาติออกหวานๆ ใส่ภาชนะแปลกๆ มีการเชียร์กันและแข่งกันในการดื่มทำให้เกิดความสนุกสนาน”

(Raly Bredsom, 21 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

ตาราง 11 สรุปการรับรู้ (ถอดรหัส) องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดง วัฒนธรรมชุมชนภูไทเรณูนคร

การรับรู้ (ถอดรหัส) องค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับการต้อนรับในการแสดง วัฒนธรรมชุมชนภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษาประชาชน	นักวิชาการ	ชาวต่างชาติ	
	องค์ประกอบร่วมมี พิธีบายสีสู่ขวัญ และ ฟ้อนอื่นๆเป็น องค์ประกอบ หลังจากการสาธิต การฟ้อนรำภูไทมี การให้แขกผู้มี เกียรติได้ทดลอง ฟ้อนทดลอง จากนั้นมีการดูหรือ ชนข้าง	มีพิธีกรรม บายศรีสู่ ขวัญผู้ซื้อต่อ แขนและการ ดูดเหล้าไห	มีพิธีกรรม บายศรีสู่ ขวัญผู้ซื้อต่อ แขนและการ ดูดเหล้าไห	มีพิธีกรรม บายศรีสู่ ขวัญผู้ซื้อต่อ แขนและการ ดูดเหล้าไห	มี พิธีกรรม บายศรีสู่ ขวัญผู้ซื้อ ต่อแขน และการ ดูดเหล้า ไห

3.4 การรับรู้ (ถอดรหัส) ดนตรีที่ใช้ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ดนตรีเป็นส่วนสำคัญของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์และดนตรีเป็นการสื่อสารออกมาถึงความเป็นตัวตนผ่านสื่อกลาง ในโสตประสาททางการรับฟังของหูเป็นการรับรู้ผ่านสัมผัสของมนุษย์ ฉะนั้นแล้วการสัมผัสความรู้สึกจากผู้ส่งสารส่งไปยังผู้รับสาร การเกิดความรู้สึกของอัตลักษณ์ ทำให้เกิดการรับรู้ความเป็นตัวตนในนาฏศิลป์แห่งนี้ดังผู้ถอดรหัสได้อธิบายดังนี้

แมรี่ กล่าวว่า

“ดนตรีดูเรียบง่ายดูไม่มีเพลงที่ซ้ำซ้อนโดยเฉพาะฟ็อนกุไทเรณูนครที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่นี้เป็นดนตรีที่ไม่มีจังหวะซ้ำเร็วเรียบง่ายไปเรื่อยเรื่อยแต่พอดีกับการฟ็อนในความหวานของท่าฟ็อน”

(ซูเชินท์ เกร็กกอรี่, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

จันท์หอม กล่าวว่า

“ดนตรีฟ็อนกุไทเรณูกะม่วน (ไพอเราะ) ไปเรื่อยๆ หวานๆ เย็นๆ คือชื่อลายลมพัดพร้าวนี้ละ ฟังได้เรื่อยๆ เป็นตาฟ็อนนำมีความสอดคล้องกับท่า เห็นฟ็อนเรียงตามๆ กันเบิ่งละเพลินๆ”

(จันท์หอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่า

“ส่วนใหญ่ชุดการแสดงที่นี้นั้นก็นั้นชุดประจำเผ่ากุไทเรณูเพราะทุกคนก็อยากเข้ามาดูชุดนี้ ส่วนชุดอื่นๆ มันก็เป็นส่วนประกอบเสริม ดนตรีกุไทเรณูเพลงมันหวานมันไม่ซ้ำไม่เร็วมันเข้ากันกับท่าฟ็อน ฟังแล้ว เรียบๆ ง่ายๆ แต่ฟังได้ตลอดสบายหูเข้ากับท่าที่สบายเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ทั้งเวลาฟ็อนคนฟ็อนก็มีการโห่ร้องให้เกิดความครึกครื้นเพิ่มความเร้าอารมณ์มากขึ้นทำให้สนุกสนาน จนอยากไปฟ็อนร่วม”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่า

“จะเน้นที่ฟ็อนกุไทเรณูนครที่เป็นฟ็อนประจำกลุ่มนี้ ด้านดนตรีก็เป็นลายพื้นฐานของชนเผ่าที่นี้เป็นรายลมพัดพร้าวแสดงถึงความเคลื่อนไหวทางสายลมสายน้ำที่มีความละมุนละไมสะอาดหูฟังแล้วมีความรู้สึกรื่นหูผ่อนคลาย ที่สอดคล้องกับท่วงท่าของการแสดง”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

พหุณ ปณุกิตโต ชีเว

ตาราง 12 สรุปการรับรู้(ถอดรหัส)ดนตรีที่ใช้ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การรับรู้ (ถอดรหัส) ดนตรีที่ใช้ใน นาฏศิลป์ ชุมชนภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษา ประชาชน	นักวิ ชาการ	ชาวต างชาติ	
	ดนตรีที่ใช้เป็น ดนตรีหลายพื้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่ พ็อนภูไทเรณูนครที่ เป็นลายลมพัด พร้าว ฟังดูเรื่อยๆ สบายเอนกนั้นก็ จะเป็นลายปกติทั่วไป และมีการพ็อนที่มี บทของบทร้องบ้าง ลายดนตรีอีสาน ทั่วไป	เป็นลายเพลงพื้นลม พัดพร้าว ฟังแล้ว สบายหูเพลง สอดคล้องกับท่า	เป็นลายเพลง พื้นลมพัด พร้าว ฟังแล้วสบายหู เพลง สอดคล้องกับ ท่า	ฟังแล้วเพราะดี สบายหู เพลง สอดคล้องกับ ท่าทาง	ฟังแล้ว เพราะดี เป็นลาย เพลงพื้นลม พัดพร้าว ที่มีความ สอดคล้อง กับท่าพ็อน

4. การสื่อสารกับการรับรู้อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครอำเภอเรณูนครจังหวัดนครพนม

การรับรู้ถึงการสื่อสารในนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครจังหวัดนครพนมโดยที่ผู้วิจัยได้แบ่งออก
ลักษณะของการรับรู้การถ่ายทอดของผู้รับสาร (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ออกเป็น หัวข้อดังต่อไปนี้

4.1 การรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

จันทร์หอม กล่าวว่า

“การพ็อนบอกเล่าเรื่องราวเหมือนเป็นการเล่าเรื่องและมองเข้าใจถึงวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ในอดีตของชนชาวภูไทเรณูนครแบบเรียบง่ายได้อย่างชัดเจนค่ะ ดูแล้วเพลินดี...ไม่เหมือน
นาฏศิลป์ไทยหรือนาฏศิลป์ลุ่มน้ำโขงทั่วไป ก็มีลักษณะความพิเศษของผู้แสดงแต่ละคนไม่ค่อย
เหมือนกัน มีความเป็นตัวของตัวเองในด้านวัฒนธรรมแล้วก็มี การนำเสนอรูปแบบความดั้งเดิมความ
เก่าเหมือนเดิม แต่ก็ยังมีมนต์เสน่ห์บางอย่าง... เวลาเค้าพ็อนออกเดี่ยวแล้วมันรู้สึกตื่นเต้น”

(จันทร์หอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่

“การแสดงของกลุ่มนี้เหมือนกับเค้าชีตรูปแบบการนำเสนอเป็นโครงสร้างไว้แบบไม่ตายตัว แล้วก็นำโชว์ซึ่งมีรูปแบบการยืดหยุ่นของลักษณะของท่าพ่อนโดยเฉพาะตัวหลักคือพ่อนภูไทลักษณะของรูปแบบและการไม่จำกัดในความเป็นเพศ...ทำให้เข้าถึงง่าย... นาฏศิลป์ที่นี้ไม่ได้เน้นกรอบของราชสำนักเพราะเป็นลักษณะของนาฏศิลป์พื้นเมืองมีองค์ประกอบเสริมทางด้านวัฒนธรรมเช่นการดูเด้าไห้ลักษณะของพิธีกรรมทางพราหมณ์เห็นความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคลของผู้แสดงที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของรูปแบบตัวเอง แล้วก็นำเสนอเน้นย้ำความเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งของตัวเอง มันเป็นเหมือนในการส่งเสริมของทั้งผู้คนในชุมชนแล้วก็มองเห็นมิติทางภาพลักษณ์ของความเป็นอัตลักษณ์ในชุมชนแห่งนี้”

(กฤษฎี ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“รูปแบบมันดูละเอียดเข้าใจเข้าถึงการแสดงชุดพ่อนภูไทเรณูนครได้ง่ายเหมือนกับลักษณะของการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ผ่านสื่อมุมมองทางด้านร่างกายภาษาท่าเล่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของกลุ่มชนนี้ การแสดงก็ทำให้เกิดสิ่งที่บอกเล่าเรื่องราวผ่านโชว์แล้วก็มิลักษณะของการมีส่วนร่วมของผู้ที่เข้ามา...มันไม่เหมือนนาฏศิลป์ไทยทั่วไปไปอยู่องค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมของพราหมณ์การไปศรีสู่ขวัญ ผู้แสดงก็มีความสามารถพิเศษในการเดี่ยวโชว์หรือว่ามีความแตกต่างกันของการรำก็มีความสวยงามไปอีกแบบ ถ้ามีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบของความเป็นตัวเอง ชุมชนแห่งนี้ก็มีการแสดงกันเหมือนกับการนำเสนอความเป็นมาตามชุมชนที่เข้มแข็งที่บอกออกได้อย่างชัดเจน”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

แมรี่ กล่าวว่

“มันเรียบง่ายแต่มันก็สวยงามในแบบประทับใจมันมีความคลาสสิโครแมนติกในการไม่ต้องเอ่ยถาม ความหลากหลายแต่ถ้าสังเกตกิริยาภาษาท่าพ่อนค่อนข้างชัดเจนคะ...พื้นที่ที่นี้ไม่เหมือนกับนาฏศิลป์ในภาคอีสานทั่วไป มีแนวทางของตัวเอง มีพิธีกรรมการต้อนรับที่มีการสวดของพราหมณ์ทางด้านศาสนาฮินดู ผู้แสดงแต่ละคนก็มีความแตกต่างกันแต่ก็มีลักษณะแม่ท่าที่เป็นรูปแบบอยู่คร่าวๆ... พ่อนก็ไม่ได้พร้อมเพียงกันคนหน้าเปลี่ยนก็เปลี่ยนแต่มันก็ดูงามในรูปแบบของความไหลลื่น... ไปแล้วเค้าเดี่ยวโชว์ก็ทำให้รู้สึกมีความตื่นตื่นสนุกสนานมันเป็นความรักอารมณ์อีกแบบหนึ่งแต่มันดูแปลกตากับนาฏศิลป์อีสานทั่วไป”

(ชูเชินท์ เกร็กกอรี่, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

ตาราง 13 สรุปการรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การรับรู้ (ถอดรหัส) ผู้ถอดอัตลักษณ์ นาฏศิลป์ชุมชนภูไท เรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดงหรือผู้ แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชม นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	สรุป
การไม่ใช้กรอบแนวคิด นาฏศิลป์ราชสำนักไทย	นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครแรกเริ่มเดิมทีมีแนวคิดในด้านของการนำเสนอรูปแบบความเป็นนาฏศิลป์ของตนเองโดยที่ไม่นำเอากรอบความคิดในความเป็นนาฏศิลป์ในราชสำนัก	ไม่เน้นกรอบแนวคิดของนาฏศิลป์ส่วนกลางราชสำนักไทยเน้นความเป็นพื้นบ้านพื้น	ไม่เน้นความสวยงามในรูปแบบของนาฏศิลป์ส่วนกลางหรือราชสำนักไทย
องค์ประกอบของ วัฒนธรรมอื่นๆเข้ามาใน การต้อนรับ	เสริมสร้างองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่นๆเข้ามาในการต้อนรับแขกผู้มาเยือนหรือผู้ชมทำให้เกิดลักษณะของความหลากหลายและองค์ประกอบที่มีการหลอมรวมกัน	นอกเหนือจากนาฏศิลป์ที่พบยังมีองค์ประกอบของการต้อนรับในด้านของพิธีกรรมการสวดให้พรการใช้ความรู้สึทางด้านความเชื่อมโยงทางด้านจิตใจและก็มีมีการนำเอาการวัฒนธรรมการตีหม้อ เข้ามาในการต้อนรับ	มีความเชื่อมโยงองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรม ทางนาฏศิลป์เท่านั้นแต่มินำลักษณะความเชื่อของพิธีพราหมณ์การนำเกี่ยวข้องพร้อมกันนี้ยังวัฒนธรรมกับการทานหม้อในการสาธิตทดลองแก่ผู้ที่มาชมการแสดงในชุมชนแห่งนี้
เน้นความสามารถพิเศษเฉพาะตนของผู้แสดงที่มีความแตกต่าง	ความสามารถเฉพาะตนที่แตกต่างจากการแสดงชุดอื่นๆโดยมีการเน้นความสามารถเฉพาะตัวของนักแสดงและมีเอกลักษณ์ทางด้านท่าทางซึ่งมีแม่ท่าหลัก ตามลักษณะของการเดี่ยวโชว์ที่ปรากฏเห็นแสดงให้เห็นถึงความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้แสดง	ผู้แสดงมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถและนำเสนอความเป็นตัวเองลักษณะของท่าทางที่มีความแตกต่างกันซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล	ผู้แสดงแสดงความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ที่มีความหลากหลายความเป็นตัวเองโดยการสามารถออกแบบในความเป็นท่าทางในรูปแบบเฉพาะตนของผู้แสดงได้อย่างเต็มศักยภาพ

ตาราง 13 สรุปการรับรู้(ถอดรหัส)อัตลักษณ์นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้ (ถอดรหัส) ผู้ถอดอัตลักษณ์ นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดงหรือผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่าง ผู้ชมนาฏศิลป์ภูไท เรณูนคร	สรุป
สร้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง	ใช้ปัจจัยพื้นฐานของตัวเองที่มีอยู่และพัฒนาปรับปรุงจนดำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวเองที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมในกลุ่มภูไทด้วยกันเองและกลุ่มอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยมีความคิดเป็นของตัวเอง	มีความเป็นตัวของตัวเองในด้านของศิลปะวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์แล้วก็รูปแบบค่อนข้างที่จะไม่ค่อยเหมือนกลุ่มอื่นๆ ทำให้เกิดความแตกต่าง	สามารถมองมิติทางด้านความแตกต่างของพื้นที่แห่งนี้ในด้านนาฏศิลป์ที่มีรูปแบบของความเป็นตัวเองทั้งในมุมมองของผู้แสดงเองและ มุมมองของอัตลักษณ์กลุ่มที่มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆในภูมิภาคนี้
นำเสนอและ เน้นย้ำความเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชุมชน	การแสดงทางนาฏศิลป์ชุมชนนี้มีการเน้นย้ำ ทำซ้ำจนนำเสนอถึงความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของตัวเอง ส่งผลให้เกิดแรงผลักดันภายในชุมชน ออกมานำเสนออัตลักษณ์ของชุมชน	เมื่อเดินทางไปพื้นที่ในชุมชนแห่งนี้ก็จะมีลักษณะโชว์แบบเดิม เน้นย้ำได้นำเสนอความเป็นตัวตนของเอกลักษณ์ทำให้เกิดความรู้สึกที่จะต้องพูดคุยบอกกล่าวถึงคนอื่นว่าจะต้องมาดูและสัมผัสในศิลปะวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ของชุมชนแห่งนี้	มีการแสดงอย่างบ่อยครั้งและเน้นย้ำความเป็นนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นสิ่งพิเศษและทำให้เกิดความรู้สึกว่าจะต้องชมอีกครั้งหนึ่งเพราะเป็นการเน้นย้ำทำซ้ำผลิตซ้ำของคนในชุมชนในการนำเสนอความเป็นตัวของตัวเองยืนยันสิทธิในความเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ ทำให้รู้สึกถึงการเป็นที่ชื่นชมชื่นชอบนิยมของผู้ชมหรือผู้ถอดรหัส

4.2 การรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

การสร้างพื้นที่พิเศษในการรับรู้อัตลักษณ์ผ่านวิธีการแสดงบนเวทีหรือบริเวณผู้ชม การแสดงทำให้เกิดการรับรู้ความรู้สึกหลอมรวมของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครโดยมีลักษณะการใช้พื้นที่ในการแสดงกับการสื่อสารในการทำให้เกิดความรู้สึกพิเศษของพื้นที่การแสดงนาฏศิลป์เรณูนคร ดังผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้อธิบายดังนี้

กิต กล่าวว่

“การพ่อนกลุ่มนี้มีลักษณะของการมีการแนบชิดสัมพันธ์ทำไม่ตรีเกิดขึ้น ทำให้เกิดการรู้สึกว่ายากกลับเข้ามาสัมผัสอีกหรือมีความสนุกสนานในการให้สัมผัสศิลปะวัฒนธรรมการแสดงโดยเฉพาะพ่อนภูไท...มันดูแล้วเพลินตาดี... บริบทของการมีพื้นที่ปัจจัยที่ใกล้ธาตุพนมการมีพื้นที่ของพวกระบบคอมมิวนิสต์ต่อสู่ประเทศไทยในวันเสียงปืนแตก...พื้นฐานที่นี้คนที่มีการศึกษาที่สูง”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“ไปดูพ่อนชุดนี้ที่อื่นจากสถาบันการศึกษาที่เค้ามาลงพื้นที่มันก็ไม่เหมือนมันไม่ซ้มนดูแบบเดียวมันก็รู้ว่ามันหลอกตาหรือมันน่าจะเข้ามาในพื้นที่แล้วก็มาเรียนรู้จริงแต่มันก็ได้ในแบบอย่างที่นี่เป็นในการพ่อนภูไทเรณูนคร...ในการทดลองสัมผัสหลังจากแสดงโชว์แล้วก็สามารถที่จะเปิดความรู้สึกที่คุณอยากจะสัมผัสโดยผ่านกระบวนการลีลาท่าทางของตนเองมันไม่มีถูกผิดและก็ไม่มีการบังคับที่ตายตัวมันเป็นการสนุกได้ปลดปล่อย เห็นภาวะของเพศชายเพศหญิงที่ไม่ได้บังคับหรือจะเป็นพวกเพศทางเลือก กระเทยแต่งหญิงทอมเกย์ก็มีการเปิดโอกาสให้ทดลองการแสดงออกในพื้นที่เวทีแห่งนี้ได้ที่สามารถสัมผัสได้เกิดความรู้สึกในการเปิดใจเกิดความรู้สึกสนุกสนานแล้วก็เป็นมนต์เสน่ห์ที่อยากกลับเข้ามาในชุมชนแห่งนี้ไม่ว่าใครก็ตาม ที่ได้เข้ามาสัมผัส...ที่นี่มีสนามบิงที่ใหญเพราะมีของเก่าจากสงครามเวียดนามมีการต่อสู่ในระบบประชาธิปไตยกับระบบคอมมิวนิสต์ที่เป็นประวัติศาสตร์ของที่นี่ เดิมเป็นพื้นที่สีแดงหรือพื้นที่ของการยึดครองการต่อสู่ของระบบประชาธิปไตยของรัฐบาลไทยกับระบบคอมมิวนิสต์ ช่วงระยะเวลาดังกล่าวกระแสทางด้านนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครค่อนข้างมีชื่อเสียงด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวที่ทำให้มีการแสดงอย่างบ่อยครั้งและแขกผู้ใหญ่ได้มาชมและบอกเล่าต่อๆ กันมา...เรณูนครใกล้กับธาตุพนมที่เป็นเมืองท่าเก่าโบราณและเป็นปูชนียสถานทางศาสนาของชาวพุทธ มีพื้นที่ใกล้กับแม่น้ำโขงที่เป็นแม่น้ำสายสำคัญหลายประเทศถึงแม้ไม่ติดแม่น้ำโขงก็ตามมันเป็นปัจจัยทำให้มีภาวะในการส่งเสริมมีโอกาสแสดงนาฏศิลป์บ่อยครั้ง”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

พีรพงศ์ กล่าวว่

“นาฏศิลป์ คือการบอกเล่าเรื่องราวกลุ่มนี้ก็เช่นกันบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่นำเสนอสันดานคติ (รากเหง้าจิตวิญญาณ) ของคนในชุมชน มันดูแล้วกลมกล่อม ดูแล้วออร์อยนำไปสรรสหรือการแสดงในชุมชนนี้อีกครั้ง...นครพนมเป็นที่ตั้งของแคม ทหารอเมริกันเห็นได้จากสนามบิงที่มีพื้นที่กว้างและมีมาตรฐานในระดับอเมริกัน.. เชื่อว่าการที่ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลเกิดภาวะของการชักจูงชักนำความเป็นรัฐบาลของชาติไทยขึ้นมาเสนอ เพื่อเป็นการลดแรง

กระทะของระบบคอมมิวนิสต์ต้ระบบประชาธิปไตยของรัฐบาลไทยทำให้รัฐบาลมีการเอาอกเอาใจคนในพื้นที่หรือการซื้อใจคนในชุมชนนี้ ทำให้เกิดภาวะสนับสนุนการแสดงนาฏยศิลป์บ่อยครั้งขึ้นเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมอย่างแน่นอนในการพัฒนาในเวลาต่อมา”

(พีรพงศ์ เสนโสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

รารี กล่าวว่

“มันเหมือนเป็นพื้นที่ พิเศษในนำเสนอทางวัฒนธรรมศิลปะการแสดงการฟ้อนรำของภูมิภาคนี้ ที่ชาวบ้านมีการนำเสนอการฟ้อนรำเกิดขึ้น...ที่นี้พื้นที่ใกล้กับธาตุนม ทางเป็นเมืองชายแดน มีสนามบินใหญ่ที่เป็นสนามบินเก่าของทหารอเมริกันที่ใช้ในสงครามเวียดนาม”

(Raly Bredsom, 21 มิถุนายน 2563: สัมภาษณ์)

ตาราง 14 สรุปการรับรู้อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร

การรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดงหรือผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร	สรุป
วันเสียดังนี้	เดิมชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของการต่อต้านรัฐชาติไทยของวันเสียดังนี้ที่ระบบคอมมิวนิสต์เข้ามาใช้พื้นที่เขตอำเภอเรณูนครปะทะกับรัฐบาลไทยในพื้นที่แห่งนี้ สาเหตุจากปัจจัยนี้ทำให้ทางรัฐบาลได้เห็นคุณค่าและสนับสนุนประชากรในพื้นที่ในด้านของสาธารณูปโภคบริโภคและเห็นความสำคัญของสิ่งต่างๆเพื่อให้เป็นการที่ชักจูงให้คนในประชากรในชุมชนแห่งนี้มีการเข้ามาพัฒนาภาครัฐของประเทศไทยโดยที่ไม่ได้	อิทธิพลของระบบคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้กับรัฐบาลไทยในพื้นที่แห่งนี้ ทำให้เกิดปัจจัยส่งเสริมทางด้านนาฏยศิลป์ในชุมชนแห่งนี้โดยที่ผู้ใหญ่ ชนชั้นปกครองของประเทศไทยได้เข้ามาในพื้นที่และได้ชมการแสดงศิลปะทางนาฏยศิลป์แห่งนี้ทำให้เกิดแรงผลักดันการกระตุ้น ส่งผลถึงมีการแสดงบ่อยครั้งขึ้นในชุมชน	จากบริบททางด้านการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในชุมชนอำเภอเรณูนครทำให้เกิดการแสดงในชุมชนในการตรวจงานศึกษาของของกลุ่มผู้นำของรัฐบาลในยุคสมัยนั้นบ่อยครั้งทำให้เกิดปัจจัยการส่งเสริมอีกบริบทหนึ่ง

ตาราง 14 สรุปการรับรู้อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ไทยเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ไทยเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดงหรือผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร	สรุป
	<p>ไปฝึกฝนในระบบคอมมิวนิสต์ทำให้นาฏศิลป์ที่นี่ได้รับการแสดงอย่างบ่อยครั้ง พร้อมทั้งเป็นที่ชื่นชมชื่นชอบของหน่วยงานราชการ และรัฐบาลได้ส่งผลถึงการสนับสนุนนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้</p>		
สงครามเวียดนาม	<p>จังหวัดนครพนมที่มีการตั้งฐานทัพในสงครามเวียดนาม ส่งผลทำให้มีการแสดงอย่างต่อเนื่องที่เป็นตัวแทนศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์จังหวัดนครพนมพร้อมทั้งได้ปรับปรุงแบบการแสดง การเพิ่มท่าบางท่าเพื่อให้เหมาะสมและเป็นที่สนุกสนานแก่ผู้ที่ได้สัมผัสการแสดงฟ้อนภูไทในพื้นที่จังหวัดนครพนม</p>	<p>ในช่วงระยะเวลาของการตั้งแคมป์ฐานทัพอเมริกันเป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนในระยะเวลาช่วงหนึ่งของชุมชนแห่งนี้ ทำให้เกิดภาวะของการแสดงนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องของนาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้ ส่งผลถึงการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเพิ่มมากขึ้น</p>	<p>พื้นที่ของจังหวัดนครพนมเป็นที่ตั้งฐานทัพอเมริกันทำให้มีปัจจัยส่งเสริมในด้านของการแสดงซึ่งชุมชนแห่งนี้เป็นตัวแทนในการแสดงศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์อยู่บ่อยครั้งในตัวจังหวัดนครพนมและในตัวของชุมชนเอง</p>

ตาราง 14 สรุปการรับรู้อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้ (ถอดรหัส) อัตลักษณ์ที่สร้างผ่านพื้นที่นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดงหรือผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	สรุป
พื้นที่ใกล้เคียงกับพระธาตุพนม	ชุมชนแห่งนี้มีพื้นที่ใกล้เคียงกับพระธาตุพนมซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญของชาวพุทธในลุ่มโขง ทำให้เกิดลักษณะของการเดินทางที่ใช้เวลาไม่นาน เนื่องจากสาเหตุของนักท่องเที่ยวที่มีเวลาจำกัดหรือแม้แต่กระทั่งการแออัดของผู้ที่จาริกแสวงบุญในพื้นที่อำเภอธาตุพนม ฉะนั้นแล้วการถ่ายเทในด้านของการแออัดของชุมชนในบริเวณบริบททางพื้นที่ของผู้จาริกแสวงบุญในเทศกาลต่างๆที่มาราบไว้บูชาองค์พระธาตุพนมทำให้ชุมชนแห่งนี้มีโอกาสได้แสดงและได้นำเสนอนาฏศิลป์ในชุมชนของตัวเองอย่างบ่อยครั้งซึ่งเป็นบริบทที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาในลำดับต่อไป	พื้นที่ชุมชนแห่งนี้มีความใกล้กับองค์พระธาตุพนมสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกและเป็นที่ยอมรับของการท่องเที่ยวทำให้เกิดภาวะการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นเส้นทางที่สามารถที่จะเดินทางได้อย่างสะดวกของนักท่องเที่ยวส่งผลถึงการแสดงนาฏศิลป์ที่มีความสะดวกในการชมและการเดินทางไปสู่พื้นที่การท่องเที่ยวหลายที่ได้ ทำให้เป็นปัจจัยส่งเสริมในด้านนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้บ่อยครั้งขึ้น	ด้วยบริบทพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับพระธาตุพนมในการเดินทาง การขยายตัวของชุมชนธาตุพนมในงานเทศกาลทางพระพุทธศาสนาทำให้ชุมชนแห่งนี้ได้มีโอกาสแสดงมากขึ้น เนื่องจากผู้คนจาริกแสวงบุญมีความแออัดในพื้นที่ธาตุพนมจึงลดความแออัดโดยการเข้ามาพักในชุมชนภูไทเรณูนครทำให้มีโอกาสส่งเสริมการแสดงนาฏศิลป์อย่างบ่อยครั้งมากขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวบางครั้งมีเวลาจำกัดพื้นที่แห่งนี้มีความใกล้เคียงและสามารถที่จะชมการแสดงได้โดยที่ไม่ให้เกิดการเสียเวลาในการท่องเที่ยวในสถานที่ต่อไปได้

4.3 การรับรู้ (ถอดรหัส) กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ไทย

เรณูนคร

การรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่นาฏศิลป์ไทยเรณูนครโดยที่ผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้รับรู้ถึงลักษณะกลยุทธ์วิธีการในการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อทางด้านศิลปะการแสดงพ็อน ภูไทเรณูนครโดยผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้อธิบายดังนี้

พีรพงศ์ กล่าวว่า

“กลุ่มนี้เค้าเชื่อเชิญเขาทำให้เกิดรสสัมผัสการทดลองการพ็อน ทำให้รับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม...ทำให้เกิดการเปิดความรู้สึกรสสัมผัสของจิตใจเกิดความรสสัมผัสพิเศษเกิดความผ่อนคลายเกิดความสนุกสนานเกิดขึ้น ทำให้เหมือนมันมีมนต์สะกดบางอย่างที่อยากสัมผัสหรืออยากเข้าไปอีกครั้งหนึ่ง โดยพื้นฐานของคนที่ออกแบบหรือดีไซน์งานมีความรู้ในด้านการศึกษาพอสมควร... โดยที่ใช้พิธีกรรมการต้อนรับมีลักษณะของจิตวิญญาณความเชื่อเชื่อมโยงของความเป็นอีสาน การพ็อน พิธีกรรม การกระทำเกิดความเชื่อมโยงระหว่างจิตใจเหมือนประหนึ่งเข้าใจจิตวิทยาหลอมรวมผู้ชมกับนักแสดงเป็นคนกลุ่มก่อนเดียวกันเป็นพรรคพวกเดียวกันทำให้เกิดรสสัมผัสแห่งการเปิดใจ... แน่นอนว่าที่นี่ไม่เหมือนกับนาฏศิลป์ในราชสำนักแต่เขามีความพิเศษในด้านของเอกลักษณ์อัตลักษณ์เฉพาะบุคคลและเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของกลุ่ม มันทำให้เกิดความสัมผัสทั้งด้านความแปลกแตกต่างจากนาฏศิลป์พื้นเมืองในกลุ่มพื้นเมืองอื่นๆหรือนาฏศิลป์ในราชสำนัก... การแสดงก็เป็นสิ่งเดิมแต่มีความพิเศษในด้านของการเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆให้เกิดความรู้สึกของการมาที่ต้องสัมผัสแบบนี้มันก็เป็น การบอกเล่าเรื่องราวจากปากต่อปากทำให้ได้รับการกล่าวขานประจำมันสัมผัสมันเหมือนกับ “จุดขาย” ที่มีการพูดถึงแล้วมันติดตลาด”

(พีรพงศ์ เสนไสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่า

“กลวิธีการของชาวภูไทเรณูนครกลวิธีของเค้าในการนำเสนอความเป็นตัวตนโดยผ่านศิลปวัฒนธรรมการแสดงพ็อนภูไทนั้น เค้าใช้ลักษณะกลวิธีของพ่อค้า จะสังเกตดูซิคนค้าขายเค้าจะมีวิธีการในการนำเสนอสินค้าให้คนซื้อ เนื่องจากว่าชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวกับการค้าขายการค้าขายการคมนาคมลักษณะของการค้าขายเค้าจะมีลักษณะของอริยาไศยไมตรีการตีสนิทโดยใช้ทำให้เกิดภาวะของความเชื่อใจแล้วก็เปิดใจให้กับคนที่เข้ามาสัมผัสการแสดงผลการแสดงโดยมีลักษณะของการ สาธิตและเชื่อเชิญเกิดการทดลองสัมผัสของผู้ที่เข้ามาชมการแสดง... ในการทดลองเค้าไม่ได้จำกัดเพศไม่ว่าจะเป็นชายหญิงทอมกระเทยเขาก็สามารถสัมผัสได้ผู้ชายจะมาพ็อนรำเหมือนหญิงให้กลุ่มอื่นก็ไม่ได้แต่นี่ก็มีทั้งผู้หญิงทั้งผู้ชายและบางทีพวกเพศที่สามก็สามารถสัมผัสแล้วก็อยากเป็นอยากรำในการทดลองว่าถ้าทำแบบนี้เหมือนเค้าเปิดโอกาสและก็ยอมรับให้เข้ามาสัมผัสได้กระเทยอยากรำเป็นผู้หญิง ทอมอยากพ็อนเป็นผู้ชาย ...เค้าทดลองได้ในการทำท่าท่าในการพ็อน มันไม่ถูกผัดมันไม่ตายตัว...มาที่ครั้งเขาก็ทำแบบนี้ เกิดความเคยชินเกิดความคุ้นเคยและเกิดความรู้สึกเวลาพูดคุยแะมาที่นี่จะต้องดูการแสดงและได้สัมผัสถ้าไม่นั่งก็มาไม่ถึง... กลับไปแล้วมีความรู้สึกถึงศิริมงคลเพราะว่ามีของในการติดไม้ติดมือค้าขายผูกแขน ในด้านของความรู้สึกของการร่วมพิธีศักดิ์สิทธิ์ในการผูกข้อต่อแขน การสวดมนตร์ให้พรของพ่อพรหมณ์... มันมีความช่วยนี้ทำทางซึ่งยังเป็นโครงสร้างที่มันไม่ได้เป็นแบบ

แผนที่ชัดเจนแต่มีแนวทางของตัวเองและมีความแตกต่างจากนาฏยศิลป์พวกรำไทยทั่วไป แต่มันก็มีความสวยงามในรูปแบบของตัวเองที่มันดูแล้วธรรมชาติเรียบง่ายแต่สวยงาม... แน่นอนว่ามาเที่ยวมาที่นี่ก็ต้องซื้อของฝากกลับไปมันเป็นเรื่องธรรมดาของการซื้อของที่ระลึกด้วยการบอกเล่าเรื่องราวของการได้มาเที่ยวเป็นเรื่องปกติของความเป็นคนหรือมนุษย์”

(สมหมาย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่

“กลุ่มภูไทเรณูนครนี้มีลักษณะของการนำเสนอนาฏยศิลป์โดยมีลักษณะของการสาธิตโชว์ของคนในชุมชนและให้แขกผู้มีเกียรติเป็นการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองหรือคนที่เข้ามาทดลองสัมผัส วัฒนธรรมได้ลอง มันได้ได้ถูกหรือผิดไม่มีอะไรที่มันตายตัว... มีการทำซ้ำเพราะน่าจะเกิดจากการทำแล้วทำให้เกิดการในผลของการชื่นชมของคนในสังคมที่เข้ามาชมการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชนแห่งนี้... ทั้งชุมชนที่มีอริยาศัยเมตรที่ดั่งามรู้สึกรู้สึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ชมและผู้แสดงทั้งคนในพื้นที่ในตัวชุมชนทั้งหมดด้วย... ที่นี้มีความแตกต่างจากนาฏยศิลป์ของส่วนกลางเพราะว่ามันมีความเป็นตัวของตัวเองมันมีลักษณะของความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเองของผู้แสดงและอัตลักษณ์ของกลุ่มในการแสดงของชุมชนเองที่ไม่ได้อิงกับนาฏยศิลป์ส่วนกลางและแตกต่างจากนาฏยศิลป์กลุ่มอื่นๆ ในภูมิภาคอีสานเห็นท่า ที่ปรากฏเป็นการพ่อนเจิงของเหนืออยู่ในชุดการแสดงนี้ด้วย... พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นพิธีทางความเชื่อก็เข้ามามีการเสริมของการต้อนรับในชุมชนแห่งนี้ไม่เพียงแต่การพ่อนรำแต่มีการสวดของพ่อพราหมณ์และการผูกข้อไม้ข้อมือมีการเชื่อมโยงในด้านจิตวิญญาณ ทำให้เกิดความรู้สึกปิติยินดีของบุคคลที่มาเยือนในการเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและคนที่มาด้วยกัน”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

ศรีสุภรณ์ กล่าวว่

“มีการแสดงบ่อยครั้งในชุมชนทั้งการแสดงในพื้นที่ตัวจังหวัดนครพนมเองมันเหมือนกับการทำซ้ำๆ ย้ำบ่อยๆ เกิดความรู้สึกของการนำเสนอความเป็นตัวตนผ่านทางด้านนาฏยศิลป์โดยการซ้ำทำซ้ำทำให้เกิดความรู้สึกเห็นจุดขาย เป็นสิ่งพิเศษ ความแตกต่างจากที่อื่นที่เข้ามาในพื้นที่ที่จะต้องสัมผัสของดีจังหวัดนครพนม จนกลายเป็นวลีของคำขวัญประจำจังหวัด”

(ศรีสุภรณ์ ชมศรีหาราชพร, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

จันทร์หอม กล่าวว่

“ผู้คนที่นี่มีรอยยิ้มและความเป็นกันเอง... หลังได้ชมการแสดงพร้อมทั้งได้ทดลองทดสอบการพ่อนรำของกลุ่มนี้ ...หลังจากที่ชมการแสดงสินค้าบางอย่างที่อยู่กับผู้แสดงก็มีความน่าสนใจที่ซื้อไปใช้หรือถ้าเป็นของที่ระลึกหรือซื้อไปฝากเพื่อนแม่แต่กระทั่งเหล่าเหล่าไห กะอวยากซื้อไปกินไปฝาก อยากเอากลับไปเมืองลาวเลยคะ... มาหลายรอบก็เจอแต่การต้อนรับแบบนี้ทำให้เกิดความคุ้นเคยของความรู้สึกของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้วก็มีลักษณะของการใช้พิธีกรรมในการ

สวदनตให้พรเกิดความรู้สึกของการผูกพันทางด้านจิตวิญญาณเหมือนคนในชุมชนเหมือนกับ
ความรู้สึกที่เป็นคนในชุมชนมีการจำได้มีการพูดคุยรู้สึกเป็นกันเอง”

(จันทรหอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่

“ก็ได้ทดลองการพ่อนรำที่นี้ก็สนุกดี ... ก็ดูมีความแตกต่างจากนาฏศิลป์ของ
ประเทศไทยแต่ก็มีความเป็นพื้นเมืองดูแปลกตาทำทางมีชีวิตชีวา ... มีพิธีกรรมการสวदनตรทำให้เกิด
ความรู้สึกพิเศษทางด้านความเชื่อก็ทำให้มีความรู้สึกบางอย่างที่มีความดีใจ ... มาดูการแสดงก็ต้องซื้อ
ของฝากมันเป็นเรื่องธรรมดา... ก็เห็นรอยยิ้มความเป็นกันเองของผู้คนในชุมชนแห่งนี้”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

ตาราง 15 สรุปการรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

การรับรู้กลวิธีการ สร้างอัตลักษณ์ใน พื้นที่ของการ แสดงนาฏศิลป์ ภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษา ประชาชน ทั่วไป	นักวิชาการ	ชาว ต่างประเทศ	
การค้า	กลยุทธ์การค้า เป็นสิ่งที่กลุ่ม ชาวชุมชนแห่งนี้ ใช้ในการนำเสนอ ศิลปะว่าทำให้เกิด ความรู้สึกการเป็น มิตรกัน อะลุ่มอล่วยและ การใช้ในลักษณะ ของการเชื่อเชิญ โดยใช้ลักษณะ ของการเป็นพ่อค้า เข้ามาเป็นสื่อ	ใช้หลักการค้า ให้เกิด ความสัมพันธ์	ใช้หลักการทา ให้เกิด ความสัมพันธ์	มีการ นำเสนอการ ขายสินค้า ทาง วัฒนธรรม	ใช้หลักการค้าให้ เกิดความผูก สัมพันธ์ ระหว่าง ผู้แสดงและผู้ชม ทั้งปริมาณของ พื้นที่แสดง

ตาราง 15 สรุปการรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษาประชาชนทั่วไป	นักวิชาการ	ชาวต่างประเทศ	
การศึกษาสาธิต/ทดลอง	กลยุทธ์การศึกษาในชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของการให้ชมในการสาธิตและก็ได้ให้ชมได้ทดลองสัมผัสศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ของชุมชนแห่งนี้	มีหลักการทางการศึกษามีการสาธิต / ทดลอง	มีหลักการทางการศึกษามีการสาธิต / ทดลอง	มีหลักการทางการศึกษามีการสาธิต / ทดลอง	มีหลักการทางการศึกษามีการสาธิต / ทดลองสัมผัสศิลปวัฒนธรรมศิลปการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ของกลุ่มชนนี้
สร้างความรู้สึกร่วมกันเดียวกับผู้แสดงและผู้ชม	กลยุทธ์อย่างหนึ่งคือการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันท่ามกลางผู้ชมและผู้แสดงสามารถทำให้รู้สึกเป็นกลุ่มเป็นก้อนทั้งผู้ที่เป็นแขกและบุคคลในชุมชนถือว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน	มีอารมณ์ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกันกับผู้ชมและผู้แสดงและผู้ชม	มีอารมณ์ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกันกับผู้ชมและผู้แสดงและผู้ชม	มีอารมณ์ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกันกับผู้ชมและผู้แสดงและผู้ชม	สร้างมิตรภาพทำให้มีอารมณ์ร่วมเป็นหนึ่งเดียวกันกับผู้แสดงและผู้ชม

ตาราง 15 สรุปการรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้กลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏศิลป์ไทยเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษาประชาชนทั่วไป	นักวิชาการ	ชาวต่างประเทศ	
องค์ประกอบด้านพิธีกรรมจิตวิญญาณสร้างพื้นที่พิเศษ/พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์	กลยุทธ์ทางการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์การสร้างพื้นที่พิเศษในด้านของการนำเอาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญการมีหมอปราหมณ์เข้ามาสวดมนต์การมีการผูกข้อต่อแขนทำให้เกิดภาวะการผูกพันทางด้านจิตใจการเปิดความรู้สึกถึงความเป็นนิมิตรหมายที่ดีเป็นมงคลแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนในศิลปะและวัฒนธรรมแห่งนี้	มีลักษณะการทำให้เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์โดยการใช้พราหมณ์มาสวดมนต์แล้วก็ผู้แขนของผู้แสดงกับผู้ชม	มีการสวดคาถาเพื่อให้เกิดสุขความเป็นสิริมงคลและความรู้สึกของการปลุกจิตวิญญาณของผู้แสดงและผู้ชม	มีการสวดมีพิธีกรรมทำให้เกิดความรู้สึกของมนต์เสน่ห์บางอย่าง	สร้างพื้นที่พิเศษทางด้านจิตวิญญาณในการเชื่อมโยงของผู้แสดงและผู้ชมทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลในเวทีการแสดงหรือการต้อนรับ
การใช้กลวิธีสร้างความแตกต่างจากกลุ่มเหมือนอื่นนาฏศิลป์ส่วนกลาง	กลยุทธ์ทางด้านสร้างความแตกต่างจากกลุ่มอื่นทางด้านวัฒนธรรมเพราะว่าชุมชนแห่งนี้ใช้นาฏศิลป์เป็นลักษณะของการฟ้อนของหญิงชายโดยเฉพาะการฟ้อนภูไทเรณูนครและสร้างความแตกต่างที่ไม่เอารอบแนวคิดทางด้านนาฏศิลป์ไทยในราชสำนักส่วนกลางเข้ามาสู่ชุมชนแห่งนี้ทำให้เกิดการแตกต่างและมีเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ซึ่งแตกต่างจากชุมชนอื่นในภูมิภาค	มีความแตกต่างจากนาฏศิลป์ในภูมิภาคนี้	เห็นความแตกต่างของการแสดงกลุ่มนี้ที่เป็นตัวของตัวเอง	ไม่เหมือนใครไม่เหมือนในพื้นที่ในภูมิภาคนี้	มีความแตกต่างในด้านของนาฏศิลป์ในภูมิภาคอีสานและมีความแตกต่างจากนาฏศิลป์ส่วนกลางมีความเป็นตัวของตัวเองในด้านของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเดี่ยวนครแห่งนี้

ตาราง 15 สรุปการรับรู้กลวิธีในการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ของการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร (ต่อ)

การรับรู้กลวิธี การสร้างอัต ลักษณ์ในพื้นที่ ของการแสดง นาฏยศิลป์ภูไท เรณูนคร	ทัศนคติผู้แสดง	ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างผู้ชมนาฏยศิลป์ ภูไทเรณูนคร			สรุป
		นิสิตนักศึกษา ประชาชนทั่วไป	นักวิชาการ	ชาว ต่างประเทศ	
การเน้นย้ำทำซ้ำ บ่อยๆ	กลยุทธ์อีกอย่างหนึ่ง คือการทำซ้ำทำซ้ำให้เกิด การผลิตซ้ำทำให้เกิด การตอกย้ำของพื้นที่ แห่งนี้ที่มีคุณลักษณะ พิเศษของศิลปะว่าทำ ทางด้านการแสดงและ การต้อนรับของผู้ชม และผู้มาเยือนทำให้ เกิดปรากฏการณ์ของ การเน้นย้ำถึง ความรู้สึกความอึดอึด การมีศิลปะทางด้าน นาฏยศิลป์อย่าง ทรงคุณค่า	มีการแสดงตอน แบบอย่าง บ่อยครั้งและก็ เป็นแบบเดิม	เข้าไปพื้นที่ ก็เป็นการ ตอนกลับ แบบเดิมแต่ ก็มีมนต์ เสน่ห์	ก็ทำแบบเดิม ในการ ต้อนรับแต่ก็ ให้รู้สึก เหมือนเดิมมี มนต์เสน่ห์	มีการเน้นย้ำ ทำซ้ำของ กิจกรรมการ ต้อนรับตอกย้ำ ถึงการคงรูป ของวัฒนธรรม ที่ปรากฏใน พื้นที่ชุมชน นาฏยศิลป์ภูไท เรณูนคร

4.4 การรับรู้ (ถอดรหัส) เป้าหมายการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏยศิลป์ภูไทเรณู

นคร

การรับรู้ถึงเป้าหมายในการเกิดอัตลักษณ์ความรู้สึกของความเป็นชนกลุ่มนี้เป็นอย่างไร
ในมุมมองของผู้ถอดรหัสที่มองชุมชนแห่งนี้แสดงออกมาผ่านสื่อทางนาฏยศิลป์ โดยที่ผู้แสดงมี
เป้าหมายและผู้รับสาร (ถอดรหัส) สามารถเข้าใจตรงกับสิ่งที่ตั้งเป้า ทั้งสองกลุ่มมีความรับรู้ที่ตรงกัน
หรือไม่โดยที่ผู้รับสาร (ถอดรหัส) ได้อธิบายดังต่อไปนี้

แม่รี่ กล่าวว่า

“ได้ดูแต่เหล่าไหในการแสดงแล้วก็อยากซื้อไปฝากที่บ้านและฝากเพื่อนเพื่อนที่ไม่
ได้มา... ทั้งเสื้อผ้าของที่ระลึกความน่าสนใจในการซื้อหาคะราคาถูกด้วย”

(ชูเชรินทร์ เกร็กกอรี, 31 ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“ไปชุมชนแห่งนี้ไปสัมผัสแล้วไปพอรำทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเกิดความรู้สึกของการไม่จำกัดแค่เพศ เพราะส่วนใหญ่กลุ่มอื่นจะเป็นแค่พอรำของผู้หญิงที่รำที่พอร แต่กลุ่มนี้แสดงออกถึงการไม่มีการจำกัดของเพศการนำเสนอในรูปแบบการทดลองเพราะมันเป็นพอรของของทั้งผู้หญิงผู้ชายหรือเพศอะไรก็ตามที่การกระทำทดลองครั้งที่ 2 หลังการสาธิต มีทั้งหญิงชายหรือแม่แต่ใครจะเป็นกระเทยพอรผู้หญิงก็ได้หรือคุณจะเป็นทอมพอรลองเป็นชายก็ได้...มันเข้าถึงมันเปิดรับทางความต้องการของจิตใจคนที่ทำเมื่อเปิดใจคนก็สนุกสนาน”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

กิต กล่าวว่

“เชื่อแน่ว่าแรกๆ กลุ่มนี้ไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนแต่เมื่อการกระทำของเขาได้รับผลประโยชน์การตอบรับจากสังคมภายนอกในความชื่นชมในความยินดีไม่ว่าจะหน่วยงานราชการหรือคำชมเชยของแขกผู้มาเยือนทำให้เกิดการปฏิบัติซ้ำๆ มันส่งผลถึงเป้าหมายของการย้อนกลับมาในความภูมิใจของคนในชุมชนเองในสังคมวัฒนธรรมและแม้ว่าเยาวชนก็ตามที่ด้วยมันสื่อสารถึงความ เป็นอัตลักษณ์การประกาศตนว่าตัวเองเป็นใครในสังคมวัฒนธรรม ในพื้นที่จังหวัดในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงระดับอำเภอและภูมิภาคหรือแม่แต่ในระดับประเทศ.. ด้วยการที่เคยสัมผัสด้วยการที่เราอารมณ์ความรู้สึกการเปิดใจทำให้เกิดมนต์เสน่ห์บางอย่างที่อยากให้กลับเข้าไปสู่ชุมชนแห่งนี้อยากไปสัมผัสอยากไปพอรอยากไปพูดคุยทำให้เกิดความรู้สึกปฏิสัมพันธ์ที่เขามีความตรงใจในชุมชนแห่งนี้”

(กฤษฎ์ ชัยศิลป์, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่

“ดูมีการออกแบบงานทางด้านารต้อนรับให้รู้สึกถึงความสุข ในการดูแลมีความ เรียบง่ายในการนำเสนอแต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างจากที่อื่นในภูมิภาคนี้... เหมือนมีเวทมนตร์ที่นี้ที่น่า ประทับใจ”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

จันท์หอม กล่าวว่

“มีลักษณะของวงการศึกษามาของชุมชนแห่งนี้มีการให้ลักษณะของการ ทดลองของการเข้าไปชมศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ของพื้นที่แห่งนี้ชัดเจนน ตั้งแต่คนที่มาครั้งแรก หรือเข้ามาในรูปแบบการศึกษา...และ หลังจากที่เขาชมและสัมผัสศิลปะการแสดงนาฏศิลป์แล้วเรายัง สามารถซื้อของที่เป็นสินค้าที่ระลึก กลับบ้านเป็นตาออนซอนวัฒนธรรมพื้น...”

(จันท์หอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

ศรีสุภรณ์ กล่าวว่า

“เป้าหมายก็การกระตุ้นเศรษฐกิจขยายธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว ใช้
นาฏยศิลป์ มีการประชาสัมพันธ์ตัวเอง การสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน”

(ศรีสุภรณ์ ชมศรีหาราชพร, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

ในหัวข้อของเป้าหมายของการสื่อสารในชุมชนแห่งนี้เดิมที่ไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนใน
ด้านการนำเสนอรูปแบบทางวัฒนธรรมแต่การนำเสนอรูปแบบความเป็นตัวเองและตั้งให้ตัวเองมี
พื้นที่การประกาศตัวให้กับตัวเองเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมโดยหลักมีการทำซ้ำ การได้รับความนิยม
การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานทางรัฐบาลเอกชน และประชาชนในประเทศมันเป็นผลพลอยได้ที่ทำให้
ให้ชุมชนแห่งนี้ได้รับผลประโยชน์ทาง”มูลค่า” เพราะนอกเหนือจากนี้เป้าหมายสำคัญของชุมชนแห่งนี้
คือต้องการทำให้ตัวเองมี “คุณค่า” แล้วก็สามารถนำรายได้สู่การเพิ่มมูลราคาได้แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ได้
เกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายโดยหลัก แต่อย่างไร หากพิจารณาเป้าหมายหลักแล้วเป็นการประกาศตัวใน
การนำเสนอความเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านศิลปการแสดงโดยใช้นาฏยศิลป์เป็นสื่อกลางของการ
นำเสนอถ้าหากพูดถึงเป้าหมายก็คงจะเป็นในลักษณะของการนำเสนอตัวเองในการประชาสัมพันธ์ช่วง
ชิงพื้นที่ให้เป็นที่รู้จัก ในสังคม วัฒนธรรมรัฐชาติไทยและลุ่มน้ำโขงนั่นเอง

ตาราง 16 สรุปการรับรู้(ถอดรหัส)เป้าหมายการสร้างอัตลักษณ์ในการเป็นนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร

การส่งสาร(เข้ารหัส)กลุ่มประชากรเป้าหมายของ ชุมชนภูไทเรณูนคร	การรับรู้(ถอดรหัส) กลุ่มประชากรเป้าหมายของ ชุมชนภูไทเรณูนคร	สรุป
เดิมที่ชุมชนภูไทเรณู ไม่ได้มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการที่ จะบรรลุถึงจุดประสงค์หรือเป้าหมายการตั้งไว้แต่โดย เริ่มแรกแต่ด้วยกระแสทางบริบททางสังคมทำให้เกิด ปรากฏการณ์ของการได้รับความนิยมการนำเสนอ รูปแบบของความเป็นตัวเองเป้าหมายสูงสุดคือการ นำเสนอความเป็นตัวเองประกาศศักยภาพของความ เป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านศิลปการแสดงนาฏยศิลป์ให้ คนรู้จักแต่เป้าหมายโดยหลักแท้จริงนั้นไม่มีแต่ว่าเป็น บทบาทส่งเสริมแล้วก็ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น นั่นเองเมื่อมีการชื่นชมชื่นชอบนิยม ก็เกิดการทำผลิต ซ้ำเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าการอนุรักษ์พัฒนาฟื้นฟู สิ่งต่างๆ ในบริบททางวัฒนธรรมของภูมิภาคทำให้เกิด เป้าหมายต่อๆ มาโดยการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรม นั่นเองที่เป็นเป้าหมายหลักแต่เดิม	เป้าหมายของการสื่อสารในชุมชน แห่งนี้เดิมที่ไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่ ชัดเจนในด้านของการนำเสนอ รูปแบบทางวัฒนธรรมแต่การ นำเสนอรูปแบบความเป็นตัวเอง และตั้งให้ตัวเองมีพื้นที่การ ประกาศตัวให้กับตัวเองเป็นชุมชน ที่มีวัฒนธรรม ถ้าหากพูดถึง เป้าหมายก็คงจะเป็นในลักษณะ ของการนำเสนอตัวเองในการ ประชาสัมพันธ์ช่วงชิงพื้นที่ให้เป็นที่ รู้จัก ในสังคม วัฒนธรรมรัฐชาติ ไทยและลุ่มน้ำโขงนั่นเอง	เป้าหมายที่พบและ บรรลุเป้าหมาย คือ เป็นในลักษณะของ การนำเสนอตัวเอง ในการ ประชาสัมพันธ์ช่วง ชิงพื้นที่ให้เป็นที่ รู้จัก ในสังคม วัฒนธรรมรัฐชาติ ไทยและลุ่มน้ำโขง นั่นเอง

5. การรับรู้ (ถอดรหัส) การต่อสู้ทางความหมายการต่อรองทางวัฒนธรรมในการแสดงความเป็นตัวตนของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การรับรู้ถึงความหมายการต่อรองช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชุมชนภูไทเรณูนครนี้ในความเป็นตัวเองความเป็นอัตลักษณ์ที่สื่อสารออกมาส่งผลให้เกิดการรับรู้การช่วงชิงพื้นที่ของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทด้วยตัวเองหรือในกลุ่มของชนเผ่าอีสาน หรือแม้แต่การช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของประเทศไทยซึ่งผู้ถอดรหัสได้อธิบายดังต่อไปนี้

กิต กล่าวว่่า

“นาฏศิลป์ที่นี่ไม่ใช่พื้นที่หลักของประเทศแต่สามารถที่จะช่วงชิงประกาศตัวเองในการต่อรองในพื้นที่ของความเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ในกลุ่มของความเป็นอีสานในกลุ่มของความเป็นไทยและในกลุ่มของความเป็นพื้นที่ทางพลวัตของวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยกลวิธีต่างๆ ให้เกิดความจดจาย ทางวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงเกิดความติดตาตั้งใจที่ได้มาสัมผัสในชุมชนแห่งนี้ และส่งผ่านทอดถึงคุณค่าและมูลค่าของการทำให้วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ตามนโยบายรัฐบาล”

(กฤษฎี ชัยศิลป์บุญ, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

พีรพงศ์ กล่าวว่่า

“ถ้ากล่าวถึงเพื่อนอีสานกลุ่มแรกๆ ที่คิดถึงและเป็นชนเผ่าแน่นอนว่าจะต้องเป็นเพื่อนภูไทเรณูนครหรือแม้แต่กระทั่งการเพื่อนภูไทสามเผ่าในวงโปงลางก็จะต้องมีการติดลำดับความคิดในด้านของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในกลุ่มนี้... ทำไมที่นี่สามารถที่จะพัฒนาและเอาความเป็นตัวเองผ่านความเป็นท่าพ่อนท่าราชของนาฏศิลป์บรรจงให้เกิดความงดงามในรูปแบบของตัวเองให้คนจดจำมันดูไม่ธรรมดามันมีความเป็นจริตวิถีและความเป็นชาวบ้านแต่มีความงดงามที่ตราตรึงใจของคนที่ได้ชมทั่วไป... การเห็นคุณค่าของพื้นที่ในนาฏศิลป์แห่งนี้กับการที่สถาบันการศึกษาได้นำเอาไปศึกษาพร้อมทั้งพัฒนาแต่ก็ยังเห็นคุณค่าของพื้นที่แห่งนี้ โดยผ่านสื่อทางด้านนาฏศิลป์และประกาศตัวเป็นนาฏศิลป์การเพื่อนภูไทเรณูนคร ทำไมกล่าวว่่ากลุ่มผู้ไทเรณูนครทำไมไม่เป็นเพื่อนภูไทนครพนมเหมือนกับกลุ่มอื่นๆ ที่เรียกตามจังหวัด ทั้งที่ปรากฏในเพื่อนภูไทสามเผ่าฉบับต่างๆ ซึ่งบางคนรู้จักว่่าเรณูนครก่อนจังหวัดนครพนมอีก อันนี้มีความน่าสนใจเขาสามารถช่วงชิงพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจ... การที่เพื่อนภูไทเรณูนครไปสู่ราชสำนักหรือการแสดงหน้าพระตำหนักภูพานราชนิเวศมันแสดงถึงการช่วงชิงพื้นที่ทางด้านศิลปะการแสดงของอีสาน แต่ละกลุ่มแข่งขันกันขนาดไหน?... เพื่อที่จะช่วงชิงพื้นที่ไปแสดงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง ในกลุ่มนี้และเป็นกลุ่มหนึ่งเดียวก่อนที่ท่านจะไม่ได้เสด็จมา... มันมีการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมอีสานที่น่าสนใจอย่างยิ่ง”

(พีรพงศ์ เสนไสย, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

สมหมาย กล่าวว่

“ถ้าพูดถึงศิลปะวัฒนธรรมของภาคอีสานคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย กลุ่มแรกที่จะต้องคิดถึงคือกลุ่มของชาวภูไทและถ้าพูดถึงชาวภูไทก็จะคิดถึงภูไทเรณูนคร เป็นกลุ่มแรกและการฟ้อนภูไทเรณูนคร มันมีความสวยงามนั้นมีความลงตัวมันไม่พูดถึงไม่ได้ถ้ากล่าวถึงอีสานทางด้านวัฒนธรรมการฟ้อนรำ ...มันมีชื่อเสียงคนชื่นชมยินดีมันสังความคิดว่าเหมือนกับเสียงลือเสียงเล่าอ้างที่จะต้องไปสัมผัสมัน มีความรู้สึกของการที่มันเหมือนคำเล่าลือไหม? มันเหมือนสิ่งที่อยากจะเข้ามาสัมผัสสิ่งที่คนอื่นพูดว่ามันเป็นจริงไหม? มันมีอะไรบางอย่างที่มีมนต์เสน่ห์”

(สมหมาย จันทรา, ตุลาคม 2563: สัมภาษณ์)

อดัม กล่าวว่

“ก็ดูมีสีสันและมีความต่างจากกลุ่มอื่นในพื้นที่ภูมิภาคอีสานก็มีแต่ได้ยินคนชื่นชมแล้วก็เข้าไปดูก็สวยดีแปลกตา”

(Adam Bates, 31 พฤษภาคม 2563: สัมภาษณ์)

จันท์หอม กล่าวว่

“ก็มีแต่คนพูดในด้านของนาฏศิลป์ที่นี้และเกิดความงดงามถ้าพูดถึงภูไทในฝั่งนี้ก็จะพูดถึงภูไทเรณูนครที่เป็นตัวชุมชนโดยปกติจะพูดถึงจังหวัดหรือเมืองใหญ่ๆ มากกว่าเช่นภูไทสามเผ่าที่เมืองไทยก็จะพูดถึงสกลนครกาฬสินธุ์ ตอนแรกก็นึกว่าเรณูนครเป็นจังหวัดอ่าอ่า ... ในพื้นที่ของสองฝั่งโขงถ้าพูดถึงเรื่องนาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้เป็นที่พูดถึงในด้านของความสวยงามในด้านของหญิงสาวความสวยงามของการฟ้อนรำ และก็มีแตกต่างอยู่แล้วในด้านของนาฏศิลป์ในส่วนกลางราชสำนักไทย มีความเป็นพื้นเมืองพื้นบ้านและมีความแตกต่างจากภูไทกลุ่มอื่น ๆ ในลุ่มน้ำโขงเองหรือว่าในกลุ่มของชาวภูไทในประเทศไทยเองก็ตาม”

(จันท์หอม พันทะวง, 21 กุมภาพันธ์ 2563: สัมภาษณ์)

การรับรู้ถึงเป้าหมายของกลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชนทั่วไป

พื้นที่ทางวัฒนธรรมการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครมองเห็นถึงภาพลักษณ์ของการเป็นตัวแทนในภูมิภาคอีสาน ใครมานครพนมก็ต้องได้ชมถือว่าจะต้องมาถึง

การรับรู้ถึงเป้าหมายของกลุ่มนักวิชาการ

พลวัตทางด้านวัฒนธรรมศิลปะการแสดงพื้นที่แห่งนี้มีกลวิธีมี “จุดขาย” ที่สามารถที่จะไปนำเสนอในด้านของความทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ สามารถพัฒนาประกาศตัวเองในด้านนาฏศิลป์ในพื้นที่การช่งชิงของกลุ่มผู้ไทด้วยกันเองกลับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในภูมิภาค

การรับรู้ถึงเป้าหมายของกลุ่มชาวต่างประเทศ

มันมีคนกล่าวถึงมันมีลักษณะของการพูดถึงนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ในด้านความสวยงามแล้วก็มีเหมือนกับมาที่นี้จะต้องได้ชมมันเป็นสิ่งอะไรที่น่าสัมผัสมันดูมีสีสันแล้วก็มีคุณค่าที่แตกต่างจากนาฏศิลป์ในกลุ่มอื่นๆ ในภูมิภาคนี้

ตาราง 17 สรุปการรับรู้โดยผู้รับสาร (ถอดรหัส) รับรู้ถึงการสื่อสารของเป้าหมายผู้แสดง

การต่อสู้ทางความหมาย การต่อรองทาง วัฒนธรรมในด้านการ แสดงความเป็นตัวตน ของนาฏศิลป์ชุมชนไทย เรณูนคร	การสื่อสารการช่วงชิงพื้นที่ทาง วัฒนธรรมของผู้แสดงชุมชนไทย เรณูนคร	การรับรู้การช่วงชิงพื้นที่ ทางวัฒนธรรมของผู้ ถอดรหัส	สรุป
การต่อรองต่อสู้ ความหมายทางวัฒนธรรม นาฏศิลป์ของชุมชนไทย เรณูนคร	กระบวนการทางด้านสังคมที่มีการ แลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรม และการปะทะสังสรรค์ในกลุ่มชาติ พันธุ์ไทย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ยัง มีอยู่และดำรงคงไว้อยู่ซึ่งตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมาจะผ่านการแสดง ทางนาฏกรรมการฟ้อน ทำให้เห็น คุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมของ ชาวภูไทเรณูนครและชาวภูไทในเขต พื้นที่ในประเทศไทยอย่างชัดเจน	พื้นที่แห่งนี้เป็นที่แห่ง นาฏศิลป์มีจุดขายใน การนำเสนอคุณค่า ทางด้านนาฏศิลป์ที่คน ในภูมิภาคอื่นๆหรือคน ในภูมิภาคด้วยกันเอง จะต้องได้ชม	สามารถต่อรอง ช่วงชิงพื้นที่ ศิลปวัฒนธรรม ทางด้านนาฏศิลป์ ในกลุ่มชนชาติพันธุ์ ไทยด้วยกันเอง และชาติพันธุ์อื่นๆ ในภูมิภาคอีสาน
การต่อสู้ต่อรองพื้นที่ทาง วัฒนธรรมในการแสดง นาฏศิลป์กลุ่มชาติพันธุ์ ในภูมิภาคอีสานประเทศ ไทย ลุ่มน้ำโขง	การช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้ เกิดปรากฏในสิ่งที่นำเสนอความเป็น ตัวเองผ่านตัวแทนในความโดดเด่น จากกลุ่มชนของชาวอีสานที่มี หลากหลายกลุ่ม แต่ชนเผ่ากลุ่มนี้ยัง สามารถ ต่อรองและช่วงชิง พื้นที่ ทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางของ ประเทศและภูมิภาคอีสานทำให้เกิด การแสดงออกถึงเป็นตัวตนในด้าน ของการใช้ศิลปะการแสดงฟ้อนภูไท เรณูนครการเป็นตัวแทนภาครัฐและ ตัวแทนประเทศในการรับใช้สังคม ทางด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม การฟ้อนภูไทเรณูนคร บนเวทีใน ระดับชาติระดับนานาชาติ อย่าง ต่อเนื่อง	การได้รับพื้นที่ในการ แสดงในระดับตัวแทน ภูมิภาคตัวแทนรัฐชาติ ไทยและตัวแทนในเวที นานาชาติระดับโลก ทำ ให้เป็นสิ่งที่น่าสนใจของผู้ ที่เข้ามาในชุมชนหรือเข้า มาในพื้นที่จังหวัด นครพนม	สามารถช่วงชิง พื้นที่ในด้านของ นาฏศิลป์ภูมิภาค อีสานและภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงให้เกิด ปรากฏการณ์ของ การอยากชมการ แสดงในชุมชนแห่ง นี้

กล่าวโดยสรุปสำหรับหัวข้อนี้ ประการแรก ความหมายของอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชน ภูไทเรณูนคร ที่ผู้แสดงหรือผู้ส่งสาร (เข้ารหัส) ได้สื่อสารออกมาให้กับกลุ่มการถอดรหัสสามกลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชน กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มชาวต่างประเทศ สามารถรับรู้หรือ ความหมายหลักหลักของการนำเสนอนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ได้กล่าวคือ ไม่ใช่กรอบความคิดแบบ นาฏศิลป์ในราชสำนัก มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาในการต้อนรับ เน้นความสามารถ พิเศษเฉพาะของผู้แสดงที่มีความแตกต่าง สร้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง นำเสนอและเน้นย้ำความเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตามระดับการถอดรหัสหรือการ รับรู้ความหมายของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครส่งสาร (เข้ารหัส) มานั้นมีการรับรู้ระดับคือผู้ชม นาฏศิลป์ภูไทเรณูนครการรับรู้ความหมายจากใกล้เคียงกับผู้แสดงถัดมาเป็นกลุ่มของผู้ชมกลุ่มนิสิต นักศึกษาประชาชน กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มของชาวต่างชาติ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่ารหัสที่ผู้แสดง นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครหรือผู้แสดงได้สื่อสาร กับผู้ชมทั้งสามกลุ่มหรือผู้รับสาร (ผู้ถอดรหัส) โดย ผู้แสดงสามารถกำกับหรือควบคุมสาร (รหัส) ประเด็นสำคัญคือ การใช้กลยุทธ์ในหลักการค้ำ องค์กรประกอบด้านพิธีกรรมจิตวิญญาณการสร้างพื้นที่พิเศษพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆ หลักการการศึกษาการสาธิตและการทดลอง การสร้างความแตกต่างจากกลุ่มเหมือนอื่นนาฏศิลป์ ส่วนกลาง การสร้างความรู้สึกร่วมกันหนึ่งเดียวกันกับผู้ชมและผู้แสดง ซึ่งผู้รับสาร (ถอดรหัส) สามารถ รับรู้ความหมายเหล่านั้นได้ใกล้เคียงกับผู้แสดง แม้ว่าการรับรู้ความหมายจะเป็นการรับรู้ในระดับที่ไล่ เรียงกันดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้สาเหตุที่ผู้แสดงนาฏศิลป์ในชุมชนภูไทเรณูนครหรือผู้แสดงสามารถ กำกับ หรือควบคุมสาร (รหัส) อัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครได้นั้น เพราะการแสดงในพื้นที่ เป็นพื้นที่พิเศษตามลักษณะของนาฏศิลป์ในการสื่อสารทำให้ผู้แสดงสามารถใส่สาร(รหัส)หรือรื้อฟื้น การสร้างความหมายสร้างคุณค่าและมูลค่าในพื้นที่นาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ได้

ประการที่สองการรับสาร (ถอดรหัส Decoding) อัตลักษณ์ของผู้แสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครโดยผู้ชมการแสดงทั้งสามกลุ่มอันเป็นอันมีความแตกต่างกันในด้านของพื้นฐานทางสังคมและ วัฒนธรรมกล่าวคือลักษณะของนิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่วไปก็มีลักษณะการมุมมองที่มีความ แตกต่างกันตามประสบการณ์ความคิด กลุ่มของนักวิชาการก็มุมมองของด้านวิชาการในลักษณะ ของความเป็นทางด้านสังคมสิ่งแวดล้อมแล้วก็สังคมศิลปะวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งกลุ่ม สุดท้ายกลุ่มชาวต่างชาติที่มองลักษณะของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างโดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดภาพผ่าน การมองมิติการทับซ้อนของการรับสาร (ถอดรหัส) ที่มีความแตกต่างกันแต่ยังมีการแบ่งในเส้นทางของ การมองแสดงความเป็นอื่นอยู่ในการรับสาร (ถอดรหัส) นั้นของชุมชนภูไทเรณูนคร แสดงให้เห็นถึง การนำเสนอของความเป็นตัวเองผ่านสื่อกลางทางด้านนาฏศิลป์ในมุมมองของกลุ่มทั้งสามกลุ่มให้เห็น ในความชัดเจนในด้านของเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ ทั้งเป็นการต่อรองเชิงพื้นที่ทาง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในลุ่มน้ำโขงซึ่งเป็นชายขอบชายแดนของประเทศไทยที่มีพรมแดน ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งมีการผลักดันตัวเองประกาศตัวแย่งช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรม ศิลปะการแสดงจากส่วนกลางของประเทศในเชิงประจักษ์ได้อย่างชัดเจน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมนั้นถือเป็นการพยายามในการดำรงรักษาอนุรักษ์สืบทอดศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในเชิง “คุณค่า” เอาไว้ให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งสร้าง “มูลค่า” ทางวัฒนธรรมมาแปรเป็นสินค้าทางการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย

บทบาทของนาฏศิลป์ไทยเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพร้อมทั้งได้นำเอาลักษณะของศิลปะการแสดงโดยเฉพาะนาฏศิลป์ไทยเรณูนครนำเสนอผ่านในรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นเมืองที่มีบทบาทต่อรัฐชาติไทยทั้งการส่งเสริมพัฒนาในกระแสในด้านต่างๆ ให้เกิดมิติทางวัฒนธรรมในการส่งผลของการใช้นาฏศิลป์อย่างไรในสังคม ในชุมชนเรณูนครหรือแม้แต่กระทั่งรัฐชาติไทยใช้นาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนครให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาสังคมชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเองให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมในฐานะนาฏศิลป์ของรัฐชาติไทย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อพร้อมอธิบายตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. บทบาทของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระอริการเจ้าภาพ พันปีหลวง หลวงหลวงในรัชกาลที่ 9 กับการส่งเสริมพ็อนภูไทเรณูนคร
2. พ็อนภูไทเรณูนครคือรากฐานของชาติและสำนึกรักชาติ
3. การสร้างชาติของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเรณูนครในบริบทการท่องเที่ยว
4. วาทกรรมในเรื่องของคำขวัญประจำจังหวัดและวัฒนธรรมประจำจังหวัด ที่ส่งผลต่อชุมชนภูไทเรณูนคร

5. อุปนิสัยเหตุส่งเสริมนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครให้มีความทันสมัย

จากหัวข้อดังกล่าวผู้วิจัยสามารถอธิบายให้ควาหมายจากหัวข้อและรายละเอียดดังกล่าวต่อไปนี้

1. บทบาทของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระอริการเจ้าภาพ พันปีหลวง หลวงหลวงในรัชกาลที่ 9 กับการส่งเสริมพ็อนภูไทเรณูนคร

พระบาทสมเด็จพระนางเจ้าในรัชกาลที่เก้า มีคุณูปการบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชนหรือนครมีความพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทางตรงนั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เริ่มต้นจากการพ็อนภูไทเรณูนครที่เป็นแบบฉบับในการพ็อนพระที่นั่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ณ หน้าวัดพระธาตุพนม เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายนพุทธศักราช 2498 ถือเป็นเริ่มแรกเค้าโครงของการพ็อนภูไทเรณูนครที่เป็นต้นฉบับในรูปแบบการแสดง “พ็อนภูไทชาวแห่ต้นกัลปพฤกษ์”

เมื่อหลังจากนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติฯ พระบรมราชินีนาถ พระอริการเจ้าพระพันปีหลวงในรัชกาลที่ ได้มีโอกาสเข้ามาประทับแรมและสร้างพระตำหนักภูพานราชนิเวศ จึงได้มีการจัดสรรการแสดงต่างๆในพื้นที่ภาคอีสานขึ้นไปแสดงต่อหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าเป็นประจำทุกปี เมื่อเสด็จมาประทับที่ภูพานราชนิเวศ พุทธศักราช 2526 ได้มีการคัดเลือกนักแสดงการพ็อนภูไทสามกลุ่มออกมาและมีการจัดการประกวดพ็อนภูไทเพื่อที่จะนำการแสดงไปนำเสนอรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อที่จะเป็นการประชาสัมพันธ์ผ้าไหมแพรวาของชาวภูไท โดยคัดเลือกจากภูไท 3 กลุ่มคือกลุ่มภูไทกาฬสินธุ์ กลุ่มภูไทสกลนคร และกลุ่มภูไทเรณูนครจังหวัดนครพนม ผลปรากฏว่าพ็อนภูไทเรณูนครได้รับการคัดเลือกในการนำเสนอรูปแบบการแสดงที่ไปประชาสัมพันธ์ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาในปีต่อมา พุทธศักราช 2527 หลังจากทีกลับมาในปีดังกล่าว ทางราชสำนักก็ได้มีการแสดงชุดนี้ไปแสดงอีก ต่อมาใน พุทธศักราช 2528 เป็นต้นมาพ็อนภูไทเรณูนครจึงได้รับการคัดเลือกให้ไปพ็อนต่อหน้า

พระที่นั่งสมเด็จเจ้านางเจ้าสิริกิติฯ พระบรมราชินีนาถ พระอริกาเจ้าพระพันปีหลวงในรัชกาลที่ 9 ทุกปีที่เสด็จมาเยือนภูพานราชนิเวศ จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2548 พระองค์ติดภารกิจและปัญหาด้านสุขภาพพลานามัยจึงไม่สามารถเดินทางมาประทับ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศอีก แต่ด้วยสาเหตุของการเป็นชุดการแสดงที่ทรงโปรดของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติฯ พระบรมราชินีนาถ พระอริกาเจ้าพระพันปีหลวงในรัชกาลที่ 9 ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานทางราชการให้ความสำคัญและต้องการที่จะชื่นชมการแสดงชุดนี้ โดยทางอ้อมทำให้เป็นที่นิยมแรกที่ทำให้มีการแสดงเพิ่มรอบในพื้นที่ของชุมชนและพื้นที่ข้างนอกในการแสดงชุดนี้เพิ่มขึ้นจากความต้องการทางด้านมหาชนคนไทย ส่งผลให้ศิลปะและวัฒนธรรมการแสดงทางด้านชุมชนมี การพัฒนาทั้งทางด้านจำนวนชุดฟ้อนการแสดง จำนวนรอบของการแสดงและการเข้ามาของพื้นที่ในชุมชนเรณูนครเพื่อที่จะดูการแสดงหรือแม้กระทั่ง การไปแสดงนอกพื้นที่ของชุดการแสดงดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในชุมชนและได้รับความนิยมนอกจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการสนับสนุนศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงคุณูปการที่ทำให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ที่ทำให้ชุมชนนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางด้านนาฏยศิลป์อย่างชัดเจน

2. ฟ้อนภูไทเรณูนครคือรากฐานชาติและสำนึกรักชาติ

น้ำคือ บ่อเกิดของมวลมนุษยชาติ ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรที่มีห้วยหนองลำคลอง บึงอยู่มาภายในสภาพแวดล้อมที่ผูกมัดกับธรรมชาติตัวตนของธรรมชาติที่เด่นที่สุดของแถบอุตสาหกรรมนั้นก็คือน้ำ สังคมเกษตรเป็นสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำเพราะน้ำคือบ่อเกิดแห่งชีวิตและมีความสุขความทุกข์สุขสิ่งทุกอย่างล้วนขึ้นมาจากน้ำ สัญลักษณ์ของสังคมเกษตรอีกอย่างหนึ่งที่จะบอกรากฐานการต่าง ๆ ออกมาได้ นั่นก็คือศิลปะและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับน้ำ บุญบั้งไฟถือเป็นประเพณีศิลปะที่ทำที่สำคัญของชาวอีสานและชาวภูไท เพราะเนื่องจากการขอน้ำฟ้าให้น้ำฝนให้ถูกต้องตามฤดูกาลในลักษณะของสังคมเกษตร การฟ้อนภูไทเรณูนครถือว่าเป็น ตัวแทนของชาติและตัวแทนของคุณลักษณะของความเป็นชาติไทยซึ่งบ่งบอกถึงวิธีการเกษตรได้อย่างชัดเจน ลักษณะของท่าทางรูปแบบโดยรวมแสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับน้ำและธรรมชาติในสังคมเกษตรกรรมประเทศไทยถือว่าเป็นสังคมแห่งเกษตรกรรมที่มีการเพาะปลูกและการสนามเสนอในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในรูปแบบของการแสดงถือว่าเป็นเอกลักษณ์และรักษารากเหง้าของความเป็นชาติไทยตั้งแต่ดั้งเดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงถึงคุณลักษณะของความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ฉะนั้นการแสดงชุดฟ้อนภูไทเรณูนครจึงนำเสนอรูปแบบของความเป็นรากเหง้าของชาติในสังคมเกษตรและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับ เกษตรกรรมโดยมีการพึ่งพิงของน้ำเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิต หากเปรียบเทียบไปชานาหรือเกษตรกร ถือเป็นวีรบุรุษของชาติในการสร้างชาติสร้างแผ่นดินและสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศโดยเฉพาะสังคมเกษตร ดังนั้นแล้วการแสดงวิถีชีวิตของความเป็นอยู่หมายถึงการแสดงความเป็นชาติและความรักชาติในสังคมและวัฒนธรรมของไทยโดยเฉพาะชุดการแสดงนี้แสดงถึงความรักชาติได้อย่างชัดเจน

นาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนครซึ่งถือว่าเป็น ชุมชนที่ได้รับในส่วนของ การรักษา ศิลปะวัฒนธรรมการแสดงซึ่งมีการประกอบสร้างที่มีความหมายชัดเจนทางด้านศิลปกรรม ซึ่งโดยมีการนำเสนอรูปแบบของการแสดงเข้ามาผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว นาฏยศิลป์ภูไทเรณู

นครถือเป็นรากฐานของชาติ สืบเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมทางด้านเกษตรกรรมนาฏศิลป์พื้นเมือง โดยเฉพาะที่ชุมชนเรณูนครนั้นแสดงออกและบ่งบอกถึงความเป็นสังคมทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งสามารถเห็นได้จากถ้ำการพ่อนรำอาทิ ท่านกะบาบินเรียบหาด ท่าเตาลงหนอง ท่ากาเต้นก้อนข้าว เย็น ท่ากาเต้นก้อน เป็นต้น การแสดงส่วนใหญ่จำลองวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเกษตรกรรมมีความเชื่อมโยงกับพิธีกรรมและพิธีการทำให้เกิดพื้นฐานทางด้านการนำเสนอในรูปแบบของการจำลองวิถีชีวิตในอดีตเข้าไปในสังคมการเกษตรและนำมาสู่การผลิตซ้ำเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ในระบบของครั้งสังคมเกษตรในชุมชนและถือว่าเป็นรากเหง้าหลักของชนชาติไทยที่เป็นสังคมเกษตรโดยน่าจะชุมชนนี้มีการนำเอานาฏศิลป์จากพื้นฐานของเกษตรกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบสร้างและสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งนี่ถือเป็นรากฐานสำคัญของชาติไทยที่แสดงว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นสังคมเกษตรและจากสาเหตุนี้แสดงให้เห็นว่าศิลปะวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองภูไทเรณูนครคือรากฐานของชาติไทยอย่างแท้จริง

นาฏศิลป์ คือเอกลักษณ์ของชาติ นาฏศิลป์พื้นเมืองซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของนาฏศิลป์ของชาติไทยที่เป็นรากฐานของความเป็นชาตินี้คือสิ่งที่ย้ำเตือนให้นาฏศิลป์พื้นเมืองซึ่งเดิมอาจจะเป็นส่วนของการสร้าง อัตลักษณ์ความเป็นตัวของตัวเองหรือการแสดงซึ่งบ่งบอกของความเป็นเราตัวเรากลุ่มเรา ส่งผลทอดผ่านสู่การพัฒนาทางด้านนาฏศิลป์ในส่วนของความใกล้เคียงในสังคมเกษตรวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รากเหง้าของความเป็นชาติความเป็นตัวตนของตัวเองส่งผ่านสะท้อนถึง ท่วงท่า ทำนองดนตรีสื่อทางด้านเสื้อผ้าอาภรณ์ความงามในการ นำเสนอต่างๆ องค์ประกอบอื่นๆ ทำให้มันเกิดการเป็นอีกอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของกลุ่มของตัวเองสะท้อนถึงความเป็นเอกภาพในกลุ่มก่อนของตัวเองและทำให้ส่งผลถึงการเป็นเอกลักษณ์ และในด้านของนาฏศิลป์ของความเป็นไทยโดยพื้นฐานของสังคมไทยแล้วเป็นสังคมเกษตรกรรมความเป็นรากเหง้ารากฐานของความเป็นสังคมเกษตรสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่เรียบง่ายความสุขสานในวิถีชีวิตการทำมาหากินพิธีกรรมต่างๆ สื่อประสานความเป็น สังคมและวัฒนธรรมการเกษตรได้อย่างลงตัวฉะนั้นเมื่อนำเสนอในรูปแบบของนาฏศิลป์ที่มีความชัดเจนในรูปแบบของความเป็นดั้งเดิมในสังคมชนบทหรือสังคมเกษตรนั้นส่งผลให้เกิดการแสดงความเป็นรากฐานของชาติและเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นตัวตนของชาติไทยในเวทีสากล ของชาติไทยในเวลาต่อมา

ในฐานะตัวแทนของชาติตัวแทนของรัฐนาฏศิลป์ชุมชนเรณูนครในสายตาประชาคมโลกในการเป็นตัวแทนของความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ รากฐานของชาติคือ นาฏศิลป์พื้นเมืองที่นำเสนอลักษณะของวิถีเกษตรกรรมของชาวบ้านนำเสนอแง่มุมชีวิตความเป็นอยู่ระบบสังคมเศรษฐกิจ ภารกิจอากรการประกอบอาชีพต่างๆส่งผลให้เกิดกระบวนการ นำรูปแบบของสังคมเกษตรสมัยเก่าเข้ามานำเสนอในรูปแบบการแสดงให้เกิดปรากฏการณ์ทางด้านนาฏศิลป์ของกลุ่มชาวมุขชุมชนภูไทเรณูนครในระดับตัวแทนภาพลักษณ์ในรากฐานของความเป็นชาติไทยในส่วนของภาคอีสานแสดงถึงความเล็งเห็นคุณค่าของความเป็นชนชาติพันธุ์ต่างๆ หรือแม้แต่กระบวนการทางสังคมของสัตว์เกษตรกรรมที่ทำให้คนรากหญ้ามีความรู้สึกตระหนักถึงความภูมิใจดีใจในส่วนของการเลือกศิลปะและวัฒนธรรมของความเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองเข้าไปอยู่ในเป็นเอกลักษณ์ของชาติตัวแทนของชาติเสนอให้เกิดความรักชาติในการหวงแหนศิลปะและวัฒนธรรมของพื้นเมืองอีสานหรือพื้นเมืองของกลุ่มภาคต่างๆ ใน

ประเทศไทยทำให้เกิดการสำนึกรักความเป็นไทยในความเป็นส่วนรวมอันหนึ่งอันเดียวกันโดยผ่านภาพลักษณ์ทางด้านนาฏยศิลป์สู่สังคมชาวโลก

3. การสร้างชาติของศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์ไทยเรณูนครในบริบทการท่องเที่ยว

หลังจากชาวภูไทเรณูนครได้อพยพเข้ามาในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงและตั้งรกรากในบ้านดงหวายสายบ่อแก แต่เดิมที่มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตร ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช 2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยือนพระธาตุพนม และทางจังหวัดได้รวบรวมชนเผ่าต่างๆ ในเขตจังหวัดนครพนมและจังหวัดพื้นที่ใกล้เคียงมาทำการแสดงถวายต่อที่ประทับ และในครั้งนั้นทำให้มีการกำเนิดการฟ้อนภูไทเรณูนคร ที่เป็นรูปแบบขึ้นครั้งแรก และต่อมาได้มีการแสดงอยู่เรื่อยๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนจากการสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม ไม่มีการปรับและการทำซ้ำในการแสดงชุดฟ้อนภูไทเรณูนครและมีการ เพิ่มจำนวนชุดการแสดงมากขึ้นในชุมชนสาเหตุจากการท่องเที่ยวที่แผ่กระจายในรูปแบบของการทำบุญและชาวบ้านมีการต้อนรับจนกระทั่งปีพุทธศักราช 2520 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีบทบาทในการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวในชุมชนเรณูนคร ให้มีการแสดงในชุมชนมากขึ้นและเกิดการนำเสนอเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบของการท่องเที่ยว และมีการฟ้อนรำต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน จากการทำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเรณูนครส่งผลกระทบให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ค่าการคมนาคมในพื้นที่มีวันขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องสาเหตุจากนักท่องเที่ยวมาใช้จ่ายจากการแสดงการไหว้พระและการซื้อของที่ระลึกทำให้กระแสเศรษฐกิจการขยายตัวเกิดขึ้น กลับลักษณะอุดมคติในส่วนของนาฏยศิลป์มีการนำเป็นตัวแทนภาพลักษณ์ของความเป็นไปได้ทำประดิษฐ์เข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีการต้อนรับแขกสร้างความรู้สึกรักผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับทางผู้มาเยือนทำให้เกิดความสนิทสนมและการเล่นแฉงถือว่าเป็นการ แต่สินทรัพย์ทางวัดแล้วทำเป็นทุนให้เกิดมูลค่าทั้งในด้านการแสดงทางวัฒนธรรมและทางด้านเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวในชุมชนโดยชุมชนเองได้ผลประโยชน์ในส่วนของการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจการต่อรองทางด้านการคมนาคมจากภาครัฐ การนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางการสนับสนุนทางด้านสาธารณูปโภคบริโภคนสงการคมนาคมให้เกิดการขยายตัวถือว่าเป็นกระแสหนึ่งในการสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกและผลประโยชน์ต่างๆ จะเข้ามาในส่วนของชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัวและเกิดการพัฒนาในด้านของวัตถุอย่างเห็นได้ชัด หากแต่กรรมในส่วนองสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงสาเหตุเนื่องจากเมื่อมีบุคคลเข้ามาในชุมชนเกินจำนวนหรือมีเข้ามาปะปนในชุมชนด้วยการปฏิสัมพันธ์ในการแต่งงานหรือการเข้ามาซึ่งธุรกิจในด้านของการท่องเที่ยวทำให้สังคม เรณูนครมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในส่วน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางบริบททางสังคมทางด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้เกิดการพัฒนาและทำให้พยายามเปลี่ยนแปลง ทางด้านสังคมยุคใหม่ในชุมชนแต่ชุมชนเรณูนครยังคงรักษาและวางแผนศิลปวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเหนียวแน่นท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์นี้อย่างยั่งยืน

การที่ชาวโลกได้รับรู้ถึงศิลปะวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครนั้นได้สร้างภาพความเป็นชาติโดยการนำศิลปะแล้วทำของชาวเรณูนครเป็นตัวแทนภาพลักษณ์เก่าในสังคมโลกว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่อุดมง่ายจากอุดมคติและภาพลักษณ์ที่รัฐ

ต้องการนำเสนอต่อชาวโลกให้ระลึกถึงผ่านศิลปะวัฒนธรรมรูปแบบของการแสดง นาฏศิลป์พ็อนญไทเรณูนครเป็นบทบาทหนึ่งที่ทำให้นำเอาการหยิบยกภาพลักษณ์ที่สวยงามความรุ่งเรืองความอุดมสมบูรณ์ของวิถีชีวิตความเป็นอยู่เข้ามาในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเน้นย้ำให้ชาวโลกรู้ว่ากลุ่มของชาวเกษตรกรในประเทศไทยเป็นรากฐานมาจากความเชื่อความศรัทธาและการผูกพันกับฟ้าฝนซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวเกษตรกรรม โดยมีลักษณะของการทำไร่นาเป็นตัวละครหลักในการสะท้อนชีวิตที่ชีวิตความเรียบง่ายและความพอเพียงในตัวเองภาพหลักเหล่านี้จะแสดงวิถีชีวิตความเป็นจริงของชาวภูไทเรณูนครในอดีตในการขยันขันแข็งการปลูกข้าวการมีจิตใจที่อ่อนโยนกันดูแลกันและกันในความรู้สึกรักผูกพันในกลุ่มชนของตัวเองการหวงแหนการสอนลูกสอนหลานหรือว่าทัศนคติผ่าน การบอกเล่าเรื่องราวของนาฏศิลป์ให้เห็นว่า นาฏศิลป์เรณูนครเป็นตัวแทนของภาครัฐในการสร้างภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมทางด้านการเกษตรและส่งผลในการดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมการแสดงเข้ามาเป็นทุนเพื่อที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเพื่อจับจ่ายใช้สอยเม็ดเงินทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจสังคมและการสอดแทรกวัฒนธรรมของตนเองโดยอาศัยเวทีของการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการของการสร้างชาติโดยใช้นาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนครเป็นสื่อ

4. วาทกรรมในเรื่องของคำขวัญประจำจังหวัดและวัฒนธรรมประจำจังหวัด

วาทกรรมในเรื่องของวัฒนธรรมประจำจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทยว่าด้วยเรื่องวาทกรรมในส่วนของคำขวัญประจำจังหวัด คำขวัญประจำจังหวัดของทุกจังหวัดล้วนแต่มีอัตลักษณ์เอกลักษณ์ชาติพันธุ์หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนความซาบซึ้งในส่วนของความจุดเด่นในการที่จะนำเสนอภาพลักษณ์ต่างๆ ให้เกิดความรู้สึกที่อยากเที่ยวหรือภาคภูมิใจในส่วนของคนในท้องถิ่นในชุมชนของจังหวัดนั้นๆ

พ.ศ. 2525 รัฐบาลไทยได้ประกาศให้เป็นปีแห่งการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ 200 ปีโดยนับจากปีพุทธศักราช 2325 ซึ่งเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชรัชกาลที่หนึ่งทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นศูนย์กลางราชธานีไทย สืบต่อมาจากกรุงสุโขทัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรีในปีพุทธศักราช 2522 รัฐบาลโดยกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ได้กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดการร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ 200 ปี ดังนั้นในการนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อเห็นชอบให้ประกาศว่าปีพุทธศักราช 2525 เป็นปีการท่องเที่ยวไทยให้เป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งในการร่วมเฉลิมฉลอง 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์โดยมอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ปีการท่องเที่ยวไทยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวได้รับความสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง บริษัทสายการบินไทยตอบสนองการจัดปีการท่องเที่ยวไทยด้วยการประกาศลดราคาค่าโดยสารเครื่องบินเส้นทางการบินต่างประเทศทุกเส้นทางการบินลง ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางเข้ามาประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้รัฐบาลมีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอยู่เป็นลำดับขั้นต้นของมวลรายได้ทั้งหมด

ถึงแม้การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยชาวต่างชาติในช่วงปีพุทธศักราช 2525 จะกระจุกตัวอยู่เฉพาะเมืองใหญ่หรือเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือกรุงเทพมหานครเชียงใหม่

พหุยาภูเก็ตสุโขทัยและอยุธยาที่ตามซึ่งนั่นหมายความว่าเงินรายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยวก็จะกระจุกอยู่ในเฉพาะกลุ่มนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพียงบางกลุ่มเท่านั้น แต่โดยภาพรวมแล้วรัฐบาลก็เห็นว่าเป็นความสำเร็จในการที่ทำให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายสำคัญของประเทศโดยได้กำหนดให้มีแผนการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแผนหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน

จากการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามที่กล่าวมาแล้วนั้นนับตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2525 จึงมีการระดมและการจัดกิจกรรมส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่นที่เป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วทั้งประเทศไทยโดยเฉพาะแหล่งสถานที่ที่เคยเป็นแหล่งโบราณคดีแหล่งโบราณสถานที่ได้รับการแนะนำเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักตามสื่อประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในหลักหลายลักษณะ แหล่งโบราณคดีและแหล่งโบราณวัตถุได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณชนมากขึ้น

ในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมปฏิบัติการที่เป็นนโยบายของรัฐดังกล่าวทำให้เกิดการให้ความหมายของแหล่งโบราณวัตถุและโบราณคดีได้ก้าวพ้นจากความหมายที่เป็นองค์ความรู้เชิงวิชาการที่เคยรับรู้กันว่ามีอายุผ่านมาแล้วก็ปีสร้างขึ้นในยุคสมัยใดนำไปสู่ความหมายของการเป็นแหล่งสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นสถานที่ที่มีเรื่องราวความเป็นมาในอดีตอันย้อนรอยจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้การสร้างคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมมีการส่งเสริมการเรียกร้องให้เป็นคำขวัญประจำจังหวัดหรือคำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวความแพร่หลายของคำขวัญประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดส่วนใหญ่เป็นการประดิษฐ์สร้างขึ้นเยาะช่วงหลังปีพุทธศักราช 2525 เป็นต้นมาการมีชื่อเสียงของแหล่งสถานที่ต่างๆ ปราบกาคำขวัญของแต่ละจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งสถานที่สำคัญเช่นอนุสรณ์สถาน แหล่งศาสนสถาน ประวัติศาสตร์แหล่งหัตถกรรมและชื่อเสียงของศิลปวัฒนธรรมของชุมชนบางชุมชนที่มีชื่อเสียงชื่อเหล่านั้นนอกเหนือจากเป็นการนำเสนอในภาพลักษณ์ของแต่ละจังหวัดแล้วยังเป็นการนำเสนอในลักษณะของการประชาสัมพันธ์แหล่งสถานที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จากกรณีคำขวัญประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม มีว่า

“พระธาตุพนมค่าล้ำ วัฒนธรรมหลากหลาย เรณูภูไท เรือไฟโสภา งามตาฝั่งโขง”

การสร้างความทรงจำจากระบบการรักษาการเปลี่ยนแปลงความทรงจำทางสังคมที่มีศิลปวัฒนธรรมดำเนินอยู่ได้อย่างง่ายดาย นั้นภายใต้การปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของคนในสังคม ดังนั้นลักษณะของวัฒนธรรมศิลปะการฟ้อนรำของชาวเรณูภูไทซึ่งได้รับการยอมรับจากมหาชนว่าเป็นการแสดงที่มีสัญลักษณ์และความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาประกอบใช้ในคำขวัญจังหวัดนครพนมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมจึงเป็นการสร้างความทรงจำให้เกิดแก่ผู้คนที่ได้อ่านและได้เห็นคำขวัญนั้นโดยง่ายลักษณะทางสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวภาคอีสานดังจะเห็นได้จาก

การนำภาพการฟ้อนภูไทเรณูนครหรือลักษณะของการผู้หญิงแต่งกายด้วยชุดฟ้อนภูไทเรณูนครเข้ามานำเสนอในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในหลากหลายมิติมาโดยตลอดเช่นการใช้ภาพสื่อโฆษณากลางแจ้งเป็นสิ่งปลุกการท่องเที่ยว แม้แต่ป้ายการต้อนรับแขกและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเขตพื้นที่จังหวัดนครพนมภาพของสาวภูไทเรณูนคร หรือการฟ้อนรำภูไทเรณูนครไปใช้ในป้ายดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะการสื่อสารพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวจังหวัดนครพนมที่ปรากฏเป็นความหมาย ในลักษณะของวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและสื่อถึงพื้นที่ความเป็นมาของวัฒนธรรมในเขตลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะพื้นที่ของประเทศไทย

คำขวัญประจำจังหวัดมีความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์และแสดงถึงสภาพสิ่งที่มีความน่าสนใจในตัวจังหวัดซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนทางด้านสังคมซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะพิเศษความมีตัวตนในพื้นที่ฐานของสังคมในกลุ่มของแต่ละจังหวัดนั้นๆ จากคำขวัญจังหวัดนครพนมที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดและเป็นที่น่าสนใจในด้านต่างๆซึ่งเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่อ่านคำขวัญนั้นจะต้องมาชื่นชมหรือ มาสัมผัสสิ่งต่างๆเหล่านั้นเพื่อสามารถนำกล่าวได้ว่าได้มาถึงจังหวัดนั้นๆ แล้ว ในคำขวัญจังหวัดนครพนมมีวรรคหนึ่งที่ว่า “เรณูภูไท” จากคำนี้กล่าวถึงอำเภอเรณูนครที่มีชาวภูไทซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดและสามารถที่จะนำเสนอในรูปแบบของวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมของการฟ้อนรำภูไทเรณูนครทำให้มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมทางการแสดงของชาวภาคอีสานและเป็นที่ยอมรับของเหล่าผู้ที่มาเยือนในพื้นที่จังหวัดนครพนมจากคำเล่าลือต่างๆทำให้ผู้ที่มาเยือนจังหวัดนครพนมจัดต้องได้ชมการฟ้อนรำภูไทในละครที่เป็นความงามทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงฟ้อนอีสาน ทั้งนี้ส่งผลถึงผู้คนที่ได้ชมการแสดงในชุดฟ้อนเรณูภูไท จะชมการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมผ่านสิ่งเร้าในด้านของวาทกรรม หรือคำขวัญประจำจังหวัดนครพนม นี่เป็นอีกกระแสหนึ่งที่ทำให้การแสดงฟ้อนภูไทเรณูนครเป็นที่ต้องการและได้รับความนิยมที่จะชื่นชมศิลปะและวัฒนธรรม ของชาวเรณูภูไทอีกประการหนึ่ง

นครพนมถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาติพันธุ์มากถึง 8 ชนเผ่าด้วยกันประกอบไปด้วย ไช่ญ้อ กะเลิง แสก ข่า ลาว ภูไท เวียดนาม แต่ละชนกลุ่มก็มีศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและหลากหลายที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งประชากรเหล่านี้ได้แบ่งกระจายอยู่บนพื้นที่จังหวัดนครพนมที่แบ่งเป็นอำเภอได้ทั้งหมด 11 อำเภอ จังหวัดนครพนมถือเป็นดินแดนที่ขนานนามว่าเมืองแห่งพระธาตุ ซึ่งโดยหลักแล้วมีพระธาตุที่เป็นประจำจังหวัดที่สำคัญคือองค์พระธาตุพนมปฐมเจดีย์แห่ง ลุ่มน้ำโขง ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน พร้อมทั้งนี้ยังไม่มีพระธาตุอีกกว่า 10 กว่าพระธาตุในบริเวณใกล้เคียง มีสถานที่ทางด้านธรรมชาติที่น่าตื่นตาตื่นใจสวยงามหลากหลายที่ ในที่สุดของการคัดกรองในด้านคำขวัญประจำจังหวัดนครพนมนั้นทางจังหวัดได้เล็งเห็นคุณค่าในส่วนของคำขวัญโดยคัดเอามาจากความเป็นอัตลักษณ์เอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่น่าสนใจในมุมมองของความน่าสนใจทางด้านการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจมากกว่าส่วนอื่นๆจากคำขวัญที่ว่า พระธาตุพนมค่าล้ำ วัฒนธรรมหลากหลาย เรณูภูไท เรือไฟโสภา งามตาฝั่งโขง: จากคำขวัญแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นและมีความจุดน่าสนใจอย่างยิ่ง หนึ่งในคำขวัญประจำจังหวัดนครพนมได้หยิบยกเอา “เรณูภูไท” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในคำขวัญประจำจังหวัดแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของศิลปะและวัฒนธรรมถึงแม้ว่าศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมมีความหลากหลายอย่างยิ่งที่มีการนำเสนอใน

ขั้นต้นแล้ว แต่ความที่เป็นอัตลักษณ์ส่งผลให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ได้รับเลือกขึ้นมาสู่ความเป็นวาทกรรมแห่งจังหวัดนครพนม ส่งผลให้เป็นที่น่าสนใจและมีการสนับสนุนในด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนเรณูนครในภาคส่วน ท้องถิ่นจังหวัดนครพนมเป็นอย่างยิ่ง และสาเหตุของวาทกรรมนั้นก็ส่งผลถึงการสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านศิลปะและวัฒนธรรมทำให้ชุมชนแห่งนี้มีการทำประกอบกิจกรรมในส่วนของการรักษาศิลปะวัฒนธรรมทางด้านการแสดงและทางด้านต่างๆ สื่อออกมา และนำวิถีชีวิตความเป็นอยู่และกระบวนการต่างๆ ในการประกอบสร้างทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนบ่อยครั้งขึ้นทั้งภายในชุมชนเรณูนครเอง และการต้อนรับแขกผู้มาเยือนทั้งในตัวจังหวัดนครพนมทั้งหมดซึ่งถือเป็นกลุ่มชนที่มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของตนเองอย่างยิ่ง วัฒนธรรมใดที่มีความเข้มแข็งวัฒนธรรมนั้นจะสามารถกลืนวัฒนธรรมที่มีความอ่อนแอลงได้จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าศิลปะและวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครในด้านกระแสของวาทกรรมในส่วนของคำขวัญจังหวัดนครพนมนั้นส่งผลให้เกิดกระบวนการนาฏศิลป์ให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นส่วนในความแข็งแรงในด้านศิลปวัฒนธรรมอีสานส่งผลถึงความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยิ่ง และทำให้ตัวชุมชนเองมีแรงผลักดันในการที่จะครอบงำทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมได้ด้าน โดยเฉพาะนาฏศิลป์ ดังจะเห็นได้จากเกือบทุกโรงเรียนจะมีการนำเสนอการฟ้อนภูไทเรณูนคร ในวงดนตรีโปงลางหรือการต้อนรับในส่วนของผู้มาเยือนพื้นที่ต่างๆ ในเขตจังหวัดนครพนม หรือแม้แต่ชุดประจำจังหวัดนครพนมก็ยังนำเอาเอกลักษณ์ของสี่ชุดภูไทเรณูนครและแถบแดงของชาวภูไทเรณูนครเข้าไปสวมใส่ให้เกิดกระบวนการทางด้านอิทธิพลของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครเข้ามามีบทบาทอย่างมากในพื้นที่จังหวัดนครพนม

5. อุปนิสัยเหตุส่งเสริมนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครให้มีความทันสมัย

อุปนิสัยที่เห็นชัดเจนอีกอย่างหนึ่งของชาวภูไทเรณูนครก็คือการที่เป็นคนมีความทันสมัย ซึ่งจะเห็นได้จาก ประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึกไว้ของ สารสมเด็จพะระยาตำรงค์ราชานุภาพ ที่ได้เปลี่ยนชื่อจากบ้านดงหวายสายบอกแกเป็นเมืองเรณูนคร จากการบันทึกนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการแต่งกายที่มีความสะอาดสะอ้านเสื้อผ้าที่มีความวิจิตรบรรจงและมีผ้าลายแปลกแปลกในยุคสมัยนั้น พร้อมทั้งเครื่องประดับที่มีความแตกต่างและวิจิตรบรรจงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ในพื้นที่ในภาคอีสานอาจเพราะเป็นการสืบเนื่องมาจากการที่ ชุมชนเรณูนครเป็นชุมชนที่ติดกับเมืองท่าอย่างธาตุพนมจึงทำให้มีคุณลักษณะของการ แลกเปลี่ยนสินค้าการพาณิชย์ค่อนข้างชุกชุมในพื้นที่ใกล้เคียงของเมืองท่า ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมองให้เห็นลักษณะของการมีความเปลี่ยนแปลงในด้านของการแต่งกายสมัยนิยม แต่อดีตจนถึงปัจจุบันแม้กระทั่งบางยุคสมัยจากการมอญย้อนไปในภาพอดีตเมื่อราว 40 กว่าปีที่แล้ว ภาพของหญิงสาวที่เป็นหญิงที่ฟ้อน ภูไทเรณูนครก็ยังมีลักษณะการใช้ทรงผมหรือแม้กระทั่งเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ที่มีอิทธิพลของความนิยมในสมัยนั้นในเมืองกรุง ซึ่งสาวชาวบ้านอย่างเรณูนครก็มีใช้ จากคุณลักษณะต่างๆ จะเห็นได้ว่าชาวภูไทเรณูนครมีความทันสมัยตามสมัยนิยมและสามารถที่จะปรับเปลี่ยนลักษณะให้เข้ากับวัฒนธรรมของตนเองได้โดยที่ไม่เสียคุณลักษณะของเอกลักษณ์ของตัวเองยังมีลักษณะของการนำเสนอในรูปแบบของตนเองแต่มีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยได้อย่างชัดเจน

ภาพประกอบ 31 ภาพความทันสมัยของทรงผม เมื่อ 40 กว่าปีที่ผ่านมา

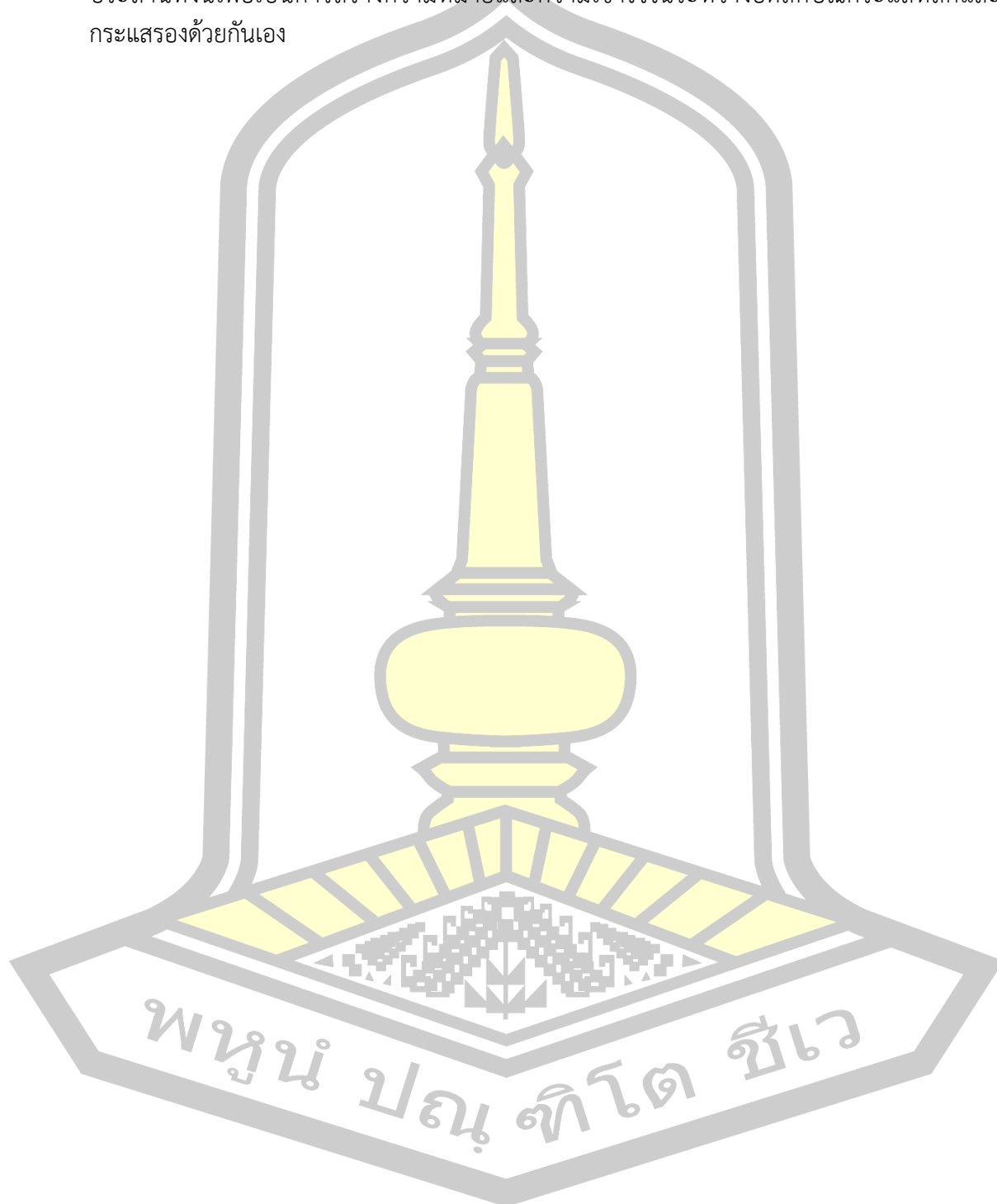
ที่มา : ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

จากภาพแสดงให้เห็นถึงความทันสมัยของทรงผม เมื่อ 40 กว่าปีที่ผ่านมาโดยที่ชุมชนแห่งนี้มีความห่างไกลจากเมืองหลวงอย่างมาก สืบจากภาพจะเห็นว่ามีความแตกต่างแต่ก็มีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันของสีและแนวการจัดวางแต่ยังเป็นแบบดั้งเดิมทั้งนี้แสดงถึงความเป็นพื้นเมืองพื้นบ้านที่มีแนวทางที่เป็นแต่ละบุคคลยังเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในกลุ่มของผู้แสดงในแนวทางเดียวกันอยู่ อันบงบอกถึงอัตลักษณ์พื้นฐานของการให้อิสระในของเขตของผู้แสดงตามฐานะของแต่ละบุคคลด้วย

สรุปท้ายบทนี้ ในสังคมของเราประกอบไปด้วยความหลากหลาย ไม่ว่าจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความหลากหลายนี้เอง ได้นำพาความแตกต่างให้กับผู้คนในสังคมให้มีความแตกต่างกัน ก่อให้เกิดการแบ่งตัวออกเป็นช่วงเป็นกลุ่มเป็นก้อน ตามลักษณะที่ตนเองมีลักษณะความคล้ายคลึงกัน การก่อเกิดกลุ่มต่างๆ นี้เองก่อให้เกิดอัตลักษณ์ (Identity) ใหม่ๆ ขึ้นในสังคมมากมาย เนื่องจากอัตลักษณ์ ในการแสดงถึงความเป็นตัวตน หรือการตอบคำถามให้กับตนเอง “เราคือใคร” และ “เราเป็นใครในสายตาผู้อื่น” ทำให้อัตลักษณ์เป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position) ให้กับคนในสังคม ในการสื่อสารว่าตนเองเป็นใคร และสื่อสารให้กับบุคคลในสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบข้างตัวเอง ให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นอย่างไร

การต่อสู้ ต่อรอง หรือการประสานกันระหว่างอัตลักษณ์กระแสรองกับอัตลักษณ์กระแสหลักหรือแม้แต่อัตลักษณ์กระแสรองด้วยกันเอง การสื่อสาร (Communication) ได้เข้ามามีบทบาทที่ทำให้การต่อสู้ ต่อรอง หรือการปรับประสานของอัตลักษณ์ต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สังคมได้มีการรับรู้การมีตัวตนของอัตลักษณ์ต่างๆ ของกลุ่มชนวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อยเพราะในสังคมหนึ่งๆ ไม่ได้ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียวแต่ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมที่มีมากกว่าหนึ่งวัฒนธรรมในสายใยความหมายของวัฒนธรรม ซึ่งการสื่อสารในมุมมองของสำนักวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) นั้น มีรูปแบบการสื่อสารร่วมกัน โดยมีการสื่อสารตามแบบจำลองเชิงพิธีกรรม

(Ritualistic Model) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความหมายและความเข้าใจร่วมกัน (Shared Meaning) ดังนั้น การสื่อสารในพื้นที่ของกลุ่มชาวภูไทที่มีการต่อสู้ต่อรองหรือแม้แต่กระทั่งการประสานทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความหมายและความเข้าใจในระหว่างอัตลักษณ์กระแสหลักและกระแสรองด้วยตนเอง

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ : นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร อัตลักษณ์นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร รวมทั้งความสัมพันธ์ในบริบทของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย การวิจัยในเล่มนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) และวัฒนธรรมมีความหมาย (Culture as Meaning) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ส่วนในข้อมูลที่น่ามาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลประเภทเอกสารลายลักษณ์เช่น จดหมายเหตุ เอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือวารสาร ข้อมูลที่ไม่ใช่เอกสารลายลักษณ์อักษรเช่น ข้อมูลประเภทแผนที่ภาพถ่าย ตำนาน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามคือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาสังเกตการณ์จากพื้นที่และนอกพื้นที่ขอบเขตการวิจัย ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นชุมชนพื้นที่แห่งนาฏศิลป์ที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดนครพนมส่วนภูมิภาคอีสานและอยู่ในประเทศไทยที่มีลักษณะของความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางนาฏศิลป์ที่ชัดเจน และเป็นกลุ่มที่ใช้นาฏศิลป์ในการรับใช้สังคมและสืบทอดเสถียรสถานภาพและบทบาทของศิลปวัฒนธรรมการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองในตัวแทนประเทศไทยระดับนานาชาติได้อย่างน่าสนใจ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติของชาวภูไทเรณูนคร

ชาวภูไท อพยพมาจากตอนใต้ของประเทศจีนเข้าสู่เมืองเดียนเบียนฟู บ้านน่าน้อยอ้อยหนู แล้ว อพยพต่อมาเรื่องจากพื้นที่มีจำนวนจำกัดการขยายตัวเกิดการขัดแย้ง จึงได้มาตั้งที่ใหม่บริเวณ เมืองวัง เมืองอ่างคำ เมืองเซโปน เมืองพิน เมืองนอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อมาชาวภูไทในเมืองวังได้มีการขัดแย้งในการปกครองระหว่างสายเลือดจึงเกิดการอพยพข้ามฝั่งแม่น้ำโขงในบริเวณท่าธาตุพนม และเดินทางต่อไปยังแถบบริเวณหนองหานแต่สภาพอากาศไม่เหมาะสมเนื่องจากปกติเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีลมพัดผ่านทั้งมีน้ำมากสภาพอากาศลมชื้นจึงทำให้เด็กและคนชราเกิดอาการป่วยไข้และล้มตายมาก จึงมีแนวคิดว่าจะอพยพกลับอีกฝั่งของแม่น้ำโขงก่อนจะข้ามแม่น้ำโขงจึงพาชาวบ้านผู้อพยพไปแะนมัสการพระธาตุพนม ท่านเจ้าอาวาสสมัยนั้นได้สอบถามและก็ได้ชี้แนะให้ไปตั้งถิ่นฐานบริเวณใกล้เคียง ณ บ้านดงหวายสายบอแก้ว ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากธาตุพนม อันมีชัยภูมิที่เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานใหม่ ต่อมาชาวภูไทได้อพยพจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นระลอกๆ จากสาเหตุต่างกันแต่เนื่องด้วยพื้นเพของสายเลือดชาวภูไท จึงมีการปฏิสัมพันธ์และในขณะนั้นไม่มีร้านสะดวกซื้อหรือโรงแรมผู้คนที่อพยพมาจากต่างถิ่นจึงต้องจัดการใช้ชีวิตโดยการทำมาหากินและแบ่งข้าวปลาอาหารเพื่อที่จะไปตั้งถิ่นฐานต่อไปในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ดังนั้นพื้นที่เรณูนครจึงเป็นพื้นที่จุดสำคัญในการเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงของชาวภูไทในบริเวณที่ข้ามฝั่งแม่น้ำโขงมานี้ ซึ่งหากแก่นกลุ่มใดมีพื้นที่และข้าวปลาอาหารแล้วแต่ก็ยังคงแวะเวียนมาถามไถ่ถึง

บุคคลที่อพยพมาก่อนแล้วก็เดินทางไปหาจุดมุ่งหมายของคนที่ต้องการพบเจอจึงปรากฏการณ์ของการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนภูเก็ตด้วยกันเอง ชื่อชุมชนแห่งนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเมืองเว (คำว่าเวหมายถึงการวนกลับในภาษาภูเก็ตซึ่งตรงกับคนที่ต้องการสอบถามข้อมูลถึงแม่ไปต่างพื้นที่แล้วแต่ต้องวนกลับมาถามบุคคลที่ต้องการพบเจอชาวภูเก็ตด้วยกันเองในพื้นที่ฝั่งขวามแม่น้ำโขง) โดยเฉพาะเรณูนครถือว่าเป็นศูนย์กลางของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูเก็ตในประเทศไทย เพราะการข้ามฝั่งแม่น้ำโขงเข้ามาชาวภูเก็ตส่วนใหญ่จะต้องแวะเวียนเข้ามาหาชุมชนแห่งนี้และสอบถามพร้อมทั้งแบ่งปันข้าวปลาอาหารเพื่อที่จะไปสร้างบ้านแปลงเมืองในพื้นที่ต่างๆ ต่อไปโดยในหลายพื้นที่ ดังปรากฏการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ของชาวภูเก็ตที่อื่นๆ ว่าชาวเรณูนครเป็นพี่ใหญ่เป็นเชื้อเป็นสายที่เป็นนับว่าเป็นพี่ในการแบ่งปันข้าวปลาอาหารแล้วก็แบ่งปันสิ่งต่างๆ ไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในพื้นที่หลายพื้นที่เช่นเขาวง กุฉินารายณ์ คำม่วง นายูง คำชะอี เป็นต้น หรือหลากหลายที่ของชาวภูเก็ตในประเทศไทย

ประเพณีวัฒนธรรมชาวภูเก็ตเรณูนครยึดตามครลองชาวอีสานทั่วไปในฮีตสองคลองสิบสี่ โดยมีลักษณะใกล้เคียงแต่มีภาษาที่มีความแตกต่างหลายอย่างคงศิลปะและวัฒนธรรมในด้านของการบายศรีในวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ความเชื่อในชาวภูเก็ตเรณูนครมีความเชื่อในด้านของนับถือ ผีบรรพบุรุษ และนับถือศาสนาพุทธ ในด้านการนับถือผีบรรพบุรุษจะเป็นการนับถือของปู่ลาซึ่งถือเป็นใจกลางบ้านหรือสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนภูเก็ตเรณูนครซึ่งมีความเชื่อว่าท่านจะสิงสถิตปกปักรักษาและช่วยเหลือผู้คนชาวเรณูนครในสิ่งต่างๆ นั้นเอง ซึ่งประวัติท่านเป็นนักรบที่ดูแลและปกป้องชาวภูเก็ตเรณูนครนั่นเอง

ภูมิศาสตร์ ชุมชนเรณูนครมีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับอำเภอธาตุพนมอำเภอนาแก อำเภอวังยาง สภาพภูมิประเทศมีอาณาเขตไม่ติดแม่น้ำโขงใกล้เคียงท่าของแม่น้ำโขง อย่างธาตุพนมจึงมีลักษณะของการถ่ายเทผู้คนต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นอย่างเมืองท่าใหญ่โบราณในลุ่มน้ำโขงอย่างธาตุพนมนั้นเอง โดยเฉพาะการผ่อนปรนความหนาแน่นผู้คนของชาวภูเกลาที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่ชุมชนเรณูนครถือเป็นที่พักอาศัยที่เป็นแหล่งหนึ่งที่มีความผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมของชาวภูเกลาและชาวภูเก็ตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการบันทึกจดหมายเหตุศาลสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพฯ นั้นเอง จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้เห็นถึงการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะชาวภูเกลาที่มาค้าขายส่วนใหญ่เป็นชายและได้แต่งงานอยู่กับสาวชาวเรณูนคร และได้แฝงตัวพร้อมทั้งอยู่ในชุมชนภูเก็ตเรณูนครจนกลายเป็นหนึ่งในชุมชนภูเก็ตเรณูนคร จะเห็นได้ว่ามีลักษณะศิลปะและวัฒนธรรมที่ผสมผสานในด้านของกลุ่มของชาวภูเกลาในพื้นที่ชุมชนภูเก็ตเรณูนครอย่างเห็นได้ชัดจากการบันทึกของศาลสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพฯ และภาพอดีตของชุมชนแห่งนี้ รวมทั้งการที่อนร่ำที่มีลักษณะท่าพอนดาบพอนเจิงที่แฝงอยู่ในท่าภูเก็ตเรณูนครด้วยเช่นกัน

สภาพเศรษฐกิจสังคมในชุมชนแห่งนี้ ชาวชุมชนภูเก็ตเรณูนครส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นสายเครือญาติของกลุ่มภูเก็ตด้วยกันเองในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้แต่ปัจจุบันมีการเข้ามาทางด้านเทคโนโลยี การศึกษาการค้าขายและการเมืองการปกครองทำให้มีการปะปนกับกลุ่มอื่นๆ บ้างแต่ยังคงโครงสร้างของลักษณะเครือญาติเป็นส่วนใหญ่ของคนในพื้นที่ ชุมชนนี้ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกรรมการทำนาและยังพบมีการปลูกฝ้ายเพื่อเป็นพืชเศรษฐกิจในการทำหัตถกรรมในชุมชนพร้อมทั้งมีอาชีพเสริมหลังจากฤดูกาลการทำนามีการทำมาค้าขาย ไปตามพื้นที่ในลักษณะค้าขายตรงโดยลักษณะตั้งแต่

อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันพบว่ามีความคล้ายแบบคาราวานและค้าขายแบบขายตรงคล้ายคลึงกับลักษณะของนายฮ้อยสมัยก่อน ยังพบว่าชุมชนแห่งนี้นิยมที่จะแข่งขันให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือและมีการศึกษาขั้นสูงในลักษณะอาชีพที่เป็นข้าราชการค่อนข้างมากเช่นเดียวกันในชุมชนนี้

อุปนิสัยชาวภูไทเรณูนครมีลักษณะคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใสมี อหิยาศัยไมตรีที่ดีงามต่อบุคคลที่มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ และยังพบว่าชาวภูไทเรณูนครเป็นคนที่หัวคิดทันสมัยทันยุคทันเหตุการณ์จากสาเหตุของการดูภาพเก่าที่ลักษณะการแต่งกายหรือลักษณะของทรงผมนางรำในชุมชน ที่มีความสมัยในยุค 40-50 ปีที่แล้ว ส่งผลให้เห็นถึงลักษณะของการรับสิ่งใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็วซึ่งน่าจะได้รับการจากลักษณะการที่ใกล้เมืองท่าและมีการค้าขายในชุมชนต่างพื้นที่จนถึงเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร) จึงมีการแลกเปลี่ยนและรับเอาสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ยังคงรักษายึดมั่นวัฒนธรรมหลักของตัวเองได้อย่างชัดเจนและมั่นคง

การแต่งกายเดิมชาวภูไทเรณูแต่งกายนิยมแบบเสื้อคอจีนแขนสามถึงสี่ส่วนไม่เต็มแขนเพื่อเพื่อใส่กำไล มีกระดุมเงินหรือกระดุมมัตตามลักษณะของสถานภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลหรือตามโอกาสต่างๆ ชายนิยมใส่กางเกงขาก๊วยและใส่สร้อยได้เวลาที่อยู่บ้าน หญิงนิยมใช้ซินต้อตีนพบผ้าโบราณที่มีลักษณะเรียกว่า “ผ้าเก็บดอก” ซึ่งมีลักษณะคล้ายแพรขาวของชาวภาพสิริซึ่งอาจมีลักษณะเป็นแนวทางเดียวกันตามชาติพันธุ์ภูไทแต่ไม่ปรากฏการผลิตในปัจจุบัน ผ้านิยมใช้ฝ้ายมากกว่าไหม เนื่องจากพื้นที่บางช่วงเวลามีอากาศหนาวจัด นิยมสืที่ใช้ธรรมชาติจากพื้นที่โดยนิยมใช้ครามแล้วก็สีแดงที่ได้จากครั้ง อดีตชาวภูไทที่อยู่ในเรณูนครนิยมขายน้ำแต้มน้ำย้อมส่วนมากจะมีสีครามออกน้ำเงินซึ่งเป็นน้ำในการผสมการย้อมผ้าในสมัยโบราณที่ได้รับความนิยมจากคนในพื้นที่อีสานเครื่องประดับจะนิยมเป็นเงินมากกว่าทอง เนื่องจากทองคำสมัยก่อนเป็นสิ่งที่หายากกว่าเงิน แต่ก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้างตามสถานภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล พบว่ามีเครื่องประดับที่แปลกตาออกไปจากพื้นที่ของภูมิภาคอีสานทั่วไปเนื่องจากการค้าขายจากหัวเมืองฝั่งเหนือจนถึงหัวเมืองทางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเมืองท่า อย่างธาตุพนม ดังจะกล่าวอ้างจากจดหมายเหตุศาลสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพนั่นเอง ปัจจุบันนิยมแต่งกายแบบคนปกติสากลทั่วไป ตามแฟชั่นและกาลเทศะในปัจจุบัน แต่หากเมื่อมีงานพิธีหรือบุญเทศกาลบุคคลในชุมชนจะแต่งกายแบบพื้นเมืองประยุกต์ซึ่งมีลักษณะการนำเอาผ้าพื้นเมืองมาตกแต่งและแต่งกายให้มีความสวยงามตามแบบสมัยนิยมมากขึ้นแต่ยังคงรักษาโดยใช้ผ้าที่เป็นพื้นของชุมชนเรณูนคร

2. พัฒนาการนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนแห่งวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ที่มีความยาวนานมากกว่า 60 ปีแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่มีความชัดเจนในกลุ่มของคนเหล่านี้โดยผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของพัฒนาการออกเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

1. พ.ศ. 2495 การก่อกำเนิดฟ้อนบายศรีในชุมชนภูไทเรณูนครในการต้อนรับหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ณ อหิยา

2. พ.ศ. 2498 การกำเนิดฟ้อนภูไทเรณูนครโดยใช้ชื่อชุด ฟ้อนภูไทขาวแห่ต้นกล้วยพฤษ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในแปดชุดการแสดง ณ ที่ประทับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในการ เสด็จพระราชกุศลนมัสการองค์พระธาตุพนมในวันที่ 13 พฤศจิกายน ในปีดังกล่าว

3. พ.ศ. 2498-2510 เป็นช่วงบ่มเพาะนาฏศิลป์ของภูไทเรณูนคร เนื่องด้วยหลังจากนั้นชาวภูไทเรณูนครได้รับการเลือกไปแสดงในจังหวัดนครพนมและได้นำเอาการเย็บเยื่อนของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เข้ามาในชุมชนทำให้เกิดการแสดงเพิ่มมากขึ้นซึ่งมีการตัดท่าจาก 6 ท่าเป็น 5 ท่า และต่อมาได้มีการเพิ่มท่าฟ้อน 4 ท่า รวมเป็น 9 ท่า

4. พ.ศ. 2511-2520 เป็นช่วงของการปรับปรุงการแสดงฟ้อนภูไทและนำเอาชุดการแสดงฟ้อนบายศรีและฟ้อนอื่นๆอีกประมาณสองถึงสามชุดเพื่อให้มีความหลากหลายในการนำเสนอรูปแบบของการแสดงในพื้นที่ชุมชนเรณูนคร

5. พ.ศ. 2521-2530 เป็นช่วงของการคงรูปช่วงที่หนึ่งซึ่งการแสดงแต่ละการแสดงเป็นรูปแบบคงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมแต่ว่ามีลักษณะของการทำซ้ำและก็นำเสนอในบริบททางสังคมในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง

6. พ.ศ. 2531-2545 เป็นช่วงของการปรับปรุงช่วงที่สองของชุมชนแห่งนี้สาเหตุเนื่องจากการมีวงดนตรีโปงลางในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้จากกระแสความนิยมของวงโปงลางในพื้นที่ภูมิภาคอีสาน

7. พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน เป็นช่วงของการคงรูปในลักษณะของการต้อนรับขับสู้และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

3. บริบทสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนานาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

เหตุปัจจัยที่ทำให้มีการส่งเสริมพัฒนาการทางนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร โดยเริ่มจากอุปนิสัยของชาวภูไทเรณูนครที่นิยมนำเสนอรูปแบบของวัฒนธรรมศิลปะการแสดงและมีจิตอาสาในด้านของการรับแขกบ้านแขกเมืองทั้งในพื้นที่ชุมชนเองและตัวจังหวัดนครพนม จึงได้ถูกรับเลือกเป็นตัวแทนในการนำเสนอรูปแบบของการฟ้อนรำในพื้นที่จังหวัดนครพนมเสมอมา ทั้งทางด้านกระแสของการแสดงในฐานะที่พอมริกาที่ตั้งในจังหวัดนครพนมจากเหตุสงครามเวียดนาม กระแสของการต่อสู้ของกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่อำเภอเรณูนครในประเทศไทย กระแสพระราชนิยมที่ทรงพอพระราชหฤทัยทอดพระเนตรฟ้อนภูไทเรณูนครของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระราชินีพันปีหลวงในรัชกาลที่ 9 กระแสเพลงหนาวลมที่เรณู กระแสวัฒนธรรมวาทกรรมประจำจังหวัดหรือคำขวัญประจำจังหวัดที่มีคำว่า “เรณูภูไท” เข้าไปอยู่ในคำขวัญ กระแสระบบการศึกษานาฏศิลป์ภูไทเรณูนครและบรรจุเข้าในหลักสูตรสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครพนม พร้อมทั้งสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่มีหลักสูตรนาฏศิลป์พร้อมทั้งที่ไม่มีวิชาสอนนาฏศิลป์แต่มีชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยและอีสานในประเทศไทยได้เข้ามาศึกษาในพื้นที่แห่งนี้ ในชุดการฟ้อนภูไทเรณูนครนี้ยังถือเป็นต้นแบบของนาฏศิลป์ที่มีการนำมาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อยอดมายังชุดฟ้อนอื่นๆ ในอีสาน อาทิเช่น ชุดฟ้อนศรีโคตรบูรณในจังหวัดนครพนม ชุดฟ้อนเตี้ยเกี้ยวของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ชุดฟ้อนละครภูไทกาฬสินธุ์วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลเป็นแรงผลักดันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบของสังคมวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง

4. การส่งสารของผู้แสดง (เข่าหัด) นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

การส่งสารของผู้แสดงโดยที่การนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของตัวตนว่าเป็นอย่างไรในความเป็นนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลทางด้านการเลือกประชากรของผู้ส่ง

สารของผู้แสดงทำให้เกิดลักษณะของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการทดลองโดยที่ ผู้วิจัยได้นำเสนอในการเลือกประชากรศาสตร์ภูมิหลังความหมายการสื่อสารภาษาท่า เครื่องแต่งกาย องค์ประกอบดนตรี และการสื่อสารทั้งด้านอัตลักษณ์พร้อมทั้งกลวิธี เป้าหมายของนาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้ในการต่อรองความหมายทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการมองในลักษณะของการนำเสนอในการส่งสารของผู้ส่งสารให้เกิดขึ้นในภาวะของความเป็นคนในชุมชนว่ามองตัวเองอย่างไร? ส่งสารความหมายอย่างไร? เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย

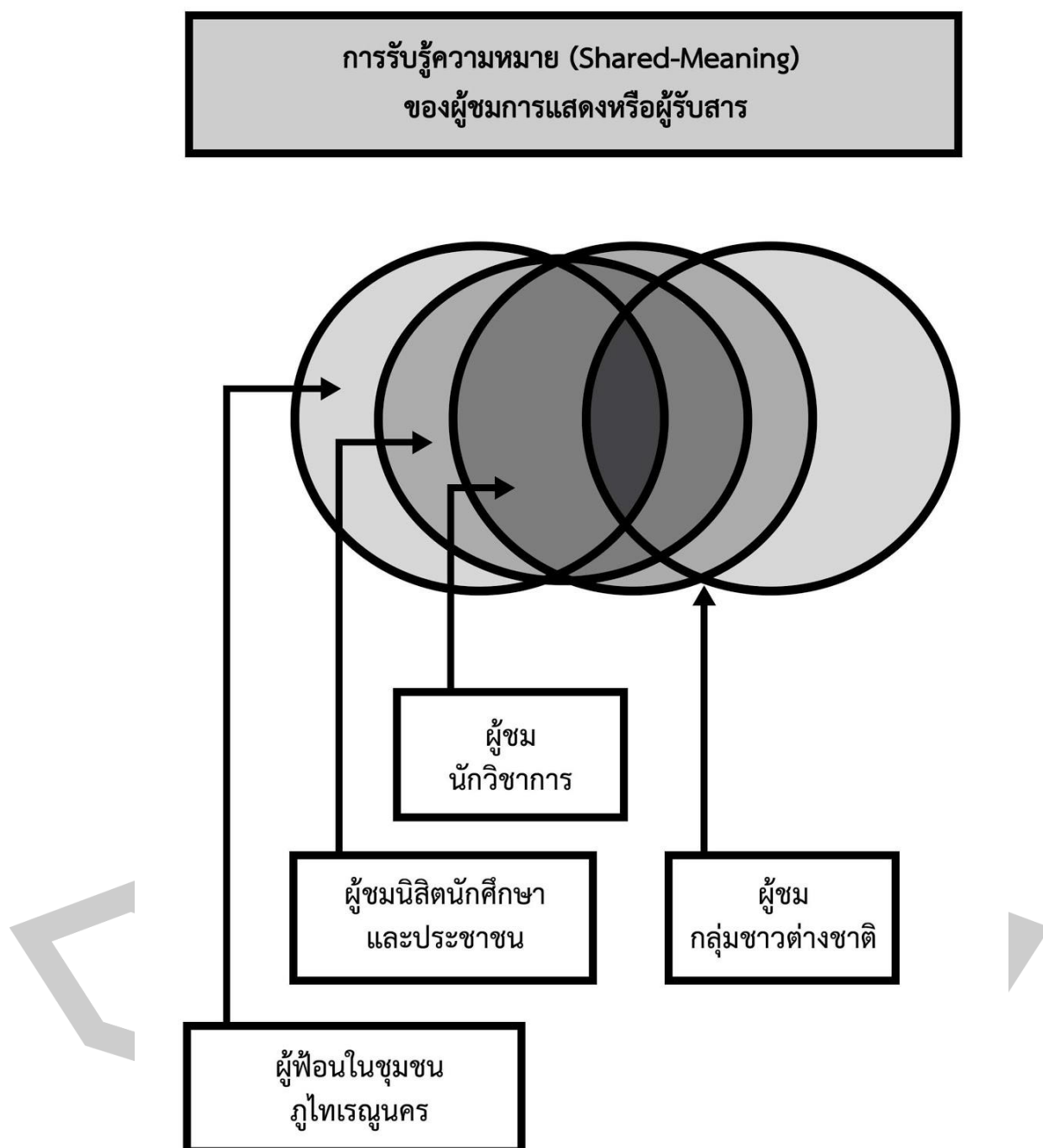
5. การรับสารของผู้แสดง (ถอดรหัส) นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ในการรับสารหรือผู้ชมนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครในการวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยนำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยในการนำเสนออัตลักษณ์จากมุมมองกลุ่มต่างๆ โดยที่ได้แบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือผู้ส่งสารและผู้รับสาร ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของผู้รับสาร (ถอดรหัส) ในการมองนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้เป็นอย่างไรร? โดยหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 3 กลุ่มหลักคือ 1. กลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชนทั่วไป 2. กลุ่มนักวิชาการ 3. กลุ่มชาวต่างประเทศ เพื่อให้เกิดมิติในมุมมองของการมองความเป็นอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ สอดคล้องกับเป้าหมายวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยเล่มนี้ทำให้ทราบผลถึงลักษณะที่มองในการสื่อสารและการรับสารที่ตรงกันทำให้เกิดการมองความเป็นอัตลักษณ์ในจุดที่เข้าใจตรงกันของผู้ส่งสารและผู้รับสารในความเป็น “ตัวตน” “คนอื่นมองเราอย่างไร?” ในด้านนาฏศิลป์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ในชุมชนภูไทเรณูนครแห่งนี้เป็นอย่างไรรนั่นเอง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความหลากหลายก่อให้เกิดกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่ม นักธุรกิจ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า กลุ่มนักเรียน นักศึกษา นิสิต กลุ่มต่างๆ ในสังคมที่ตนเองสังกัดนี้เองเป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ กล่าวคือ เพศ อาชีพ การศึกษา ที่คล้ายถึงกัน ก็มักจะมีความคิดและการสื่อสารในแนวทางเดียวกัน เห็นได้ว่าภายในสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มทางสังคมที่หลากหลาย แต่ละกลุ่มมีความคิด และการแสดงออกเป็นของตัวเองที่เรียกว่า “อัตลักษณ์” ของตนเองให้สังคมรับรู้ถึงความแตกต่างกันออกไป เพื่อแสดงให้เห็นสังคมหนึ่งหนึ่งว่ากลุ่มของตัวเองเป็นใคร? และสังคมเองก็รับรู้ว่าเป็นอันเป็นอย่างไรด้วย นอกจากนี้สังคมที่เป็นปัจเจก คนในสังคมก็จะยอมแสดงอัตลักษณ์ เพื่อสื่อสารกับคนในสังคมว่าตนเองเป็นใคร มาจากไหน ต้องการให้สังคมมองหาที่ตนเองเช่นไร โดยอัตลักษณ์ทางส่วนบุคคลและสังคมนี้ เป็นการสื่อสารที่ส่งสารของผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารคือคนในสังคมนั้นๆ รับรู้ ถึงความเป็นตัวตน ทั้งของบุคคลและของกลุ่ม ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนหน้าที่ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมประกอบด้วยอัตลักษณ์อันหลากหลายตามกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อกลุ่มดังกล่าวถึงอัตลักษณ์ยังเป็นการแสดงถึงอำนาจและพื้นที่ทางสังคมด้วย กล่าวคือหากอัตลักษณ์ใดมีอำนาจทางสังคมมากกว่าอัตลักษณ์นั้นก็จะเป็นการกดขี่อัตลักษณ์ที่มีความด้อยอำนาจทางสังคมทำให้ตกเป็นเราทำให้อัตลักษณ์ที่เป็นรองขาดทั้งอำนาจและพื้นที่ทางสังคม แต่อัตลักษณ์กระแสรองเพราะจะต่อสู้ต่อรองเพื่อให้ตนเองมีพื้นที่ทางสังคมและธำรงอัตลักษณ์ของตนเองต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งสองหัวข้อทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิรูปภาพเพื่อให้เกิดการเข้าใจของการมีความหมายร่วมกันจากกลุ่มประชากรกลุ่มต่างๆ ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ นาฏยศิลป์ชุมชนภูเก็ตเรณูนคร ดังนี้

ภาพประกอบ 32 การรับรู้ความหมาย (Shared-Meaning) ของผู้ชมการแสดง ผู้รับสาร

จากแผนภาพกล่าวได้ว่าผู้พ้อง (ผู้แสดง Encoder) สามารถที่จะควบคุมเป้าหมาย (Dominant Meaning) ของนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครที่ผู้แสดงสื่อสารออกมาให้รับรู้เราคือนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครจากความรู้ความสามารถโดยที่มีลักษณะความเป็นตัวเองการไม่ใช้รูปแบบของนาฏยศิลป์ราชสำนักไทยในส่วนกลางสร้างการรับรู้ความเป็นตัวตนของตัวเองซึ่งใช้ลักษณะทางด้านการวิถีของการใช้หลักการศึกษาศาสตร์การทดลอง การสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้สื่อสารและผู้รับสาร การเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆ การสร้างองค์ประกอบพิธีกรรมจิตวิญญาณการสร้างพื้นที่พิเศษพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์การสร้างซึ่งกลวิธีดังกล่าวเป็นการทำให้ผู้แสดงสามารถควบคุมความหมายของรหัสเอาไว้ได้อย่างชัดเจนเพราะนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครเป็นกิจกรรมที่ทำให้ประชากรในชุมชนมีส่วนร่วมถึงความเป็นเจ้าของและการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในพื้นที่พิเศษที่แตกต่างออกไปจากการแสดงทั่วไป ของผู้รับสาร (ถอดรหัส) และผู้แสดง (เข้ารหัส) ดังนั้นผู้แสดงหรือผู้ส่งสารจึงมีอำนาจควบคุมความหมาย แต่อย่างไรก็ตามผู้แสดงหรือผู้ส่งสารจะสามารถควบคุมเนื้อหาหรือสื่อสารความหมายหลักได้แต่มีความแตกต่างในระดับการรับรู้ความหมายของนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครในกลุ่มนี้คงเป็นกลุ่มของผู้ถอดรหัสทั้งสามกลุ่ม กลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชน กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มชาวต่างประเทศ ตามลำดับ จากการที่ได้แสดงออกมาให้เห็นถึง การรับรู้ความหมาย (Shared-Meaning) ในอัตลักษณ์ของนาฏยศิลป์ในชุมชนภูไทเรณูนครแห่งนี้ มีผลต่อการยอมรับความเป็นอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมศิลปะการแสดงบนพื้นที่แห่งนี้ในระดับชุมชน ภูมิภาค ประเทศ และนานาชาติอย่างชัดเจน อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในสังคม ประกอบด้วยอัตลักษณ์อันหลากหลายตาม ตามกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อกลุ่มดังกล่าวถึงอัตลักษณ์ยังเป็นการแสดงถึงอำนาจและพื้นที่ทางสังคมด้วยกล่าวคือหากอัตลักษณ์ใดมีอำนาจทางสังคมมากกว่าอัตลักษณ์นั้นก็จะเป็นการกดทับอัตลักษณ์ที่มีความด้อยอำนาจทางสังคมว่าให้ตกเป็นเราทำให้อัตลักษณ์ที่เป็นรองขาดทั้งอำนาจและพื้นที่ทางสังคมแต่อัตลักษณ์กระแสรองเพราะจะต่อสู้ต่อรองเพื่อให้ตนเองมีพื้นที่ทางสังคมและ อารมณ์อัตลักษณ์ของตนเองต่อไป

อภิปรายผล

จากการทำวิจัยเรื่องนาฏยศิลป์ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย นำมาสู่การอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญในอัตลักษณ์นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร รวมทั้งความสัมพันธ์ในบริบทของนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยในเล่มนี้โดยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) และวัฒนธรรมมีความหมาย (Culture as Meaning) พร้อมทั้งแบ่งหัวข้อออกเป็น 6 ประเด็น เพื่อให้สามารถอธิบายสิ่งที่ปรากฏในความสัมพันธ์ของนาฏยศิลป์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนครที่มีความเชื่อมโยงของสังคมที่มีผลต่อบริบทต่างๆ ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทยดังต่อไปนี้คือ โดยมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

1. นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครสื่อกิจกรรมของวัฒนธรรมชุมชนนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

เป็นกิจกรรมของชุมชนภูไทเรณูนครซึ่งมีคุณสมบัติประการแรกของสื่อกิจกรรมเป็นสื่อที่มีขนาดเล็กจึงทำให้กลุ่มของชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกับสื่อกิจกรรมนาฏยศิลป์ชุมชนนี้ ประการที่สองเป็นพื้นที่ของชุมชนสามารถสร้างอัตลักษณ์ได้อย่างเข้มแข็งเมื่อเทียบกับ

สื่อมวลชน ประการที่สามในการทดลองนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครยอมรับของเพศทางเลือกอันหลากหลายรูปแบบ ดังนั้นนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครจึงเป็นสื่อกิจกรรมและถือเป็นพื้นที่พิเศษที่สามารถให้กลุ่มของนาฏยศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ได้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ตนเองผ่านเวทีการแสดงและกระบวนการ (Process) ที่กลุ่มชุมชนแห่งนี้ใช้ในการต่อต้านนาฏยศิลป์ในส่วนราชสำนักหรือกรมศิลปกร อีกทั้งแสดงกระบวนการกลายเป็นของผู้แสดงนาฏยศิลป์ในการเปลี่ยนแปลงทางด้านนาฏยศิลป์ของตนเองจากพื้นเมืองกลายเป็นนาฏยศิลป์ในชาติโดยสื่อกิจกรรมของนาฏยศิลป์สามารถแบ่งประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ประการแรกตามแนวคิดของสำนักวัฒนธรรมศึกษา (education cultural) ได้แบ่งจำลองการสื่อสารออกเป็นสองรูปแบบคือการสื่อสารการถ่ายทอดข่าวสาร (Transmission Model) และการสื่อเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) โดยผ่านนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นการสื่อสารแบบปฏิบัติทางสังคมแบบเก่าตามแบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความหมายและความเข้าใจร่วม (Shared Meaning) หรือสร้างอารมณ์ร่วมกันระหว่างผู้แสดงนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครและผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครที่มีการสร้างความหมายร่วมกันคานกล่าวว่า ความเป็นปัจเจกเจดเชื่อมต่อกับความสัมพันธ์ทางสังคม (social aspect) ในมิติอัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องราวของการใช้สัญลักษณ์ (symbolic aspect) ด้วย เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆดังกล่าวผ่านระบบสัญลักษณ์หลายแบบในอีกด้านของมิติภายในของความเป็นตัวเรามากกว่าความรู้สึทางด้านอารมณ์เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวกับตนเองในกระบวนการสำคัญกับโลก และปริณชิตนี้จึงมีการทับซ้อนกันอยู่ (Katherine Woodward, 1997 ; อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2543) กล่าวคือผู้ส่งสาร (ผู้แสดง Encoder) คือผู้แสดงผู้ส่งสารนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครเนื้อหาสาระของการแสดงนาฏยศิลป์ (Message) คือความรู้ความสามารถทางด้านนาฏยศิลป์ องค์ประกอบทางด้านศิลปะวัฒนธรรมของผู้แสดงทางหน้าที่การสื่อสารออกมาทางช่องทางการสื่อสาร (Channel) คือเวทีการแสดงนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นช่องทางสื่อสารที่สำคัญในการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนแห่งนี้และผู้รับสารหรือผู้ชม (ผู้ถอดรหัส Decoder) ประกอบด้วยกลุ่มของผู้ชมนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร กลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชน กลุ่มนักวิชาการ ที่มีกรับรู้อัตลักษณ์ทางนาฏยศิลป์ส่วนกลางหลักของประเทศไทย และกลุ่มผู้ชมชาวต่างประเทศ เพื่อการสร้างความหมายอัตลักษณ์ของนาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมกันได้ระหว่างผู้แสดงนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครและผู้ชมการแสดงนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร

ประการที่สองมิติที่ค้นพบเจดภาพที่แตกต่างกันไปแต่ละวัฒนธรรมสังคมต่างๆ ยุคที่ผลิตค่านิยมที่หลากหลายมากเกี่ยวกับ “ความเป็นตัวฉัน” ตลอดจนบทบาทหน้าที่และฐานะทางสังคมของ “ตัวฉัน” (Marcel Mauss, 1938 อ้างใน อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2543) นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครมีรูปแบบของการแสดงที่มีความแตกต่างจากนาฏยศิลป์ทั่วไป กล่าวคือไม่นำองค์ประกอบที่สำคัญของนาฏยศิลป์ในราชสำนักหรือส่วนกลางของประเทศไทยหรือหลักการในการนำเสนอรูปแบบของนาฏยศิลป์รูปแบบกรมศิลปากร ตลอดจนการแสดงทางด้านศิลปะวัฒนธรรมในส่วนราชสำนักไทยทั้งสิ้น นาฏยศิลป์ที่แห่งนี้ไม่จำกัดความเป็นระเบียบแบบแผนและความพร้อมเพรียงกัน ไม่ต้องคำนึงถึงลักษณะอากัปกิริยาของความสวยงามในรูปแบบของนาฏยศิลป์ไทยของกรมศิลปากร พร้อมทั้งมีลักษณะของความเป็นตัวตนของผู้แสดงที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากนาฏยศิลป์ชุมชนภู

ไทเรณูนครมีการพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ จากลักษณะดังกล่าวนาฏศิลป์ ชุมชนภูไทเรณูนครจึงเป็นการริ่สร้างควมหมายใหม่ในการนำเสนอรูปแบบทางด้านนาฏศิลป์ จาก ลักษณะของนาฏศิลป์ในประเทศไทยทั่วไปมีการนำเอารูปแบบของหลักเกณฑ์การพิจารณาทางด้าน นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักหรือกรมศิลปกรเข้ามาเป็นประการสำคัญ นาฏศิลป์ภูไทเรณูนครได้มีการ นำเสนอรูปแบบความงามในด้านของความเป็นพื้นเมืองพื้นบ้าน ลักษณะความเป็นตัวเองโดยผ่านสื่อ ถึงความไม่พร้อมเพรียงกันลักษณะของการใช้ลำตัวมีพื้นที่ของท่วงท่าลีลาเฉพาะบุคคลแต่ก็ยังมี โครงสร้างของความเป็นแม่ท่าหลักไว้ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในความ หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการฟ้อนกลุ่ม (ท่าฟ้อนแม่ท่า) การเดินสวดของผู้แสดงเดี่ยวโชว์ดัดแปลง การเหยียบยืม การผสมผสาน และการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมเก่าใหม่ สะท้อนให้เห็น ปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลามีการ พบปะกันทางวัฒนธรรมของตัวเองว่ามีการรับรู้วัฒนธรรมและระบบความนิยมของคนในวัฒนธรรม นั้นแสดงให้เห็นถึงพลวัตของทุนนิยมสามารถพัฒนาตนเอง ทำให้นาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้เห็น วัตถุประสงค์ในการนำเสนอในเชิงสังคมมากกว่านาฏศิลป์ส่วนกลางจากการแสดงส่งผลให้เห็นถึง ด้านนาฏศิลป์แห่งนี้ได้สื่อสารออกมาเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองเพื่อให้อัตลักษณ์ของตัวเองมีพื้นที่ ทางสังคมและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนเองทั้งยังเป็นการหรือพื้นความหมายใหม่ (Redefinition) ให้กับนาฏศิลป์พื้นเมือง นอกเหนือจากนี้ลักษณะของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครยังเป็นการให้ ความหมายเกี่ยวกับด้านของการรับหน้าที่ของเพศหญิงและเพศชายที่มีความเป็นสื่อในการสอนของ ตนเองในฐานะของความเป็นหญิงชายของผู้แสดงของการแสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร

ประการที่สามคือ นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครยอมรับเพศทางเลือกอันหลากหลาย รูปแบบ ปรีตตา กล่าวว่อัตลักษณ์ทางเพศของมนุษย์จึงมีหลายรูปแบบและมีความแตกต่างสามารถที่ จะเปลี่ยนแปลงอีกทั้งยังเป็นการเป็นผลผลิตจากกระบวนการความนิยมของความเป็นตัวตนตั้งนั้น สังคมอาจจะมองบุคคลที่ไม่มีลักษณะตรงกับเพศและเพศสภาพแบบเพศชายเพศหญิงจึงถูกมองว่า “เป็นอื่น” และถูกผลักเป็นบุคคล ชายขอบ (Marginalized) ที่มีความผิดปกติ ผิดเพี้ยนจากสังคม (ปรีตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล และคณะ, 2546) โดยนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครมีรูปแบบองค์ประกอบ ในการทดลองของผู้ที่เข้ามาชม (ผู้ถอดรหัส) ในการไม่จำกัดความเป็นเพศสภาพ (สรีระความเป็น หญิงเป็นชาย) ไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัดเชื้อชาติในการร่วมทดลองการแสดงฟ้อนภูไท จากการทดลองทำ ให้เกิดภาวะของการรู้สึกปลดปล่อยการใช้พื้นที่ในด้านของสรีระวิทยาในการรับเอาความต้องการของ ผู้คนที่ปลดปล่อยทางด้านเพศออกมาให้เห็นโดยสื่อวิธีการนำเสนอการประสานของวัฒนธรรมร่วมของ เพศสภาพและเพศที่อยู่ในด้านจิตใจส่งบอกถึงกิจกรรมที่มีการแสดงถึงลักษณะของความเป็นความคิด ของการเปิดทางด้านกลุ่มเพศทางเลือกอื่นๆ ในสังคมอีกด้วย แต่ในการสาธิต นาฏศิลป์ชุมชนแห่งนี้ นั้นก็ยังเน้นบทบาทหน้าที่ความหมายดั้งเดิมคือการเป็นเพศชายหญิงอยู่นั่นเอง

2. เอกลักษณะและอัตลักษณ์ของการฟ้อนภูไทในชุมชนภูไทเรณูนคร

เอกลักษณะการฟ้อนหลักของชาวภูไทเรณูนครคือ ฟ้อนภูไทเรณูนคร ซึ่งแตกต่างจาก ฟ้อนภูไทในกลุ่มอื่นๆโดยจะเป็นลักษณะของการใช้ลำตัวโยกและรักษาสมดุลในการทรงตัวของผู้ฟ้อน ในการยกขาสูงของผู้ฟ้อนชาย และการบิดลำตัวของท่าฟ้อนหญิงที่วนลำตัวและสะโพกให้เกิดความ สมดุลในตัวของผู้ฟ้อนแต่ละคน ฟ้อนชุดนี้มีลักษณะของการใช้หลังมือออก ซึ่งปกติฟ้อนอีสานและ

นาฏยศิลป์ไทยทั่วไปจะนิยมใช้หน้ามือออก การใช้ขาและการใช้ปลายเท้าในการโยกลำตัวเพื่อให้เกิดปรากฏของการหมุนเวียนเปลี่ยนไปในลักษณะการใช้มือที่เป็นเลขแปดและการใช้เท้าที่ใช้พื้นที่ตามจังหวะ ที่มีลักษณะของหญิงชายเข้าร่วมในการเกี่ยวพาราสี ท่าพ่อนชายมีลักษณะของการด้นสด improvisation โดยเห็นในท่าการเดี่ยวโชว์แต่ละครั้งจะมีเอกลักษณ์และท่าทางที่แปลกแตกต่างกันตามแต่ผู้เดี่ยวโชว์จะออกมาแสดงของฝ่ายชายซึ่งมีลักษณะที่ไม่ตายตัวแต่เน้นในลักษณะของความเป็นตัวตนของตัวเองที่บ่งบอกให้เกิดท่าในรูปแบบของการพ่อนของการเกี่ยวพาราสีและพ่อนบุชาสังคักดีลีทรี แต่ลักษณะของท่าพ่อนของชายจะมีลักษณะที่มีความแตกต่างกันแต่ยังมีงานโครงสร้างเหมือนกันของรูปแบบการแสดง ในการแสดงแต่ละครั้งคนเดียวกันก็จะมีลักษณะท่าพ่อนที่มีความแตกต่างกันโดยไม่เหมือนเดิมอาจมีความคล้ายคลึงแต่ไม่เหมือนกันทั้งหมดจึงมีเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งของการพ่อนชุดนี้

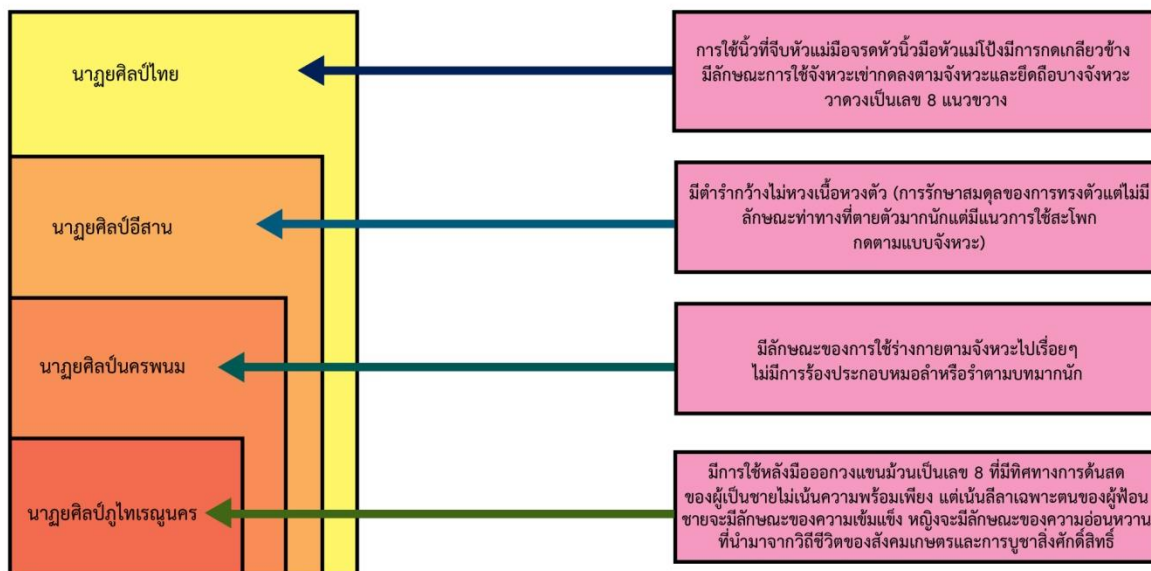
ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning) มาตีความหมายด้านเอกลักษณ์ของ Geertz (อकिन รพิทน์, 2551 อ้างอิงจาก Geertz, 1973) โดยได้นิยาม วัฒนธรรม อย่างสัมพันธ์กับการให้ความหมาย หรือ “วัฒนธรรมคือความหมาย” ซึ่งมีการเห็นควรสอดคล้องกับเวเบอร์ ที่เปรียบเทียบ มนุษย์คล้ายคลึงเหมือนดั่งแมงมุม ที่ห้อยโหนอยู่กับสายใยของ “ความหมาย” ที่เขาเองได้ทักทอขึ้น และเกี่ยวซึ่งถือว่าวัฒนธรรมคือสายใย ชุดการแสดงพ่อนภูไทเรณูนครมีการสื่อถึงความเข้มแข็งความแข็งแรงของชาย ซึ่งมีลักษณะถึงการสอนในความเป็นสุภาพบุรุษในการปกป้องและดูแลครอบครัวหรือผู้หญิงที่ตัวเองหมายปอง ส่วนผู้พ่อนฝ่ายหญิงมีลักษณะท่าของการปกป้องเรือนร่างในท่าการใช้มือและการใช้เท้าที่วนเป็นเลขแปดเช่นกันแต่มีการป้องกันร่างกายไม่ให้ผู้พ่อนชายถูกเนื้อต้องตัวแสดงถึงลักษณะการรักวงวนสงวนตัวของหญิง(หากเกิดการแตะเนื้อต้องตัวแสดงถึงการผิดผีจะต้องมีการปรับสินไหม ทั้งนี้ถือเป็นการชู้แต่ต้องดูเจตนาของการแตะเนื้อต้องตัวด้วยแต่ก็มีการพูดแล้วก็กล่าวถึงในชุดการแสดง) ทั้งนี้ท่าเดินหลักของผู้พ่อนหญิงมาจากท่าหาบน้ำซึ่งเป็นลักษณะแสดงถึงการสอนถึงความเบญกุลสตรีตามชนบเถื่อน 3 น้ำ 4 ในการสอนหญิงตามจารีตประเพณีชาวอีสาน ในชุดการแสดงนี้ และถือเป็นการให้ความหมายในการสั่งสอนคนในชุมชนให้เกิดการตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวเองในมุมมองทางด้านการใช้นาฏยศิลป์ให้ความหมายในชุมชนภูไทเรณูนครนั่นเอง

ส่วนชุดการแสดงอื่นๆ จะเน้นลักษณะของจังหวะซึ่งจังหวะของการพ่อนบายศรีที่เป็นจังหวะพื้นๆ ไม่มีลักษณะของการเปลี่ยนดนตรี ดนตรีจะมีลักษณะไปเรื่อยๆ แต่มีลักษณะของการนัดท่า และนัดท่าประกอบเต็มความพร้อมเพรียง เช่นพ่อนแข่งเมืองเว แข่งข้าวบูนเป็นต้น มีบางชุดที่มีลักษณะของการร้องและมีการรำตีบทประกอบท่าที่เป็นลักษณะรำท่าพื้นฐานและมีการใช้เพลงที่ได้รับความนิยมที่เกี่ยวกับเรณูนครมาประกอบท่าการตีบท เช่นพ่อนสาวสวยเรณู พ่อนเบ้งโขง (พ่อนชมโขง) เป็นต้น เพื่อให้มีการแสดงคั่นเวลาของพ่อนภูไทให้มีความหลากหลายมากขึ้นในชุดการแสดง และมีความแปลกใหม่ในชุมชนเกิดขึ้น ลักษณะการแต่งกายจะเน้นสีส้มของสีครามสีน้ำเงินสดสีกรมท่าและสีแดง ในชุดที่โดดเด่นและเป็นชุดประจำกลุ่มเรณูนครจะมีลักษณะชุดที่มีสีใบสีขาวพาดผ่านซึ่งเป็นสีที่มีการทำให้เกิดความโดดเด่นในชุดการแสดงของพ่อนภูไทเรณูนคร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความ เป็นชุมชนภูไทเรณูนครที่มีความแตกต่างจากชุมชนภูไทอื่นที่เน้นเป็นสีดำหรือสีกรมท่าที่ค่อนข้างออกดำ และบางชุดก็ใช้หัตถกรรมการทอผ้าที่เป็นลักษณะของตีนชั้นพื้นเมืองของชาวภูไทเรณูนครมา

ประกอบการแต่งกายในชุดการแสดง ลักษณะการแปลแหวของชุดการแสดงจะมีลักษณะพื้นฐานดั้งเดิม จะพบว่ามีการแปรเป็นวงกลมครึ่งวงกลมสามเหลี่ยมคว่ำหางาย

ในการวิเคราะห์อัตลักษณ์นาฏศิลป์ไทยเรณูนครผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) ร่วมในการอธิบายให้เห็นถึงการวิเคราะห์มองผ่าน แนวคิดทฤษฎีดังกล่าว โดยใช้แนวคิดของ โรแลนด์ โรเบิร์ตสัน (Robertson, 1992) มาวิเคราะห์เอกลักษณ์อัตลักษณ์ นาฏศิลป์ชุมชนไทยเรณูนคร ซึ่งใช้กรอบแบบนีโอเวเบอร์เรียน (neo-weberian) วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของพลังทางวัฒนธรรมในระนาบต่างๆ เขาเห็นว่าโลกานวัตรทำให้ปัจเจกมีการตระหนักรู้ที่แหลมคมยิ่งขึ้นเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในโลกปัจจุบัน (inner-worldly self-reflectivity) จากแง่มุมโลกประสบการณ์ของปัจเจก มีพื้นที่ 4 ระนาบที่ซ้อนทับกันและกันอยู่ ได้แก่ พื้นที่ประสบการณ์ของตัวเองในระดับปัจเจกตัวฉันในฐานะที่เป็นสมาชิกของรัฐ-ชาติ ตัวฉันที่เป็นสมาชิกของประชาคมโลกและตัวฉันในฐานะที่เป็นสมาชิกของมนุษยชาติในส่วนรวม อัตลักษณ์นาฏศิลป์ไทยเรณูนคร ลักษณะท่าฟ้อนที่มีท่ามีความเป็นกลุ่มก้อน แต่ในความแตกต่างของแต่ละตัวบุคคลโดยเฉพาะการฟ้อนของผู้ชายแต่ยังคงรักษาลักษณะของการฟ้อนในท่ากลุ่ม ทั้งยังไม่ได้เน้นความพร้อมเพรียงแต่เน้นลักษณะของการเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลที่แสดงถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกในบริบททางด้านการแสดงในชุดฟ้อนภูไทได้อย่างแตกต่างกัน ซึ่งบางคนจะมีลักษณะท่าที่มีความเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่นการกระดิกเท้า การกระเทิบเท้า การตีไหล่ กล่อมไหล่เป็นวงตามแขนและมีมือ ท่วงท่าที่แสดงถึงความเข้มแข็งของชายชาวภูไท จริตกิริยา อากัปกิริยาต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการหยอกล้อและความสนุกสนานของแต่ละบุคคล ในอัตลักษณ์นี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียวในกลุ่มผู้ไทด้วยกันเองในการแสดงนาฏศิลป์ที่มีทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายฟ้อนคู่กันทั้งยังมีการฟ้อนที่ต้นสด improvisation ของฝ่ายชายในการฟ้อนเดี่ยวโชว์ก่อนเข้าคู่ในการแสดงตัวเอก และความแตกต่างที่อยู่ในหม่อมวลของนาฏศิลป์ของชาวภูไทด้วยกันเอง หรือนาฏศิลป์อีสาน ซึ่งในปัจจุบันที่เน้นการพร้อมเพรียงและเน้นการแสดงที่มีการเปลี่ยนจังหวะดนตรีในกรอบความงามที่ได้รับอิทธิพลมาจากส่วนกลางโดยกรมศิลปากร การฟ้อนชุดนี้เป็นตัวแทนของชุมชนแห่งนี้ในการนำเสนอความเป็นตัวตน ส่งผลถึงการเป็นตัวแทนจังหวัดนครพนม นาฏศิลป์นครพนมดั้งเดิมไม่ปรากฏพบการฟ้อนประกอบคำร้องหมอลำ ทั้งนี้ นาฏศิลป์ไทยเรณูนครยังเป็นส่วนหนึ่งของนาฏศิลป์ในภูมิภาคอีสาน ในการแสดงชุดฟ้อนภูไทเรณูนครยังคงโครงสร้างของลักษณะการฟ้อนของชาวอีสานในรูปแบบของการใช้ร่างกายแบบก้มต่ำรับกว้างไม่ห้วงเนื้อห้วงตัว (ไม่ห้วงเนื้อห้วงตัวในที่นี้คือลักษณะของการใช้ลำตัวที่เป็นลักษณะของการทรงตัวและไม่มีลักษณะของการเกร็งกตเกรียวข่างที่เป็นรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยที่เป็นแบบแผนชัดเจนตายตัว แต่เป็นรูปแบบของการรักษาภาวะความสมดุลของการทรงตัว) และยังเป็นโครงสร้างของนาฏศิลป์พื้นเมืองของชาวไทย ที่มีลักษณะของการจับมือการวาดมือโครงสร้างดังกล่าวที่มีรูปลักษณะของความเป็นนาฏศิลป์ไทยคงอยู่ในรูปแบบของพื้นเมืองในชุดการแสดงนี้ ต่อมา มีการเพิ่มชุดฟ้อนอื่นๆ ในชุมชนเพื่อให้มีความหลากหลายแปลกใหม่มากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีนัยยะของการสื่อสารการแสดงในสังคมเกษตรโดยท่าฟ้อนทั้งหมดในนาฏศิลป์ชุมชนไทยเรณูนคร จะเน้นใช้ท่าที่เป็นท่าธรรมชาติ การทำมาหากิน และการเกี่ยวพาราสีในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรนั่นเอง

อัตลักษณ์นาฏศิลป์พื้นเมืองภูไทเรณูนคร

ภาพประกอบ 33 แสดงการวิเคราะห์อัตลักษณ์นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

3. บริบทที่ส่งเสริมอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้เลือกเอาแนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) ของโรแลนด์ โรเบิร์ตสัน (Robertson, 1992) ซึ่งใช้กรอบแบบนีโอเวเบอร์เรียน (neo-weberian) วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของพลังทางวัฒนธรรมในระนาบต่างๆ เขาเห็นว่าโลกาภิวัตน์ทำให้ปัจเจกมีการตระหนักรู้ที่แหลมคมยิ่งขึ้นเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในโลกปัจจุบัน (inner-worldly self-reflectivity) จากแง่มุมโลกประสบการณ์ของปัจเจก มีพื้นที่ 4 ระนาบที่ซ้อนทับกันและกันอยู่ ได้แก่ พื้นที่ประสบการณ์ของตัวฉันในระดับปัจเจก ตัวฉันในฐานะที่เป็นสมาชิกของรัฐ-ชาติ ตัวฉันที่เป็นสมาชิกของประชาคมโลก และตัวฉันในฐานะที่เป็นสมาชิกของมนุษยชาติในส่วนรวม นี่เป็นระนาบต่างๆ ของจิตสำนึก 4 ระนาบ ซึ่งสามารถพิจารณาเทียบกับแผนภาพข้างบนว่าขยายจากระดับจุลภาคไปสู่มหภาคประเด็นสำคัญของ โรเบิร์ตสันก็คือ โลกาภิวัตน์ทำให้การตระหนักรู้เชิงสัมพัทธ์ (relativization) เข้มข้นยิ่งขึ้น เช่น จิตสำนึกตระหนักดีว่าในระหว่างปลายข้าวของระบบโลกและรัฐชาติ มีรัฐใหญ่น้อยลดหลั่นกันไปตามขนาดหรือกำลังอำนาจในระบบระหว่างปลายข้าวของ “ตัวฉัน” และ “มนุษยชาติทั้งหมด” ก็มีมนุษย์หลากหลายเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมมากมาย ระหว่างปลายข้าวของ “ตัวฉัน” และระบบโลก มีระบบสังคมในมิติอื่นๆ ซ้อนลดหลั่นกันอยู่ด้วย เช่นระบบเศรษฐกิจระดับต่างๆ หรือระบบสื่อสารคมนาคม

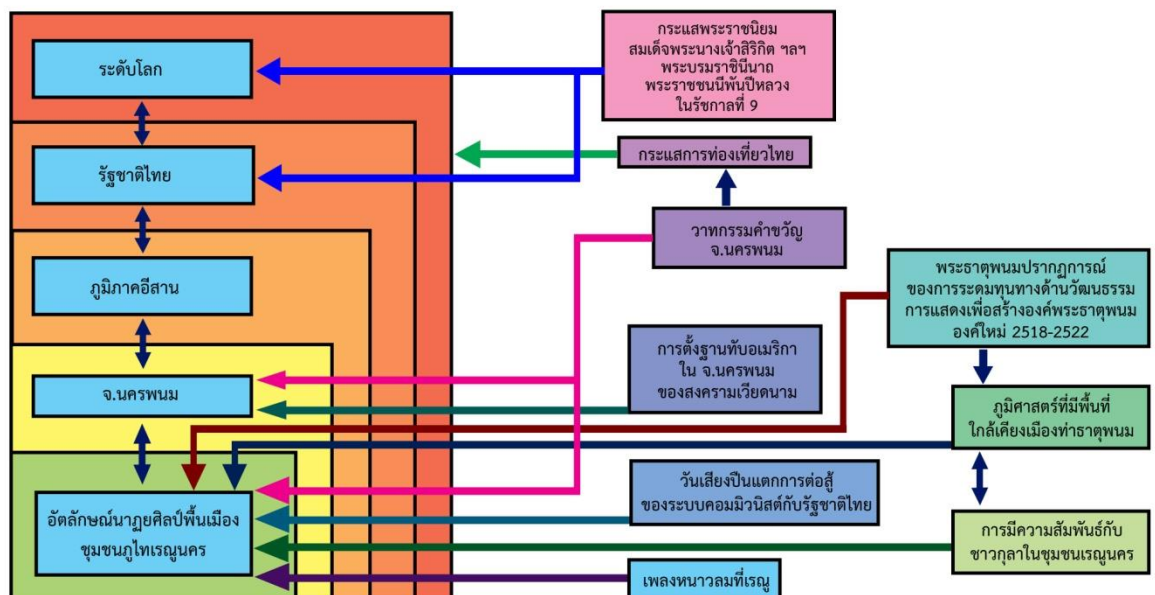
เมื่อใช้มุมมองดังกล่าวจากการพิจารณาผู้วิจัยมองว่าชาวภูไทเรณูนครในยุคโลกาภิวัตน์ มีการตระหนักรู้เชิงสัมพัทธ์ของชาวภูไทเรณูนครที่มีจิตสำนึกตระหนักในความเป็นประชากรในจังหวัดนครพนมและเป็นส่วนหนึ่งในภูมิภาคอีสานซึ่งเป็นสมาชิกประชาชนของประเทศไทยในระบบสากลทำให้เกิดปรากฏการณ์สิ่งๆ ที่ตัวเองอยู่ในเป็นส่วนรวมของความเป็นรัฐชาติไทย แต่มีลักษณะของความ

เป็นชุมชนชาติพันธุ์ของบางอย่างที่มีความแตกต่างแต่มีส่วนร่วมในความเป็นตัวตนของประเทศที่เป็นกลุ่มก้อนในความเป็นไทยอย่างชัดเจน ถึงแม้ชาวภูไทเรณูนครจะเป็นประชาชนชาวไทยแต่ในด้านของศิลปะและวัฒนธรรมมีความแตกต่างซึ่งมีความหลากหลายด้วยลักษณะของความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้อาจมองพื้นที่ โดยทั่วไปจะรู้สึกคล้ายตามว่า ในระบบของสิ่งที่เป็นประชาชนชาวไทยมีวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียงกัน แต่ว่าถ้ามองถึงรายละเอียดจะมีความแตกต่างกันตามรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนจึงมักมีการนำเอาสิ่งที่เป็นท้องถิ่นขึ้นมาเสนอในรูปแบบของการเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมท้องถิ่นนิยมโดยเฉพาะชาวภูไทเรณูนครที่มีความนิยมในด้านของการฟ้อนรำ วัฒนธรรมการแสดงดังกล่าวมีการสะท้อนถึงกระแสท้องถิ่นนิยมซึ่งอาศัยปัจจัยในลักษณะของตรรกะของในด้านของความเอาชนะของพื้นที่ต่างๆ ที่จัดอุปสรรคการนำเสนอในรูปแบบความหลากหลายในพื้นที่ของรัฐชาติ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แตกต่างกันแต่หากมีลักษณะบ่งบอกถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมกันของชุมชนและคนในพื้นที่ ชาวภูไทเรณูนครที่สามารถต่อรองความเป็นเอกลักษณ์ขึ้นสู่ในระดับของความเป็นตัวแทนพื้นที่คนในชุมชนในจังหวัดนครพนมในวาทกรรมของคำขวัญการท่องเที่ยวพร้อมทั้งนำเสนอรูปแบบความเป็นตัวเองในอัตลักษณ์ระดับปัจเจกและชุมชนไปพร้อมๆกันโดยลักษณะมีจิตใต้สำนึกในการบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนโดยผ่านนาฏศิลป์ เป็นแรงผลักดันชุมชนให้เกิดอุดมการณ์ทางความคิดของคนในชุมชนส่งผลให้ความเชื่อมโยงในระดับมหภาคกับจุลภาค ในด้านของศิลปวัฒนธรรมการแสดงการฟ้อนรำที่มีน้ำหนัก ทำให้เกิดค่านิยมทางสังคมทั้งต่อพื้นที่เรณูนคร พื้นที่จังหวัดนครพนม ภูมิภาคอีสานและประเทศไทย จนกลายเป็นตัวแทนประเทศในรัฐชาติไทยในเวทีระดับสากล ทั้งหมดนี้มีการแนวทางในการตีกรอบในลักษณะของความเป็นตัวเองตัวตนโดยผ่านสื่อกลางระบอบของความ เป็นอัตลักษณ์ทางนาฏศิลป์ซึ่งมีพฤติกรรมต่างๆ ในลักษณะการเคลื่อนไหวทางด้านวัฒนธรรมการพบปะสังสรรค์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่างๆ ในประเทศไทยที่มีมิติในระดับจุลภาคและมหภาคที่เชื่อมโยงกันในวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์กับอำนาจของรัฐโดยผ่านสื่อของพื้นฐานความเป็นรากหญ้าของสังคมไทยในลักษณะของนาฏศิลป์พื้นเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการนำเสนอรูปแบบศิลปะการแสดงของสังคัมเกษตรซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมบรรทัดฐานความเชื่อถูกหลอมรวมภายใต้กรอบความคิดทางด้านการแสดงนาฏศิลป์เข้าสู่ระบบ จากพื้นฐานของความเป็นรัฐชาติ ก่อเกิดการสำนึกรักชาติในสังคัมวัฒนธรรมความเป็นชาติไทยโดยผ่านสื่อของสำนึกรักชาติไทยในสังคัมเกษตร ซึ่งมีการผลิตซ้ำและทำให้เกิดการหวนคืนสู่อดีตที่แผ่เร้นในลักษณะของความเป็นปฏิบัติการทางสังคัมสถานการณ์ความจริงและการเชื่อมโยงถึงการความเป็นตัวตนของชุมชนผ่านกระแสบริบททางสังคัมต่างๆ ที่ให้เกิดขึ้น อาทิเช่น ลักษณะภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใกล้เคียงเมืองท่าอย่างธาตุพนม เหตุการณ์เสียปืนแตกในพื้นที่ชุมชนอำเภอเรณูนคร การตั้งฐานทัพอเมริกันในนครพนม กระแสพระราชนิยามของการชมการฟ้อนภูไทของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง ในรัชกาลที่ 9 เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นพลวัตทางสังคัม ส่งผลต่อพื้นฐานของชุมชนลักษณะของการเปลี่ยนแปลง ของคนในชุมชนการก่อเกิดความนิยมของการแสดงในชุมชนซึ่งถือจากพื้นฐานความดั้งเดิมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนชุดการแสดงเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดการสะท้อนถึงการรักและห่วงแหนศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ของตัวเองกลับเข้ามาในชุมชนที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว แต่ยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน

นี้ ทั้งยังเป็นต้นแบบชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางนาฏศิลป์ในการผลักดันชุมชนอื่นๆ ให้เกิดแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์นาฏศิลป์ของตนเองต่อไป

ดังนั้น ชาวภูไทเรณูนครมีการประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชาติพันธุ์ตัวเองจนกลายเป็นภาพลักษณ์พื้นที่ทางนาฏศิลป์ในบริบททางวัฒนธรรม ก่อเกิดการต่อรองช่วงชิงความสำคัญในพื้นที่จากระดับปัจเจกจนถึงระดับมหภาคของสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย เพื่อสร้างความมีชื่อเสียงในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองและการยอมรับของคนในสังคมของพหุวัฒนธรรมของรัฐชาติไทย

สรุปอภิปรายบริบทที่ส่งเสริมอัตลักษณ์นาฏศิลป์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร

ภาพประกอบ 34 แสดงการวิเคราะห์บริบทในการส่งเสริมนาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร

4. พหุวัฒนธรรมในสังคมวัฒนธรรมคือความหมายนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครต่อรัฐชาติไทย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยเลือกเอาแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning) ของ Geertz (อคิน รพีพัฒน์, 2551 อ้างอิงจาก Geertz, 1973) โดยได้นิยาม วัฒนธรรม อย่างสัมพันธ์กับการให้ความหมาย หรือ “วัฒนธรรมคือความหมาย” ซึ่งมีการเห็นควรสอดคล้องกับเวเบอร์ ที่เปรียบเทียบ มนุษย์คล้ายคลึงเหมือนดังแมงมุม ที่ห้อยโหนอยู่กับสายใยของ “ความหมาย” ที่เขาเองได้ทักทอขึ้น และเกียร์ซซึ่งถือว่าวัฒนธรรมคือสายใยดังกล่าวเหล่านั้น ซึ่งความหมายของเกียร์และเวเบอร์ จากการมองผ่านแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นว่า “นาฏศิลป์” ของชาวภูไทเรณูนครได้ถูกผู้คนและสังคมทำให้เกิดความหมายโดยเริ่มต้นที่ความหมายในเชิงคุณค่าคือคุณค่าด้านความงามทางด้านการฟ้อนรำและคุณค่าความเชื่อถือในสิริมงคลและได้หาวิธีช่วงชิงที่ดำเนินชีวิตตามกระแสวัฒนธรรมของสังคมในการเสริมสร้างให้เกิดสภาวะแวดล้อมภายในชุมชนเพื่อให้ นาฏศิลป์มีการประดิษฐ์คิดค้น

ขึ้นและได้นำมาสร้างความเป็นสิริมงคลให้กับสังคมวัฒนธรรมซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตสังคมของคนในชุมชนพยามที่จะเข้าหาความหมายและการปฏิบัติตัวไปยังปรากฏการณ์ต่างๆ รวมทั้งปรากฏการณ์ทางพหุวัฒนธรรมดังกล่าวที่ถักทอเป็นกระบวนการสายใยทาง สังคมของตนเองและคนในพื้นที่วัฒนธรรมแห่ง “นาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนคร”

สำหรับชุมชนภูไทเรณูนครที่ประกอบไปด้วยผู้คนที่ล้วนเป็นชาวภูไทเรณูนครที่มีอัตลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของตนเองเมื่อดำรงอยู่ร่วมกันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและกระแสของทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชนที่มีแรงผลักดันในเชิงความรู้สึกและวิกฤตการณ์ทางสังคมซึ่งสิ่งเหล่านั้นได้กลายเป็นกลไกหลอมรวมให้พวกเขาดำรงอยู่ในฐานะผู้หนึ่งของชุมชนในพหุวัฒนธรรมของสังคมส่วนภูมิภาคอีสานสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้วิจัยคิดว่าท่ามกลางระหว่างวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆ ในพื้นที่ภาคอีสาน พวกเขาแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมปฏิบัติการที่มีต่อวัฒนธรรมดังกล่าวจนกระทั่งกลายเป็นลักษณะทางพหุวัฒนธรรมผ่านสื่อวัฒนธรรมเช่นนั้นได้อย่างไร

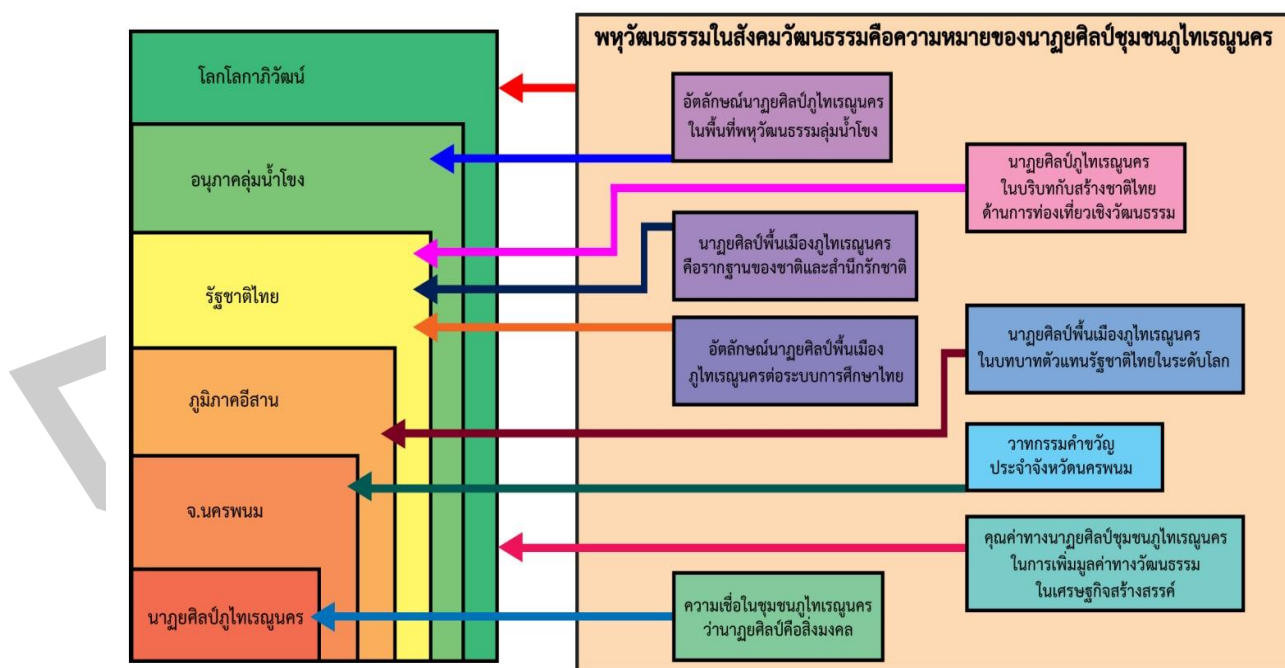
หากพิจารณาประเด็นข้างต้นจะเห็นได้ว่าชุมชนภูไทเรณูนครที่ท่ามกลางพหุวัฒนธรรมสังคมชนเผ่าของภูมิภาคอีสานยอมสรรหาปรากฏการณ์เพื่อให้เกิดความหลากหลายในกลไกความหมายร่วม ซึ่งชุมชนเรณูนครได้นำเอาลักษณะของนาฏศิลป์เข้ามาปฏิบัติการให้ผู้คนในพื้นที่ภูมิภาคอีสานและสองฝั่งโขงให้ความหมายปฏิบัติการบนพื้นที่แห่งนาฏศิลป์ เชื่อมโยงในองค์ประกอบเกี่ยวกับทางด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่วิถีชีวิตของกลุ่มชาวภูไทของตนเองประกอบสร้างหรือผลิตความหมายให้กับนาฏศิลป์ของตัวชุมชนเรณูนครดังกล่าว ดังในหลายกรณีที่คนในพื้นที่เรณูนครได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ศิลปะวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนครให้เกิดขึ้นและมีการพัฒนาพร้อมทั้งรักษาดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตัวเองในท่ามกลางพหุวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ต่างๆในพื้นที่ภูมิภาคอีสานและลุ่มน้ำโขงในมิติของวัฒนธรรมความเป็นนาฏศิลป์อัตลักษณ์ในศูนย์กลางของการวิจัยเรื่องนี้นั่นเอง

ในทัศนะของผู้วิจัยความน่าสนใจในลักษณะของพหุวัฒนธรรมและวัฒนธรรมของนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครคือวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครจากการประกอบสร้างนาฏศิลป์ซึ่งเป็นพื้นที่ผนึกหลอมรวมเอาชุมชนชาวภูไทในประเทศไทยไม่ได้สถิตนิ่งตรึงหรือกรอบเฉพาะกลุ่มคนในพื้นที่ อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนมหรือ ภูมิภาคอีสานเท่านั้น นาฏศิลป์ภูไทเรณูนครมีส่วนร่วมวัฒนธรรมร่วมของชาวอีสานและชาวไทยทั้งประเทศรวมไปถึงเพื่อนบ้านอย่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วย ซึ่งเชื่อมโยงวัฒนธรรมของกลุ่มชาวภูไททั้งหมดเป็นอันเดียวกันในนามของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะกลุ่มชาวภูไท แต่ประเด็นสำคัญคือส่งผลต่อวัฒนธรรมของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ของอำเภอรณูนครคือ การเกิดขึ้นอย่างควบคู่ในมิติความหมายของนาฏศิลป์ที่มีต่อชุมชนการมีคุณค่าการรักษาความงามในการประกอบสิ่งต่างๆลักษณะของมูลราคาของวัฒนธรรมต่างๆที่ประกอบขึ้นเพื่อให้เห็นถึงลักษณะการใช้วัฒนธรรมนาฏศิลป์กลายเป็นสินค้าที่ได้รับการตอบรับทั้งคนในประเทศและต่างประเทศ

อีกทั้งในด้านของมิติทางด้านการศึกษาศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองเรณูนคร ผู้นำและผู้ปฏิบัติของกลุ่มชนนี้เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและเป็นผลที่ของเป็นครูบาอาจารย์ในพื้นที่ชุมชนภูไทเรณูนครนี้เข้ามามีบทบาทสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้มีการพัฒนาและเลือกสรรปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกลุ่มของตัวเองได้อย่างถูกต้องตามจารีตประเพณีดั้งเดิมอย่างลงตัว ต่อมา

นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครยังเข้าไปในหลักสูตรชุมชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาเขตพื้นที่ในจังหวัดนครพนมและเชื่อมโยงไปถึงในระดับอุดมศึกษา ในพื้นที่ของศิลปะวัฒนธรรมต่างๆรวมถึงสถาบันอุดมศึกษาบางสถาบัน ในระดับอุดมศึกษาที่ไม่ได้มีการเรียนการสอนทางด้านนาฏยศิลป์แต่มีลักษณะของชมรมเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมอีสานและวัฒนธรรมไทยได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษาหาข้อมูลในพื้นที่เรณูนครอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รายได้หรือมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ช่วยขับเคลื่อนนำลักษณะของ ศิลปะวัฒนธรรมภูไทเรณูนคร ให้มีความสัมพันธ์ความเชื่อมโยงกันอย่างเหนียวแน่นและเกิดขึ้น ดังนั้นนาฏยศิลป์ได้ถูกยกระดับกลายเป็นสัญลักษณ์ของอำเภอเรณูนครในด้านของวัฒนธรรมจนสามารถขึ้นมาเป็นคำขวัญของจังหวัดนครพนม สร้างคุณค่ารายได้ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เข้าสู่ชุมชนและสร้างเอกลักษณ์อัตลักษณ์ทางสังคมในด้านทั้งในส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ที่สามารถทำให้วัฒนธรรมนาฏยศิลป์กลายเป็นกลไกการต่อสู้ทางการเมือง การขัดแย้งของรัฐบาลแม้ว่าในที่สุดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความซับซ้อนเกิดขึ้นทำให้ลักษณะความสัมพันธ์กับพื้นที่ปฏิบัติสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวเมื่อสามารถตอบสนองมิติการให้ความหมายเชิงคุณค่าพร้อมทั้งมูลราคาเศรษฐกิจได้อย่างมีพลัง โดยมีบทส่งเสริมทางด้านพัฒนาการของนาฏยศิลป์ของชุมชนเรณูนครอย่างต่อเนื่อง

ส่งผลถึงนาฏยศิลป์กับการให้ความหมายเชิงวัฒนธรรมทางการแสดงพร้อมทั้งยังยกย่องความเป็นนาฏยศิลป์พื้นเมืองเข้าไปสู่อันดับชาติในเวทีการแสดง ซึ่งในหลายครั้งสามารถเป็นตัวแทนในระดับนานาชาติบนเวทีสากลเพื่อให้เกิดความยอมรับและประกาศศักดาของความเป็นนาฏยศิลป์พื้นเมืองเรณูนคร นาฏยศิลป์พื้นเมืองชาวอีสานและเป็นตัวแทนของนาฏยศิลป์ของประเทศไทยในเวทีในระดับโลก

ภาพประกอบ 35 แสดงการวิเคราะห์พหุวัฒนธรรมนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครต่อประเทศไทย

จะเห็นได้ว่ากระบวนการของการให้ความหมายทางวัฒนธรรมของนาฏยศิลป์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนครจนกลายเป็นตัวแทนในระดับรัฐชาติในเวทีนานาชาติ และการต่อรองทางวัฒนธรรมที่เป็นเครือข่ายสายใยต่างๆจะกระชับสายใยความสัมพันธ์ของสังคมทางด้านศิลปวัฒนธรรมรัฐชาติไทย พร้อมทั้งพหุวัฒนธรรมของผู้คนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงหรือแม่น้ำกระทั้งสังคมโลก ส่งผลถึงการตระหนักสำนึกของคนในชุมชนสร้างคุณค่าการให้ความหมายของวัฒนธรรมตามสายใยสังคมของผู้คนทำให้แสดงให้เห็นลักษณะการก่อเกิดพลังทางปัญญาของชาวภูไทเรณูนครในการเลือกและปฏิบัติสืบทอดการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมของตนเองในการต่อสู้กับอำนาจรัฐและทุนนิยม ทักษะและปัญญาดังกล่าวส่งผลให้ชาวภูไทเรณูนครสามารถเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย และสังคมโลกต่อไปในอนาคตโดยใช้อัตลักษณ์ทางด้านนาฏยศิลป์ให้ความหมายพร้อมทั้งเป็นเครื่องมือในการดำรงรักษาและพัฒนาาฏยศิลป์ของตนเองซึ่งถือเป็นชุมชนต้นแบบอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนนโยบายของประเทศไทย ในยุคไทยแลนด์ 4.0 อยู่ดีมีสุขเศรษฐกิจไทยสร้างสรรค์

5. นาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร : พื้นที่การต่อสู้ความหมายการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรม

สังคมหนึ่งหนึ่งไม่ได้ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมเพียงวัฒนธรรมเดียวเท่านั้นแต่ปรากฏไปด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลาย (กาญจนา แก้วเทพ, 2544) พื้นที่ทางวัฒนธรรมการช่วงชิงให้ตัวเองมีพื้นที่โดยการใช้นาฏยศิลป์หรือศิลปวัฒนธรรมของตัวเองประกาศให้ผู้คนในปัจจุบันได้รับรู้ว่า “ตัวเองเป็นใคร” โดยการสื่อสารและการรับสารของผู้แสดงและผู้ถอดรหัส “เค้ามองตัวเองอย่างไร” การปรับประสานระหว่างอัตลักษณ์กระแสอัตลักษณ์หลักและอัตลักษณ์รองถึงแม้ว่าอัตลักษณ์ของกระแสรองด้วยกันเองก็ตาม การสื่อสาร (Communication) ได้เข้ามามีบทบาททำให้การต่อสู้การต่อรองหรือการประสานอัตลักษณ์ทำให้สังคมรู้ว่าตัวเองมีอัตลักษณ์กลุ่มต่างๆ วัฒนธรรมหลัก(Dominant Culture) และวัฒนธรรมย่อย (Subculture) พร้อมคนในสังคมหนึ่งที่มีได้มีเฉพาะวัฒนธรรมเดียวเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่าหนึ่งซึ่งสื่อถึงมุมมองของสำนักวัฒนธรรมศึกษา (cultural study) มีรูปแบบการสื่อสารร่วมโดยเป็นการจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) และมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความหมายความเข้าใจร่วมกัน (Shareed Meaning) การสื่อสารในพื้นที่ของนาฏยศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครมีทั้งการต่อสู้ต่อรองหรือแม้แต่กระทั่งการประสานทางด้านการสื่อความหมายและความเข้าใจร่วมกันระหว่างอัตลักษณ์กระแสหลักและอัตลักษณ์กระแสรองด้วยกันเอง โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

5.1 การต่อสู้ต่อรองของนาฏยศิลป์ภูไทด้วยตนเอง

ในบริบทการอพยพเคลื่อนย้ายไม่ว่าจะเป็นเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจการเมืองปรากฏที่ชุมชนน้อยการร่อนเร่การกระจายถิ่นฐานและการแยกออกมามากกว่าหนึ่งทิศทาง สิ่งที่ถูกกลุ่มของคนที่ถูกจัดกระจายไว้นี้จากเผ่าพันธุ์และภาษาร่วมกัน (William Safran อ้างใน James Clifford, 1999) ในสังคมประกอบไปด้วยความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ศาสนาเศรษฐกิจ ในความหลากหลายนั้นนำพาซึ่งความแตกต่างของผู้คนในสังคมที่มีก่อให้เกิดการบ่งบอกของความเป็นตัวตนของตัวเองแม้กระทั่งชาติพันธุ์เดียวกัน ก็สามารถแบ่งตัวเองเป็นกลุ่มก้อนในความก่อเกิดอัตลักษณ์ใหม่ในสังคมขึ้นมาครอบตัวเรา อัตลักษณ์แสดงถึงตัว “เราคือใคร” และ”เราเป็นใครในสายตาผู้อื่น” ทำให้เกิดการกำหนดตำแหน่ง (position) ทางด้านสังคมใน

ด้านการสื่อสารของตัวเองเป็นใคร บุคคลอื่นในสังคมและสิ่งแวดล้อมของตัวเองให้รับรู้ว่าเป็นอย่างไร การนำแนวคิดทางชาติพันธุ์มากลายเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการแสดงตัวตนทางชาติพันธุ์ เป็นเครื่องมือการต่อรองทางสังคมวัฒนธรรมโดยมีแรงผลักดันจากกลไกการตลาดที่เกี่ยวด้วยเหตุผลการนำเอาวัฒนธรรมชาติพันธุ์นำเสนอเป็น “จุดขาย” ชาติพันธุ์ ภูเก็ตเป็นกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ภูมิภาคอีสานที่มีศิลปะและวัฒนธรรมที่แสดงออกว่าตัวเองเป็นใครอย่างชัดเจนโดยเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะความโดดเด่นในการเป็นทุนทางวัฒนธรรมทำให้เกิดสิ่งที่ประดิษฐ์สร้างวัฒนธรรมในการแสดงของตัวเองในชุมชนเกิดขึ้นทั้งนี้ในตัวตนของชุมชนแต่ละชุมชนของกลุ่มชาวชาติพันธุ์ภูเก็ต ในกลุ่มชาติพันธุ์ นี้มีการรื้อฟื้น อนุรักษ์ รื้อฟื้น ประดิษฐ์ พัฒนา ต่อยอด และนำเสนอรูปแบบของความเป็นตัวเองในด้านของการฟ้องรำการแสดงบ่งบอกของความเป็นตัวเองเป็นใครผ่านสื่อทางด้านนาฏศิลป์โดย จากประวัติของการนำเสนอรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ของชาวอีสานกลุ่มชนชาติพันธุ์ ภูเก็ตได้มีความหลากหลายของกลุ่มชนและได้มีการแสดงตัวตนในการแข่งขันการแข่งขันรูปแบบของนาฏศิลป์โดยเฉพาะการนำนาฏศิลป์เป็นการแสดงประจำกลุ่มหรือชุมชนของตนเองที่บ่งบอกว่าตัวเองเป็นใครอยู่ที่ไหน โดยผ่านสื่อทางด้านการฟ้องรำและชุมชนแห่งนี้ก็เป็นพื้นที่หนึ่งในการต่อรองช่วงชิงความเป็นตัวตนในพื้นที่ทางวัฒนธรรม ทางด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ในภูมิภาคอีสานและประเทศไทยได้อย่างชัดเจน

5.2 การต่อสู้ต่อรองนาฏศิลป์ในราชสำนักส่วนกลางประเทศไทย

โจนาธาน ฟรีดแมน กล่าวว่า ในระบบโลกปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นศูนย์กลางหรือเขตรอบนอกของระบบล้วนพบ ปรากฏการณ์ของกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องอิสรภาพทางการเมืองที่มีฐานบนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนไหวถูกผนวกกับสังคมอย่างหลวมหลวมวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมยังคงเห็นชัดได้มีอิทธิพลมากในชีวิตประจำวันในเป็นแกนในการจัดระเบียบองค์กรทางสังคมกลุ่มนั้นๆ (Jonathan Friedman, 1995 อ้างใน อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2543) การต่อสู้เรียกร้องต่อสู้กระแสอัตลักษณ์วัฒนธรรมหลักได้เข้ามามีบทบาทการต่อสู้ในการประสานอัตลักษณ์ในสังคมให้รับรู้ความเป็นตัวตนต่างๆ ของกลุ่มวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อยในสังคมหนึ่งมิได้ประกอบไปเพียงวัฒนธรรมเดียว ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีความหลากหลายประเทศไทยในด้านของการแสดงนาฏศิลป์โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นวัฒนธรรมหลักกล่าวคือวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ในราชสำนักหรือกรมศิลปกรที่เป็นต้นแบบทางวัฒนธรรมในส่วนกลางในความเป็นรัฐชาติไทย แต่ว่าวัฒนธรรมพื้นเมืองหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านในการต่อรองจากกระแสหลักของการต่อรอง การประสานอัตลักษณ์ต่างๆ ที่กล่าวมาทำให้เกิดการต่อต้านของวัฒนธรรมย่อยในสังคมหนึ่งๆ ที่ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบการสื่อสารโดยการจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) เพื่อสร้างความหมายร่วมกัน (Shared Meaning) สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการดัดแปลงการหิบบัณฑิตการประสานและการให้เกียรติระหว่างวัฒนธรรมใหม่ วัฒนธรรมเก่าที่สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในการพบปะสังสรรค์กันทางวัฒนธรรม เจ้าของวัฒนธรรมก็สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เข้ากับระบบความนิยมของวัฒนธรรมนิยมผลักดันจากพลวัตความนิยมการพัฒนา เกิดผลกระบวนการวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์เปลี่ยนแปลงให้กลายเป็นสินค้าใหม่ในรูปแบบของความเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองที่แตกต่างจากนาฏศิลป์ส่วนกลางหรือกรมศิลปกร ในชุมชน

แห่งนี้มีแนวคิดเป็นของตัวเองในการเสนอรูปแบบของวัฒนธรรมของตนเองโดยเฉพาะนาฏยศิลป์ที่นำเสนอความเป็นตัวเองผ่านสื่อทอดของความเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองในการสร้างชาติ มีการนำเสนอความงามในรูปแบบของตัวเองโดยไม่มุ่งเน้นกรอบแนวคิดของนาฏยศิลป์ส่วนกลางมีแบบแผนแนวทางของตัวเองทางปรับเปลี่ยนและออกแบบตามแนวทางของวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชนของตนทำให้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในการยอมรับการต่อรองทางด้านนาฏยศิลป์เป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมกับส่วนกลางที่สะท้อนให้เห็นความเป็นตัวตนของความเป็นพื้นบ้านพื้นที่ของภูมิภาคอื่นๆ นอกเหนือจากส่วนกลาง สามารถประกาศตัวได้ว่าเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์อย่างสวยงาม แร่งผลักดันอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้เล็งเห็นคุณค่านาฏยศิลป์ของตัวเองคือการได้รับคัดเลือกให้ไปแสดงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวง ในรัชกาลที่ 9 ณ ภูพานราชินีเวศ พร้อมทั้งพระองค์ยังนำนาฏยศิลป์ชุดฟ้อนภูไทเรณูนครไปแสดงเป็นตัวแทนการแสดงประเทศไทย ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาในการเปิดตัวผ้าไหมแพรวา ทำให้เกิดปรากฏการณ์ของการชื่นชม ของคนในสังคมรัฐชาติไทย และเป็นกระแสความนิยมของคนส่วนใหญ่ในประเทศและต่างประเทศของนาฏยศิลป์พื้นเมืองในชุมชนแห่งนี้อย่างมาก ชุมชนแห่งนี้สามารถนำนาฏยศิลป์ช่วงชิงพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมการแสดงและการต่อสู้กับอัตลักษณ์นาฏยศิลป์หลักของส่วนกลาง การต่อรองอัตลักษณ์ย่อยของนาฏยศิลป์พื้นเมืองด้วยตัวเอง จากนาฏยศิลป์พื้นเมืองอีสานสู่นาฏยศิลป์ในราชสำนักและการต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของนาฏยศิลป์กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศไทยนั่นเอง

5.3 การต่อสู้ต่อรองพื้นที่วัฒนธรรมนาฏยศิลป์ในกลุ่มน้ำโขง

โจนาธาน ฟรีดแมน กล่าวในหัวข้อก่อนพื้นที่แม่น้ำโขงถูกกลายร่างเป็นแหล่งที่ตั้งชุมชนที่บริสุทธิ์ที่มีประกอบไปด้วยประเพณีวัฒนธรรมในแหล่งธรรมชาติที่มีความมหัศจรรย์แทรกซึมรวมอยู่ในพื้นที่ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยลาวและอีกหลายประเทศ ภาพของอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเวทีสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยลาวและประเทศต่างๆ ตั้งแต่จีน พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม ลมมา การประดิษฐ์นาฏยศิลป์สะท้อนให้การทำหน้าที่เพื่อตอบสนองความสัมพันธ์และการสร้างความเป็นปึกแผ่นตลอดจนการจัดระเบียบสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ใหม่ของผู้คนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนแม่น้ำโขง ศิลปะการแสดงหรือนาฏยศิลป์สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภาพทางวัฒนธรรมในการหลากหลายรูปแบบพลวัตของสังคมลุ่มแม่น้ำโขงไม่ว่าจะเป็นการตัดแปลง การหยาบยืมการประสมประสานในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมเก่าใหม่การสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ ที่มีหลายชาติพันธุ์ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเพราะนาฏยศิลป์คือเครื่องมือชี้วัดการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางวัฒนธรรมจากระบบความนิยมของพลวัตต่างๆ เกิดขึ้นกระบวนการการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็น “สินค้า” การแปรรูปเนื้อหาจากจุดมุ่งหมายของการนำเสนอรูปแบบของการแสดงมาสู่ “การเมืองเรื่องวัฒนธรรม” ซึ่งหมายถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนกลับกลายเป็นการแปรรูปที่มีผลประโยชน์ทางการเมืองสังคมที่มีการบิดรูปจากเดิม แต่ก็ยังไม่ได้เสื่อมสภาพไปในทางเดียวกันแต่มุ่งเน้นในการผสมผสานทางวัฒนธรรมระบบภายนอกกับภายในให้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นใหม่ในหลักๆ ของการช่วงชิงพื้นที่ทางด้านนาฏยศิลป์ทั้งนี้หลากหลายชุมชนพยายามหาจุดเด่นและสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนตนเองคิดค้นข้อมูล

ที่จะนำมาพัฒนาเป็น ”จุดขาย” เพื่อส่งเสริมลักษณะการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมมีการมุ่งเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศและอนุภาคลุ่มน้ำโขงพร้อมยังเป็นสัญญาณการอนุรักษ์ฟื้นฟูและผลิตสร้างวัฒนธรรมไทยในท้องถิ่นก็เกิดแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในการสร้าง ”คุณค่า” “มูลค่า” ของวัฒนธรรม นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครเป็นอีกชาติพันธุ์หนึ่ง ที่นำเสนอความเป็นตัวเองในด้านของนาฏศิลป์การฟ้อนภูไทเรณูนครนำเสนอในกลยุทธ์วิธีการต่างๆ ให้เกิดการรับรู้ทางด้านสังคมทั้งภายในและภายนอกของชุมชน หรือแม้แต่กระทั่งของกลุ่มชนนอกรั้ววัฒนธรรมของต่างประเทศ ทำให้เกิดพลังแรงผลักดันทั้งตนเองและรัฐชาติไทยในการช่วงชิงพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมในกลุ่มโขงประกาศศักดิ์ศักยภาพของความเป็นนาฏศิลป์ภูไทเรณูนครในดินแดนส่วนหนึ่งของอนุภาคลุ่มโขงได้อย่างสวยงาม

6. ชุมชนภูไทเรณูนครพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์

อภิญาเพ็ญฟูสกุล กล่าวว่า การเคลื่อนไหวเหล่านี้จะมีกระแสสูงหรือทำทนายอำนาจรัฐได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งความอ่อนแอของพลังบูรณาการของรัฐศูนย์กลางการรวมศูนย์การเรียกหรือไม่ว่าจะเป็นระบบใดจะเกาะอยู่กับการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองในลักษณะการเป็นปฏิบัติกับวัฒนธรรมศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามการเรียกร้องดังกล่าวนั้นได้หมายถึงการเรียกร้องแบ่งแยกดินแดนขอเป็นอิสระทางการเมืองซึ่งไม่ได้ต้องการอำนาจอธิปไตยการเมือง แต่ต้องการเพียงที่รัฐบาลและประชาชนทั้งประเทศยอมรับความเป็นชาติพันธุ์ของเค้าให้ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่ใช่ในนโยบายผนวกกลืนทางวัฒนธรรมเราจะอยู่ร่วมกันกับคนที่แตกต่างเราได้อย่างไรโดยที่ต่างฝ่ายต่างผนวกความเป็นตัวเองและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในลักษณะที่เสมอภาค บางทีเราอาจต้องการคำตอบบางอย่างถึงยุทธศาสตร์ในการปรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ใหม่ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543) ชุมชนภูไทเรณูนครสามารถใช้ความได้เปรียบต่อรองและสร้างอิทธิพลทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลิตผลทางด้านวัฒนธรรมที่เข้มแข็งขึ้นทำให้ตัวเองรู้จักการใช้สื่อสารมวลชนจากเทคโนโลยีต่างๆ ส่วนเสริมให้ศิลปะการแสดงในชุมชนแห่งนี้มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมเป็นต้นแบบทางด้านอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ โดยตัวตนของคนในชุมชนมีความรู้สึกในการคิดออกแบบจากการไม่ใช้กรอบแนวคิดในนาฏศิลป์ราชสำนักไทย การใช้องค์ประกอบทางวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาในการต้อนรับ เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตนของผู้แสดงที่มีความแตกต่างสร้างความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบของตัวเอง นำเสนอและเน้นย้ำ ความเป็นมาตรฐานที่เข้มแข็งของชุมชนพร้อมทั้งมีกลวิธีการสร้างอัตลักษณ์ในนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครโดยใช้หลักการค้า การประกอบด้านพิธีกรรมจิตวิญญาณพื้นที่พิเศษพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การเน้นย้ำทำซ้ำบ่อยๆ การศึกษาสาธิตทดลอง การสร้างความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ทางด้านนาฏศิลป์ส่วนกลาง การสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันของผู้แสดง (เข่าหัด) และผู้ชม (ถอกรหัด) ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมการแสดงและมีการพัฒนาพร้อมทั้งมีการทำนำเสนอตัวตนในรูปแบบของตัวเองเป็นใครมาจากไหน? โดยผ่านกระบวนการทางด้านนาฏศิลป์ในการต่อรองพื้นที่ทางศิลปะการแสดง ทำให้ก่อเกิดอัตลักษณ์ซึ่งเป็นการกำหนดตำแหน่งทำให้คนในสังคมสื่อสารว่าตนเองเป็นใคร สามารถอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ของสังคมและบริบทรอบกาย ทำให้อัตลักษณ์กลายเป็นการกำหนดตำแหน่ง (portion) ทำให้คนในสังคมเจ้าใจว่าตนเองเป็นใคร? มาจากไหน? สามารถอยู่จุดใดสังคมรัฐชาติไทยและบริบทรอบกายในกลุ่มแม่น้ำโขงอย่างไร? โดยใช้ศิลปะทางนาฏศิลป์ ดังจะเห็นได้

จากการแสดงอย่างบ่อยครั้งทั้งในชุมชนและนอกชุมชนที่เป็นตัวแทนจังหวัดนครพนมเอง ภูมิภาคอีสาน พร้อมทั้งการเป็นตัวแทนประเทศไทยในเวทีต่างๆ ของอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงเวทีระดับนานาชาติในสังคมโลก ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงว่าชุมชนพื้นที่เรณูนครเป็นพื้นที่ที่มีทรงคุณค่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมศิลปะการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองแห่งแผ่นดินอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้ได้ตอบโจทยการวิจัย “นาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนคร” เป็นพื้นที่การสื่อสารเพื่อการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างไร เพราะเหตุใด” โดยผลการศึกษได้พบว่าผู้แสดงนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครหรือผู้แสดงเป็นผู้สร้างอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ผ่านภาษากิริยาท่าทางของท่าพ่อนภูไทที่เน้นความสามารถเฉพาะผู้แสดงที่มีความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีท่าแม่หลัก และมีลักษณะของการแสดงที่เป็นการด้นสด (improvisations) เครื่องแต่งกายดนตรี และการนำเสนอองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมอื่นๆ ของกลุ่มชนเผ่านี้ นาฏศิลป์พื้นเมืองชุมชนภูไทเรณูนครยังมีการสร้างพื้นที่พิเศษทางด้านจิตวิญญาณความเชื่อตลอดจนกระบวนการทางช่องทางของการสื่อสารการศึกษาการสาธิต ทดลอง การเชื่อมโยงทางหลักการคำในการที่จะนำเสนอความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ชมและผู้แสดง นำเสนอและเน้นย้ำในการแสดงอยู่บ่อยครั้งทั้งแสดงถึงความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งผู้ชมนาฏศิลป์ทั้งสามกลุ่มหรือผู้ถอดรหัสสามารถสรุปเนื้อหาหลักของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครได้คือเป็นการนำเสนอในรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นเมืองที่สามารถที่จะนำเสนอที่ไม่เน้นในลักษณะของนาฏศิลป์ส่วนกลางราชสำนักไทยหรือกรมศิลปกร สื่อสารการสอนถึงการรับผิดชอบหน้าที่ของเพศวิถี โดยผ่านรูปแบบการนำเสนอ นาฏศิลป์ และการนำเสนอนี้ยังเป็นการนำเอาลักษณะของวัฒนธรรมอื่นๆ มาเป็นองค์ประกอบทำให้มีพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมที่ไม่ได้มีความเหมือนและแตกต่าง แต่ยังคงมีการทับซ้อนเหลื่อมล้ำกันอยู่นอกเหนือจากการแสดงทางนาฏศิลป์พื้นเมืองพื้นบ้านของชุมชนแห่งนี้ยังเป็นพื้นที่แห่งวัฒนธรรมเพื่อการนำเสนอรูปแบบของการศึกษาและพื้นที่สร้างความศักดิ์สิทธิ์ตามสังคมที่กำหนดเป็นบรรทัดฐานจากพื้นที่พิเศษหรือกิจกรรมมีการต่อรองทางด้านอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ชุมชนภูไทเรณูนครโดยใช้ชายขอบพรมแดนประเทศไทยของพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ ที่ใกล้เคียงกับเมืองท่าอย่างธาตุพนมที่ติดแม่น้ำโขง ชุมชนแห่งนี้ยังสามารถใช้นาฏศิลป์ชาติพันธุ์ภูไทสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยลาวได้อีกประการหนึ่ง จากกลุ่มตัวอย่างผู้แสดงได้นำมากระบวนการทางด้านความหมายของความเป็นตัวเอง การประกอบสร้างทำให้เกิดความแปลกแตกต่างจากรอบแนวคิดทางด้านนาฏศิลป์ไทยหรือนาฏศิลป์กรมศิลปกร การเข้าใจในรูปแบบลักษณะประเพณีวัฒนธรรมของตนเองมีการต่อเติมปรับปรุง ดัดแปลง และสร้างความหมายขึ้นมาใหม่เพื่อรับใช้สังคมในสถานการณ์ปัจจุบันการประดิษฐ์สร้างนาฏศิลป์ดำรงไว้อนุรักษ์ไว้สืบทอดเชิง “คุณค่า” เอาไว้ให้เพื่อสร้าง “มูลค่า” เป็นสิ่งสำคัญแต่ท้ายที่สุดศิลปะการแสดงทางด้านนาฏศิลป์คือ ต้องการการตอบสนองภาวะทางจิตใจ และสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมในเชิงการสร้างคุณค่าแก่สังคมท้องถิ่นชายแดนประเทศไทยขึ้นมาได้ อีกทั้งเป็นกระบวนการทางด้านการต่อสู้ของชาติพันธุ์พื้นฐานที่ขยายไปพื้นที่ในชาติพันธุ์อื่นๆ ในการแสดงนาฏศิลป์ในชุมชนอื่นๆ ต่อไป นาฏศิลป์พื้นเมืองพื้นบ้านยังได้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่และเครื่องมือการตอบสนองความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความเป็นปึกแผ่นตลอดจนการจัดระเบียบสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบสายสัมพันธ์ใหม่ๆ ของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณพรมแดน

สองฝั่งโขงแต่ดำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของการบ่งบอกการแสดง ตัวตน “ความเป็นรัฐชาติไทย” ที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

“นาฏยศิลป์พื้นเมือง” กับการเป็นเอกลักษณ์ของชาติและการให้ความหมายทางสังคม วัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่านาฏยศิลป์มีดียิ่งกว่าด้านความสวยงามภายนอกเท่านั้น แต่ความงดงามด้านคุณค่าของความหมาย พร้อมทั้งเป็นสิ่งที่อธิบายถึงความเชื่อมโยงของชุมชนกับรัฐชาติในการเป็นเครื่องมือของการรับใช้สังคม ซึ่งพื้นฐานต้นทุนทางวัฒนธรรมรากเหง้าของสังคมเกษตรกรรมเป็นกลไกขับเคลื่อนพลังทางสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย เพื่อให้เศรษฐกิจไทยสร้างสรรค์ส่งผลทำให้มีการต่อสู้ต่อรองทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้ทุกระดับอย่างมีพลัง ตามนโยบายรัฐชาติไทยในยุคถัด ไทยแลนด์ 4.0 มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำงานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและมุมมองของผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

1. ข้อเสนอของกลุ่มมองงานวิจัยผ่านแนวคิดและทฤษฎีในการปรากฏการณ์นาฏยศิลป์ มีบทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายของสังคมวัฒนธรรมและสามารถขึ้นไปสู่ความเชื่อมโยงในปัจจุบันระดับมหภาคพร้อมกันนี้จากการศึกษาวัฒนธรรมของชาวภูไทโดยใช้ลักษณะของนาฏยศิลป์เข้ามาในพื้นที่ภาคอีสานพื้นที่แห่งความทรงจำปรากฏในงานวิจัยดังกล่าว ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงน่าจะใช้แนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาการขัดแย้งและการสร้างสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคม พื้นที่ในภูมิภาคอีสานทั้งประกอบการทำหน้าที่ของการสร้างสรรค์เศรษฐกิจให้ชุมชนอื่นๆ ต่อไปเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาปากท้องการกินดีอยู่ดีของชุมชนอื่นๆ ในประเทศไทยที่รัฐบาลควรให้ความสนใจในการศึกษาแก้ไขปัญหาทางด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจในเชิงนโยบายต่อไป

2. กลุ่มชาวภูไทถือเป็นข้อมูลใหม่เชิงวิชาการในการศึกษาชุมชนในพื้นที่ภาคอีสานที่มีรวมเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศเวียดนาม ชุมชนของนาฏยศิลป์ การศึกษาชุมชนเรณูนครเป็นตัวอย่างชุมชนเข้มแข็งในการใช้นาฏยศิลป์เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ทางรัฐบาลควรหันมาให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้าไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านให้เกิดความน่าสนใจเป็นพื้นฐานของแผนงานในการท่องเที่ยว ในภูมิภาคอาเซียนที่มีลักษณะของการนำเอากลุ่มชนภูไทเป็นเครือข่ายต้นแบบให้เห็นมหภาคของการเชื่อมโยงของความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันแต่ในลักษณะของการทำเป็นเครือข่ายที่กว้างขึ้นสร้างความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น

3. มิติทางนาฏยศิลป์ กับวัฒนธรรมประดิษฐ์ในเชิงวิชาการควรมีแนวทางในการที่เริ่มจากหลักทางด้านวัฒนธรรมพื้นฐานของแต่ละชุมชนให้เกิดรากฐานขององค์ประกอบที่แข็งแกร่งเป็นสิ่งที่ทำให้มีการสร้างวัฒนธรรมที่มีพลังผลักดันและเกิดสำนึกร่วมของชุมชนในแต่ละชุมชนของตนเอง

4. แนวทางการศึกษาวัฒนธรรมชายขอบจำเป็นต้องศึกษาบริบทพื้นที่ทางมิติต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตทางสังคมวัฒนธรรมที่มีผลปะทะกับประเทศเพื่อนบ้านโครงสร้างทางสังคมการเมืองการปกครองการค้าการศึกษาการคมนาคมเทคโนโลยีในชุมชนที่มีผลต่อการศึกษาเพื่อให้มีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทางด้านมิติต่างๆ ของสังคมมาประกอบให้เกิดมิติทางศิลปกรรมเพราะศิลปกรรมเป็นทั้งวิกฤติและผลสัมฤทธิ์ทางสังคมนั้นนั้นในการตกตะกอนของบริบทต่างๆ ในสังคมชุมชนนั้นๆ

5. จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่พบโดยผู้วิจัยเป็นคนพื้นที่ในชุมชนการมองด้านข้อมูลมิติที่มีด้านเดียว กล่าวคือสามารถเจาะลึกรายละเอียดและเข้าใจปัจจัยของบริบทที่อยู่ทางการเคลื่อนไหวของสังคมวัฒนธรรมอย่างละเอียด แต่ข้อเสียของการอยู่ในชุมชนนั้นคือการมองตัวเราเพียงอย่างเดียวทั้งยังมีมิติของการมองตัวเองในรูปแบบของการเข้าข้างตัวเองที่ไม่ใช่มุมมองของคนภายนอกทำให้ขาดมิติหลายอย่างโดยแท้จริง จากการแก้ไขของผู้วิจัยคือการยอมรับการมองโดยสอบถามและทำความเข้าใจสัมภาษณ์และทำให้เป็นกลางในสนามวิจัยในมุมมองของนักวิจัย ซึ่งเป็นรากฐานจรรยาบรรณของนักวิจัยโดยแท้จริง

6. การศึกษาวิจัยทางด้านศิลปกรรมควรมีการใช้มุมมองที่มีมิติความหลากหลายของศาสตร์เข้ามาใช้ในมุมมองเพื่อให้เกิดมิติซึ่งแสดงถึงปรากฏการณ์ในการสร้างคุณค่าของศิลปกรรมโดยศิลปกรรมมิได้มีคุณค่าเพียงความงามเท่านั้นแต่ศิลปกรรมยังแสดงถึงคุณค่าของการรับใช้สังคมในรูปแบบต่างๆ จากมิติที่มีความหลากหลายเพราะศิลปกรรมคือผลสัมฤทธิ์ทางสังคมของมนุษย์ คุณค่าของศิลปกรรมคือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ก่อเกิดอารยธรรมของโลก

7. ในการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนใหญ่ผู้วิจัยพบว่า การเข้าสัมภาษณ์แบบเป็นทางการจะเกิดปฏิกิริยาอาการของตัวผู้ให้ข้อมูลนั้นไม่มีความละเอียดและชัดเจนเท่าที่ควร ฉะนั้นการแก้ไขควรมีการสัมภาษณ์ 2-3 รอบเพื่อการได้ข้อมูลที่ละเอียดชัดเจนทั้งยังอาจได้ข้อมูลในเชิงลึกกว่าที่คาดหมายไว้ด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยอาจได้เปรียบในการลงสนามการวิจัยเนื่องจากการที่เป็นคนในชุมชนมีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน แต่นักวิจัยท่านอื่นๆ จำเป็นต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในการเข้าหาบุคคลที่ให้ข้อมูลด้วย และควรมีความเป็นกลางและจริงใจต่อพื้นที่สนามข้อมูลด้วยอีกประการหนึ่ง

บรรณานุกรม

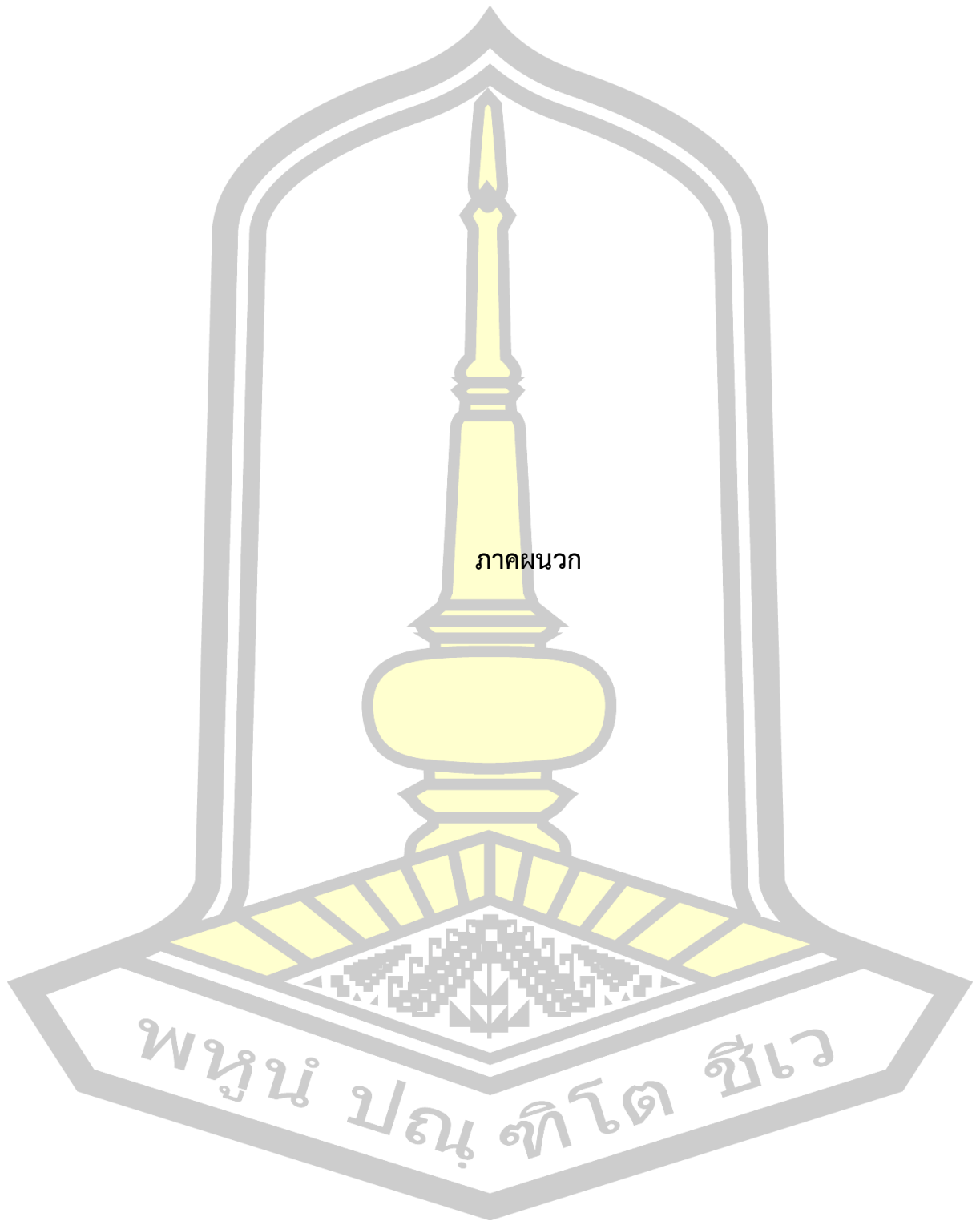
บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกษียร เตชะพีระ. (2539). บริโภครวมเป็นไทย ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บก.). *จินตนาการสู่ปี 2000: นวัตกรรมเชิงกระบวนทัศน์ด้านไทยศึกษา?*. หน้า 83-127. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จารุณี สุวรรณศรีศรี. (2547). *กราฟฟิตี (graffiti) : การสื่อสารความหมายและอัตลักษณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยณรงค์ ต้นสุข. (2549). *นาฏยประดิษฐ์การแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์. (2540). *ไทม์จากไหนกันแน่?*. ม.ป.ท.: อัดสำเนา.
- ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์. (2540). *ประวัติชนชาติกูไท หรือผู้ไท เรณูนคร*. ม.ป.ท.: อัดสำเนา.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2534). *บนฝั่งเจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2526). *กูไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.
- นพดล ตั้งสกุล และจันทิพย์ วงศ์คำ. (2548). *คติความเชื่อและระบบสังคมกับการปลูกสร้างเรือนพื้นบ้านและชุมชนผู้ไท*. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมกลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤบดินทร์ สาลีพันธ์. (2547). *พัฒนาการฟ้อนบูชาพระธาตุพนม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤบดินทร์ สาลีพันธ์. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่อง มวยกลาในฟ้อนกูไทเรณูนคร*. บัณฑิตวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ ภาควิชานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2534). *การสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา*. ใน การสัมมนาทางวิชาการ เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน. หน้า 78-87. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปรีตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2534). *นาฏกรรมกับสังคม ในเบิกโรงข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ปรีตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล และคณะ. (2546). *ชีวิตชายขอบ ตัวตนกับความหมาย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์กรมหาชน).
- ปิยมาศ ศรีแก้ว. (2544). *การฟ้อนของชาวไทลื้อจังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผกามาศ จิรจารุภัทรพจน์. (2543). *การละเล่นของหลวง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจน์มัลย์ สมรรถบุตร. (2541). *การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินิตา บุญทองขาว. (2543). *เรียมอันเร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีรพงศ์ เสนไสย. (2556). *พลวัตนาฏศิลป์อีสานในมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภักควินทร์ จันทร์ทอง. (2547). *พัฒนาการเรียมอันเร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธินิติศกุล. (2530). *สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลอุดรอีสาน ร.ศ. 125*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัชรินทร์การพิมพ์.
- เรื่องฟ้า บุราคร. (2550). *การสื่อสารกับการสร้างอัตลักษณ์ “กะเทย” ในพื้นที่คาบารัตโซว์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลาวัลย์ เอื้อองค์กุล. (2542). *วิทยานิพนธ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษา เมืองเรณูนคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2540). *ทุนความคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ไร่เลย์.
- สกลกานต์ อินทร์ไทร. (2539). *การสื่อสารกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเด็กก๊ม ในกรุงเทพมหานคร*. (รายงานผลงานวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาติ มณีโชติ. (2551). *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง แม่น้ำโขง : ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เรื่องความรู้หลากหลายมิติเกี่ยวกับพระธาตุพนม จากบันทึกการเดินทางของชาติต่างชาติ*.
- สมสุข หินวิมาน. (2548). *แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน*. ใน *ปรัชญาวิเทศศาสตร์และทฤษฎี การสื่อสาร*. หน้า 426-428. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2534). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นคืออะไร อย่างไร*. ใน *การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: cursaladprau.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2532). *ร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวลายม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). *วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หฤทัย นัยโมก. (2543). *ารฟ้อนรำของชาวของ : กรณีศึกษา หมู่บ้านกระทิง ตำบลพลวง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี*. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- อคิน รพีพัฒน์. (2551). *ปัญหาการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย (ศึกษาเฉพาะกรณี สหกรณ์ การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร)*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

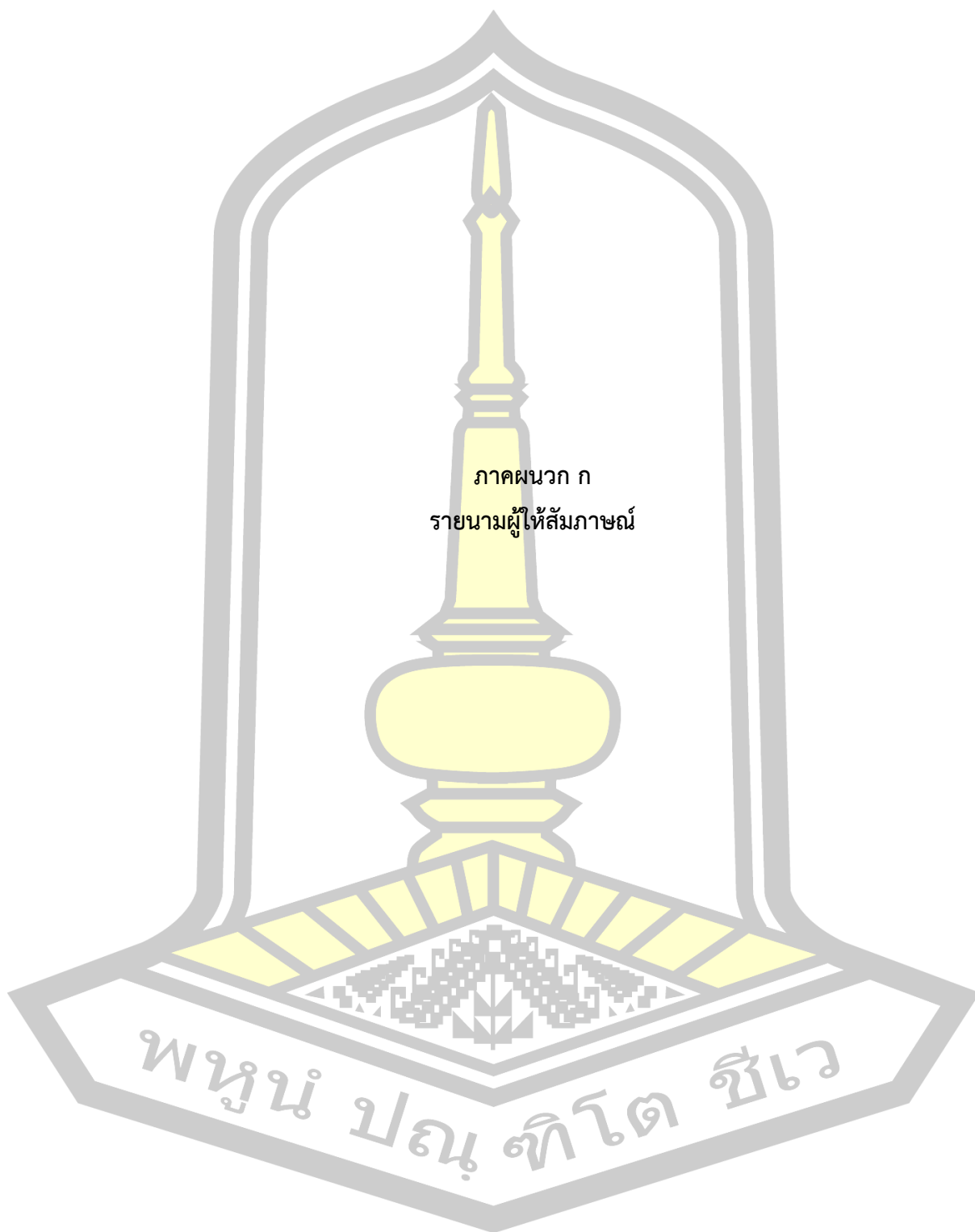
- อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์. (2549). *แนวคิดทฤษฎีการพอล้านนาแบบใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2543). *อัตลักษณ์ Identity ทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2542). *การวิจัยในมิติวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคเหนือ และสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Ember, Carol R. and Ember, M. (1993). *Anthropology*. New Jersey : Prentice-Hall, Inc.
- Friedl, J. (1981). *The Human Portrait : Introduction to Cultural Anthropology*. New Jersey : Prentice-Hall, Inc.
- Friedman, J. (1994). Social support sources and psychological well-being in old women with heart disease. *Research in Nursing & health*, 16, 405-413.
- Kath Woodward. (2004). *Questioning Identity Gender, Class, Nation*. London: Routledge.
- Katherine Woodward.k. (1997). *Identity and difference*. United Kingdom: The Open University.
- McGee, R. Jon and Warmes, R. L. (2004). *Anthropology Theory : An Introductory History*. New York : McGraw Hill, Inc.
- Pile, S. (1996). *The Body and the City : Psychoanalysis, Space and Subjectivity*. London: Routledge.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. Sage, London.
- Scupin, Raymond and Decorse, C. R. (2004). *Anthropology : A Global Perspective*. New Jersey: Pearson Education, Inc.

พหุ ปรณ ทิโต ชีเว

ภาคผนวก

พหุณํ ปณฺ ทิโต ชีเว

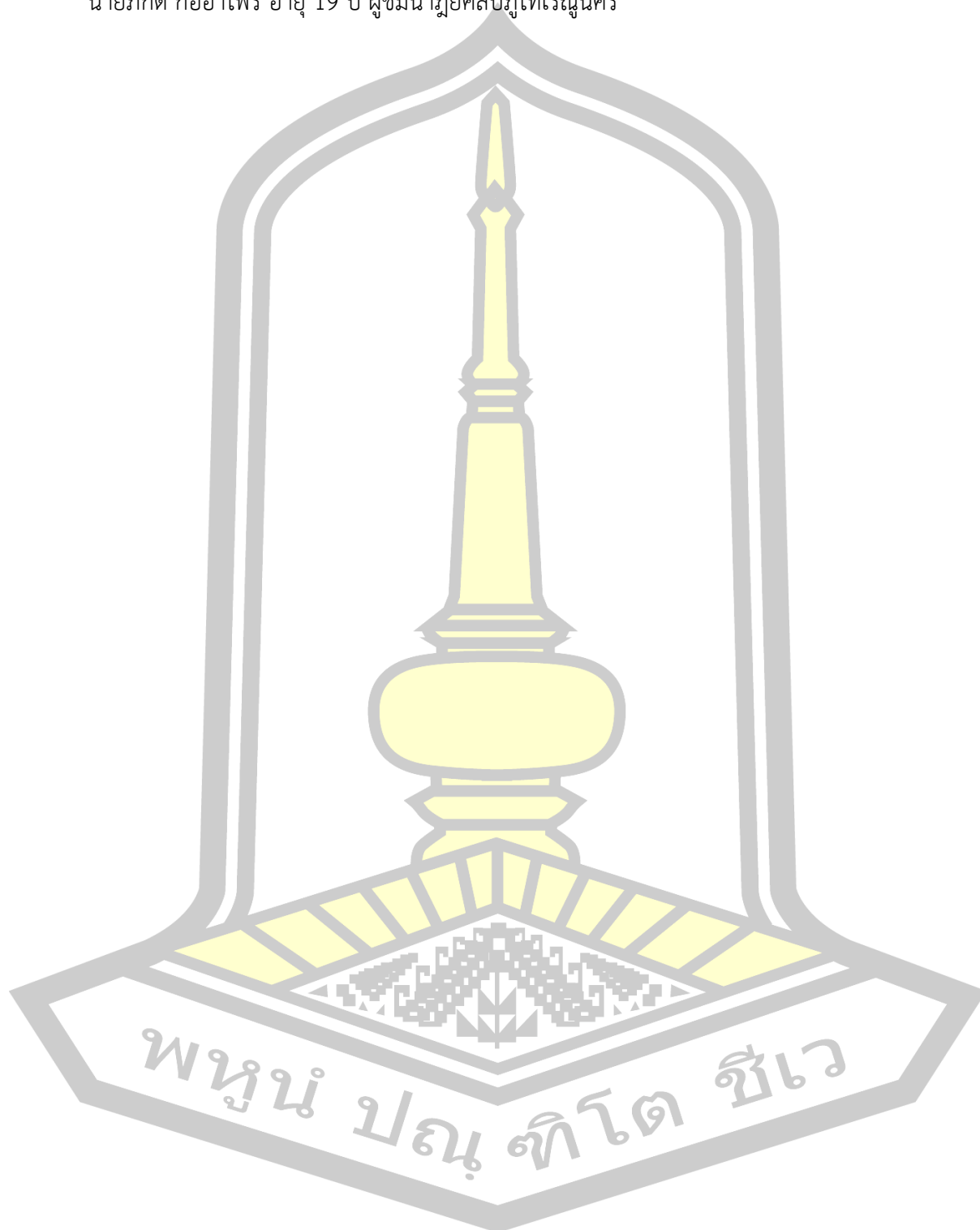
ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

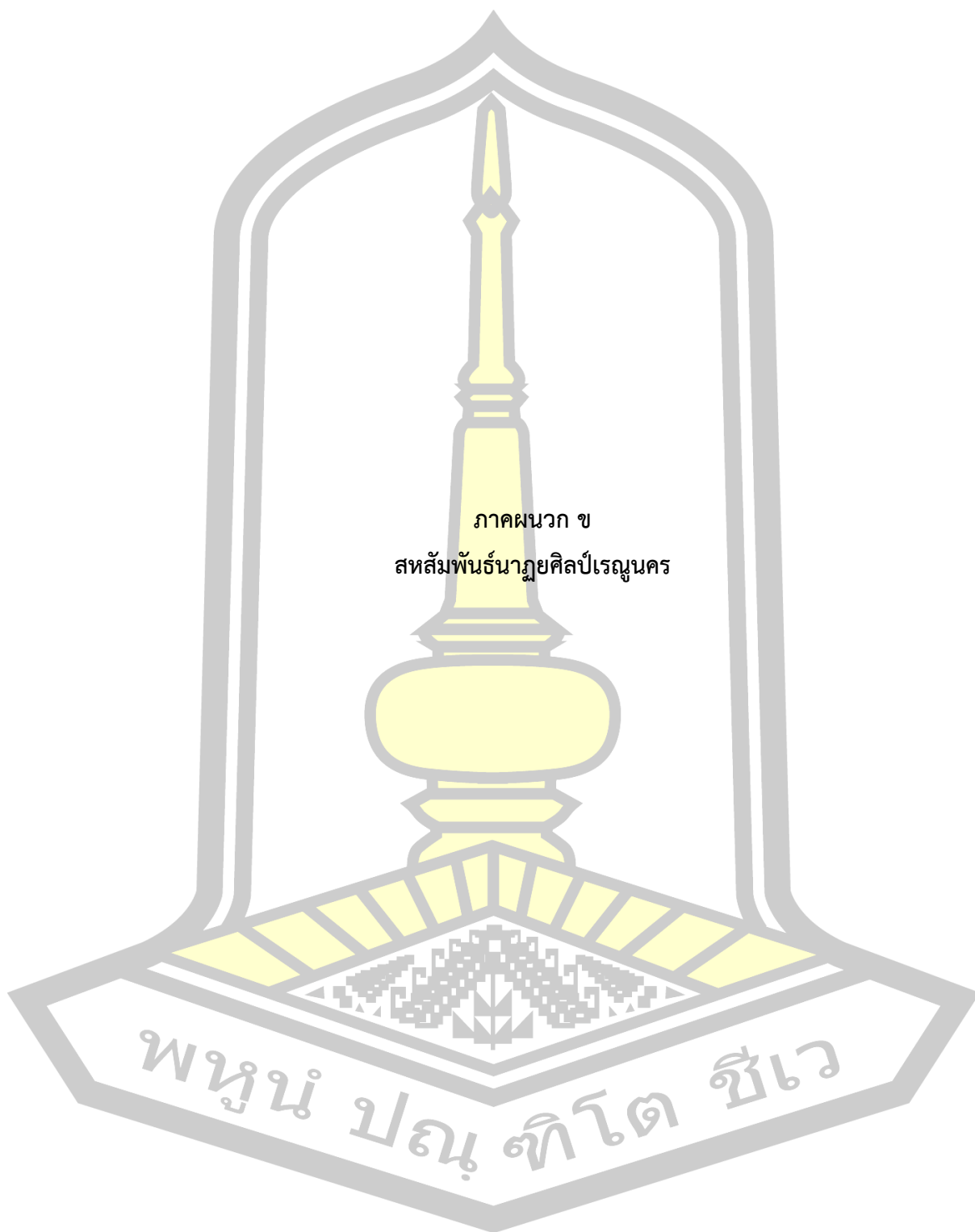
พหุ ประทีป ชัยเว

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต
 ดร. ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิณา วีศเพ็ญ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏยศิลป์อีสาน
 อาจารย์พรสวรรค์ พรตอังก่อ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏยศิลป์อีสาน
 นางจันทเพชร ลุนาวรรณ อายุ 78 ปี อาวุโสในชุมชนและอดีตผู้เฒ่าคนเฒ่าคนแก่คนแรก
 นายประมวล โกพลรัตน์ อายุ 78 ปี ผู้อาวุโสในชุมชนและอดีตนักดนตรีในชุมชน
 นางสุเพ็ญศรี ยิ่งผล อายุ 72 ปี ผู้อาวุโสในชุมชนและเจ้าจ้ำผู้ทำพิธี
 นายชัยบดีนทร์ สาลีพันธ์ อายุ 64 ปี ปราชญ์และเจ้าของศูนย์วัฒนธรรมบ้านบ้านภูไท
 นางเปรมศิลป์ ทิพย์วงษ์ อายุ 64 ปี ครุฑนาฏศิลป์ และพิธีกร
 นางอุษณี อบรมชอบ อายุ 65 ปี อดีตผู้จัดการทางด้านนาฏยศิลป์โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล
 นางสุญาณี วงชาชม อายุ 59 ปี ผู้จัดการทางด้านนาฏยศิลป์โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล
 นายศรีสุข แสนยกคำ อายุ 66 ปี พิธีกรและนายยกเทศมนตรีเทศบาลเรณูนคร 2 สมัย
 นางรัตนพรคองพราหมณ์ อายุ 52 ปี อดีตผู้จัดการทางด้านนาฏยศิลป์และอดีตนายยกเทศมนตรี
 เทศบาลเรณูนคร
 นายไพรัตน์ มนต์วิเศษ อายุ 62 ปี ผู้กลุ่กลุ่กับกิจกรรมนาฏยศิลป์และอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเร
 นครวิทยานุกูล
 นายสุวรรณ เกศทอง อายุ 71 ปี อดีตผู้จัดการทางด้านนาฏยศิลป์และอดีตนายอำเภอเรณูนคร
 ละไม หงสาวงษ์ อายุ 71 ปี ผู้อาวุโสในชุมชน
 เกียรติยศ บุญรัตน์ อายุ 19 ปี ผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 มัชฌิมา รูปดี อายุ 19 ปี ผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 อุกฤษฏ์ แก้วมณีชัย อายุ 28 ปี ผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 เสาวชนม์ ทศตะ อายุ 36 ปี อดีตผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 นิภาวรรณ บัวสาย อายุ 32 ปี อดีตผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 ภาณุวัฒน์ ทิพย์วงศ์ อายุ 42 ปี ผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 สิทธิพงศ์ โกพลรัตน์ อายุ 21 ปี ผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 สิริยาพร สาลีพันธ์ อายุ 40 ปี ผู้แสดงนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนคร
 จันทร์หอม พันทะวง อายุ 28 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
 สมหมาย จันทรา อายุ 78 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
 กฤษฏ์ ชัยศิลป์ อายุ 71 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
 Adam Bates อายุ 70 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
 Raly Bredsom อายุ 38 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
 นางสาวชูเชินท์ เกร็กกอร์รี่ อายุ 20 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร

นายปิยะณัฐ จุลนาค อายุ 19 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร
นายภักดี ก่ออำไพ อายุ 19 ปี ผู้ชมนาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร

ภาคผนวก ข
สหสัมพันธ์นาฏศิลป์เรณูนคร

พหุมนุ ปรณุ ทิโต ชีเว

สหสัมพันธ์นาฏศิลป์เรณูนคร

ในหัวข้อสหสัมพันธ์นาฏศิลป์ภูไทเรณูนคร ผู้วิจัยได้นำหลักการทฤษฎีบทบาทของนาฏศิลป์ในสังคม และทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยการกำเนิด การคงรูป การพัฒนาการ เสื่อมสลายของนาฏศิลป์ของศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อ2หัวข้อ และมีข้อย่อยโดยผู้วิจัยได้อธิบายตามหัวข้อ ตามหลักแนวคิดและ ทฤษฎีดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยการกำเนิดการคงรูปพัฒนาการการเสื่อมสลายของนาฏศิลป์

การสื่อสาร
ความเชื่อ
อุปนิสัยคนในชุมชน
สภาพสังคม
สภาพเศรษฐกิจภูมิศาสตร์
การสงคราม
การศึกษา
การย้ายถิ่นฐาน
การท่องเที่ยว
พระราชนิยม
เทคโนโลยี
การแข่งขัน
การครอบงำทางวัฒนธรรม

2. บทบาทของนาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนคร

การสื่อสาร
การสร้างสรรค
การบันเทิงเพื่อคนอื่น
พิธีกรรม
การออกกำลังกาย
การพอรำในพิธีการ
การเผยแพร่เอกลักษณ์
การรักษาเอกลักษณ์ของชาติและชุมชน
การสร้างสรรคศิลปะการแสดง
การศึกษา
เครื่องอุปโภคเฉพาะชนชั้น
การบันเทิงเฉพาะตน

โดยผู้วิจัยได้อธิบายตามรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

การสื่อสาร

นาฏยศิลป์คือการสื่อสาร ซึ่งหมายถึงว่านาฏยศิลป์เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของการแสดง ออกมาทางท่าพอนซึ่งถือเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งให้มีการรับรู้ทางสังคม การพอนภูไทเรณูนครนั้น ส่วนสำคัญในการสื่อสารของคนรุ่นก่อนที่ต้องการสั่งสอนลูกหลาน โดยที่การใช้สื่อนั้นอยู่ที่แม่ท่าพอน ชายมาจากการไถนาของผู้ชายในการย่ำโคลนในที่นา แสดงถึงความขยันขันแข็งในการทำมาหากิน ท่าของมือเป็นวงกว้างเปิดลำตัวแสดงถึงความมองอาจของผู้พอนที่มีความสง่างามตามลักษณะของแต่ละคน ท่าทั้งหมดมุ่งเน้นการสอนถึงความเป็นสุภาพบุรุษ การรับผิดชอบหน้าที่ความเข้มแข็งของเพศชาย การให้เกียรติแก่เพศหญิง ส่วนการพอนของหญิงแม่ท่าหลักในการใช้ท่ามาจากการหาบน้ำที่ไม่ให้น้ำ กระเพื่อมแสดงถึงคุณลักษณะความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ที่มีให้น้ำท่าในบ้านขาดแคนน้ำในการอุปโภค บริโภค ลักษณะของมือเป็นการปกป้องตัวเอง ในนั้นแฝงเพื่อสอนให้มีการรักวงสรวงตัวความเป็นกุลสตรี การพอนภูไทเรณูนครมีข้อห้ามไม่ให้ถูกเนื้อต้องตัว ซึ่งแสดงถึงการมีจารีตประเพณีที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตัวในครรลองคลองธรรมของหนุ่มสาวของกลุ่มชนนี้ นี่คือคุณลักษณะของชุมชนแห่งนี้ในการใช้นาฏยศิลป์ในการสื่อสารการสอนลูกหลานในชุมชนโดยผ่านความงามทางด้านนาฏกรรมอย่างสวยงามและลงตัว

จากบทเพลงจากบทเพลงหนาวลมที่เรณู ทำให้มีการแสการฟังเพลงขึ้นจากเทคโนโลยีวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ผู้รับฟังหรือรับชมบทเพลงหนาวลมที่เรณู บางคนต้องการมาเยี่ยม เยือนเรณูนครขึ้นจากผลของนาฏยศิลป์โดยทางอ้อมทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาในชุมชนมากขึ้น มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏยศิลป์บ่อยครั้งขึ้นในชุมชน นับเป็นอีกทางหนึ่งส่งผลต่อความถี่ของการแสดงในชุมชนแห่งนี้มากขึ้น

ในชุมชนเรณูนครนั้นมีการใช้นาฏยศิลป์เป็นสื่อในการสอนเยาวชนในการกล่อมเกลาจิตใจ ให้มีความอ่อนโยน และมีความทราบซึ่งในวัฒนธรรมของตนเองอย่างเหนียวแน่น ทั้งยังสามารถนำ การพอนหรือนาฏยศิลป์ไปใช้ในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ ประกาศความเป็นตัวตนให้ได้รับรู้ ว่า กลุ่มของตนมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นคือนาฏยศิลป์สร้างชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของแก่สาธารณชน และเป็นต้นแบบของการนำเอานาฏยศิลป์มาใช้ในการสร้างเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมอย่าง ชัดเจน ทำให้ชุมชนใกล้เคียงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมอย่างที่พบเห็นในปัจจุบัน ทั้งยังสามารถในการ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชมการพอนและสามารถสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้มีรายได้ในส่วนตรงนี้ เพิ่มขึ้น ส่งผลถึงความเจริญในชุมชนและกระแสนี้หลายต่อหลายด้านตามมา

ความเชื่อ

ชาวภูไทเรณูนครเดิมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ และเชื่อว่าทุกแห่งทุกหนมีผีสิงสถิตอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วย ผีไล่ ผีแตน ผีไร่ผีนา ผีป่าผีภู ผีปู่ตา เจ้าปู่ถลา ปู่เหศักดิ์ เป็นต้น การนับถือผี เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวภูไทเรณูนครที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตใจ แม้จะมีการนับถือศาสนา พุทธก็ยังคงควบคู่กับการนับถือผี มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้สืบทอด สืบส่งกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ต้อง อัญเชิญผีสงเทวดามาร่วมเสมอ ซึ่งมีดังนี้ การนับถือผีของชาวภูไท ซึ่งเป็นเป็นความเชื่อดั้งเดิม ที่ ยึดถือกันมานาน นานแค่ไหนไม่มีปรากฏเป็นหลักฐานแน่ชัด แต่เชื่อว่ามีมาตั้งแต่สมัยที่อยู่ในเตียน เปียนฟูแล้ว ถือว่าเป็นพลังสำคัญอย่างหนึ่งในการดลบันดาลให้การดำรงวิถีชีวิตมีความสงบสุข โดย

เชื่อว่าผีและวิญญาณจะสิงสถิตอยู่ในทุกที่ เช่น ต้นไม้ใหญ่ ป่า ไร่นา บ้านเรือน ฯลฯ เมื่อมีผู้ใดกระทำการให้ผีที่สถิตอยู่ในที่ดังกล่าวไม่พอใจ จะทำให้มีการเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุได้ ต้องมีการขอขมาผีและวิญญาณ นอกจากนี้แล้วเมื่อมีการใดที่ปรารถนาที่จะขออิฐฐานจากผีและวิญญาณให้ช่วยในสิ่งที่ตนต้องการ เมื่อได้สมดังคำอธิษฐานแล้วก็จะมีการแก้บนเลี้ยงผี

การนับถือผีของชาวภูไทแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (สัมภาษณ์ : นางสาวเพ็ญศรี ยิ่งผล 4 กันยายน 2554 ณ หอปลูกลา อ.เรณูนคร จ.นครพนม) คือ ผีเชื้อ ผีไร่นา ผีเรือน ซึ่งแต่ละผีก็จะมีหน้าที่ปกปักรักษา และมีพิธีกรรมเฉพาะในการเลี้ยงที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้แล้วแต่กรณี และลูกหลานในชุมชนจะเห็นควร

1. ผีฟ้าหรือผีแถน เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติตามความเชื่อของชาวภูไทเรณูนคร สถิตบนสวรรค์สามารถให้ดีให้ร้ายแก่มนุษย์ได้โดยอาจบันดาลให้ฝนแล้งหรือเกิดโรคภัย ไข้เจ็บแก่มนุษย์ หากไม่พอใจ จึงต้องมีพิธีกรรมเช่นสรวงบูชา เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและชุมชน

2. ผีเชื้อ ผีเรือน คือ ผีปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ หรือผีบรรพบุรุษประจำตระกูลที่ล่วงลับไปแล้ว จะคอยดูแลลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้านให้อยู่ดีมีสุข เช่นผีบรรพบุรุษที่นับถือร่วมกัน ซึ่งตามตำนานเป็นชายชาตินักรบ ที่คอยป้องกันอันตรายจากข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามาทำร้ายลูกหลานชาวภูไทเรณูนคร จึงถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษร่วมกันมาแต่เดิม คือ ปู่กลา มีการเซ่นไหว้เลี้ยงหลวงปู่ เป็นประจำทุกปี

3. ผีไร่นา คือผีที่อยู่เฝ้าที่ปลายนา หรือต้นไม้ใหญ่ หรือที่เนินดิน จะช่วยให้ไร่นาอุดมสมบูรณ์ ดูแลเจ้าของไร่ ก่อนทำนาแต่ละครั้งจะต้องบอกกล่าวโดยจะจัดเครื่องเซ่นไหว้

นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนครนั้นอยู่ติดกับความเชื่อตามรูปแบบของวิถีชีวิตของคนภูไท ทั้งความเชื่อในเรื่องของผี ความเชื่อของพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวภูไทเชื่อว่านาฏยศิลป์คือสิ่งมงคลโดยจะเห็นได้จากการฟ้อนขอฝนในเทศกาลบุญบั้งไฟในเดือน 6 การฟ้อนบูชาพระธาตุในเดือน 3 และเดือน 4 การฟ้อนเหยาเพื่อรักษาคนป่วย

ในสังคมของชาวภูไทนาฏยศิลป์มีคุณลักษณะที่พิเศษที่แสดงออกถึงความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ ทำให้สังคมชื่นชมและนิยมในการฟ้อนรำเป็นอย่างมากเห็นได้จากผู้ฟ้อนที่มีลีลาที่สวยงามจะได้รับการยอมรับและกล่าวขานว่าเป็นผู้ที่มีหน้ามีตาในวงสังคมในประชาคมของชุมชนเรณูนคร

อุปนิสัยของคนในชุมชน

นาฏยศิลป์ของชาวภูไทเรณูนครล้วนมาจากธรรมชาติดังจะเห็นได้จากท่าฟ้อนภูไทเรณูนครนั้นส่วนใหญ่มีชื่อท่าจากสัตว์ จากกิริยาของคน หลายสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะอุปนิสัยของคนในชุมชนนี้ได้เป็นอย่างดี อุปนิสัยของคนในชุมชนภูไทเรณูนครนั้นเป็นคนรักในธรรมชาติ ช่างสังเกตผูกพันกับการทำมาหากิน เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดียิ้มแย้มแจ่มใส ชอบทำงานเป็นกลุ่มเป็นก้อน นิยมอาสา พุดจาไพเราะ รักสวยรักงาม นิยมแต่งกายที่สะอาดสะอ้านสวยงาม นิยมความแปลกใหม่ตามสมัยนิยม ใจนักเลงกล้าได้กล้าเสีย เป็นคนใจเย็นดังจะเห็นได้จากเพลงที่ประกอบท่าฟ้อนภูไทเป็นลายลมพัดพร้าวที่มีลักษณะของกระแสดมที่อ่อนโยนตามแนวเพลง จากการศึกษาแก่นหลักของการใช้นาฏยศิลป์ภูไทเรณูนคร พบว่าในลักษณะของท่าฟ้อนที่แฝงการสอนไว้อย่างแยบยลและสวยงามของท่าฟ้อนแต่ละท่าแสดงถึงคุณลักษณะของชาวเรณูนครที่มีความรอบคอบและการใช้ศิลปะ ในการสั่ง

สอน โดยใช้สุนทรียศาสตร์ผ่านความงามของท่าฟ้อนแสดงถึงภูมิปัญญาที่มีความหลักแหลมในการนำเสนอรูปแบบการใช้ชีวิตและแฝงจารีตประเพณีวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครอย่างมีคุณค่า ทำให้มีการอนุรักษ์และหวงแหนวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเหนียวแน่นในชนรุ่นต่อๆมา พร้อมทั้งใช้นาฏยศิลป์ในการนำเสนอคุณค่าของตนเองให้สาธารณชนได้รับรู้ ถือเป็น การแปรสินทรัพย์ของศิลปวัฒนธรรมของตนเองเป็นทุนเพื่อต่อยอดในการดึงดูดเม็ดเงินทางด้านเศรษฐกิจ และการเจริญก้าวหน้าของชุมชนในหลายๆด้านต่อๆมา ทั้งนี้ชุมชนนี้ยังเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาการฟ้อนอย่างต่อเนื่องจากชุดที่มีอยู่เดิมคือฟ้อนภูไทเรณูนครและเพิ่มจำนวนชุดมาขึ้นตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าประชากรในชุมชนนี้มีความใส่ใจและชื่นชมความงามของสุนทรียศาสตร์ทางด้านนาฏยศิลป์อย่างมากในสังคมนี้ ในชุมชนเรณูนครประชากรส่วนใหญ่นิยมชมชอบการฟ้อนรำเป็นอย่างยิ่งเห็นได้จากการยกยอหรือชื่นชมบุคคลในชุมชนผู้ใดที่ฟ้อนสวยงามนั้นเป็นผู้ที่มีเกียรติและได้รับการกล่าวขานถึงอยู่บ่อยครั้ง ถือว่าเป็นชุมชนที่บ่งบอกถึงความรักความสนุกสนานพร้อมทั้งมีลักษณะถึงความชื่นชมความงามทางนาฏยศิลป์ โดยในชุมชนนิยมยกย่องผู้ที่มีการฟ้อนที่สวยงามว่าเป็นผู้ที่พิเศษมีความยินดีและยกย่องกันในบุคคลในชุมชน ผ่านค่านิยมของกลุ่มคนในชุมชนทำให้ ประชากรตระหนักถึงคุณค่าและพยายามฝึกหัดตนเองและผลักดันให้ตนเองหรือลูกหลานฝึกฝนจนเกิดความชำนาญและความสวยงามของท่าฟ้อนที่แฝงไว้ด้วยคำสอนของบรรพบุรุษในกระบวนท่าฟ้อนได้อย่างลงตัวสวยงามพร้อมทั้งคุณค่าของ ความหมายที่แฝงไว้อย่างชัดเจนในการถ่ายทอดอุดมคติของชนเผ่าได้อย่างลงตัวงดงามตามรู้แบบที่ไม่มีใครเสมอเหมือน

สภาพทางสังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม กล่าวคือ มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า มนุษย์แต่เดิมดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ จึงอพยพตามสัตว์ที่ล่าเป็นอาหารไปตลอดเวลา เมื่อล่าสัตว์มาได้ก็พากันตีใจร้องรำทำเพลง หรือผู้ที่ล่าได้เล่าเรื่องการล่าสัตว์ประกอบท่าทางให้เด็ก ๆ ฟังเป็นใคร อพยพมาจากไหน และได้ไปผจญภัยอะไรมาบ้าง หรือประสบกับปรากฏการณ์ธรรมชาติอันยิ่งใหญ่อะไรมาบ้าง โดยทำทางประกอบเช่นกัน

วิถีชีวิตชาวภูไทเรณูนครเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งต้องอาศัยน้ำฝน เป็นปัจจัยในการทำ การเพาะปลูก มนุษย์จึงทำพิธีขอฝนให้ตรงตามฤดูและปริมาณพอเหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น พิธีแห่บั้งไฟ เพื่อขอฝน เมื่อสิ้นฤดูเพาะปลูกอันเหน็ดเหนื่อยก็มีการขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยการจัดพิธีขอขอบคุณพร้อมมีการบวงสรวงสังสรรค์ อันประกอบด้วยดนตรีและนาฏศิลป์ให้รื่นเริง ในโอกาสนี้เองชายหนุ่มหญิงสาวก็จะมีโอกาสพบปะใกล้ชิด โดยสังคมสร้างจารีตให้พบปะกันนี้อยู่ในสายตาของชุมชน จัดให้มีการฟ้อน-อาทิพิธีลงขวงในบุญมหาชาติ บุญกฐิน (หญิงทำงานถวายเครื่องไทยทานชายฟ้อนเลาะตูปเป่าแคนจับ) ซึ่งเป็นการฟ้อนเพื่อเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบกันและเลือกคู่ครองของตน

อุปนิสัยของคนชุมชนเรณูนคร

ชาวภูไทเรณูนคร มีความรักและภาคภูมิใจในเผ่าพันธุ์ของตน รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิม มีความกตัญญูต่อบุพการี มีความเคารพและเชื่อถือผู้อาวุโส เคารพและศรัทธาในพุทธศาสนา มีความเชื่อเรื่องผี รักความสงบ รักอิสระ มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ชยันตขันแข็ง รักความเจริญก้าวหน้า ใฝ่การศึกษาหาความรู้ เป็นคนซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา ไม่เอารอดเอา

เปรียบใคร มีอัยาศัยไมตรีจิตดี ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับการต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน รักความสนุกสนาน เมื่อมีงานเทศกาลงานบุญต่างๆ จะแสดงความสามัคคี และร่วมมือกับกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างดี และมักจะมีการฟ้อนวาดลวดลายกันอย่างสนุกสนาน ปัจจุบันเยาวชนและชาวภูไทเรณูนครหัวสมัยใหม่จะเต้นกันอย่างสมัยนิยมในเพลงสตริงและลูกทุ่งเสียมากกว่า แต่ยังคงปรากฏพบว่าการฟ้อนของเยาวชนและคนในชุมชนในแบบประเพณีนั้นยังคงมีการฟ้อนอย่างสม่ำเสมอเช่นกันอยู่ในชุมชนโดยเฉพาะเมื่อมีแขกบ้านแขกเมืองเข้ามาเยี่ยมเยือน โดยส่วนใหญ่ถึงแม้มีการเข้ามาของวัฒนธรรมของภายนอกชาวภูไทเรณูนครสามารถรับเอาและปรับให้เข้ากับสภาพทางสังคมของตัวเองได้ แต่ยังคงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งเห็นได้จากเยาวชนทั้งในพื้นที่และที่เดินทางไปเรียนต่อในระดับอุดมศึกษานั้นพบว่าเมื่อได้กลับมาในพื้นที่ชุมชนจะสามารถฟ้อนเพื่อต้อนรับหรือแสดงศิลปวัฒนธรรมได้โดยที่มีความสนุกสนานและร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องของชุมชนนี้

ในเรณูนครยังพบว่าการค้าขายเศษเงินเศษทองและการค้าขายนำสินค้าไปตามตลาดต่างๆ ในลักษณะเร่ไปตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการค้าขายที่เป็นสิ่งหนึ่งในชุมชนที่พบเห็นเป็นประจำ การเดินทางจะเดินทางประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้งทีไป และเมื่อถึงฤดูทำนาชาวภูไทกลุ่มที่ไปค้าขายต่างพื้นที่แห่งนี้ก็จะกลับมาทำนาตามปกติ การค้าเหล่านี้ถือเป็นที่ยินดีในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ชาวภูไทเรณูนครให้ความสำคัญกับการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานเรียนต่อในระดับสูง เพื่อให้ทำงานดีๆ เงินเดือนสูงๆ อาชีพรับข้าราชการยังมีความมั่นคง มีคนให้ความเคารพนับถือในความคิดของคนในชุมชน ดังนั้นอาชีพส่วนใหญ่ในปัจจุบันของชาวภูไทเรณูนคร คือการค้าขาย และการรับราชการพร้อมทั้งมีการทำการเกษตรเป็นอาชีพเสริม เพื่อที่จะไม่ได้ซื้อข้าวมารับประทานโดยยึดถือมิให้ข้าวในเล่านั้นหมดไปจากเล่าข้าว (ยุ้งฉางนั่นเอง) ซึ่งถือเป็นการประหยัดและอดออมตามประเพณีเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

ระบบเครือญาติ

จากคำบอกเล่าสืบทอดกันมาของผู้สูงอายุในชุมชน ได้กล่าวว่า ชาวภูไทเรณูนคร สืบเชื้อสายจากต้นตระกูลเดียวกัน ทุกคนล้วนแล้วเป็นลูกหลานของเจ้าปู่ถลาเมือง บรรพบุรุษยอดนักรบของชาวภูไทเรณูนคร เดิมทีชาวภูไทยังไม่มีนามสกุลใช้ แต่ทุกคนในชุมชนเป็นญาติพี่น้องมีสายเลือดเดียวกัน การตั้งนามสกุลนั้น เพียงแต่เป็นการแยกตัวบุคคลที่มีชื่อซ้ำๆ กันในเวลาต่อมาเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบตัวบุคคลเท่านั้น นามสกุลต้นตระกูลในระยะแรกของชาวภูไทเรณูนครมี 5 สายสกุลหลักๆ ดังนี้คือ แก้วมณีชัย โภพล (โภพลรัตน์) เตโช บัวสาย และอินทร์ดิยะ ดังนั้นชาวภูไทเรณูนครไม่ว่านามสกุลใดก็มีบรรพบุรุษเดียวกัน

หากกล่าวถึงสังคมในเรณูนครนั้นระบบเครือญาติชาวเรณูนครนั้นมีระบบที่มีความสัมพันธ์กันในชุมชนเพราะเป็นญาติกันทั้งชุมชน ทำให้มีการดูแลและสั่งสอนเยาวชนในชุมชนได้สะดวก บางครั้งการที่ผู้ปกครองบางคนเดินทางค้าขายไปต่างถิ่นนั้นทำให้ไม่สามารถอบรมลูกหลานได้อย่างทั่วถึงนั้น ในระบบนี้จะช่วยในการอบรมและการเรียกใช้งานได้ง่ายดาย ทั้งนี้รวมถึงการฝึกซ้อมฟ้อนหรือการแสดงการฟ้อนทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งในการฝึกและการการแสดงจริงนั้นผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนจะมีการสั่งสอนทั้งประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนไปในตัวพร้อมทั้ง

กิริยามารยาทการเข้าสังคม ทำให้เยาวชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองเป็นอย่างดี ชาวเรณูนครนำนาฏศิลป์มาใช้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของการใช้นาฏศิลป์ให้เกิดประโยชน์ในระบบต่างๆ ทำให้มีข้อที่ดีในด้านต่างๆ หลายด้านดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

สภาพทางเศรษฐกิจ

เดิมชาวภูไทเรณูนครประกอบอาชีพเกษตรกรรม งานฝีมือใช้ในครัวเรือน เป็นรูปแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง แต่เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับคนนอกพื้นที่ในชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามาของกลุ่มชาวกลุลาซึ่งเป็นชาวพม่าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการการค้าในกลุ่มของสุวรรณภูมิ โดยที่เรณูนครเป็นจุดที่ใกล้จุดเมืองท่าสำคัญของธาตุพนมตั้งในหัวข้อด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งหากกล่าวถึงสภาพทางเศรษฐกิจแล้วสิ่งที่สำคัญในชุมชนนี้คือชาวกลุลาที่เข้ามาจับบทบาทในชุมชนเรณูนคร ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในสารสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ว่ามีกลุลาในเรณูนครสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จตรวจราชการหัวเมืองมณฑลอุดร มณฑลอิสาน และมณฑลนครราชสีมา เมื่อ ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2499) ได้กล่าวถึงชาวตองสูหรือชาวกลุลาว่า เป็นชาวพม่า และชาวตองสูบางคนได้อาศัยอยู่ในภาคอีสานตั้งหลักแหล่งมานานหรือมีลูกหลานเป็นคนไทยแล้วยังไปมาค้าขายกับเมืองมะละแหม่งอีกก็มีดังนี้

วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2499 ได้เดินทางออกจากสกลนครไปพักแรมตามทาง ครั้นวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2499 ได้พักแรมใกล้ลำน้ำก่ำ (อำเภอธาตุพนม) มีราษฎรมาหาจำนวนมากและในกลุ่มราษฎรเหล่านั้นได้บันทึกไว้ว่า

“ในราษฎรที่มาหา มีพม่า 3 คน ซึ่งมารับซื้อกระบือลงไปขายทางใต้ ได้ถามหนทางที่ไปว่าลงไปทางช่องตะโก เพราะเป็นทางที่มีน้ำท่าบริบูรณ์กว่าทางอื่น กระบือที่พาลงไปปีละครั้งอยู่ในระหว่างเดือน 3 เดือน 4 คราวหนึ่ง (นำกระบือไป) ถึง 800-900 ตัว ลงไปขายทางเมืองพนมสารคาม เมืองพนัสนิคมบ้าง กรุงเก่าบ้าง ได้ถามถึงการพิทักษ์รักษากระบือเวลาเดินทางเปลี่ยว ว่าใช้กระบวนการนอนเฝ้ารายกันเป็นวงรอบฝูงกระบือ ถ้าจะมีคอกสำหรับกระบือพัก ควรมีที่ปากดงแห่งหนึ่งกลางเขาแห่งหนึ่งและเชิงเขาอีกแห่งหนึ่งและที่ ๆ ต้องการน้ำเวลานี้ คือ ในเขตมณฑลปราจีนบุรี ที่ลงเขาช่องตะโกแล้วแห่งหนึ่ง ที่ละหานทรายแห่งหนึ่ง...” (มูลนิธิศิษย์กุล สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลอุดรอิสาน ร.ศ. 125 โรงพิมพ์วชิรรินทร์การพิมพ์ พ.ศ. 2530 หน้า 119) และมีอีกตอนหนึ่งดังนี้

“...วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2499 เวลาบ่ายออกจากที่พักบ้านนาลาด เดินทางในทุ่งและในป่าโดยลำดัดหมา ระยะทาง 285 เส้น ถึงเมืองเรณูนคร เวลาเช้า 2 โมง 20 นาที มีราษฎรชายหญิงมารับเป็นอันมาก เมืองเรณูนครเดิมชื่อบ้านดงหวาย ตั้งเป็นเมืองขึ้นเมืองนครพนมในรัชกาลที่ 3 สังเกตดูผู้คนแต่งตัวสะอาดเรียบร้อยดีกว่าทุกแห่งที่ได้ผ่านมาแล้ว พลเมืองเป็นผู้ไทยโดยมาก มีจำนวน 11,986 เป็นที่ดอน ใช้น้ำบ่อแต่ที่นาดี ชาวบ้านมีฝีมือทอผ้าดี กบมีการผสมโคกระบือนำไปขายที่เมืองมะละแหม่ง (มรแมน) ที่นี้จึงมีผ้าด้ายไหมเครื่องแต่งตัวแปลก ๆ พักกินข้าวเช้าแล้วไปที่วัดกลาง มีโบสถ์สร้างใหม่ เป็นรูปโบสถ์อย่างพม่า เพราะขุนสฤชดีเรณู พ่อค้าซึ่งนำโคกระบือไปขายเมืองมรแมน (มะละแหม่ง) (มูลนิธิศิษย์กุล. เรื่องเดิม หน้า 120)

จากการเข้ามาของชาวภูเก็ตที่มีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนเรณูนครทำให้ในชุมชนเรณูนครมีการถ่ายโอนในด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะ ซึ่งในช่วงเวลานั้นชาวภูเก็ก่อนการทำการขายของในแต่ละหมู่บ้านจะมีการตีฝ่างฮาด (ฆ้องหน้าเรียบ) เรียกคนในชุมชนที่ทำการขายของ มาชมการแสดงก่อนการขายสินค้าเพื่อเรียกร้องความสนใจของลูกค้าในชุมชนนั้นๆ ดังนั้นเมื่อชาวภูเก็ตเข้ามาอยู่ในชุมชนนี้จึงมีการนำการแสดงที่ติดตัวมาเข้ามาในชุมชนเรณูนครอย่างชัดเจนดังจะเห็นได้จากการฟ้อนมวยโบราณที่มีกระบวนการทำฟ้อนคล้ายคลึงกับการฟ้อนเจิง ฟ้อนเสื่อลากหาง ในบุญเดือน6

ในอดีตชาวภูเก็ตเรณูนครประกอบอาชีพเกษตรกรรม งานฝีมือ และค้าขายเป็นหลัก หญิงชอบทำการฝีมือทอผ้า เย็บปักถักร้อย ชายชอบทำการค้าขายซึ่งอาจเป็นเพราะอิทธิพลของกลุ่มการค้าของชาวภูเก็ตเป็นผู้นำกระบวนการค้าเข้ามาสู่ชุมชนและมีการถ่ายทอดให้คนในชุมชนทั้งนี้คนภูเก็ก็ถูกผนวกเข้ากับคนในชุมชน โดยชายชาวเรณูนครนั้นนิยมเป็นพ่อค้านำสินค้าไปขายยังต่างเมือง ซึ่งในเดิมสมัยดังกล่าวจะมีนายฮ้อยนำฝูงคาราวานวัวและควายไปขายยังเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร) และบางคณะจะนำฝูงคาราวานควายไปขายยังต่างแดน พร้อมทั้งนำสินค้าของชุมชนของตนเองโดยเฉพาะผ้า เครื่องเงิน น้ำแต้มน้ำย้อม (สีย้อมผ้าธรรมชาติประเภทคราม) และอื่นๆ ขายในระหว่างทาง เมื่อถึงที่พักในหมู่บ้านต่างๆ ก็จะเอาสินค้ามาขาย เมื่อเสร็จแล้วพบเห็นสินค้าในชุมชนใดน่าสนใจจะซื้อและนำไปเป็นสินค้านั้นต่อไป นับว่าเป็นระบบกลไกการขายตรงในสมัยนั้น แต่ในช่วงฤดูทำนาชาวภูเก็ตที่เดินทางไปค้าขายนั้นจะกลับมาทำนาตามปกติ ในช่วงงานบุญเทศกาลมีการนำการฟ้อนที่ลอกเรียนแบบของการแสดงที่ได้พบเจอเข้ามาในการเดินทางจากการค้าขายเข้ามาบอกเล่าในชุมชนดังจะเห็นได้จากการฟ้อนละครไทก่อนการฟ้อนภูเก็ตที่เป็นรูปแบบในชุมชนพบว่ามีการแต่งกายด้วยผ้าเท่าที่หาได้ในพื้นที่ มีการใส่เล็บ การฟ้อนมีการยกขาเป็นวงเป็นเหลี่ยมตามลักษณะละครไทย จากหลักฐานผู้วิจัยสันนิษฐานจากข้อมูลโดยอนุมานว่าน่าจะได้รับการชมการแสดงระหว่างการเดินทางกลับจากเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร) ซึ่งการร่อนนั้นในแถบบริเวณที่มีการค้าขายแลกเปลี่ยนมีการแสดงวงโรงบ่อนเบี้ยของฟ้อนละครชาตรีในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 นั้น ส่งผลให้มีการลอกเลียนแบบละหีบยืมวัฒนธรรมการแสดงมาเมื่อถึงเวลาการเพาะบ่มแล้วมีการปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมของคนในชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาทางนาฏศิลป์ในชุมชนอีกทางหนึ่ง

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบว่าชาวภูเก็ตกลุ่มนี้ได้พบเห็นความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองอื่นๆ อยู่เสมอ พร้อมกับได้แลกเปลี่ยนสินค้าใหม่ๆ กลับมาเข้ามาสู่ ชุมชนอีกด้วย ส่งผลให้ชาวเรณูนครนั้นมีการรับสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ทำให้ชุมชนนี้มีความเปลี่ยนแปลงตามสมัยในแต่ละยุคแต่ละสมัยเสมอ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนเกิดการขยายตัว เมื่อเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวแล้วนั้นจะทำให้ศิลปะมีความเจริญรุ่งเรืองจากการมั่งคั่งของคนในชุมชน และส่งถึงนาฏกรรมเนื่องจากว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ที่มองว่าการฟ้อนเป็นสิ่งที่มีความพิเศษเป็นที่นิยมชมชอบของคนในชุมชนกว่าชุมชนอื่น

ปัจจุบันนอกจากรายได้จากการเกษตรแล้ว ชาวภูเก็ตเรณูนครยังมีรายได้เสริมจากการทอผ้า การทำเครื่องจักสาน ทำขนม ค้าขาย และจากกิจกรรมอื่นๆ จากการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลให้มาลงทุน ทำให้มีโครงการต่างๆ ในชุมชนเกิดขึ้น เกิดการรวมกลุ่มกันทำสินค้าอุปโภค บริโภคออกมาจำหน่าย ทำให้เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนก็ดีขึ้น

และยังพบว่ามีการค้าขายเศษเงินเศษทองพร้อมทั้งการค้าขายแร่โดยนำสินค้าไปตามตลาดต่างๆในลักษณะเร่ไปตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการค้าขายที่เป็นสิ่งหนึ่งในชุมชนที่พบเห็นเป็นประจำ การเดินทางจะเดินทางประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้งทีไป และเมื่อถึงฤดูทำนาชาวภูไทกลุ่มที่ไปค้าขายต่างพื้นที่แห่งนี้ก็จะกลับมาทำนาตามปกติ การค้าเหล่านี้ถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ชาวภูไทเรณูนครให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานเรียนต่อในระดับสูง เพื่อจะให้ทำงานดีๆ เงินเดือนสูงๆ อาชีพรับข้าราชการยังมีความมั่นคง มีคนให้ความเคารพนับถือในความคิดของคนในชุมชน ดังนั้นอาชีพส่วนใหญ่ในปัจจุบันของชาวภูไทเรณูนคร คือการค้าขาย และการรับราชการพร้อมทั้งมีการทำการเกษตรกรรมเป็นอาชีพเสริมเพื่อไม่ให้ได้ชื่อเข้ารับประทาน

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้วในชุมชนเรณูนครมีรายได้เข้ามาจากการท่องเที่ยว ในแต่ละปีจำนวนไม่น้อยส่งผลให้มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวและยังเป็นการส่งเสริมนาฏศิลป์ในชุมชนให้มีการคงรูปและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์

พื้นที่เรณูนครนั้นเป็นที่ตั้งที่เป็นจุดใกล้เคียงจากจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยนี้ออกเป็น 2 หัวข้อ เนื่องจากเพื่อการอธิบายอย่างชัดเจนในเหตุของการส่งเสริมที่ทำให้นาฏกรรมในเรณูนครนั้นมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

อดีตในพื้นที่เรณูนครนั้นอยู่ใกล้แม่น้ำโขงชาวภูไทส่วนใหญ่ที่เดินทางอพยพมานั้นมีการเดินทางอย่างเร่งด่วนจากสาเหตุประการต่างๆในบทที่ 1 จำเป็นต้องเดินทางอย่างเร่งด่วนส่งผลให้มีการพำนักในพื้นที่เรณูนครก่อนการเดินทางไปตั้งรกรากต่อไปตามพื้นที่ต่างๆ จากสาเหตุที่เมื่อยุคสมัยนั้นไม่มีแหล่งค้าขายของข้าวปลาอาหารที่สะดวกเหมือนในยุคสมัยนี้พร้อมทั้งไม่มีโรงแรมและร้านอาหารในการจับจ่ายเพื่อใช้อุปโภคบริโภคอย่างง่ายตายอย่างทุกวันนี้ จำเป็นต้องพักอาศัยและทำงานเพื่อจะได้แบ่งเสียบ้างอาหาร เมื่อชาวภูไทในฝั่งซ้ายจะเดินทางมาหาญาติที่อพยพในฝั่งขวานั้นส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาสอบถามในเรณูนครก่อนหากแม่ไม่มาก็จำเป็นต้องถามว่าบุคคลที่ตามมาไปตั้งรกรากไปยังจุดใดพร้อมทั้งมาขอแบ่งเสียบ้างในการแบ่งอาหารนั้นจะต้องมีการช่วยกันทำงานอย่างน้อยหนึ่งปีในการรอการเก็บเกี่ยวหรือช่วยงานในการทำการเกษตรก่อนการแบ่งปันอาหารก่อนการตั้งรกรากที่ใหม่ จึงทำให้มีความแน่นแฟ้นของกลุ่มภูไทโดยเฉพาะที่อพยพเข้าฝั่งขวาของแม่น้ำโขงนั่นเอง ชาวภูไทนับถือศาสนาพุทธดังนั้นจึงมีการผูกพันกับพุทธสถานโดนเฉพาะองค์พระธาตุพนมซึ่งเป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธในลุ่มน้ำโขง เมื่อมีการเดินทางมาจาริกแสวงบุญขององค์พระธาตุพนมนั้นชาวภูไทจึงนิยมเดินทางมาแวะเวียนยังชุมชนแห่งนี้เรื่อยมา ทั้งยังมาพักก่อนการเดินทางไปยังฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงด้วยของการติดต่อกลุ่มชนเดียวกันจากสาเหตุประการต่างๆ จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าชุมชนนี้มีความหนาแน่นของกลุ่มชาวภูไทด้วยกันเองในการพบปะเดินทางเข้าออกในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้และความช่วยเหลือของกลุ่มชาวภูไทด้วยกันเองอยู่บ่อยครั้ง นาฏกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยนเนื่องด้วยสาเหตุดังกล่าวเมื่อมีการจัดงานบุญ

ต่างๆจะมีชาวภูไทที่ได้รับความช่วยเหลือเดินทางมาช่วยงานในงานบุญจะมีการตั้งกระท่อเล็กเป็นเพิง(ซึ่งเรียกว่าผาม)เพื่อทำเครื่องไทยทาน และมีการพ้อนและตูปเพื่อจับสาวผู้พ้อนนิยมเป็นชายโดยส่วนมาก เลาะเลียบตามผามทั้งนี้มีการพ้อนจากผามหนึ่งไปผามหนึ่ง จึงเกิดการแลกเปลี่ยนการพ้อนของแต่ละกลุ่มของชาวภูไทอย่างแน่นอน

ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง แม่น้ำโขง : ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เรื่อง ความรู้หลากหลายมิติเกี่ยวกับพระธาตุพนม โดยสมชาติ มณีโชติ ได้กล่าวไว้จากบันทึกการเดินทางของชาติต่างชาติ ความว่า พระธาตุพนมจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการเดินทางเพราะเป็นเมืองท่า จึงทำให้ผู้คนในชุมชนโบราณหลายๆ ที่ในลุ่มน้ำโขงมีการใช้พื้นที่บริเวณพระธาตุพนมเป็นจุดหมายสำคัญในการนัดหมายของการเดินทาง ทำให้บริเวณดังกล่าว มีสภาพเป็นย่านชุมชน หรือประกอบกิจการหลายอย่าง โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนสินค้า ค้าขายวัวควายที่มีผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามารับการซื้อขายรวมทั้งการค้าขายทาส จากเหตุผลดังกล่าวมาทำให้บริเวณพระธาตุพนมรวมไปถึงบริเวณพื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียงมีลักษณะเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่หนาแน่นในลุ่มน้ำโขง(สมชาติ มณีโชติ เรื่องเดิม)

จากข้อความนี้แสดงว่าในพื้นที่เรณูนครนั้นมีความใกล้เคียงกับพระธาตุพนมเนื่องจากว่าเป็นชุมชนที่มีการค้าขายและใกล้เคียงท่าอย่างธาตุพนมอย่างมากทำให้เรณูนครมีลักษณะทางสังคมจากอิทธิพลความหนาแน่นของชุมชนธาตุพนมทำให้เกิดการค้าขายและแลกเปลี่ยนบ่อยครั้งทั้งในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง เนื่องจากว่าธาตุพนมนั้นมีความหนาแน่นในการสัญจรของขบวนการค้าต่างๆ ทำให้ชุมชนใกล้เคียงมีความหนาแน่นตามไปด้วย ส่งผลให้เรณูนครซึ่งเป็นชุมชนใกล้เคียงเป็นจุดพักก่อนการเดินทางจากพระธาตุพนมไปยังจุดอื่นต่อไป ดังนั้นจากที่ศึกษาประชากรเชื้อชาติของภูไทเรณูนครนั้นพบว่ามีกลุ่มของกุลาเข้ามาในชุมชนเนื่องจากสาเหตุดังกล่าว คือชาวกุลานั้นเลือกพักที่ชุมชนใกล้เคียงคือเรณูนครทำให้มีการสร้างหลักปักฐานในนี้อย่างถาวร หลายคนในชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้มีการผสมทางวัฒนธรรมขึ้นในชุมชน ดังจะเห็นได้จากสารสมเด็จที่กล่าวถึงสถาปัตยกรรมแบบพม่า ลักษณะการบวนาการการค้าขายโคกระบือ การมีเครื่องประดับแปลกตาซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆในอีสานทั่วไป เนื่องจากการค้าทำให้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและสิ่งของต่างๆซึ่งอาจหมายถึงนาฎศิลป์ อาจมีการหยิบบีม และปรับปรุงแก้ไขจากการนำเข้ามาของคนในชุมชนที่มีการเดินทางทั้งการค้า หรือการติดต่อของกลุ่มเชื้อชาติเดียวกัน

ปัจจุบัน การท่องเที่ยวเพื่อการจารึกแสวงบุญมีส่วนสำคัญในการเดินทางมาทำบุญเนื่องจากการคมนาคมสะดวกสบายและพระธาตุพนมถือเป็นปูชนียสถานที่สำคัญของชาวพุทธแถบลุ่มน้ำโขงทำให้มีผู้คนเดินทางมาทำบุญหลังไหลมาอย่างไม่ขาดสาย ชุมชนเรณูนครนั้นอยู่ใกล้กับองค์พระธาตุพนม ครั้นวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2518 องค์พระธาตุพนมล้มลงทำให้เกิดความเศร้าเสียใจของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงมีการสร้างองค์พระธาตุองค์ใหม่ขึ้นมาทางจังหวัดจึงจำเป็นต้องนำเอาการแสดงในพื้นที่มาแสดงที่กรุงเทพและตัวจังหวัดเพื่อหารายได้สมทบทุนการสร้างองค์พระธาตุพนมองค์ใหม่ขึ้นและการแสดงที่มีในระยเวลานั้นมีการพ้อนที่สืบเนื่องจากการพ้อนหน้าที่ประทับใน พ.ศ. 2498 ที่หลงเหลืออยู่ 2 ชุดคือพ้อนภูไทและพ้อนหางนกยูงจึงจำเป็นต้องมีการพ้อนดังกล่าวไปแสดงบ่อยครั้งเพื่อหารายได้ในการสร้างองค์พระธาตุพนมองค์ใหม่ และยังเป็นการพ้อนต้นแบบของการประดิษฐ์การพ้อนศรีโคตรบูรณิในระยเวลานั้นเอง ทั้งนี้ชุมชนเรณูนครยังมีองค์พระธาตุเรณูนครซึ่งมีความคล้ายคลึงกับพระธาตุพนมองค์เดิม จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังชุมชนนี้อย่างบ่อยครั้ง

ทำให้มีการแสดงอย่างบ่อยครั้งตามมาด้วย ทั้งนี้ส่งผลให้มีการแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาศิลปะการแสดงอย่างต่อเนื่องจากการเพิ่มจำนวนชุด และความถี่ในการแสดงมากขึ้นตามลำดับ

การสงคราม

จากหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้พบว่าการสงครามมีผลต่อนาฏศิลป์ในเรณูนครโดยพบการเพิ่มท่าและการแสดงที่มีความบ่อยครั้งขึ้นทั้งในและนอกชุมชน เนื่องจากสาเหตุการสงครามทำให้เกิดการพัฒนานาฏศิลป์ในเรณูนครอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่ามีการสงครามที่ปรากฏมีอยู่ในพื้นที่ในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงคือ

1. สงครามเวียดนาม
2. สงครามคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย

สงครามเวียดนาม

สงครามเวียดนามเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 ใกล้เคียงกับการพ็องญูไท ทั้งยังในระยะต่อมา มีการตั้งฐานทัพสหรัฐอเมริกาในพัทยา อุดรและนครพนม ใน พ.ศ. 2508 ส่งผลให้ในนครพนมมีการรับรองแขกจากแคมฐานทัพอเมริกาอยู่บ่อยครั้ง จากการทำในพื้นที่นครพนมนั้นการแสดงที่ยังคงมีการแสดงอย่างต่อเนื่องพบการพ็องหนงกยุงและพ็องญูไทเรณูนคร เฉพาะนั้นจึงมีการนำการพ็องทั้งสองเข้ามาแสดงในแคมฐานทัพอเมริกาในตัวจังหวัดนครพนมอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้มีการพ็องญูไทเรณูนครได้รับเชิญให้ไปพ็องในเขตพื้นที่นครพนมบ่อยครั้งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ นาฏศิลป์พ็องญูไทเรณูนครมีการแสดงอย่างต่อเนื่อง และมีผลในการพัฒนาการพ็องต่อไป จากการสัมภาษณ์ นางเกยูร อติฉิม และนายชัยบดีนทร์ สาสิทธิ์ ซึ่งเป็นลูกและหลานนายคำนึ่ง อินติยะผู้ควบคุมการพ็องญูไทตั้งแต่ยุคแรก ทำให้ทราบว่าพ็องในท่าสายเตี้ยลงนั้นมีมาจากการพ็องในแคมฝรั่งเศสหรือแคมในฐานทัพอเมริกาในนครพนมนั้นเอง จุดประสงค์เพื่อแกล้งให้ฝรั่งเศสที่มีความสูงนั้นย่อลงทำให้ปวดเข้าซึ่งเป็นที ขำขันและสนุกสนานของผู้ร่วมพ็องในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในรอบที่สองนั่นเอง ซึ่งรอบแรกเป็นการพ็องสาธิต รอบที่สองเป็นการเชิญแขกผู้มีเกียรติมาพ็อง จากจุดนี้แสดงให้เห็นว่าพ็องญูไทมีการพัฒนาจากอิทธิพลของสงครามเวียดนามทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนท่าพ็องการแสดงมีความถี่ของการแสดงบ่อยครั้งขึ้นทั้งในและนอกชุมชน

สงครามรัฐบาลไทยกับคอมมิวนิสต์

วันเสียดินแดนครั้งแรกที่คอมมิวนิสต์หันกระบอกปืนเข้ามาต่อสู้ประเทศไทยครั้งแรกเกิดขึ้นที่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 จากการสงครามกลางเมืองครั้งนั้นทำให้ระยะเวลาในขณะนั้นมีบุคคลสำคัญเข้ามาในชุมชนเรณูนคร โดยเฉพาะกลุ่มนายทหารและชนชั้นผู้ปกครองอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งถือว่าอำเภอรณูนครเป็นพื้นที่สีแดงส่งผลทำให้มีกระแสของการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐเพิ่มมากขึ้นในชุมชน ทั้งนี้ทำให้มีการแสดงต้อนรับแขกผู้ใหญ่บ่อยครั้งมากขึ้น เนื่องจากทางรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการต้องการเอาใจในการที่จะโน้มน้าวให้ประชาชนในพื้นที่เรณูนครหรือชุมชนรอบๆ เข้ามาเปลี่ยนแนวความคิดจากระบบคอมมิวนิสต์มาเป็นระบบประชาธิปไตย เมื่อมีการแสดงบ่อยครั้งขึ้นทำให้มีการต่อเนื่องใน

การสืบทอดการฟ้อนทำให้ชุมชนมีความนิยมที่จะยึดเหนี่ยวเอาการฟ้อนนี้เป็นเอกลักษณ์ทางด้านชุมชน มีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะการฟ้อนภูไทเรณูนครนั่นเอง

การศึกษา

จากหัวข้อกระแสทางการศึกษานั้นมีการแสดงของกลุ่มชาวชุมชนเรณูนครขึ้นครั้งแรกคือ ฟ้อนบายศรีสู่ขวัญ เพื่อต้อนรับหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ณ อยุธยา ซึ่งเป็นงานการเปิดโรงเรียนขึ้นเมื่อ ปีพ.ศ.2495 ซึ่งในการเปิดโรงเรียนเรณูวิทยาคารนั้น ในครั้งนั้นมีนักแสดงอยู่ประมาณ 6 คน ซึ่งได้รับการฝึกซ้อมจากคณะครูจากโรงเรียนปิยะมหาราชาลัย (สัมภษณางจันเพชร ลุนาวรรณ ผู้ฟ้อนบายศรี ในชุมชนเรณูนครในรุ่นแรก) ต่อมาในปีพุทธศักราช 2497 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯฯ และ สมเด็จพระราชินี เสด็จเยือนมณฑลอิสาน โดยที่ผู้ดูแลและคัดเลือกทำฟ้อนพร้อมทั้งผู้แสดงเป็นคณะ ครูและชาวบ้านจากชุมชนเรณูนครเอง ต่อมาได้มีการแสดงในชุมชนและนอกชุมชนตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้ฟ้อนส่วนใหญ่เป็นคณะครูในหน่วยงานราชการนั้นสามารถเรียกใช้ได้ง่าย

ในการคัดเลือกทำฟ้อนและผู้แสดงในครั้งแรกที่เป็นรูปแบบก็เป็นคนในชุมชนเรณูนครที่เป็น บุคคลากรทางด้านการศึกษา พร้อมทั้งการควบคุมก็ยังเป็นคณะครูจากในชุมชน จากข้อมูลนี้ ทำให้อนุมารได้ว่าในการแสดงของฟ้อนภูไทน่าจะได้รับอิทธิพลจากการศึกษาจากประสบการณ์ของการเป็น บุคคลากรทางการศึกษาจากนาฏศิลป์ส่วนกลางเข้ามามีบทบาทพอสมควร ทั้งยังก่อนหน้านี้มีการ จัดการแสดงฟ้อนบายศรีสู่ขวัญ ก่อนการประดิษฐ์ทำฟ้อนของฟ้อนภูไทขึ้น แสดงให้เห็นว่าน่าจะมีการ นำเอาหลักการและการใช้ลักษณะของการแสดงเข้ามาในชุมชนทางด้านของนาฏศิลป์อย่างแน่นอน ทั้งนี้การที่ได้นำเอาทำฟ้อนชายดั้งเดิมในพื้นที่มาประกอบกับการนำผู้ฟ้อนที่เป็นหญิงเข้ามาในการ แสดงมีการปรับและเปลี่ยนทำเพื่อให้เกิดลักษณะทำฟ้อนที่เป็นหญิงเข้ามาในการแสดงที่เป็นการฟ้อน คู่ในการเกี่ยวพาราสี โดยจากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าทำฟ้อนในฟ้อนภูไทเรณูนครนั้นน่าจะได้รับอิทธิพล มาไม่มากนักน้อยอย่างแน่นอน

ทั้งนี้ในการที่ฟ้อนภูไทได้รับการโปรดปรานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ใน การทอดพระเนตร และการที่ได้รับการชื่นชมจากคนทั่วไปในชุมชน ทำให้สถาบันการศึกษาที่มีการ ศึกษาทางด้านนาฏศิลป์เกิดความสนใจเรียนรู้นาฏศิลป์ในชุมชนแห่งนี้ ส่งผลให้สถาบันต่างๆ อาทิเช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด นาฏศิลป์กาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฯลฯ ได้เดินทางเข้ามาศึกษาพร้อมทั้งได้นำไปเผยแพร่อย่างกว้างขวางมากขึ้น ทำให้ชุมชนแห่งนี้มี ชื่อเสียงทางด้านนาฏศิลป์มากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีการตระหนักถึงความคุณค่าและสำคัญทำให้มี ความภูมิใจในนาฏศิลป์ของตนเองอย่างมากในชุมชนแห่งนี้

ในระยะต่อมาอิทธิพลของการศึกษาเข้ามาของการศึกษาทำให้มีการประดิษฐ์ชุดการแสดง ต่างๆจากคณะครูและชาวบ้านในชุมชนเพิ่มขึ้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลากรทางด้านการศึกษาในชุมชน แห่งนี้ ซึ่งการแสดงดังกล่าวที่มีการเพิ่มจำนวนชุดการแสดงล้วนมาจากอิทธิพลของการศึกษาใน ระยะเวลาต่อๆ มาแทบทั้งสิ้น ในบางกรณีจากสถาบันการศึกษาที่นำไปแสดงหรือใช้แนวความคิดใน การประดิษฐ์การแสดงขึ้นมาใหม่ในระยะเวลาต่อมา เช่นการฟ้อนภูไทสามเผ่า บางท่านได้รับชมการ ฟ้อนที่เป็นสถาบันทางการศึกษานำไปแสดงแล้วต้องการชมการแสดงที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมจากเดินทาง

มาชมนาฏศิลป์แห่งนี้มากขึ้นจากผลสะท้อนทางด้านการศึกษาส่งผลถึงการท่องเที่ยวและด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ทุกหัวข้อย่อมมีความสัมพันธ์ด้วยกันและกันหมด

ปัจจุบันการฟ้อนเรณูนครฤๅษณ์ในหลักสูตรการเรียนการสอนในการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนแล้ว ส่งผลให้มีการสอนนาฏศิลป์ของชุมชนในสถานศึกษาในพื้นที่ ทั้งยังมีการแสดงในชุมชนตามงานเทศกาลต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งในชุมชนเองมีการเรียนการสอนทั้งในและนอกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และยังพบว่ายังมีสถาบันการศึกษาต่างพื้นที่เข้ามาศึกษาในชุมชนเรณูนครอย่างบ่อยครั้ง

ในการศึกษาผู้วิจัยสังเกตและทดลองจากประสบการณ์ในการเรียนการสอนในห้องเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนการสอนภายนอกสถาบันการศึกษาพบข้อแตกต่างดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 ตารางเปรียบเทียบผู้ที่เรียนฟ้อนภูไทเรณูนครในชุมชนและในชั้นเรียนที่เป็นระบบการศึกษา

คนที่เรียนในชั้นเรียน	คนที่เรียนในชุมชน
<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องสร้างเกณฑ์ในการประเมิน ทำท่าต้องถูกต้อง การเคลื่อนไหวถูกจังหวะ มีการนับจังหวะที่แม่นยำ 2. ทำตามแบบที่สอนในคาบเรียน 3. ความสามารถในการเต้นสัดน้อยกว่าคนที่เรียนฟ้อนในชุมชน 4. พบการจับนิ้วของนาฏศิลป์ไทยมากกว่าการถ่ายทอดในชุมชน 5. พบการใช้ลำตัวที่มีการกอดเกลียวข้างการทรงตัวตามแบบราชสำนัก 6. พบว่ามีความเป็นจริตแบบนาฏศิลป์ไทยมากกว่าความเป็นธรรมชาติแบบชาวบ้าน 7. การใช้เข้าในการกระทบจังหวะ พบว่ามีการกระทบจังหวะ 2 จังหวะตามรูปแบบนาฏศิลป์ไทย 8. มีความชัดเจนในกระบวนการทำในการฟ้อน ถูกต้องตามแบบที่สอน ไม่พบมีการออกนอกกรอบที่สอนมากนัก 9. กิริยาชายที่ฟ้อนในห้องเรียนมีกิริยาที่เป็นหญิงมากกว่าความเป็นชาย <p>* ทำการสอนเรื่องบทบาทของนักแสดง สอนกิริยาที่เป็นชาย การจับนิ้วแบบชาย เนื่องจากว่าคนที่เรียนนั้นมีการตัดนิ้วมือและตัดตัวดังนั้นการใช้นิ้วจะมีความวิจิตรเกิดความเป็นชายชาวบ้านจึงต้องสอนการใช้นิ้วแบบชาวบ้าน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การฟ้อนนั้นผู้ต้องฟ้อนตามกัน ดูแบบเป็นแนวทาง เคลื่อนไหวไม่ตายตัว 2. มีความลื่นไหลมีวิธีที่ทันสมัยมีแนวทางเป็นเฉพาะบุคคล ทำให้มีสีสันในการแสดงแต่ละครั้ง 3. สามารถนำไปใช้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีพื้นฐานในการชมการแสดงบ่อยครั้งหรือร่วมกิจกรรมตั้งแต่เด็ก ๆ 4. พบการจับแบบนาฏศิลป์ไทยบ้างแต่พบว่ามีการจับแบบหลวมๆ และไล่นิ้วมือเป็นส่วนใหญ่ 5. พบการทรงตัวแบบนาฏศิลป์ไทยบ้างแต่ไม่มาก ส่วนใหญ่จะปล่อยเป็นธรรมชาติในการแสดงมากกว่า 6. มีความสนุกสนานมากกว่า การแสดงออกทางอารมณ์แบบเปิดเผย

สรุปจากตารางผู้วิจัยพบว่าในการเรียนรู้ในพื้นที่ในห้องเรียนนั้นจะต้องมีเกณฑ์ในการประเมินการสอบในการให้คะแนน แต่การเรียนในชุมชนนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวมีความสลับไหลของลักษณะของท่ามีการแตกแนวท่าพ้องตามคุณลักษณะของบุคคล ทำให้มีสีสัน ทั้งนี้การสอนในชั้นเรียนส่วนใหญ่เป็นชายที่มีกิริยาเป็นหญิงของผู้ที่เรียนนาฏศิลป์ในระดับอุดมศึกษาทำให้มีลักษณะอ่อนแอไม่ค่อนแสดงออกถึงความเป็นบุรุษ ทำให้เกิดการขาดต่ออรรถรสในการเข้มแข็งของผู้พ้องชาย ซึ่งผู้วิจัยทำการแก้ไขในการที่ฝึกกิริยาความเป็นชายในการเกิดการวางท่าทางของความเป็นบุรุษเพศ ทั้งนี้ลักษณะมือในชั้นเรียนจะพบว่ามีการใช้จับแบบราชสำนักมากกว่าในชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นการกลายนิ้วมือ การเรียนในชุมชนพบว่ามี การด้นสดมากกว่าและมีความสุขสนุกสนานมากกว่าในชั้นเรียนที่มีกรอบของกฎเกณฑ์ของและความเคยชินในรูปแบบราชสำนักทำให้มีลักษณะการกอดตัวการทรงตัวแบบราชสำนัก หรือการรำในราชสำนักต้องมีการเก็บจริตของผู้แสดง

ชาวภูไทเรณูนครให้ความสำคัญกับการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกหลานเรียนต่อในระดับสูง เพื่อให้ทำงานดีๆ เงินเดือนสูงๆ อาชีพรับข้าราชการยังมีความมั่นคง มีคนให้ความเคารพนับถือในความคิดของคนในชุมชน ดังนั้นอาชีพส่วนใหญ่ในปัจจุบันของชาวภูไทเรณูนคร คือการค้าขาย และการรับราชการพร้อมทั้งมีการทำการเกษตรเป็นอาชีพเสริมเพื่อไม่ให้ซื้อข้าวรับประทาน และในชุมชนนั้นปรากฏพบการแข่งขันทางด้านการศึกษาของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับสูงทำให้มีการสนับสนุนการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ชาวภูไทในสถาบันการศึกษาในระบบโรงเรียนในพื้นที่อีกทางหนึ่ง เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนี้นั่นเอง

การย้ายถิ่นฐาน

การอพยพย้ายถิ่นฐานที่อยู่ใหม่ที่ดีกว่าเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรณีด้วยเหตุผลแต่ละครั้งไม่เหมือนกันก็ได้ ซึ่งในแต่ละครั้งชาวภูไทได้นำเอานาฏศิลป์เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตพร้อมทั้งนำศิลปวัฒนธรรมติดตามตัวเองและกลุ่มไปด้วยเสมอ เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องแสดงภูปัญญา และเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ตัวเองที่ภาคภูมิใจ และเป็นสัญชาติญาณของความอยู่รอดอย่างหนึ่ง ในชุมชนเรณูนครมีการอพยพจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ประเพณีความเชื่อดั้งเดิมย่อมมีการยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาแม้กระทั่งนาฏศิลป์ในการพ้องตามประเพณีต่างๆ เช่น การพ้องเลาะตูป การพ้องในงานบุญบั้งไฟ บุญมหาชาติ การเหยาจากความเชื่อ ฯลฯ ในช่วงระยะเวลาต่อมาการเข้ามาของชาวกุลาในชุมชนยังมีการนำการแสดงอย่างเช่นการพ้องดาบ พ้องเจิง ติดตัวเข้ามาทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและมีการลอกเลียนแบบ ส่งผลทำให้เกิดการหยิบยืมท่าพ้องของการแสดง ทั้งยังมีการปรับปรุงให้เข้ากับกลุ่มชนที่เข้ามาอยู่ใหม่และก่อให้เกิดการพัฒนาในอีกรูปแบบใหม่ในปรากฏการณ์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ส่งผลให้นาฏศิลป์มีความหลากหลายมากขึ้นในชุมชน

ปัจจุบันยังพบว่าชาวภูไทเรณูนครนั้นมีการนำเอาศิลปวัฒนธรรมของตนโดยเฉพาะนาฏศิลป์ที่ติดตัวไปด้วยและนำเอากลุ่มเครือญาติชาวภูไทเรณูนครเดินทางไปเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศอาทิเช่น อเมริกา แคนาดา เป็นต้น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมอย่างบ่อยครั้งทั้งในและนอกชุมชน หรือแม้แต่การที่คนในชุมชนเรณูนครเดินทางไปพักผ่อนหรือย้ายถิ่นฐาน จะได้รับการถามถึงว่าสามารถพ้องภูไท ซึ่งถือเป็นการยอมรับในสังคมไทยว่าชาวภูไทนั้นมีเอกลักษณ์ที่สำคัญคือนาฏศิลป์นั่นเอง

การท่องเที่ยว

นาฏยศิลป์เรณูนครนั้นมีการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญ ที่ทำให้ในการพัฒนา การคงรูป และการเชื่อมสลายบ้างบางโอกาสตั้งจะอภิปรายในรายละเอียดต่อไป

การท่องเที่ยวคือการเดินทางไปที่ต่างพื้นที่ที่อยู่เพื่อทัศนศึกษาหรือเพื่อภารกิจอื่นใด ทำให้ได้ไปพบปะวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นด้วยตนเอง ส่งผลให้เป็นประสบการณ์โดยตรงที่ได้พบเห็น ตั้งแต่โบราณการท่องเที่ยวเป็นเรื่องอันตราย เพราะว่าการคมนาคมและการสื่อสารรวมไปถึงการพักผ่อนไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอย่างในปัจจุบัน แม้กระนั้นก็พบว่าผู้คนจำนวนมากนิยมเดินทางรอนแรมไปในต่างถิ่นอันแสนไกล เพื่อได้พบเห็นสิ่งที่แปลกใหม่ให้กับชีวิตและจดจำพร้อมทั้งเขียนบันทึกไว้ ซึ่งมีผลในการพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อมาในการกลับเข้ามาในชุมชนของตนเองหรือชุมชนอื่นซึ่งทำให้มีการแลกเปลี่ยนอีกทางหนึ่ง การท่องเที่ยวมีผลต่อศิลปะการแสดงอย่างมากในชุมชน ปัจจุบันมีเรณูนครมีรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายในชุมชนของตน สิ่งหนึ่งที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้คือวัฒนธรรมโดยเฉพาะศิลปะการแสดง การจัดการทางด้านศิลปะการแสดงให้นักท่องเที่ยวนิยมจัดอย่างง่ายๆ เพื่อให้ให้สัมผัสกลิ่นอายทางวัฒนธรรมด้านนี้ การจัดการจึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับเวลาและรสนิยมของนักท่องเที่ยว การแสดงประกอบไปด้วยการจำลองขอสังเขป การกระทำเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบดั้งเดิมอันสมบูรณ์ทางด้านความงามและความหมายเสื่อมไปหรือกลายไป และทำให้เกิดการสร้างสรรคผลงานชิ้นใหม่ทดแทนของเดิมที่หมดความนิยม ทั้งยังส่งผลให้มีการรื้อฟื้นกิจกรรมที่สูญหายไปแล้วกลับมาเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

ในชุมชนเรณูนครนั้นมีการเดินทางเมื่อครั้งอดีตจากการขบวนการการค้าขายและการเดินทางติดต่อจากชนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนทั้งสินค้า ความรู้และการพบเจอสิ่งต่างๆจากประสบการณ์ทำให้ในกลุ่มชาวเรณูนครนั้นมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมดังจะเห็นได้จากโบสถ์วิหารเดิมของวัดกลางที่เป็นแบบพม่าหรือไทยใหญ่ (กุลา) หรือแม้กระทั่งนาฏยศิลป์เองนั้นมีการฟ้อนของฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ฟ้อนละคร ซึ่งเกิดจากการเข้ามาของกลุ่มต่างๆในชุมชน เนื่องจากเรณูนครนั้นเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เมืองท่าอย่างธาตุพนมมีการแลกเปลี่ยนทั้งสินค้าต่างๆบริเวณใกล้เคียง ชุมชนเรณูนครเป็นทางเส้นทางการคมนาคมที่ผ่านมาจากด้านเทือกเขาภูพาน หรืออีกอย่างหนึ่งคือเรณูนครเป็นชุมชนที่เป็นที่พักแรมของกลุ่มกุลาเนื่องจากสาเหตุที่ชาวกุลาไม่นิยมพักที่ธาตุพนมเพราะชาวกุลาไม่นิยมความวุ่นวายของผู้คนจึงลดความแออัดของชุมชนธาตุพนมที่มีความหนาแน่นของกลุ่มต่างๆที่เข้ามาค้าขายในแถบบริเวณนี้ก่อนการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือก่อนการเดินทางไปยังฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงต่อไป จึงมาพักที่เรณูนครที่เป็นพื้นที่ใกล้เคียงนั่นเอง เดิมการท่องเที่ยวในชุมชนเรณูนครนั้นไม่ปรากฏพบที่มีการท่องเที่ยวโดยตรงหากแต่เป็นการท่องเที่ยวของคนในชุมชนใกล้เคียง และชาวภูไทกลุ่มต่างๆ ที่มาช่วยงาน ในงานบุญประเพณี ทั้งนี้ยังพบว่ามีการเดินทางท่องเที่ยวในเชิงการค้าขายความของพวกนายฮ้อยในชุมชนเรณูนคร ทำให้เกิดการเลียนแบบการฟ้อนละครของชาวภาคกลางซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าในช่วงรัชกาลที่ 5 ที่มีวังบ่อมน อาจเป็นช่วงเวลาของการรอกการซื้อขายของนายฮ้อยคนอื่นๆ ในการขายสินค้านั้นอาจไม่พร้อมกัน ซึ่งรอกการเดินทางกลับจำเป็นต้องเดินทางกันเป็นกลุ่มใหญ่เพื่อความปลอดภัยของตนเอง กระบวนการค้าหรือการเดินทางเพื่อการติดต่อนี้ทำให้มีการท่องเที่ยวโดยทางอ้อมทำให้มีการพบเจอประสบการณ์ต่างๆมาก

ขึ้นและนำมาเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและพัฒนา องค์ความรู้ต่างๆรวมไปถึงนาฏยศิลป์ในชุมชนให้เกิดความหลากหลายต่อไปในชุมชนเรณูนครนั้นมีการเดินทางเมื่อครั้งอดีตจากการขบวนการการค้าขายและการเดินทางติดต่อจากชนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนทั้งสินค้า ความรู้และการพบเจอสิ่งต่างๆจากประสบการณ์ทำให้ในกลุ่มชาวเรณูนครนั้นมีการพัฒนาในด้านต่างๆตามมา โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมตั้งจะเห็นได้จากโบสถ์วิหารเดิมของวัดกลางที่เป็นแบบพม่าหรือไทยใหญ่ (กุลา) หรือแม้กระทั่งนาฏยศิลป์เองนั้นมีการฟ้อนของฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ฟ้อนละคร ซึ่งเกิดจากการเข้ามาของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เนื่องจากเรณูนครนั้นเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เมืองท่าอย่างธาตุพนมมีการแลกเปลี่ยนทั้งสินค้าต่างๆ บริเวณใกล้เคียง ชุมชนเรณูนครเป็นทางเส้นทางการคมนาคมที่ผ่านมาทางด้านเทือกเขาภูพาน หรืออีกอย่างหนึ่งคือเรณูนครเป็นชุมชนที่เป็นที่พักแรมของกลุ่มกุลาเนื่องจากสาเหตุที่ชาวกุลาไม่นิยมพักที่ธาตุพนมเพราะชาวกุลาไม่นิยมความวุ่นวายของผู้คนจึงลดความแออัดของชุมชนธาตุพนมที่มีความหนาแน่นของกลุ่มต่างๆที่เข้ามาค้าขายในแถบบริเวณนี้ก่อนการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือก่อนการเดินทางไปยังฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงต่อไป จึงมาพักที่เรณูนครที่เป็นพื้นที่ใกล้เคียงนั่นเอง

การท่องเที่ยวมีผลต่อศิลปะการแสดงอย่างมากในชุมชน ปัจจุบันมีเรณูนครมีรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายในชุมชนของตน สิ่งหนึ่งที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้คือวัฒนธรรมโดยเฉพาะศิลปะการแสดง การจัดการทางด้านศิลปะการแสดงให้นักท่องเที่ยวนิยมจัดอย่างง่ายๆ เพื่อให้ให้สัมผัสกลิ่นอายทางวัฒนธรรมด้านนี้ การจัดการจึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับเวลาและรสนิยมของนักท่องเที่ยว การแสดงประกอบไปด้วยการจำลองของสิ่งของ การกระทำเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบดั้งเดิมอันสมบูรณ์ทางด้านความงามและความหมายเชื่อมโยงหรือหายไป และทำให้เกิดการสร้างสรรคผลงานชิ้นใหม่ทดแทนของเดิมที่หมดความนิยม ทั้งยังส่งผลให้มีการรื้อฟื้นกิจกรรมที่สูญหายไปแล้วกลับมาเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

หลังจากที่มีการฟื้นฟูในชุมชนเรณูนครนั้นเริ่มมีการท่องเที่ยวในเชิงของการศึกษาดูงานในการต้อนรับแขกในหน่วยงานทางราชการอยู่บ่อยครั้งด้วยอัยสยไมตรีที่ดีจึงมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาในชุมชนบ่อยครั้งและมีการฟ้อนประกอบการต้อนรับอยู่เป็นเนืองๆ ต่อมาเมื่อมีการต้อนรับบ่อยครั้งขึ้นทำให้ชุมชนนี้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางขึ้น ดังนั้นนอกจากหน่วยงานราชการแล้วยังส่งผลให้ประชาชนทั่วไปต้องการมาเที่ยวชมศิลปะการฟ้อนภูไทเรณูนครซึ่งไม่สามารถเข้ามาแบบหน่วยงานราชการได้ทำให้มีการท่องเที่ยวในเชิงของการทอดกระชัง ฝ่าป่าในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้นทางการท่องเที่ยวได้เข้ามาสนับสนุน และมีผลต่อศิลปะการแสดงอย่างมาก ปัจจุบันมีหลายที่หารายได้จากการให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมชุมชนของตน สิ่งที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของชุมชนเรณูนครคือศิลปะการแสดง การจัดการทางด้านศิลปะการแสดงให้นักท่องเที่ยวนิยมจัดอย่างง่ายๆ เพื่อให้ให้สัมผัสกลิ่นอายทางวัฒนธรรมด้านนี้ การจัดการจึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับเวลาและรสนิยมของนักท่องเที่ยว การแสดงประกอบไปด้วยการจำลองของสิ่งของ การกระทำเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบดั้งเดิมอันสมบูรณ์ทางด้านความงามและความหมายเชื่อมโยงหรือหายไปเช่นพิธีการเหย้าที่เป็นรูปแบบการฟ้อนที่ตัดทอนเฉพาะการฟ้อนไม่เน้นการประกอบพิธีเป็นต้น หรืออาจทำให้เกิดการสร้างสรรคผลงานชิ้นใหม่ทดแทนของเดิมที่หมดความนิยม เพื่อดึงดูดความสนใจของ

นักท่องเที่ยวโดยในชุมชนเรณูนครมีการเพิ่มจำนวนชุดการแสดงดังนี้ 2522 ฟ้อนก๊ับก๊ับ 2526 ฟ้อนรำเบิ่งโขง 2530 ฟ้อนเซ็งเมืองเว ฟ้อนศรีไตรบุรณ์ ฟ้อนเซ็งข้างบูน ฟ้อนแถบลาน 2535 ฟ้อนเซิญเที่ยวนครพนม 2538 ฟ้อนมวยโบราณ 2540 ฟ้อนหมอเหยา 2542 ฟ้อนริ้วประกอบเพลงสาวสวยเรณู 2545 ฟ้อนหางนกยูง 2551 ฟ้อนเซิญเที่ยวนครพนม (ฉบับถ่ายอรรถัย) 2555 ฟ้อนอเมซึ่งเรณูนคร ตามลำดับ

พระราชนิยาม

ถ้าหากกล่าวถึงการฟ้อนอีสานที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงโปรดลำดับแรก คงต้องกล่าวถึงการฟ้อนภูไทเรณูนครดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ท่านจะต้องทอดพระเนตรการแสดงชุดนี้ทุกครั้งที่เสด็จมาพำนัก ณ ภูพานราชนิเวศ จังหวัดสกลนคร ส่งผลให้หน่วยงานราชการตลอดจนข้าราชการบริพารราษฎรมีความสนใจในการแสดงชุดนี้มากขึ้น จากการศึกษาที่เสด็จท่านทรงให้ความสนพระทัยในการทอดพระเนตรการแสดง ทำให้เกิดกระแสการต้องการมาชมการแสดงการฟ้อนภูไทเรณูนครทั้งในและนอกพื้นที่ชุมชน ดังจะเห็นได้จากพระกระแสตอนหนึ่งที่กล่าวถึงความว่า “ฟ้อนภูไทเราดูแล้วไม่เคยเบื่อ ฟ้อนยกแข้งยกขาอย่างไร เมื่อ 20 ปีอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น” พระกระแสแห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 (นฤปดินทร์ สาลีพันธ์. รายงานการวิจัยเรื่อง มวยกุลาในฟ้อนภูไทเรณูนคร. บัณฑิตวิทยาลัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ ภาควิชานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547)

จากพระกระแสที่ยกมาแสดงให้เห็นถึงความสนพระทัยและความโปรดปรานในการแสดงชุดนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งมีการสังเกตและสนพระทัยในลักษณะท่าฟ้อนอาภักดิ์ของท่วงท่าฟ้อนในการแสดงชุดนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฟ้อนภูไทเรณูนครซึ่งโดยพื้นฐานของในการกำเนิดครั้งแรกนั้นเป็นการฟ้อนที่เป็นรูปแบบโดยการเสด็จเยือนมณฑลอีสานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ พร้อมกับพระราชินีเมื่อปี พ.ศ. 2498 ซึ่งมีการแสดงทั้งหมด 8 การแสดงคือ ฟ้อนหางนกยูงของกลุ่มไทยลาว ฟ้อนภูไทเรณูนคร แห่ต้นกล้วยฤกษ์ การฟ้อนบูชาของไทยอู้อ แสกเต็นสาก (กระตบไม้) การแสดงของไทยคำเกิด ไทยคำม่วน นมัสการพระธาตุพนม การแสดงโซ่ฟ้อนบูชา ฟ้อนนมัสการของไทยเหมย การแสดงไทยคำฟ้อนบูชา ซึ่งถือว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นผู้ทำให้เกิดรูปแบบการแสดงชุดนี้ขึ้นก็ว่าได้

เวลาต่อมาในการเสด็จพระราชดำเนินทรงงานศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ภูพานราชนิเวศ หลังจากเสร็จสิ้นพระราชกรณียกิจแล้วโปรดเกล้าพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ชาวบ้าน ข้าราชการ และข้าราชการบริพารทุกฝ่าย และให้มีการแสดงของชาวบ้านแต่ละจังหวัดในอีสานหมุนเวียนขึ้นไปแสดงในช่วง พ.ศ. 2519-2526 การแสดงนั้นไม่มีการซ้ำ ทำให้เกิดการประดิษฐ์ชุดฟ้อนต่างๆ ในอีสานและการแข่งขันเพื่อให้ได้รับเลือกในการทอดพระเนตรในงานดังกล่าว ส่งผลให้มีการพัฒนาทางด้านนาฏศิลป์อีสานอย่างมากในยุคสมัยนั้น การฟ้อนภูไทเรณูนครเดิมไม่ได้ขึ้นฟ้อนถวายทุกปี หากปีใดเป็นลำดับของจังหวัดนครพนมฟ้อนภูไทจึงได้รับคัดเลือกให้ไปแสดงถวายในงานพระราชทานเลี้ยงเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2526 เริ่มเป็นครั้งแรกที่กำหนดให้มีการประกวดผ้าไหม ทรงมีดำริในการนำ การพ่อนไปต่างประเทศเพื่อเปิดตัวโครงการศิลปาชีพในเรื่องผ้าแพรวาของชาวภูไทจึงมีดำริให้มีการ คัดการแสดงของชาวภูไทในประเทศไทยขึ้น หลังจากเสร็จสิ้นการประกวดผ้าไหม ในงานทรงโปรด เกล้าฯให้ข้าราชการทุกฝ่ายออกมาร่วมกันร่วกับชาวบ้านเพื่อความสนุกรื่นเริง โดยมีวงดนตรีสากล ของกองทัพภาคที่สอง 2 บรรเลงในงาน พันเอกเรวัต บุญทับ (ยศในขณะนั้น) ได้เสนอความคิดว่า ควรมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวบ้านนำมาแสดง จึงกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้มีการประกวดการพ่อนของชาวบ้านขึ้น เมื่อสำรวจแล้วพบว่า มี ชาวภูไทอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ใน 3 จังหวัด ได้นำการพ่อนภูไทมาพ่อนถวายในปีก่อนๆ จึงมีการ จัดเตรียมจัดชุดการแสดงพ่อนภูไททั้ง 3 กลุ่มมาประกวดกันในปีถัดมา

พ่อนภูไทที่นำมาแสดง 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มภูไทสกล
2. กลุ่มภูไทกาฬสินธุ์
3. กลุ่มภูไทเรณูนคร

ปี พ.ศ. 2527 เริ่มมีการประกวดการพ่อนภูไทใน 3 กลุ่มดังกล่าว คณะกรรมการตัดสินมีดังต่อไปนี้

1. คุณข้าหลวง และนางฉลองพระโอรุ์
2. เจ้าหน้าที่กองราชเลขาฯในส่วนพระองค์
3. ข้าราชการในจังหวัดอื่นๆ ยกเว้น 3 จังหวัดที่เข้าแข่งขัน
4. แม่บ้านฝ่ายทหาร

เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

1. ลีลาการพ่อน
2. การแต่งกาย
3. เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง ต้องเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง
4. ลายดนตรีอนุรักษ์ของคงเดิม

ผลการตัดสินของคณะกรรมการ ให้ลำดับไว้ในใจ หากแต่ประกาศรางวัลพระราชทานทั้ง สามกลุ่มเป็นจำนวนเงิน 20,000 บาทเท่าๆ กัน

ปี พ.ศ. 2528 สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินเผยแพร่ โครงการศิลปาชีพพิเศษ ณ โรงแรมนิวเวอร์ รี ชิว ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่าง วันที่ 22 – 27 มีนาคม พ.ศ. 2528 ทรงมีรับสั่งให้พ่อนภูไทเรณูนครติดตามเสด็จไปพ่อนถวายใน งานดังกล่าว โดยคัดเลือกตัวแทนพ่อนภูไท 10 คน ดังนี้

ฝ่ายหญิง

นางสาวเอี่ยมพร บุญชิต	ทะเบียนสำนักงานเกษตรเรณูนคร
นางสาวจัทร์สวาท โกพลรัตน์	อาจารย์โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล
นางสาวพิลัยพันธ์ แก้วมณีชัย	ราษฎรเรณูนคร
นางสาวสุญาณี ชนะนุ	อาจารย์โรงเรียนพระซองสามัคคีวิทยา อำเภอนาแก
นางสาวธนาพร นครเขต	นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ฝ่ายชาย

นายสุธรรม ประสานพันธ์	อาจารย์โรงเรียนเรณูวิทยาการ
นายเรืองศักดิ์ ชูปวา	อาจารย์โรงเรียนเรณูวิทยาการ
นายสงเสริม แก้วมณีชัย	อาจารย์โรงเรียนบ้านโคกกลาง อำเภอเรณูนคร
นายชัยทวี แก้วมณีชัย	อาจารย์โรงเรียนบ้านหัวขัวใต้ อำเภอเรณูนคร
นายชัยบดินทร์ สาลีพันธ์	อาจารย์โรงเรียนเรณูวิทยาการ

เมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2528 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ ภูพานราชินีเวศน์ จ.สกลนคร ซึ่งมีกำหนดการประกวด ฟ้อนเผ่าต่างๆ และทางกองทัพภาคที่ 2 เกรงว่าจะทรงเบื่อการแสดงฟ้อนภูไทเรณูนคร จึงมอบให้ จังหวัดสุรินทร์นำวงดนตรีพื้นเมืองกันตรึมมาฟ้อนถวายหน้าพระที่นั่ง แต่ใกล้เวลาจะถึงวันงานมีรับสั่ง เรียกให้กลุ่มฟ้อนภูไทเรณูนครมาฟ้อนถวาย และทรงมีรับสั่งให้ขึ้นถวายทุกปี บางปีมีการแสดงฟ้อน ภูไทหน้าที่ประทับ 2-3 ครั้ง ยิ่งความปรารถนาล้อมเลียพสนิกรชาวเรณูนครเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลทำให้มี ผู้คนจำนวนมากที่มีความสนใจในการแสดงชุดนี้และมีความต้องการชมการแสดงชุดดังกล่าวมากขึ้น จากกระแสพระราชนิยมพระสมเด็จพระนางเจ้าฯ เอง นี้คือกระแสส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญทำให้มี การกระตุ้นถึงคุณค่านาฏศิลป์ในชุมชนทำให้เกิดความภูมิใจในกลุ่มชุมชนนี้อย่างมาก และจากสิ่งนี้ทำ ให้เกิดความต้องการมาชมการแสดงจากบุคคลภายนอกชุมชนเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในการ เพิ่มจากนวนชุดการแสดง การตัดทอนความซ้ำของท่าฟ้อน การเห็นคุณค่าของหน่วยงานราชการ การ แสวงหาผลประโยชน์ในการแสดงชุดดังกล่าวทำให้มีการนำชุดการแสดงนี้ไปใช้ประโยชน์ส่วนตนของ กลุ่มบางประเทศอย่างไม่พึงประสงค์ในบางกรณีในช่วงระยะเวลาสั้นๆของชุมชน แต่นี่ถือเป็นสาเหตุ สำคัญอย่างมากอีกทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาละการเห็นคุณค่าของสังคมในชุมชนนี้ ซึ่งแต่เดิม นิยมและชื่นชมเกี่ยวกับนาฏศิลป์อยู่แล้วยิ่งเพิ่มความสำคัญและความภูมิใจแก่คนในสังคมนี้อย่าง มาก

เทคโนโลยี

ในสังคมปัจจุบันสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีเข้ามาในสังคมของชาวภูไทเรณูนคร มีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาในทุกๆ ด้าน จากสาเหตุของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากใน สังคมสมัยใหม่ทำให้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังจะเห็น ได้จากการเสียใช้แท็บเล็ตเสียงหรือเทป ซีดี ตามลำดับยุคสมัย แทนจากเดิมที่มีการเล่นดนตรีสด เข้ามาของโทรทัศน์ วีดีโอ วีซีดี อินเทอร์เน็ต ทำให้ลักษณะของรสนิยมของสังคมในชุมชนเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมอย่างมากจากอดีต ที่มุ่งเน้นการบันเทิงเป็นกลุ่มแต่การที่เทคโนโลยีเข้ามาทำให้คนในสังคม มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะเยาวชนที่รับเอานาฏศิลป์หรือศิลปะการแสดงของ ภายนอกเข้าไป แต่ในทางกลับกันนั้นพบว่านาฏศิลป์ในเรณูนครเองนั้นได้ถูกถ่ายทอดออกสู่ สาธารณะชนในรูปแบบเช่นเดียวกันนี้เช่นกัน ส่งผลทำให้มีการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของชาวภูไท เรณูนครต่อสังคมภายนอกได้รับรู้มากขึ้นซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักว่าเป็นชุมชน

ที่มีการแสดงทางด้านนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องและยาวนาน พร้อมทั้งสร้างค่านิยมในสังคมภายนอกมากขึ้นด้วย

การแข่งขัน

จากการศึกษาพบว่าในชุมชนเรณูนครมีการแข่งขันในหมู่คณะของการแสดงโดยที่มีผู้จัดการแสดงหลายคณะ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของการแข่งขันออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

การแข่งขันภายในชุมชน

หลังจากที่มีการฟื้นฟูไทเรณูนครขึ้นครั้งแรกนั้นมีการแสดงขึ้นบ่อยครั้งทั้งในและนอกชุมชนเรณูนคร จากการเข้ามาของหน่วยงานราชการและนักท่องเที่ยงที่เข้ามาในการทำบุญในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง และเกิดมีคณะฟ้อนประจำคือกลุ่มของอาจารย์คำนึ่ง อินตียะ ต่อมากมีกลุ่มของชาวบ้านดงมะเอกอีกหนึ่งกลุ่มแต่เป็นกลุ่มนอกชุมชนแต่ก็มีการแสดงอยู่เรื่อยๆในชุมชน แต่ไม่บ่อยเท่ากลุ่มของอาจารย์คำนึ่ง เนื่องจากหัวหน้าวงเป็นคนในชุมชนและเป็นบุคคลที่รับราชการครู ตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาในขณะนั้นซึ่งผู้ฟ้อนส่วนใหญ่ในช่วงต้นๆ จะเป็นคณะครูที่เป็นบุคคลในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2526 อาจารย์คำนึ่งจึงได้ให้ อ.ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์ รับช่วงต่อและต่อมาได้ตั้งวงดนตรีพื้นเมืองวงพะเหลอขึ้นใน พ.ศ. 2532 ต่อมาเปลี่ยนเป็นวงบ้านภูไทในปี พ.ศ. 2547

ชุมชนเรณูนครเป็นชุมชนที่จัดการทางด้านการแสดงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มีคณะในการจัดการแสดงทั้งสิ้น 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มของโรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล
2. กลุ่มศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไท
3. กลุ่มเทศบาลเรณูนคร
4. กลุ่มอนุรักษ์เรณูนคร
5. กลุ่มอำเภอเรณูนคร ปัจจุบันกลุ่มนี้ไม่มีการจัดการแสดงเนื่องจากว่าเปลี่ยนการบริหารมาเป็นเทศบาลขึ้นทำให้มีการปรับมาเป็นกลุ่มเทศบาลแทนหน่วยงานอำเภอจึงลดบทบาทลงและกลายเป็นกลุ่มเทศบาลแทน

ทั้งนี้ยังมีกลุ่มที่จัดการแสดงในคุ้มวัดตามงานเฉพาะกิจในงานรับแขกในงานบุญของทางวัดอีก 4 กลุ่ม

- คือ 1. วัดพระธาตุเรณู
2. วัดปัจฉิมवास
3. วัดบูรพาราม
4. วัดป่าศรีวิสัย
5. ชุมชนภายนอกเทศบาลที่อยู่ในอำเภอเรณูนครและอำเภอใกล้เคียงมีการแสดง

การฟ้อนของชาวเรณูนคร ในคุ้มวัดต่างๆในเขตบริเวณใกล้เคียงนั่นเอง

พร้อมทั้งมีกลุ่มที่อยู่นอกชุมชนที่นำการแสดงมาแสดงที่ชุมชนอีกจำนวน 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นดนตรีประกอบการแสดงมากกว่าการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ แต่ก็มีแสดงประกอบด้วยบางครั้ง

คือ 1. กลุ่มของวงดนตรีพื้นเมืองขวัญใจหนองกรุง (ปัจจุบันไม่มีกลุ่มนี้เนื่องจากไม่มีงานการแสดง)

2. กลุ่มของวงดนตรีพื้นเมืองพินแดนบ้านนา (ปัจจุบันไม่มีกลุ่มนี้เนื่องจากหัวหน้าวงเสียชีวิต)

อีกทั้งมีวงดนตรีพื้นเมืองอิสระอีกจำนวน 2 วง คือ

1. ตนกูไท

2. วงมรดกกูไท (2555 มีการยุบวงนี้เนื่องจากหัวหน้าวงนี้เสียชีวิต)

สิ่งที่พบในการศึกษาวิจัยนั้นพบว่าในชุมชนเรณูนครนั้นมีการจัดการแสดงอย่างต่อเนื่อง ละคร มีการแข่งขันในชุมชน ในกลุ่มอนุรักษ์เรณูนครนั้นส่วนมากเป็นแม่บ้านรวมตัวกันเพื่อพ้องจึงไม่พบว่ามีปัญหาในด้านผู้พ้องแต่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความไม่เหมาะสมของความเป็นแม่บ้านกับการต้อนรับแขกทั้งคนในชุมชนและคนที่มาชมการแสดงแต่ก็มีความต้องการในการแสดงศักยภาพของตัวเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีโอกาสได้พ้องในอดีต ซึ่งเดิมในสังคมในชุมชนนั้นหากมีการแต่งงานหรือหญิงใดมีราศีแล้วจะไม่นิยมมาสวมชุดกูไทเรณูนครนี้หรือพ้องต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าในแต่ละกลุ่มมีการชิงดีชิงเด่นอยู่บ้างในการแสดงของชุมชนแต่ไม่ปรากฏว่าเป็นเรื่องเป็นราวที่ชัดเจน แต่บางกรณีนั้นพบว่าการรวมตัวเฉพาะกิจในงานที่จำเป็นต้องใช้นักแสดงและผู้ฝึกซ้อมในงานที่ใหญ่หรือใช้คนจำนวนมาก เช่นพ้องรับเสด็จ พ้องบูชาพระธาตุพนม เป็นต้น เดิมการพ้องมีกลุ่มเดียวคือกลุ่มอาจารย์คำนึ่ง อินตียะ ต่อมามีการแตกแยกคณะพ้องขึ้นแต่ผู้พ้องยังปรากฏพบว่าผู้พ้องมีสังกัดของกลุ่มคณะของใครของมัน แต่ปัจจุบันพบว่าในช่วงเทศกาลนั้นมีการแย่งผู้พ้องของแต่ละกลุ่มเนื่องจากผู้พ้องไม่มีสังกัดของกลุ่มใครกลุ่มมันแล้วแต่จะมีใครบอกกล่าวให้ว่าน นักพ้องส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในชุมชนใครว่างก็มาพ้องให้แต่ละกลุ่มได้ หากงานตรงกันก็จะมีกรับปากใครก่อนก็จะไปกับกลุ่มนั้น

การแข่งขันในกลุ่มชาวกูไทต่างกลุ่มด้วยตนเอง

เนื่องจากชาวกูไทมีการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มอยู่บ่อยครั้งทำให้มีการจัดการแสดงประชันกันเกิดขึ้นทำให้มีการพัฒนานาฏยศิลป์ในกลุ่มกูไทเพิ่มขึ้นโดยที่แต่ละกลุ่มมีการจัดงานวันกูไทขึ้นเป็นประจำทุกปีและมีการจัดการแสดงขึ้นทุกกลุ่มซึ่งชาวกูไทบางกลุ่มพยายามสร้างเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มขึ้นเพื่อประกาศความมีตัวตนในการแสดงตัวเองมีนาฏยศิลป์เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มของตัวเอง เช่นพ้องกูไทบ้านโพนสว่าง กูไทพรรณานิคม เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ ดร. ภัคกวิรินทร์ จันท์ทอง¹ อาจารย์ประจำภาควิชานาฏยศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อดีตเคยเป็นอาจารย์ประจำวิชานาฏยศิลป์ วิทยาลัยสกลนคร นั้นกล่าวว่า กลุ่มของกูไทสกลนครมีการพัฒนาความคิดการพ้องใหม่ๆ ในช่วงระยะเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้าเสด็จภูพานราชินีเวศเป็นอย่างยิ่งในการที่จะประชันกับกูไทเรณูนครเพื่อที่จะได้ขึ้นแสดงบนเวทีในงานพระราชทานเลี้ยงใหม่ประจำปี ณ พระตำหนักภูพานราชินีเวศทำให้เกิดการคิดประดิษฐ์การแสดงขึ้นใหม่ในการนำเสนอทุกปีที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯลฯ เสด็จมาจังหวัดสกลนครพยายามแข่งขันทุกอย่าง

¹ สัมภาษณ์ ดร. ภัคกวิรินทร์ จันท์ทอง

ทั้งการประดิษฐ์ชุดฟ้อนทั้งการทำหลายๆทาง ในการที่จะแสดงหน้าที่ประทับหน้าพระที่นั่ง ณ ลานคำหอม พระตำหนักภูพานราชนิเวศ จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบว่าในพื้นที่ภาคอีสานนั้นมีการแข่งขันทางด้านนาฏศิลป์อย่างเข้มข้นในการที่จะนำเอาการแสดงของแต่ละจังหวัดเข้ามาเพื่อให้ได้รับการคัดเลือก และจากสาเหตุนี้ทำให้มีการพัฒนาการฟ้อนของภาคอีสานขึ้นมาใหม่อีกหลายต่อหลายชุดการแสดง จากกระแสของการแข่งขันนี้แสดงให้เห็นว่านาฏศิลป์อีสานมีการพัฒนาด้วยจากการระแสดดังกล่าวมา

จากการสัมภาษณ์ อ.ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์² นายสไหว คนชื้อ³ นายสุวรรณ เกตทอง⁴ ได้ให้ข้อมูลว่าเดิมในชุมชนเรณูนครนั้นเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่อบอุ่นเป็นต้นแบบของโฮมสเตย์ในกลุ่มภูไทด้วยกันเองและยังเป็นกลุ่มที่มีนาฏศิลป์หรือการฟ้อนที่เป็นต้นแบบของการนำเอานาฏศิลป์เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนรู้จักชุมชนของตนเอง ทำให้ชุมชนชาวภูไทกลุ่มอื่นๆ นำมาใช้กับชุมชนของตนเอง เช่นภูไทบ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินาราย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่าจากการสัมภาษณ์ ดร.ปัฐมาวดี ชาญสุวรรณ และดร.อุรารมณ จันทมาลา⁵ ได้กล่าวว่า การแสดงในงานใหม่ประจำปีของพระตำหนักภูพานนั้นจะมีการประกวดการแสดงเพื่อคัดเลือกการแสดง 2 ชุด ไปแสดงในงานดังกล่าว หากแต่การแสดงในวันจริงนั้น มีการแสดง 3 ชุด เนื่องจากว่าการฟ้อนภูไทได้ถูกบรรจุในการแสดงงานเลี้ยงพระราชทานรางวัลใหม่ประจำปีที่ได้จัด ภูไทกลุ่มอื่นๆรวมทั้งกลุ่มนาฏศิลป์พื้นเมืองกลุ่มต่างๆมีการแข่งขันกันเพื่อได้รับเลือกในการแสดงในงานดังกล่าว ต่อมาจึงตัดการการแสดงพื้นเมืองชุดอื่นๆออกและเพิ่มการแสดงการเดินแบบแต่ยังคงมีการฟ้อนภูไทเรณูนครอยู่จนกระทั่งพ.ศ.2548 สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถเสด็จมาเป็นปีสุดท้ายในงานดังกล่าว

การครอบงำทางวัฒนธรรม

การครอบงำทางวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเป็นการยึดครองพื้นที่นั้นๆ แต่เป็นการรับวัฒนธรรมอื่นๆเข้ามาในชีวิตประจำวันทดแทนวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของกลุ่มของตนเองนั้นๆ ในการครอบงำมีความสลับซับซ้อนมากและยาวนาน ทั้งยังเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ ในอดีตแต่ในปัจจุบันมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาส่งเสริมทำให้ยังมีความรวดเร็วมากขึ้น ในชุมชนเรณูนครนั้นปรากฏพบที่มีการครอบงำทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวภูไทที่ครอบงำชาวภูไทที่เข้ามาอยู่ในชุมชนเนื่องจากว่าชาวภูไทที่เดินทางมาเป็นชาย ส่วนใหญ่มาเป็นชายที่ชุมชนแห่งนี้จึงจำเป็นต้องทำจารีตประเพณีของชาวภูไทกลุ่มนี้ได้อย่างเสียไม่ได้ ทั้งนี้ยังมีการนำเอาศิลปะของตนเข้ามาแทรกซึมอยู่บ้างจาก หลักฐานในสารคดีเรื่องของสถาปัตยกรรมในการสร้างศาลาการเปรียญ โบสถ์ และรวมไปถึงนาฏกรรมเนื่องจากมีการฟ้อนดาบ ฟ้อนตบมะผาบ (กระบวนการทำหนึ่งของฟ้อนเจิง) การตบมวย ซึ่งชาวภูไทได้ทำการแสดงในการค้าขายจากการเรียกคนให้มาดูการแสดงและขายสินค้าของตนเอง อธิพลของนาฏศิลป์ภาคกลางคือการฟ้อนละครไทยที่เรียนแบบจากเมืองไทย(กรุงเทพมหานครหรือภาค

² สัมภาษณ์ อ.ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์

³ สัมภาษณ์ นายสไหว คนชื้อ

⁴ สัมภาษณ์ นายสุวรรณ เกตทอง

⁵ สัมภาษณ์ ดร.ปัฐมาวดี ชาญสุวรรณ และดร.อุรารมณ จันทมาลา

กลาง)ต่อมานำมาพัฒนาเป็นการฟ้อนภูไทเรณูนครอย่างปัจจุบัน จากสาเหตุดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่า ชาวภูไทและภาคกลางมีอิทธิพลในการครอบงำชาวภูไทเรณูนครอยู่บ้างไม่มากก็น้อยในด้านศิลปะดังกล่าวมา

และปัจจุบันฟ้อนภูไทเรณูนครนั้นได้เป็นที่นิยมแพร่หลายในการแสดงของทั้งชุมชนเรณูนครเองชุมชนใกล้เคียงและวงดนตรีโปงลางทำให้เป็นที่รู้จักของสาธารณชนว่าฟ้อนภูไทเรณูนครเป็นฟ้อนที่มีความสวยงามตามแบบของพื้นเมืองอีสาน ซึ่งถือว่าชาวภูไทสามารถครอบงำวัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียงและกลุ่มวัฒนธรรมของอีสานอย่างมากซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ชนเผ่าลาวมีประชากรมากกว่าแต่กลับไม่ค่อยได้รับการยอมรับทางวัฒนธรรมการแสดงเหมือนกับกลุ่มของภูไทดังจะเห็นได้จากดังที่กล่าวมา

บทบาทของนาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนคร

ในนี้ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้อย่างคร่าวๆเพื่อให้เกิดความเข้าใจของนาฏศิลป์เรณูนครนั้นสถิตอยู่ในสถานะอย่างไรในชุมชน เพื่อให้เข้าใจว่ามีส่วนไหนของสังคมที่นำนาฏศิลป์ไปใช้ประโยชน์ด้านใดบ้าง โดยที่แต่ละบทบาทนั้นอาจไม่สามารถแยกขาดออกจากกันโดยเด็ดขาดแต่แสดงให้เห็นถึงการใช้งานของสังคมเรณูนครต่อนาฏศิลป์ จากการนำเอาหลัก ทฤษฎีของอาจารย์สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ในบทบาทของนาฏศิลป์ที่อยู่ในสังคมต่างๆผู้วิจัยได้นำหลักทั้ง 12 ข้อ มาเป็นหลักในการวิเคราะห์เพื่อหาบทบาทของนาฏศิลป์เรณูนครดังหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การสื่อสาร
2. การสังสรรค์
3. การบันเทิงเพื่อคนอื่น
4. พิธีกรรม
5. การออกกำลังกาย
6. การฟ้อนในพิธีการ
7. การเผยแพร่เอกลักษณ์
8. การรักษาเอกลักษณ์ของชาติและชุมชน
9. การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง
10. การศึกษา
11. เครื่องอุปโภคเฉพาะชนชั้น
12. การบันเทิงเฉพาะตน

การสื่อสาร

นาฏศิลป์เรณูนครเป็นสิ่งที่คนในชุมชนใช้ในการสื่อสาร ธรรมชาติเอื้อให้มนุษย์ใช้ร่างกายประกอบการเล่าเรื่องเช่นการผจญภัยและทำมาหากินเพื่อให้เป็นการเล่าเรื่องตื่นเต้นสนุกสนาน นาฏศิลป์ได้รับการพัฒนาต่อมาโดยการที่สังคมนาฏศิลป์เลือกสรรและสร้างสรรค์ท่าทางต่างๆ ให้ความหมายเฉพาะที่เข้าใจและสื่อสารกันได้ในกลุ่มชุมชนเรณูนคร หรืออาจกล่าวได้ว่านาฏศิลป์ได้พัฒนาจากรูปลักษณ์ที่ง่ายและเป็นส่วนประกอบของคำพูดหรือวรรณศิลป์ ไปสู่การสร้างภาษาของตนเองขึ้นที่เรียกว่าภาษาท่าฟ้อน โดยกำหนดกันในกลุ่มเรณูนครแต่เดิม ว่าท่าใดมี

ความหมายว่าอย่างไร ภาษาท่าพ่อนั้นยังแสดงออกถึงซึ่งอารมณ์ของมนุษย์อีกด้วย และท่าที่แสดงอารมณ์เหล่านี้ก็เลียนแบบก่าปกริยาของมนุษย์ที่แสดงอารมณ์ต่างๆ ออกมานั่นเองเช่น การใช้มือตบตัวเองแสดงถึงพลังกำลังของร่างกาย พร้อมทั้งสื่อความหมายการเลียนแบบธรรมชาติ การสื่อถึงความหมายของการเรียนรู้จากภาษาท่า มิใช่แต่การใช้คำพูดเท่านั้น

นาฏศิลป์คือการสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวผ่านสื่อทางด้านการแสดงทางด้านร่างกาย ผสมผสานดนตรีเครื่องแต่งกาย แสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวภูไท เป็นการจำลองบอกเรื่องราวของกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่มีความสำคัญออกมาเป็นนาฏศิลป์ และแฝงการสั่งสอนในกระบวนการท่ารูปแบบการพ่อนทั้งความหมายของท่า องค์ประกอบ รูปแบบ ในการสื่อสารว่าตนเองเป็นคุณลักษณะเช่นไร ในชุมชนเรณูนครเองก็มีการนำเอาการพ่อนหลายๆชุดเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่เป็นทั้งของขึ้นชื่อเช่นข้าวปุ้น (ขนมจีน) การขับขานเพลงที่แต่งเียนยอความสวยงามของสาวเรณูแล้วนำมาพ่อนประกอบเต็นมาแสดงออกมาในการต้อนรับผู้มาเยือน

การสังสรรค์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมฉะนั้น จึงมักพบปะสังสรรค์กันในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ ในชุมชนเรณูนครอดีตมีการพบปะสังสรรค์ในการใช้นาฏศิลป์ในการจัดงานบุญประเพณีต่างๆ เช่นบุญบั้งไฟ บุญมหาชาติ บุญเข้าพรรษาพิธีกรรม พิธีการ ล้วนแต่มีการใช้นาฏศิลป์เป็นสื่อในการพบปะสังสรรค์ทั้งนั้น ปัจจุบันพบว่าหากมีการจัดเตรียมการแสดงขึ้นหรือมีการขอศึกษาการนาฏศิลป์จากต่างที่ในชุมชนก็จะมีผู้ฝึกซ้อมพ่อนมีการรวมกลุ่มของผู้พ่อนในชุมชนทำให้มีการพบปะกันของคนในชุมชนและถือเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชนในสังคมเรณูนคร

การบันเทิงเพื่อคนอื่น

นาฏศิลป์ที่แสดงเพื่อเสริมสร้างความบันเทิงแก่คนดูนี้ เป็นกิจกรรมที่มีมานานตั้งแต่สังคมเริ่มมีโครงสร้างที่ชัดเจน และเริ่มมีกลุ่มชนที่มีความชำนาญเฉพาะทางจนเกิดมีอาชีพนักแสดงศิลปะการแสดงปรากฏในประวัติศาสตร์นาฏศิลป์ นาฏศิลป์ในเรณูนครนั้นมีการจัดการแสดงเพื่อการท่องเที่ยวอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะพ่อนภูไท ซึ่งจากเดิมเป็นการพ่อนเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มของตนเองในงานเทศกาลต่างๆ หรือพิธีกรรมในวิถีชีวิตของกลุ่มชุมชนเรณูนคร ปัจจุบันการพ่อนต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองหรือนักท่องเที่ยวถือเป็นการบันเทิงเพื่อนคนอื่นทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีความสุขของนักท่องเที่ยวที่ได้ชมรวมทั้งผู้พ่อนในชุมชนล้วนแต่มีความภาคภูมิใจในการแสดงออกถึงการพ่อนในวัฒนธรรมของตนเอง การต้อนรับผู้มาเยือน

พิธีกรรม

นาฏศิลป์เป็นเครื่องแสดงสิ่งที่มีพลังพิเศษหรือเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติในตัวผู้ทำหน้าที่เป็นพ่อนหมอผี หรืออินยหนึ่งคนเหล่านี้ใช้ศิลปะการแสดงสื่อสารกับพลังเหนือธรรมชาติให้สิ่งสถิตยในตนหรือผ่านตนไปยังผู้ที่ต้องการรับอิทธิฤทธิ์เหล่านั้น การพ่อนรำในลักษณะนี้เป็นการแสดงออกแสดงเดี่ยว แต่ในบางครั้งบางแห่งก็มีการแสดงเป็นกลุ่มตัวอย่าง พิธีกรรมที่มีการใช้นาฏศิลป์ปรากฏในชุมชนภูไทเรณูนคร ได้แก่ การพ่อนเหยา การเลี้ยงผี การเข้าทรงของเจ้าปู่ปลา การพ่อนบูชาพระธาตุเรณูในบุญเดือน 4

ประเพณีการเหยาของชาวภูไทเรณูนครนั้น สืบเนื่องมาจากการนับถือผีและเชื่อถือในการเสี่ยงทาย คล้ายกับผีฟ้านางเทียมของลาวซึ่งจะมีเครื่องเช่นหรือที่เรียกว่าค้าย้อ ได้แก่ ข้าวสาร 5 ชั้น 8 ไข่ เหล้าขาว บุหรี่ ดอกไม้ แคน เงิน (แล้วแต่ผู้ประกอบพิธีจะเรียกเก็บ) เป็นต้น เมื่อมีผู้เจ็บไข้ได้ป่วยภายในบ้าน ก็เชื่อกันว่าเป็นเพราะผีกระทำ หากผีต้องการอะไรก็จัดให้เรียกว่า “แก้ผี” ผีจะไม่กระทำต่อคนไข้ คนไข้ก็จะหายเป็นปกติ วิธีการเพื่อทราบว่ ผีต้องการอะไร เจ้าภาพจะจัดหามาทำพิธี ฟ้อนรำ อ้อนวอนไปตามพิธีการ ผู้ทำพิธีดังกล่าวเรียกว่า “หมอเหยา” ส่วนพิธีเรียกว่า “พิธีเหยา” และจะมีการเสี่ยงทายด้วย เสริจพิธีหมอเหยาจะบอก เจ้าภาพว่า ผีต้องการอะไร ให้จัดการแก้มผีตามนั้น รวมทั้งแจ้งผลการเสี่ยงทายให้ทราบด้วย เมื่อปฏิบัติตาม และหมอเหยาทำพิธีเหยาแล้วอาการเจ็บป่วยจะหายเป็นปกติ

โดยหมอเหยาผู้ทำพิธี มักเป็นผู้หญิง โดยการออกทำฟ้อนรำ ประกอบกับเสียงปี่ภูไท แต่ปัจจุบันใช้แคนเป่าแทน ซึ่งผู้เป่าเสียงแคนประกอบเรียกว่า หมอแคน จากนั้นหมอเหยา จะมีคำร้อง อ้อนวอนไปตามพิธีกรรมของหมอเหยา แล้วจะมีการแจ้งผลการเสี่ยงทายให้ทราบ มีการ ร้องรำ กล่าวคำเพื่อเป็นตัวกลางสื่อไปถึงผีที่ปกปักรักษา หรือผีที่มาทำอันตราย และหมอแคน จะเป่าแคน ประกอบการทำพิธี

การฟ้อนในพิธีกรรมที่พบในชุมชนคือ การเสี่ยงผี และการเข้าทรงของเจ้าปู่ดูลา มีการฟ้อนแบบไม่เป็นรูปแบบ ฟ้อนประกอบคนตรีลายเตี้ย ลายเซ็ง ลายลมพัดพร้าว

พิธีการฟ้อนบูชาพระธาตุเรณูนครนั้นแต่เดิมในอดีตในเทศกาลต่างๆ อาทิ การฟ้อนในบุญบั้งไฟ บุญมหาชาติหากแต่ในเทศกาลนมัสการพระธาตุเรณูนครนั้นมีการฟ้อนเฉพาะบางปี

การออกกำลังกาย

นาฏยศิลป์ในเรณูนครหรือนาฏยศิลป์ทั่วไปนั้นต้องอาศัยกำลังอย่างมากในการฝึกหัดในการซ้อม และในการแสดง ดังนั้นผู้ปฏิบัติด้านนาฏยศิลป์ก็เหมือนกับการออกกำลังอยู่ตลอดเวลา การที่ต้องใช้กำลังในการออกท่าทางโลดเต้นเช่นนี้ ทำให้คนเราเกิดความคิดที่นำเอาศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์มาเป็นปัจจัยในการออกกำลังกาย เพื่อให้คนเราเกิดความสุขสนุกสนานไปพร้อมกัน เช่นการฟ้อนภูไทเรณูนครนั้นในการออกเดี่ยวมีการแสดงที่ใช้ท่ามวยโบราณในการแสดงทำให้มีการออกพลังกำลังอย่างเต็มที่ อีกนั้นหนึ่งการฟ้อนชนิดนี้โดยเฉพาะฝ่ายชายมีการใช้ร่างกายเพื่อสื่อถึงความแข็งแรงในร่างกายนที่พร้อมดูแลคุ้มครองในอนาคต ปัจจุบันในชุมชนพบว่าการเต้นเอโรบิกหรือการเต้นออกกำลังกายประกอบเพลง ก็ถือเป็นการนำเอานาฏยศิลป์มาประยุกต์ให้ออกกำลังกายมีความสุขสนุกสนาน มีท่าทาง มีรูปแบบ มีความพร้อมเพียงจึงเป็นที่นิยมและเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ดีทั้งการออกกำลังกายคนเดียวที่บ้านและดูวีดิทัศน์หรือโทรทัศน์ประกอบ ถือเป็นการใช้นาฏยศิลป์เป็นเครื่องมือออกกำลังกายนั้นเป็นการเลือกสรรท่าทางการเคลื่อนไหวต่างๆที่ได้รับการศึกษาดีแล้วว่า เป็นกากระตุ้นหรือบำบัดส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายเช่น การลดไขมันหน้าท้อง สะโพก โคนขา หรือการเพิ่มกล้ามเนื้อโดยการออกท่าทางประกอบดนตรีที่จะทำให้เกิดจังหวะจะโคนในการเคลื่อนไหวร่างกาย จึงทำให้ผู้ออกกำลังกายกระปี่กระเป่า กระฉับกระเฉง ทำให้ไม่เครียดและไม่บังคับกล้ามเนื้อจนเกินไป ซึ่งพบว่าในชุมชนเรณูนครมีการร่วมกิจกรรมดังกล่าวที่หน้าเทศบาลชุมชนเรณูนคร

การพ็อนในพิธีการ

ในสังคมหนึ่งย่อมมีพิธีกรรมต่างๆ แต่ละพิธีการต่างๆแต่ละพิธีการก็มีความสัมพันธ์แตกต่างกันไป ในชุมชนเรณูนครนั้นมีการพ็อนดังกล่าวเป็นอยู่เรื่อยๆ จากการประกอบพิธีการเปิดงานต่างๆ ทั้งเทศกาลทางด้านการท่องเที่ยว และงานการต้อนรับแขกคนสำคัญที่เข้ามาชุมชนล้วนใช้นาฏยศิลป์เป็นเครื่องรับรองผู้มาเยือนทั้งสิ้น ซึ่งในสังคมเรณูนครนั้นมักใช้นาฏยศิลป์เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบการให้งานพิธีการนั้นมีความเอิกเกริก ทั้งนี้ยังแสดงถึงความยิ่งใหญ่และความสมบูรณ์ของงานที่จัดขึ้นในพิธีการต่างๆตามแต่การจัดงานนั้นๆ

การเผยแพร่เอกลักษณ์

เรณูนครเป็นชุมชนหนึ่งที่เป็นกลุ่มหนึ่งที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของนาฏยศิลป์อย่างชัดเจนนาฏยศิลป์เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในชุมชนถือเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าชุมชนเรณูนครมีลักษณะที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากชุมชนอื่นอย่างไร ทำพ็อนเครื่องแต่งกาย และดนตรีอันเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นนี้เองทำให้คนในชุมชนเรณูนคร สามารถสร้างความภูมิใจทั้งคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง และมักนำออกแสดงในวาระอันควร แต่ในปัจจุบันเมื่อมีการคมนาคมและการสื่อสารที่ทันสมัย การพ็อนรำเฉพาะถิ่นก็แพร่หลายไปให้คนท้องถิ่นอื่นๆได้รู้จักและเห็นว่าเป็นของแปลกใหม่น่าสนใจโดนเฉพาะพวกต่างชาติต่างวัฒนธรรมที่เดินทางมาท่องเที่ยวก็สนใจจะดูนาฏยศิลป์ หรือเจ้าของวัฒนธรรมนั้นส่งนาฏยศิลป์ออกไปเผยแพร่ในต่างแดนให้คนในต่างแดนรู้จักชุมชนตนเองบ้าง เรณูนครก็ชุมชนที่มีการแสดงอย่างต่อเนื่องในการเผยแพร่ความเป็นตัวตนของชุมชนโดยผ่านนาฏยศิลป์ โดยเฉพาะชุดพ็อนภูไทเรณูนคร และยังได้รับเชิญไปแสดงงานต่างๆนอกพื้นที่ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งถือเป็นชุมชนที่ประชาสัมพันธ์ความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนของตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความภูมิใจของคนในชุมชนที่ถือว่านาฏยศิลป์เป็นสิ่งที่มีความค่าของสังคมเรณูนคร

การรักษาเอกลักษณ์ของชาติและชุมชน

ในชุมชนเรณูนครมีการสืบทอดศิลปะการพ็อนรำของตนเองไว้มิให้สาบสูญ จึงมีแม่ครูพ่อครู ผู้ทำหน้าที่ดูแลรักษาและสืบทอดให้เยาวชนรุ่นหลังสืบทอด ถือเป็นกาถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้ยังพบว่ามีการสอนบุคคลนอกพื้นที่ทั้งประชาชนทั่วไป และเยาวชนทั้งในและนอกสถาบันการศึกษา ซึ่งปัจจุบันนาฏยศิลป์เรณูนครนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเอกลักษณ์ของชาติ ที่มีคนสนใจเข้ามาศึกษาอยู่บ่อยครั้ง จากการเข้ามาศึกษาจากผู้สนใจทำให้ทราบว่าชุมชนนี้มีความดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมโดยเฉพาะการพ็อนอย่างเหนียวแน่น และทำให้ชุมชนเกิดความภูมิใจและตระหนักถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

การสร้างสรรคศิลปะการแสดง

นาฏยศิลป์เรณูนครเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืนได้ต้องมีนาฏยศิลป์ินดูแลเอาใจใส่และริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เพิ่มพูนเสมอ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ก็อาจมีดีบ้างไม่ดีบ้างปะปนกันไป สิ่งไหนดีคนก็จะนิยมนำไปฝึกหัดและแสดงให้แพร่หลายกันต่อ ๆ ไป การสร้างสรรค์ของนาฏยศิลป์นั้นมักมิได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดขึ้นจากสังคมเรณูนครที่ทำนุบำรุงศิลปะการแสดงทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นผู้ผลักดันให้เกิดมีการสร้างสรรค์ขึ้นอยู่เสมอ เช่น มีการเพิ่มชุดพ็อนมากขึ้นในตัวชุมชน เนื่องจากแรงผลักดันในด้านการท่องเที่ยวที่ต้องการสิ่งละอันพัน

ละน้อยในการเสพศิลป์ในเวลาอันจำกัด คนในชุมชนเองก็ตอบสนองความต้องการของตนเองและมีการเปื้อนในการแสดงสิ่งดีๆในสังคมเรณูนครด้วยเช่นกัน ดังนั้นเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้ดึงดูดความสนใจของคนดูโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว จึงเป็นกระแสตามธรรมชาติที่ต้องการประดิษฐ์คิดค้นศิลปะการแสดงให้แปลกใหม่และแปลกแตกต่างอยู่เสมอ เป็นการทำงานศิลปะเพื่อศิลปะเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่ในเรณูนครนั้นการสร้างสรรค์ในกรอบจารีตเดิมเป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น ฟ้อนเบ็งโขง ฟ้อนซุ้มเมืองเว ฟ้อนซึ้งข้าวปุ้น ฟ้อนหมอเหยา เป็นต้น หากแต่ในชุมชนยังพบการนำเอาสิ่งต่างๆที่มีอยู่มาประกอบในการแสดงบ้างตามกระแสสังคมภายนอก ทั้งในด้านการศึกษา การและเทคโนโลยีในสื่อมันติมีเดียต่างๆ ทำให้มีการประกอบสร้างงานทางนาฏศิลป์ที่มีการสร้างสรรค์มากกว่าเดิมเช่น การแสดงชุดเมฆซึ่งเรณูนคร ซึ่งเป็นการแสดงที่ประกอบจากชุดการแสดงต่างๆ รวมกันเป็นหนึ่งการแสดง ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงที่มีความแปลกใหม่ล่าสุดในชุมชนเรณูนคร โดยใช้นาฏศิลป์ที่มีอยู่แล้วประกอบการใช้เรื่องราวร้อยออกเป็นการแสดงคล้ายกับแมดเล่

การศึกษา

ชุมชนเรณูนครนั้นมีการศึกษาเข้ามาในทางด้านนาฏศิลป์ทั้งในระบบการศึกษาจากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในหลักสูตรโดยมีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของมาตรฐานของนาฏศิลป์ไทยทั้งนาฏศิลป์สากลในด้านการเต้นวงลูกทุ่งในชุมชน และพบว่ามีผู้นำเอานาฏศิลป์ของชุมชนเข้ามาเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ศึกษาในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในหลักสูตรนาฏศิลป์ชุมชนซึ่งแสดงความภูมิใจความเป็นเอกลักษณ์ทางการแสดงนาฏศิลป์ของชุมชนเรณูนคร ทั้งนี้ นอกเหนือจากระบบการศึกษาแล้วยังพบว่ามีการสอนตามคุ้มวัดต่างๆ ทั้งคณะผู้จัดการแสดงมีการเปิดการเรียนรู้อีกแก่เยาวชนและผู้สนใจเข้ามาศึกษาตลอดเวลา และยังมีเข้ามาของเยาวชนหรือผู้สนใจจากต่างพื้นที่เข้าอย่างบ่อยครั้ง เพื่อศึกษานาฏศิลป์ของชุมชนอย่างต่อเนื่องและบ่อยครั้งขึ้น ยกตัวอย่างอาทิการเข้ามาศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชมรมภูไทมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชมรมศิลป์วัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

การบันเทิงเฉพาะตน

เมื่อคนในชุมชนมีความสุขก็มักแสดงออกมาโดยการร้องรำทำเพลงอันเป็นการระบายอารมณ์นั้น ๆ และทำให้คนอื่นได้ประจักษ์ การได้ฟ้อนรำไปตามเสียงดนตรีเป็นความสุขหลายทาง ทางหนึ่งคือความสุขทางใจที่ได้ระบายอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ออกมาผ่านท่าทางการแสดง และสื่อสารออกมาตามภาษาท่า ความหมายสิ่งหนึ่งคือความสุขใจที่ได้วัดความสามารถในการฟ้อนรำของตนว่าทำได้หรือทำได้ดีกว่าใครๆ เมื่อมีคนชื่นชมยกย่องให้ปรากฏก็มีความรู้สึกปราบปลื้มเป็นสุข ซึ่งในอดีตชุมชนเรณูนครนั้นมีการแสดงเพื่อความรื่นเริงในกลุ่มของตนเองและแสดงความสามารถเพื่อแสดงพลังกำลังความสวยงามของกลุ่มชายชาวเรณูนครผ่านการฟ้อนในงานบุญต่างๆ ในปัจจุบันพบว่า มีอีกนัยหนึ่งคือเป็นความสุขที่สามารถจดจำทำรำและกระบวนรำตามแบบฉบับของโบราณจารย์ในชุมชนได้อย่างแม่นยำ ทำให้เกิดความปิติยินดีในการมีมันสมองที่ดีจำได้แม่นยำ มีร่างกายสมบูรณ์ ทำท่าทางที่ยากและสลับซับซ้อนได้อย่างสมบูรณ์ อีกทางหนึ่งเป็นการแสดงว่าตนเด่นเข้าขาคู่เต้นในกรณีของการลีลาได้ลงตัว สุดท้ายที่กล่าวถึงนี้คือสามารถอดทนอดกลายแปลกแหวกแนวด้วยเซาว์ปัญญา และสัมพันธ์อันดีกับดนตรี จึงมีความสุขใจในการฟ้อนในแต่ละบุคคลในชุมชนซึ่งจะเห็นได้

ทั่วไปในสังคมเรณูนคร เนื่องจากว่าในสังคมมีการยกย่องผู้ที่เป็นผู้พ่อนว่ามีเกียรติ มีการชื่นชมของคนในชุมชนถือเป็นสิ่งที่ตั้งงามสวยงามตามความนิยมของชุมชน

จากการศึกษาโดยนำหลักทฤษฎีเรื่องบทบาทของนาฏศิลป์ในสังคมของอาจารย์สุรพล วิรุฬห์รักษ์พบว่าในชุมชนเรณูนครนี้ไม่ปรากฏว่านาฏศิลป์เป็นเครื่องอุปโภคเฉพาะชนชั้น เนื่องจากนาฏศิลป์ในชุมชนนี้เป็นนาฏศิลป์ที่เป็นพื้นเมืองไม่มีการปิดกั้นความกระแสร่วมเข้ามาของสังคมภายนอกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังพบว่ามีกระแสทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างดี แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมภายในของชุมชนเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าบทบาทหนึ่งของนาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนครคือนโยบายของการเมืองท้องถิ่น

การเมืองการปกครอง

ในชุมชนเรณูนครนั้นมีการใช้นาฏศิลป์ในท้องถิ่นสร้างนโยบายการหาเสียงของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากเทศบาลเมืองเรณูนครและหน่วยงานราชการในพื้นที่ทั้งในอำเภอและตัวจังหวัดนครพนมนั้นได้รับการยอมรับว่าเรณูนครนั้นมีนาฏศิลป์พื้นเมืองที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งกลุ่มการเมืองท้องถิ่นทุกกลุ่มได้หยิบยกเข้ามาในการปรับแผนนโยบายในการอนุรักษ์ ปรับปรุงและพัฒนาาฏศิลป์ของชุมชน แสดงให้เห็นว่านาฏศิลป์มีบทบาทอย่างมากในชุมชนนี้ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องนำมาสร้างนโยบายให้มีความชัดเจนในการทำเป็นแผนการหาเสียงและการจัดรูปแบบของการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน แสดงว่าชุมชนนี้ให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญต่อนาฏศิลป์เป็นอย่างมาก

*คนเรณูนครโดยนิสัยแท้จริงแล้วมีความทันสมัย และค่อนข้างรักสวยรักงามแต่งตัวเก่งด้วยจากการติดต่อกับทางกรุงเทพฯโดยตลอด ซึ่งเป็นในส่วนของผู้พ่อนหรือญาติพี่น้องฝ่ายหญิงที่เป็นคุณนายในการแต่งงานกับข้าราชการหรือพ่อค้าที่กรุงเทพฯ เนื่องจากว่าผู้หญิงที่พ่อนส่วนใหญ่จะได้แต่งงานกับข้าราชการส่วนกลางเป็นคุณหญิงคุณนายเกือบทั้งหมด และอีกอย่างการค้าขายของชาวเรณูนครก็มีการติดต่อกับเมืองไทยหรือกรุงเทพมหานครโดยตลอด

ยุคสมัยเปลี่ยนไปแต่ความทันสมัยของสาวเรณูนครก็ยังคงอยู่ดูจากเมื่อทรงผมของคุณแม่ของคุณป้าต่างๆ ปัจจุบันอายุ 60 ขึ้น รูปที่ผมลงไปเนี่ยสาวชาวบ้านห่างจากกรุงเทพฯ 700 กว่ากิโล แต่ดูสิครับทรงผมเพชรราชราชชัดๆ ขดกันหอย เกี้ยวหัวรั้งน้ไปสามชั้นเขียว บ๊อบเท แม่เจ้าไวย์นี่หรือสาวภูไทสาวไทบ้าน

กลวิธีของพ่อนภูไทเรณูนคร

กลวิธีของพ่อนภูไทเรณูนคร พ่อนภูไทเรณูนคร เป็นการพ่อนของชาวภูไทในชุมชนเรณูนคร จังหวัดนครพนม พื้นฐานของพ่อนนี้เป็นการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่คุณลักษณะของอารมณืความรู้สึกลงในในชุมชนเพื่อสื่อสารออกมาทางด้านนาฏศิลป์ให้เกิดความงามทางด้านสุนทรียศาสตร์ผ่านกระบวนการบทเพลงเสื้อผ้าและถ้ำรำที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวภูไทเรณูนครได้อย่างเด่นชัด จากการเรียงร้อยของลักษณะของธารามที่สื่อประสานถึงความมีสุนทรียศาสตร์ทางด้านอารมณืกับธรรมชาติการเรียนรู้แบบธรรมชาติการสอนในลักษณะของความรับผิดชอบระหว่างความรับผิดชอบของกุลสตรีและสุภาพบุรุษในการพ่อนรำในการ

รับผิดชอบการนำเสนอวิถีชีวิตของสังคมเกษตรให้เกิดการสมดุลง่ายในระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ผ่านบทเพลงลมพัดพร้าวและชุดการแต่งกายของภูไทเรณูนครซึ่งมีลักษณะเป็นชุดสีกรมท่าหรือสีน้ำเงิน 10 ตัวแดงมีกระดุมเงิน 8 คู่เม็ดกลมมีสายเลขแปดคล้อง จากที่ศึกษาในส่วนของ การแสดงในชุมชน จะเกิดกิริยาและอากัปกิริยาในการที่นำเสนอรูปแบบการสอนผ่านบทเพลงที่เป็นลักษณะของการไม่ได้ นับจังหวะสื่อประสานความกลมกลืนในระหว่างบทเพลงและความเป็นอัตลักษณ์ในการเปลี่ยนถ้า เปลี่ยนทางของการสอนนั้นเกิดจากการนำโดยคนนำเป็นการพ้อนเปลี่ยนทำแล้วก็ค่อยค่อยเปลี่ยนตาม รูปแบบของลำดับการจัด เรียงของคู่แต่ละคู่พ้อน ไม่มีการนับจังหวะที่ตายตัวมีลักษณะของการ สนุกสนานและมีความเป็นธรรมชาติแฝงไปด้วยความมีอารมณ์ที่สนุกสนานและหยอกเย้ากันระหว่าง หนุ่มสาวที่มีความงามเป็นคุณลักษณะของแบบฉบับความเป็นชาวบ้านเรียบง่ายแต่งดงามสื่อประสาน ทางอารมณ์ตามบทเพลง หากแต่ด้วยกระแสสังคมปัจจุบันด้วยกระแสสังคมของการนิยมชมชอบการ พ้อนชุดนี้จึงทำให้มีการบรรจุเข้าไว้ในหลักสูตรในระดับพื้นฐานท้องถิ่นและนำไปสู่ระดับอุดมศึกษาทำให้ การแสดงชุดนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ในลักษณะของท่ารำการแต่งกายยังคงอยู่เพลงยังคงอยู่แต่ ลักษณะของธารามที่ถ่ายทอดออกมาลักษณะของถ้าจะเป็นแม่แบบและแม่ฐานที่ค่อนข้างที่จะชัดเจน ตามแบบมาตรฐานในระบบของการให้คะแนนในระบบระบบการศึกษาถ้าจะต้องตรงกับจังหวะและให้ เกิดกระบวนการของถ้าอย่างชัดเจนและเป็นการเคลื่อนไหวที่เป็นแนวแบบแผนที่ถูกต้องตามแผนที่ กำหนด ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการของชุมชนที่มีการพ้อนในลักษณะของการเรียงเรียงกู่ลักษณะของ ธาตุและมีการแตกแขนงในอริยาบทของแต่ละบุคคลทำให้เกิดความงามที่แตกต่างกันแต่คุณลักษณะ ของถ้าเสื้อผ้าและดนตรียังคงอยู่ในรูปแบบของการแสดงชุดนี้อย่างสมบูรณ์ของระบบการศึกษา

นาฏยศิลป์ภูไทเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชนเผ่าภูไทและชนเผ่าใกล้เคียงที่ดำเนินมาจาก อดีต แม้อพยพต่อเนื่องมาและกระจายทั่วภาคอีสาน ประเพณีและวัฒนธรรมของนาฏยศิลป์ก็ยังคงติด แน่นกับวิถีชีวิตดั้งเดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในการดำรงอยู่ของนาฏยศิลป์ในชุมชนนี้ผู้ที่ดำรงไว้เป็น หลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันล้วนเป็นผู้ชาย แล้วผู้ชายมีผู้ชายทั่วไปและผู้ชายพิเศษ (คือผู้ที่มี ความสามารถพิเศษในด้านนาฏยศิลป์) ใช้นาฏยศิลป์เป็นสื่อที่แสดงออกของบุรุษลักษณะ ที่จะนำไปสู่ การแสดงพลังในการหาคู่ ในการบูชา เกี่ยวพาจนกระทั่งการทอ่งเที่ยว จนถึงหลักสูตรของการศึกษา ล้วนแต่เป็นพ่อครูทั้งนั้นเป็นต้น เมื่อมีการปรับปรุงเริ่มมีผู้หญิงเข้ามาทำให้รูปลักษณ์เกิดพัฒนาการที่มี ลักษณะของหญิงชายเกิดขึ้นในการพ้อนคู่เกี่ยว แล้วรูปแบบการใช้นาฏยศิลป์ในสังคมในชุมชนนี้ก็ เปลี่ยนจากวิถีชีวิตที่เป็นเฉพาะ ก็เปิดออกสู่การบันเทิงเพื่อคนอื่น ในลักษณะการทอ่งเที่ยว หรือแม้แต่ การบูชาพระธาตุพนมหรือพระธาตุเรณูเช่นจากการพ้อนที่มีการหันหน้ามาเป็นหันหลังให้องค์พระธาตุ เป็นการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมภายนอกเป็นต้น นี่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากบริบททาง สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง สังคมในชนเผ่านี้เป็นสังคมเปิดเพราะฉะนั้นพัฒนาการของชนเผ่าภูไทเรณู นครนี้ในด้านนาฏยศิลป์จึงมีการผสมผสานอันเกิดจากการปะทะสัมพันธ์จากโลกภายนอก ผ่านการค้า การศึกษาการปกครอง เป็นต้น วัฒนธรรมที่นำเข้ามาในสังคมนี้อาจจะต้องมีความเข้ากันตรงกันหรือ ใกล้เคียงกับความหมายของลักษณะทางศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่านี้ หรือบางกรณีจะต้องหยุดและ ปรับเปลี่ยนให้เป็นรสนิยมของบุคคลในสังคมของภูไทเรณูนคร แต่สิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตจะเป็นจุดเด่น และก็เป็นที่ยอมรับว่าผู้ชายออกมาแข่งขันลวดลายและเป็นค่านิยมแบบหนึ่ง ยิ่งมีการออกลวดลาย ประชันความแข็งแรงของท่าพ้อนยิ่งมีความชื่นชมของบุคคลในชุมชนซึ่งถือเป็นการชื่นชมทางความ

งามของสังคมในชุมชนนี้ โดยที่การพ้องไม่เปรียบเทียบแต่เป็นการแสดงความสดความแปลกความใหม่ ในการบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ผ่านการพ้องรำ เป็นสังคมที่เป็นปลายเปิด ปกติการมองทางด้านนาฏศิลป์นี้ความหลากหลายแล้วค่อยๆ ตกผลึกทางด้านนาฏศิลป์จนกลายเป็นรูปแบบ คล้ายๆ ปรากฏรามิตรเข้าและออกแต่คุณลักษณะของนาฏศิลป์ยังคงรูปอยู่

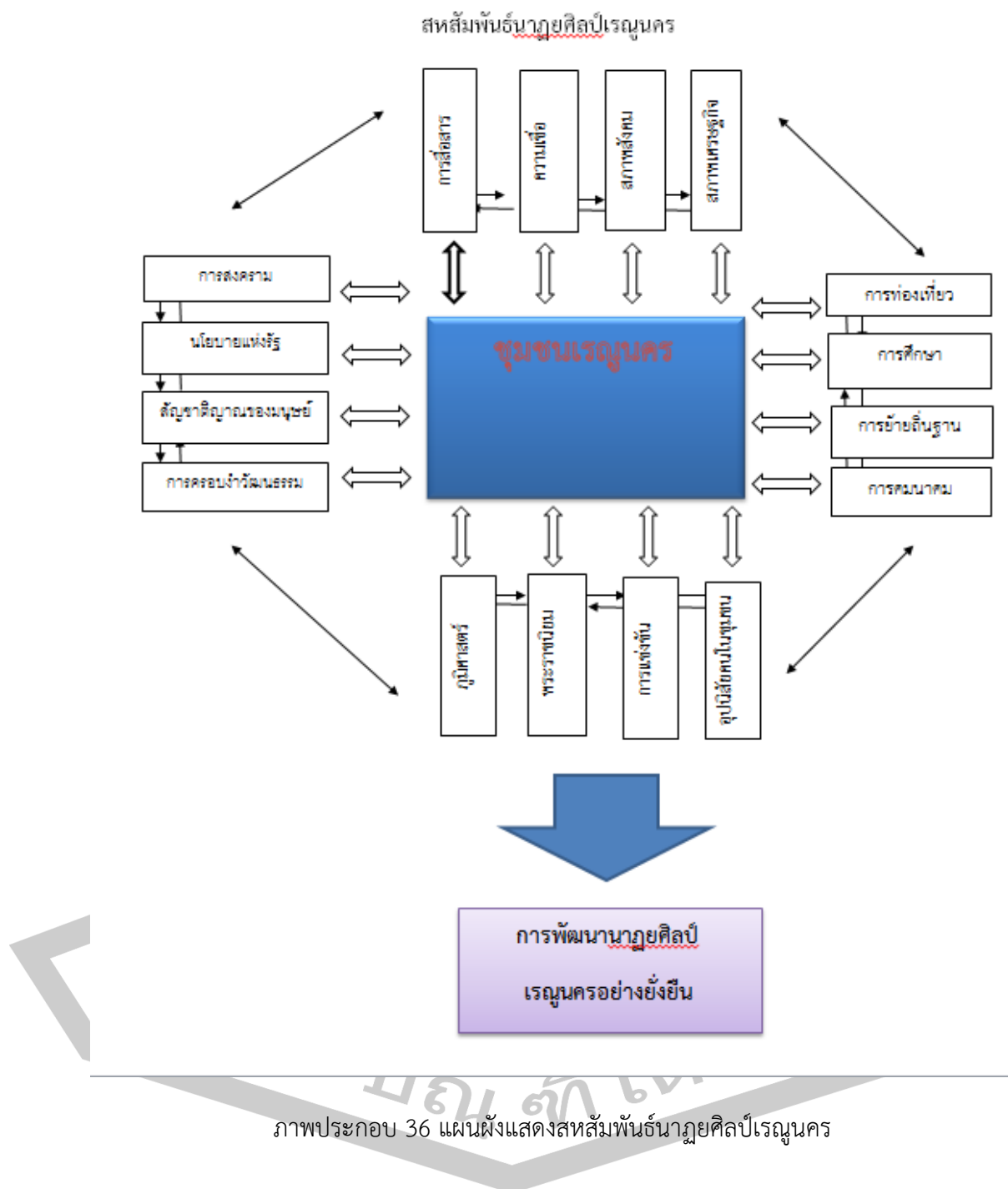
จากความนิยมของชนกลุ่มชนของตนเองและจากความชัดเจนของนาฏศิลป์ในชุมชนส่งผลให้มีการพ้องมีความบ่อยครั้งขึ้น มีการนำนาฏศิลป์เข้ามาสอนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เห็นความสำคัญในนาฏศิลป์ทำให้มีการนำไปใช้ในการเรียนการสอนในสถาบัน ทั้งนี้ยังพบว่าลักษณะของท่ามีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง และยังพบว่ามีท่าเป็นต้นแบบในการคิดประดิษฐ์ชุดการแสดงใหม่ๆ เกิดขึ้น อาทิเช่นพ้องเดี่ยวเดี่ยวของวิไลยนฤทัยปรี้อยเอ็ด พ้องละครภูไทของกาฬสินธุ์แบบฉบับชายหญิงในปัจจุบัน ในระยะเวลาต่อมา

ใจหลักสำคัญของพ้องภูไทเรณูนคร ผู้วิจัยพบในการศึกษา การพ้องภูไทเรณูนครนั้น ส่วนสำคัญอยู่ที่ลักษณะของท่ากับการสอนในการพ้องที่แฝงในตัวท่า ท่าพ้องโดยที่ชายเป็นตัวที่บ่งบอกความเป็นคุณลักษณะที่เด่นชัดและชัดเจนกว่ากล่าวคือ การพ้องชายในท่าหลักของการพ้องจะมีการยกลอยตัวกลางอากาศในการใช้เท้า 1 วินาทีจากการตั้งตัว ซึ่งแม่ท่ามาจากการไถนาของผู้ชายในการย่ำโคลนในที่นา แสดงถึงความขยันขันแข็งในการทำมาหากิน ท่าของมือเป็นวงกว้างเปิดลำตัวแสดงถึงความมองอาจของผู้พ้องที่มีความสง่างามตามลักษณะของแต่ละคน ท่าทั้งหมดมุ่งเน้นการสอนถึงความ เป็นสุภาพบุรุษ การรับผิชอบหน้าที่ความเข้มแข็งของเพศชายการให้เกียรติแก่เพศหญิง ส่วนการพ้องของหญิงลักษณะของเท้าในตัวแม่ท่าหลักในการใช้เท้ามาจากการหาน้ำที่ไม่ให้น้ำกระเพื่อมตามจังหวะการใช้ลำตัวแสดงถึงคุณลักษณะความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ที่มีให้น้ำทำในบ้านขาดแคนน้ำในการอุปโภคบริโภค ลักษณะของมือเป็นการปกป้องตัวเอง ในนั้นแฝงเพื่อสอนให้มีการรักษวงสวนตัว ความเป็นกุลสตรี ลักษณะท่าทั้งหญิงชายจะแสดงออกมาตามจังหวะเพลงของลายลมพัดพร้าวที่สื่อถึงสายลม การใช้ร่างกายของท่าไปตามจังหวะเพลงที่มีความพลิ้วไหวแต่มีการนำลักษณะของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันเข้าไปในท่าพ้องทำให้เกิดลักษณะที่มีความคล้ายคลึงในในท่าแต่มีอัตลักษณ์ของแต่ละคน อาจมีความพร้อมเพียงหรือไม่ก็ได้ การพ้องภูไทเรณูนครนี้ห้ามมิให้ถูกเนื้อต้องตัว ซึ่งแสดงถึงการมีจารีตประเพณีที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตัวในครรลองของหนุ่มสาวของกลุ่มชนนี้ นี่คือการพ้องภูไทเรณูนคร

จากการศึกษาโดยนำหลักทฤษฎีเรื่องบทบาทของนาฏศิลป์ในสังคมของ ศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ราชบัณฑิต พบว่าในชุมชนเรณูนครนี้ไม่ปรากฏว่านาฏศิลป์เป็นเครื่องอุปโภคเฉพาะชนชั้น เนื่องจากนาฏศิลป์ในชุมชนนี้เป็นนาฏศิลป์ที่เป็นพื้นเมืองไม่มีการปิดกั้นความกระแสนการเข้ามาของสังคมภายนอกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังพบว่ามี การรับกระแสทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างดี แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมภายในของชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าบทบาทหนึ่งของนาฏศิลป์ในชุมชนเรณูนครคือนโยบายของการเมืองท้องถิ่นการเมืองการปกครอง

ผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่าจากหลักทฤษฎีปัจจัยการกำเนิด การคงรูป การพัฒนา การเสื่อมสลาย ของนาฏศิลป์ ของศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย

ว่ามีพบหัวข้อที่มีอิพลต่อนาฏยศิลป์ในชุมชนเรณูนครเพิ่มขึ้นคือ ประชากรในชุมชนเอง การเมืองการปกครองท้องถิ่น การแข่งขันของกลุ่มผู้แสดงในชุมชน สถาปัตยกรรม พระราชนิยมที่เอื้อต่อการที่ทำให้นาฏยศิลป์ในชุมชนแห่งนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำอธิบายแผนผังแสดงสหสัมพันธ์นาฏศิลป์เรณูนคร : ความสัมพันธ์ของนาฏศิลป์และชุมชนเรณูนครมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่ปรากฏผู้วิจัยพบมีทั้งหมด 16 ข้อ ดังต่อไปนี้ สัญชาติญาณของมนุษย์ ความเชื่อ สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นฐาน การคมนาคม การท่องเที่ยว การสงคราม นโยบายแห่งรัฐ การศึกษา การครอบงำวัฒนธรรม พระราชนิยม ภูมิศาสตร์ การแข่งขันอุปนิสัยคนในชุมชน ในแต่ละหัวข้อนั้นพบว่ามีความสัมพันธ์กันโดยไม่สามารถแยกออกจากกันและกันได้สาเหตุเนื่องจากว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกันอย่างที่แต่ละหัวข้อส่งผลถึงนาฏศิลป์และชุมชนเป็นเครือข่ายกัน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายณฤทธิ์บดินทร์ สาลีพันธ์
วันเกิด	วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 456/50 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2534 ประถมศึกษาโรงเรียนเรณูนครวิทยาคาร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2544 ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2547 ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2563 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูนุ่ ปณุ่ ทิโต ชีเว